

Kenangan sing pinaringan berkah
Eyang Paisios saka Gunung Athos
Tembung
Jilid VI
Babagan Pandonga

Isiné:

Saka Para Penyunting	4
Troparion kanggo Sang Paissios sing Kinormatan saka Gunung Athos	5
Kontakion	5
Pambuka.....	5
Bagéan 1. Bab Panggesangan karo Gusti	7
Bab 1. Bab manawa pandonga iku pacelathon karo Gusti	7
Berkah iku kanggo wong-wong sing wis ngadegaké sambungan karo Pusat Komando Langit	7
Kristus maringi kita kasempatan kanggo ngomong karo Panjenengané.....	8
Karep sing kenceng kanggo ndedonga	9
Bab 2. Bab Kaperluan Pandonga	10
Ayo padha nganggep pandonga minangka kabutuhan	10
Donga iku rasa aman	10
Panggilan Shalat	11
Bab 3. Babagan carane ndedonga supaya Gusti krungu kita	12
Hawa napsu iku kaya gangguan radio sing ngganggu sambungan kita karo Gusti.....	12
'Aku' lan 'kanggo aku' ngalangi aku saka nggawe sambungan karo Gusti.....	13
Gusti ora ngrungokake pandonga wong sombong.....	14
Donga mbutuhake ketekunan lan kasabaran	15
Bab 4. Babagan carane nyiapake kanggo komuni karo Gusti.....	16
Pengakuan sing andhap asor marang Kristus.....	16
"Tenang dhisik"	17
Donga iku 'putusan sadurunge Penghakiman'	17
Bagéan 2. Perjuangan kanggo Ngedonga.....	18
Bab 1. Bab Kasulitan Ngedonga"Atiné wong sing wis nampa berkah ageng saka Gusti dadi luwih kuwat, luwih anget, lan bisa uga nggayuh kahanan edhonga tanpa kendhat.....	18
Putus asa ndadekake wong ora ana gunane	18
Aja motong benang	19
Amarga Gusti Allah tresna marang sing nyumbang kanthi gumbira	20
Atiyamu kudu disiapake kanggo miwiti.....	20
Ayo padha wenehi nyawa panganan sing diidam-idamake	21
Donga kudu metu saka katresnan	21
Kita ora kena ngganggu wong liya utawa awake dhewe saka pandonga	22
Mangga kirimake impen iki marang wong-wong sing ora bisa turu.....	23
Bab 2. Babagan carane setan nglakoni perang nglawan wong sing ndedonga	24
Aja ngobrol karo setan	24
Setan nyegah manungsa saka ndedonga	25
Bab 3. Bab carane atiné dadi anget amarga pandonga	26
Ikon suci mbantu kita ndedonga	26
Rosari iku bedhil mesin nglawan setan	26
Maca spiritual sadurunge ndedonga	27
Kanon-kanon pangajab marang Indhunging Allah ingkang Maha Suci iku migunani sanget tumrap jiwa	28
Nyanyian gereja nyenengake lan nenangake jiwa	29
Bab 4. 'Ayo padha sembahyang...'	30
Nundhuk luwih migunani tinimbang praktik spiritual liyane.....	30

Liwat sujud, kita nyuwun pangapura marang Gusti lan ngaturake panuwun marang Panjenengané	30
Sujud pinggang lan sujud lengkap	31
"Wong sing ngupaya bakal nemokake cara"	31
Bagéan 3. Ibu Allah sing Maha Suci, para malaikat lan para wali — panjaluk pangapura ing ngarsané Gusti lan pelindhung kita.....	32
Bab 1. Bab kasunyatan manawa Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci iku ibune kita sing welas asih lan ngopeni	32
Pamulyan marang Sang Ibuné Gusti Allah sing Paling Suci	32
"Bangsa Panjenengan ngaturake Ibun Panjenengan ing ngarsan Panjenengan kanthi pandonga, ya Kristus"	33
"Panjenengan nyuwunake kabeh, ya Sing Loman"	35
Bab 2. Bab Malaikat Penjaga	36
Malaikat Penjaga cedhak karo kita.....	36
Malaikat penjaga kita nglindhungi kita	37
Bab 3. Bab para wali iku anak-anaké Gusti sing dikasihi	38
"Ngormati wali iku niru dheweke"	38
Wewangian relik suci.....	39
Ayo padha ngadhep marang para wali kanthi pangurmatan	39
Bantuan para wali	40
Para wali nyabrangaké jarak	42
Para wali sing ora dikenal mbantu 'kanthi rahasia'	42
Pelayan suci lan pembela suci	43
Mukjizat Para Wali	44
Anané para wali sing urip	45
Bagéan 4. "Nyuwun, lan kowe bakal diparingi"	46
Bab 1. Bab ndedonga kanggo awake dhéwé.....	46
Ayo padha nyuwun sih marang Gusti kanggo awake dhewe lan kanggo wong liya.....	46
Donga kanggo upaya spiritual	48
Donga nalika lara	48
Bab 2. Bab ndedonga kanggo wong liya.....	49
Ndonga kanggo tentrem nalika éling marang kasalahan dhéwé	49
Lara wong liya kudu dadi lara awakmu dhéwé	50
Donga kanggo kabutuhan tartamtu lan kanggo saindenging donya	51
Donga kanggo wong-wong sing nyuwun donga kita	52
Donga Kanggo Wong Loro	54
Panglipur ilahi mèlu sawise pandonga sing diwènèhaké kanthi lara	54
Bab 3. Babagan Pandonga kanggo Sing Wis Lelungan	55
'Panjenengané bakal pindhah saka pati menyang gesang'	55
Ayo padha ndedonga tansah kanggo para almarhum.....	56
Para almarhum mbutuhake pandonga kita.....	56
Panglipur kanggo sing wis seda	57
Bab 4. Bab carane Mazmur iku kilat sing nabrak setan.....	58
Kitab Mazmur Daud diilhami déning Gusti.....	58
Maca Mazmur miturut 'Kahanan'é Santo Arsenius.....	59
Ayo padha ndedonga kanggo maneka kabutuhan	59
Panjaluk saka Mazmur.....	60
Bagéan 5. Donga Yesus lan Kesadaran	61
Bab 1. Bab Kekuwatan Doa Yesus	61
"Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welasana aku"	61
Donga iku senjata sing kuwat nglawan setan.....	62
Kanggo nyucèkaké manah, perlu Doa Yesus lan upaya asketis.....	63
Bab 2. Babagan Tumindak Pandonga.....	63
Kanthi banter, bisik-bisik, utawa mung ing pikiran?	63
Donga Panjenengané Gusti Yesus ing endi waé kowe ana.....	64
Donga spontan	64
Otomatisme ing pandonga.....	65
Nahan ambegan kanggo ngfokusake pikiran.....	65
Donga mbutuhake usaha	66
Pangapuran iku dalan paling mesthi menyang pandonga.....	66

Bab 3. Babagan Tumindak Cerdas	67
Pikiran iku karunia ageng, nanging kudu disetel karo frekuensi Ilahi.....	68
Waspada Spiritual	68
Ngumpulake pikiran	69
Ayo padha maringi pikiran kita gawean	70
Rasa anané Gusti	70
Bab 4. Babagan kerjasama pikiran lan ati	71
Donga dadi saka jeroning ati nalika pikiran nyawiji karo ati	71
Katresnané Gusti nglumpukaké pikiran menyang manah.....	72
Bagéan 6. Urip Liturgi	73
Bab 1. Bab Mangsa Taun Gréja	73
'Kristus wis lair'	73
Lent Suci — prosesi menyang Golgota	74
"Kula nyembah Sangksara Panjenengan, ya Sang Kristus"	75
"Dina Kebangkitan"	76
Bab 2. Bab pandonga bebarengan	77
Gereja iku omahé Gusti Allah	77
Kakuwatan pandonga bebarengan.....	78
Bab 3. Babagan Partisipasi ing Sakramen Ekaristi Ilahi	79
Sakramen dirasakaké liwat pengalaman pribadhi.....	79
Persiapan kanggo Komuni Suci.....	80
Komuni Ilahi iku obat sing paling mujarab	81
Bab 4. "Mboten kanggo Gusti kita, mboten"	81
Nyanyi ing gréja iku sawijining wangun pandonga.....	82
Kahanan rohani sing apik	82
Kabeh mau mung bab kasucian atiné.....	83
Makna-makna suci nembus atine	84
Musik digawé déning ati.....	85
Bagéan 7. Ing alam pujian	86
Bab 1. Bab Puji-pujian marang Gusti	86
Tobat uga ana ing doxology	86
Puji iku ungkapan rasa syukur paling ageng.....	86
Puji diwiwiti kanthi rasa syukur marang Gusti	87
"Kamulyaning kagem Panjenengan, ya Gusti"	87
Bab 2. Babagan Alam Puji.....	88
Loro Pangkat ing Karajan Puji-pujian.....	88
Luh pangapuran lan luh pujian	89
Bab 3. Bab Karunia Gusti	89
Gusti Allah maringi sih-rahmaté sethithik-sethithik.....	89
Panglipur Ilahi ing pandonga	90
Pangunjungan Rahmat Ilahi	90
Pikiran meneng ing ngarsané Kristus	92

Sing Mulya Paisios kepéngin nerbitaké buku sing migunani kanggo kabèh wong: awam, biksu, lan rohaniwan, nanging dhèwèké ora nduwé wektu amarga kabèh wektu lan tanaga wis dipigunakaké kanggo pandonga lan rembugan karo sapa waé sing teka marang dhèwèké. Sawisé Bapak Pendeta séda, layang-layangé, cathetan saka piwulang lan pagunemané diatur supaya gampang digunakaké ing urip saben dinané, amarga sang bapak sepuh dhéwé ngendika: 'Tugasmu yaiku makarya, ngleksanani apa sing wis kok rungokaké.' Romo Paisios sing kinormatan nuntun kita mlebu ing ranah pujian, diwiwiti saka bab-bab sing paling prasaja lan paling wigati: carane mangerteni manawa pandonga iku kabutuhan urip kanggo kita, carane nyedhaki lan njaga konsentrasi, lan carane nglawan kelesuan lan kuciwa. Kanthi maringi kita senjata rohani kaya Mazmur, sujud, lan pandonga nganggo rosario, sang sesepuh mulang kita supaya ndedonga tanpa kendhat lan matur nuwun kanggo kabeh bab.

Saka Para Penyunting

Kita seneng nampilake marang para maos buku anyar saka seri 'Elder Paisios of Mount Athos: Words'. Jilid iki khusus kanggo pandonga. Donga iku uripé jiwa manungsa, udhara lan panguripané. Donga iku pepariné Gusti marang manungsa, sawijining kasempatan sing diparingaké déning Sang Panyipta supaya kita bisa nyuwun marang Panjenengané kapan waé lan ing saben kabutuhan, kanthi yakin manawa kita bakal dirungokaké déning Panjenengané. Syarat pokok kanggo pandonga sing murni yaiku katresnan, ati sing bébas saka niyat ala, pikiran sing fokus, ketulusan, lan konsistensi. Lumantar pandonga, manungsa nampa sih rahmat Ilahi lan padhang dening Cahya. Pandonga iku sawijining seni sing mbutuhake upaya, disiplin dhiri, kasabaran, lan ketekunan. Elder Paisios saka¹ wis nguwasani seni iki nganti sampurna. Buku iki nglumpukake fragmen pengalaman spiritualé sing ora ternilai, dijupuk saka cuplikan obrolané karo para biksu lan umat awam sing isih ana.

Elder Paisios saka Athos wis suwe dikenal dening umat Ortodoks ing Rusia. Pantes dielingi manawa Santo mangsa ngarep saka Gunung Athos (sing jeneng donyane Arsenios Eznepidis) lair tanggal 25 Juli 1924 ing Asia Cilik, ing Kapadokia, ing desa Farasy, ing kulawarga sing nduwé sangang anak liyane. Santo Arsenius saka Kapadokia († 924, diperingati tanggal 10 November) mbaptis biksu sing bakal teka, maringi jenengé dhéwé nalika baptisan, lan prédhiksi cukurané.

Ing taun 1924, kulawarga Eznepidis pindhah saka Kapadokia menyang Yunani. Ing taun 1945, Arsenius dipanggil mlebu tentara. Ing wektu kuwi, ana perang saudara sing lagi lumaku ing Yunani (1944–1948). Arsenius tansah sukarela nindakake misi sing paling mbebayani, ora tau ragu-ragu ngorbanake nyawane kanggo nylametake tanggane. Arsenius pisanan ngunjungi Gunung Athos ing taun 1950, lan ing taun 1954 dhèwèké wis nampa tonsur rasophore ing Biara Esfigmenou ing Gunung Athos; rong taun sawisé, ing Biara Philotheou, dhèwèké ditonsur mlebu skema cilik lan diparingi jeneng Paisios.

Sajrone rong taun, saka 1962 nganti 1964, rahib Paisios manggon dadi rahib ing Gunung Sinai sadurunge bali maneh menyang Gunung Athos. Ing taun 1979, piyambakipun manggon ing sacedhake Karyes, 'kutha krajan' Gunung Athos, ing sel Nativitas Sang Theotokos Agung, 'Panaguda', ing ngendi Sang Sepuh nampi rawuhipun tiyang tanpa cacah. Saka srengéngé munggah nganti bengi, piyambakipun nampi rawuh tamu, maringi panglipur lan ngilangaké kuciwa, ngisi atiné kanthi katresnan, iman, lan pangarep-arep; nalika bengi piyambakipun maca layang lan ndedonga marang Gusti Allah kanggo wong-wong sing nandhang sangsara.

Ing taun 1988, kasehatane Sang Sepuh saya memburuk; piyambakipun ngalami pirang-pirang operasi, ingkang pungkasan—ing Februari 1994—mbutuhake wektu limang jam. Ing tanggal 12 Juli 1994, jam sewelas esuk, Sang Sepuh Paisios séda. Sisa suci panjenengané kaparingi pangayoman ing Biara Santo Yohanes Teologian ing Suroti (cedhak Thessaloniki) — sawijining biara sing biyèn diadegaké kanthi berkahé Sang Sepuh Paisios, ing ngendi panjenengané dhéwé ngladèni dadi bapak rohani kanggo kabèh biarawati. Elder Paisius ngandika suwé karo anak-anak rohanié, maringi dhukungan lan pangajaran; transkrip saka obrolan-obrolan iki dadi dhasar publikasi iki.

Anak rohani nyebut bapak rohanié 'geronda', sing ing basa Rusia artiné 'elder'. Ing piwulangé Sang Sepuh Paissios, konsep 'lyubochestvie' kerep banget muncul. Tembung iki ora umum digunakaké ing basa Rusia modhèrn, nanging ana ing basa Slavia Kuna. 'Katresnan marang Gusti', kaya sing digunakake ing kéné déning Sang Wali saka Gunung Athos, ngemot semangat, kaluhuran rohani, pangorbanan dhiri, keterusterangan, lan ketulusan marang dhiri dhéwé lan marang Gusti—kabèh mau bebarengan lan sakaligus. Bab iki dibahas luwih rinci, siji-siji, ing jilid-jilid sadurungé saka 'Tembung-tembungé Sang Sepuh'.

Tujuan utama sing digayuh manungsa yaiku persatuan karo Gusti—pangdewekan—sing diganggu dening setan, mungsuh umat manungsa, kanthi saben cara sing bisa. Setan iku ala banget nganti Sang Sepuh malah nyingkiri ngucapké jenengé, lan nyebuté kanthi istilah 'tangelashka' (saka basa Turki dangelak — sing tegesé wong sing bodho, ora sekolah, ora beradab, durung maju, kasar, ora sopan, jahil, ringkih pikiran, lan lamban).

¹ Miturut tradhisi Gunung Athos saka Ibu Superior ing Biara Santo Yohanes Teologian, nalika nyebutake Eyang Paissios saka Gunung Athos, aksara kapital digunakake ing saindenging publikasi, kanthi mangkono ngetokake pangurmatan khusus marang piyambakipun minangka pandhuan rohani lan guru. Kita wis njaga konvensi iki ing edisi maneh buku-buku iki ing basa Rusia. — Ed.

Pangrapan karo Gusti mbutuhake owah-owahan pikiran, owah-owahan cara mikir. Wong rohani ngetutake logika sing beda, sing asring ora bisa dipahami dening wong-wong ing donya iki. Iki pancen 'gila suci' sing diomongake dening Eyang Paisios lan sing ngajak kita. Persatuan karo Gusti ora ikatan eksternal utawa formal; iku ikatan tanpa syarat, nalika nyawa wong kobong; iku pranala katresnan, nalika wong lali marang awake dhewe lan urip mung kanthi kepinginan lan kerinduan marang Sing Kinurmatan. Eros ilahi — mangkono carane Eyang Paisios njlèntrèhaké kahanan iki, mbalèni apa sing wis diomongaké atusan taun sadurungé déning para teolog mistik Bizantium kaya Santo Maksimus Sang Pengakuan lan Simeon Sang Teolog Anyar.

Kita ngarep-arep manawa penerbitan jilid kaping enem *Words* saka Bapa Paissios sing wis suwe dinanti ing basa Rusia mesthi bakal nyumbang marang khazanah kawicaksanan rohani lan dadi sumber kabecikan rohani kanggo para maos, bebarengan karo edisi-edisi sadurunge saka limang jilid refleksi wicaksana sang askét Gunung Suci.

Troparion kanggo Sang Paissios sing Kinurmatan saka Gunung Athos

Nada 5. Padha karo: Sabda Sing Sajeroning Wiwitan

Sawise nampa geni katresnaning Gusti, / lumantar pakaryan sing ngluwihi kabèh, panjenengan sampurna setya marang Gusti, / lan panjenengan dados panglipur tumrap kathah tiyang, / maringi piwulang lumantar tembunging Gusti, / nindakake mujijat lumantar pandonga panjenengan, / Paisios, sing nggawa Gusti, / lan saiki ndedonga tanpa kendhat // kanggo saindenging donya, sing Kinurmatan.

Kontakion

Nada 8. Padha karo: Sing Kapilih

Sawise urip ing donya minangka malaikat, / kowe sumunar kanthi katresnan, Sang Paisius sing kinurmatan, / tiang ageng para biksu, / pituduh wong pracaya marang urip suci, / lan kowe kabukti dadi panglipur paling manis ing saindenging donya; / amarga iku kita nyuwun marang panjenengan: // Sugeng, Bapaing donya kabèh.

Pambuka

Ing limang jilid sadurungé saka 'Tembung-tembungé' Bapak Paissios, topik pandonga kerep diangkat. Bapak Paissios, minangka biksu 'tanpa cacat utawa cela', nganggep pandonga minangka pakaryan utamané. Ing sesambungané karo manéka wong ing k , loro-loroné biksu lan umat awam, piyambakipun tansah nyobi mbantu supaya padha sinau nyerahaké uripé marang Gusti lumantar pandonga. Jilid kaping enem saka 'Tembung-tembungé' Sang Sepuh iki, sing panjenengan gendhong lan sing diterbitaké kanthi berkah saka Gembala Agung kita, Keagungané Metropolitan Nikodimos saka Kassandria, ngemot piwulang Sang Sepuh sing khusus kanggo pandonga.

Miturut Eyang Paissios, pandonga iku kalodhangan ageng sing diparingi Gusti marang kita supaya kita bisa sesambungan karo Panjenengané lan nyuwun pitulungan marang Panjenengané. Para Sepuh krasa lara nalika ndeleng wong-wong nandhang sangsara lan 'ngandelake kekuwatan manungsa sing sithik', lali yèn padha nduwé kasempatan nyuwun pitulungan marang Gusti, 'Sing bisa ngirim ora mung siji kuwasa ilahi, nanging akèh kuwasa ilahi, lan pitulungan sing diparingaké ora mung pitulungan ilahi, nanging mujijat saka Gusti'. Mulane, sang sepuh negesake manawa kita kudu nganggep pandonga minangka kabutuhan, lan piyambakipun ngupaya mbantu wong-wong sing durung nguwasani seni pandonga supaya 'miwiti kanthi becik, supaya manah bisa "urip" lan miwiti makarya ing pandonga.' Kanggo wong-wong sing wis duwé kabiasaan ndedonga sing apik, sang sepuh ngajak supaya padha ndedonga kanthi luwih semangat lan anget. Kanggo loro-loroné, piyambakipun nyoba nerangaké yèn prasyarat utama kanggo pangibadah marang Gusti yaiku tobat lan andhap asor. "Sedulurku," tulis sang sepuh ing salah siji layangé, "aja njaluk apa-apa liya ing pandonga kajaba pangapuran... Tobat bakal maringi sampeyan andhap asor; andhap asor bakal maringi sampeyan sih rahmat Gusti; lan ing sih rahmaté, Gusti wis nyimpen kanggo sampeyan kabèh kang perlu kanggo kaslametan, lan luwih saka kuwi, kanggo jaga-jaga, ana uga kabèh kang perlu supaya sampeyan bisa nulungi nyawa wong liya nalika ana kasempatan." Lan ing layang liyane, sang sepuh nulis kaya mangkene:

"Aku ngupaya ngendhegake dhiri ing ngarsane Gusti, nyuwun pangapura lan matur nuwun kanthi andhap asor, nyuwun sih-rahmaté lan muji Gusti."

Buku iki dumadi saka pitung bagean. Bagean kapisan ngrembug babagan pandonga sacara umum, kalebu pandonga sing dadi pegangané sang sepuh, sing dirasakaké minangka kabutuhan jiwa kanggo sesambungan sing ajeg lan tanpa kendhat karo Gusti. Panjenengané ngendika yèn kita kudu tetep ana ing sesambungan sing ajeg karo Gusti lan aja nganti mateni 'radio' kita sing disetel ing frekuensi Gusti, supaya kita krasa aman. Pandonga iku sumber keamanan. Yèn kita nyadari kasunyatan iki, kita bakal ngrasa butuh sesambungan sing ora ana entéké karo Gusti lan nggayuh pandonga sing ora ana entéké.

Elder Paisios nuntun kita marang pandonga sing sejati lan murni, nuduhake syarat-syarat kanggo iku lan negesake yen, saliyane pandonga, perjuangan spiritual sing cocog uga kudu kelakon. Kanthi tembung liya, supaya tetep nyambung karo Gusti, kita kudu nyetel ing frekuensi sing padha karo Panjenengané—frekuensi andhap asor lan katresnan. Hawa napsu, utamane kesombongan lan kurangé kabecikan rohani (tegesé kurang pangorbanan dhiri), kaya gangguan radio sing ngganggu pangibadah kita marang Gusti. Mula, sadurunge kita miwiti ndedonga — yaiku, nyawiji karo Gusti nalika ana ing gelombang sing padha karo Panjenengané — perlu ana persiapan, kaya sing kita tindakake sadurunge nampa Komuni Suci. Tobat lan pangakuan dosa kanthi andhap asor marang Gusti 'mbongkar tembok, utawa luwih tepaté, Gusti piyambak mbukak lawang kanggo kita, lan kita nampa sih rahmat pangibadah bebarengan karo Panjenengané.'

Bagéan kapindho saka jilid iki ngrembug alangan-alangan sing kita hadapi nalika ndedonga: kelalaian, putus asa, lan gangguan. Setan uga nyoba misahake kita saka pangibadah marang Gusti kanthi ngajak kita mlebu ing obrolan ciliké dhéwé. Sang Sepuh maringi pitutur praktis babagan carane supaya atiné bisa anget lan miwiti makarya nalika ndedonga. Wacan cekak nanging 'kiyat' sadurunge pandonga nhangatake manah. Nembang kidung greja mbantu ngatasi kuciwa lan nggawe kahanan paling apik kanggo melu kanthi sukarela ing Pandonga Yesus. Elder nyebut rosari minangka 'mesin bedhil nglawan setan' lan nerangake manawa sujud mbantu 'nguripake mesin rohani kita'.

Bagéan katelu saka jilid iki ngrembug Ibu kita sing lembut lan welas asih—Theotokos Paling Suci—malékat penjaga, lan uga para wali—pembela lan perantara kita ing ngarsané Gusti. Liwat ketaatane sing sampurna marang Gusti lan andhap asor, Indungé Gusti sing Maha Suci dadi peserta ing kasampurnan rencana langgengé Gusti kanggo kaslametan manungsa. Mula saka iku, Panjenengané ngrungokaké pandonga kita lan nyampèkké panjaluk kita marang Putrané lan marang Gusti. Ing wektu sing padha, yen kita urip manut kersaning Gusti, malaikat penjaga kita tetep ana ing sisih kita, nglindhungi lan nylametake kita saka bebaya lan cilaka. Lan kabeh para wali, nalika kita nyebut jenenge kanthi iman lan takwa, padha cepet-cepet nulungi kita.

Bagéan kaping papat dikhususaké kanggo panyuwunan ing pandonga. Sang Sepuh ngendika yèn becik yèn pandonga dipérang dadi telung pérangan: kanggo dhiri dhéwé, kanggo donya, lan kanggo para almarhum. Bab pungkasan ing bagéan kaping papat mbahas Mazmur lan carané ndedonga nganggo kitab iku, adhedhasar 'Kahanan' saka Sang Mulya Arsenius saka Kapadokia. 'Kahanan' kasebut, lan urutan sing ditindakake Sang Sepuh Paisios nalika ndedonga kanggo kabutuhan tartamtu nalika maca mazmur sing cocog, kacathet ing lampiran ing pungkasan jilid.

Bagéan kaping lima ngemot pitutur sang tuwa babagan Donga Yesus lan babagan kasadaran—yaiku, kewaspadaan rohani—sing perlu kanggo nglumpukaké pikiran. Pikiran manungsa iku kaya 'remaja sing dibiarkan miturut karepé dhéwé, sing kepéngin terus-terusan ngumbara mrana-mrene, lari bebas lan nglanggar aturan.' Sang Sepuh maringi pitutur supaya ngopeni pikiran mau sacara rohani lan mulang supaya 'nglampahi wektu luwih akèh ing omah, ing swarga, cedhak karo Rama lan Gusti.'

Bab nglumpukaké pikiran ing Doa Yesus, sang tuwa, sanadyan ora nolak manéka cara teknis, negesaké yèn cara-cara kuwi mung minangka pitulungan; syarat pokok kanggo nglakoni Doa Yesus yaiku tobat lan sedhik sing teka saka jeroning ati, sing bakal muncul kanthi alami, tanpa upaya buatan, nalika wong nyadari sepira dosane lan ora ngucapake syukur marang akèh berkahé Gusti, lan uga nalika metu saka wates 'diri' dhéwé lan nyelehake awaké dhéwé ing panggonané wong-wong sing nandhang sangsara.

Bagéan kaping enem ngrembug urip liturgi Gréja kita. Ing kéné dikumpulaké piwulangé Sang Sepuh babagan partisipasi ing ibadah gréja lan persiapan sing pantes kanggo nampa Misteri Suci Kristus. Bab pungkasan saka bagean iki dikhususaké kanggo nyanyian gréja, sing 'ora mung pandonga, nanging ing kono atiné, kaya-kaya, njedhul, lan raos rohani saka ati mili.'

Bagéan kapitu lan pungkasan saka jilid iki dipersembahaké kanggo ngluhuraké Gusti Allah. Sang Sepuh maringi pitutur yèn sawisé saben panyuwunan kita, kita kudu 'nyembah kanthi tulus lan matur nuwun kanthi kabungahan.' Panjenengané uga negesaké yèn sapa waé sing nyawisaké wektu kanggo merenung babagan manéka berkah saka Gusti Allah bakal ngluhuraké Sang Pangeran awan lan bengi. Lan anak-anaké sing dikasihi muji Panjenengané sanajan ing sedhah lan cobaan. Kanthi muji Gusti tansah lan matur nuwun marang Panjenengané, manungsa ngrasakaké 'kabèh kamulyan kabecikané.' Lan luwih asring wong muji lan matur nuwun marang Gusti, luwih akèh berkah sing diparingaké Gusti marang wong mau. Bab pungkasan saka pérangan kapitu nyritakaké babagan karunia ilahi sing diparingaké marang wong-wong sing andhap asor lan tresna marang Gusti — yaiku wong-wong sing nglakoni tobat lan ngorbanaké kabèh mung kanggo katresnan marang Gusti. Elder, sawise piyambakipun ngrasakake legane ageng lan kabungahan kang ora bisa diungkapake sing diparingake sih rahmat Ilahi marang jiwa sing dikunjungi, ngendika bab kahanan punika kados ing ngandhap punika: 'Mangka pikiran nemu tentrem ing ngarsane Gusti. Pikiran sirna, lan jiwa mung ngrasakake legané katresnan Ilahi, kehangatan lan pangayoman Ilahi.' Mula pandonga mandheg, amarga "pikiran wis nyawiji karo Gusti lan ora kepéngin pisah saka Panjenengané kanggo apa-apa."

Ing saindhenging buku iki, ana pangeling-eling bola-bali bab asor lan pangerten kita marang kasalahan dhéwé, uga bab tumindak luhur lan melu ngrasakaké sangsara wong liya. Kabèh mau, miturut Bapa Paissios, dadi prinsip dhasar urip rohani lan syarat perlu kanggo pandonga saka ati. 'Sak isa-isane, kembangna pandonga saka ati, sing nyawiji karo katresnan lan andhap asor,' pangandikane Bapa Paissios ing salah siji layangé. Saliyane, Sang Sepuh asring nyebutaké tuladha saka pangalaman rohani dhèwèké ing pakaryan, utawa nuduhaké marang kita pangalamane babagan kahanan ilahi sing wis dialami. Iki uga kalebu salah siji wujud 'sedekah rohani' sing diparingaké marang kita amarga katresnané sing ageng, kanggo mbantu kita.

Kita ngaturaken panuwun sing tulus marang sedaya ingkang sampun maos naskah jilid punika nalika dipun siyapaken kanggé dipun terbitaken lan pituturipun ingkang sampun mbiyantu ngapikaken.

Kita ndedonga supaya kanthi pitulunganing Gusti kita bisa tresna marang pandonga lan makarya kanthi andhap asor lan temenan kanggo ngrembakake ing sajroning dhiri kita, supaya kita bisa melu ing Karajaning Kristus, ngluhurake Panjenengané minangka Gusti Allah salawas-lawase. Amin.

Jumat ing Minggu Padhang 2012, dina raya ikon Sang Ibuné Gusti Allah Paling Suci 'Kranjang sing Maringi Urip'

Biarawati Pangulu Biara Santo Yohanes Sang Rasul lan Penginjil, Teolog, Suster Philothea, bebarengan karo para susteré ing Kristus.

Bagéan 1.

Bab Panggesangan karo Gusti

"Berkah iku tumrap wong-wong sing wis ngadegaké sambungan karo Pusat Komando Surgawi lan, kanthi ngajèni Gusti Allah, makarya bareng Panjenengané ing gelombang sing padha."

Bab 1.

Bab manawa pandonga iku pacelathon karo Gusti

Berkah iku kanggo wong-wong sing wis ngadegaké sambungan karo Pusat Komando Langit

Geronda, apa tegese pandonga kanggo sampeyan pribadi?

— Nalika aku ndedonga, aku ngirim sinyal radio lan nyuwun pitulungan. Aku tansah nyuwun pitulungan marang Kristus, marang Ibune Gusti, marang para wali... Karo kanggo awakku dhewe lan kanggo wong liya. Amarga yen kowe ora nyuwun, kowe ora bakal nampa pitulungan.

Aku kelingan, nalika perang sipil, kita kepungkur lan kapisah ing pucuk bukit déning pasukan Komunis—ana 1.600 wong. Lan kita mung nduwé 180 pejuang. Kita nggali parit lan mbangun pertahanan ing mburi watu. Yen padha nyekel kita, mesthi ora ana siji waé sing bakal urip. Minangka operator radio, aku

nyoba masang antena kanggo ngubungi Markas Besar. Nanging ora ana gunané: antena kuwi terus-terusan ambruk kena peluru lan serpihan. Komandan kompi muni kenceng: 'Copot antena kuwi saiki uga, mlayu mrana lan tulung nggawa kothak granat!' Saben komandan kompi merangkak menyang para penembak mesin kanggo mriksa kahanané lan maringi prentah, aku langsung mlayu bali menyang radio. Nalika dhèwèké lagi maringi prentah, aku bola-bali nyoba masang antena, banjur mlayu bali mbantu nggawa kothak-kothak supaya komandan ora ngomel marang aku. Akhire, kanthi pitulungan tongkat lan sekop sapper, aku bisa ngamanake antena lan nggawe sambungan karo pos komando. Aku mung bisa ngirim loro tembung — koordinat kita. Syukur marang Gusti, tembung-tembung sithik kuwi cukup kanggo ngganti kabeh! Ing wayah esuk, pesawat tempur kita teka lan mbedhil pos-pos mungsuh. Kita slamet! Kowé mikir kuwi ora ana apa-apane? Satus dalapan puluh pejuang dikelilingi sewu enem atus, lan ing pungkasané – padha slamet!

Wektu kuwi aku nyadari apa sejatine panggilan agung biksu: mbantu lumantar pandonga. Wong donya kandha: "Apa sing ditindakake para biksu iki? Napa ora metu menyang donya kanggo mbantu masyarakat?" Nanging ngomong kaya ngono iku kaya nyalahake operator radio ing perang: "Kanggo apa kowe ngurusi radio kuwi? Mending tinggalake, njupuk bedhil lan mlayu nembak!.."

Sanajan kita bisa nyambung karo saben stasiun radio ing donya, iku ora ana gunane kajaba kita nduwé komuni lan kontak langit karo Gusti Allah. Komuni lan kontak karo Panjenengané iku wigati yèn kita arep nyuwun pitulungan marang Panjenengané. Lan ora mung kanggo nyuwun, nanging uga kanggo nampa. Begja wong-wong sing wis ngadegaké sambungan karo Pusat Komando Langit lan, kanthi ngajèni marang Gusti, makarya bareng karo Panjenengané ing gelombang sing padha.

Kristus maringi kita kasempatan kanggo ngomong karo Panjenengané

— Geronda, pandongaku dadi sabab sedhih lan murung. Aku pancen ora bisa ndonga babar pisan. Apa sing kudu tak lakoni?

— Cukup guneman karo Kristus, karo Ibune Gusti, karo para malaikat lan para wali—kanthi santai, tulus, lan tanpa milih tembung kanthi tliti. Lakoni iki ing endi wae kowe ana, lan kandhaa apa wae sing mlebu ing pikiranmu. Contone: 'Kristusku!' utawa 'Ibu Gusti, Panjenengan ngertos kahanan kula. Tulung aku!' Terus ngomong marang Panjenengané kaya ngono, prasaja lan andhap asor, bab apa waé sing ngganggu atimu. Sawisé kuwi, ucapna Doa Yesus: 'Gusti Yesus Kristus, welas asihana marang aku.'

— Geronda, pandonga kula kaco.

— Nalika kowe ndonga, pikirna Sapa sing lagi kowe ajak ngomong saiki. Marang Gusti Allah piyambak! Apa kowe mikir kuwi perkara sepele? Yen ana wong ngomong karo pejabat penting, delengen piye ati-atine milih tembung! Padha ngati-ati supaya ora ngucapake tembung sing konyol; kadhangkala padha gagap, ilaté kaku amarga isin... Nanging yen kita ngomong kanthi tliti marang manungsa, sepira luwih kudu tenang manèh nalika ngomong marang Gusti! Pikirna iki: sanajan bocah cilik, nalika kepengin ngomong karo bapaké utawa wong tuwa, padha isin nalika pacelathon. Lan nalika bocah kepengin ngomong karo guru sing uga ditakuti sethithik, dheweke malah luwih isin maneh. Lan piye karo kita? Kita ngomong karo Gusti Allah piyambak, karo Ibumé Gusti Allah, karo para wali — nanging kok kita ora nyadari iki?

— Sadurunge aku teka ing biara, Geronda, aku ora tau ragu manawa urip biara lan pandonga iku ora bisa dipisahake. Nanging saiki aku krasa angel banget ndonga... Kayane pandonga iku pakaryan sing paling angel lan ngentekake tenaga.

— Sampeyan iku ahli filologi, ya? Sampeyan seneng ngomong, lan ora tau kesel ngobrol karo wong liya. Nanging karo Kristus, Sing kersa ngobrol karo sampeyan, sampeyan malah krasa kesel ngomong, lan obrolan kaya ngono katon angel kanggo sampeyan. Apa kowe waras tenan? Kuwi kaya ngomong: 'Oh, repot tenan, wayahe kudu lunga ngomong karo Tsar... Aku ora kepengin, nanging ora ana pilihan, aku kudu lunga.' Kristus maringi kita kasempatan kanggo komunikasi karo Panjenengané terus-terusan ing pandonga, nanging kita... ora kepengin? Kahanan iki pancen parah tenan!... Lan sing paling nggumunake yaiku Panjenengané dhéwé kepengin ngomong karo kita, kepengin nulungi kita, nanging kita, kowe weruh, kakehan males ngomong karo Panjenengané!

— Geronda, aku kerep nemokake awakku lagi ngobrol terus-terusan, banjur aku kroso salah sawisé kuwi.

— Yen kowe krasa kepengin ngomong, luwih becik ngomong karo Kristus. Nalika wong ngomong karo Kristus, ora bakal nyesel. Cetha menawa kabiasaan ngobrol iku sawijining hawa napsu. Nanging yen

kowe ngarahake kabiasaan iki kanggo kabecikan rohani, bisa dadi undhakan kanggo ndedonga. Bisa mbayangake, ana wong-wong sing malah ora gelem ngomong! Nanging ana kekuwatan tartamtu ing jeromu; kowe tansah kepengin ngobrol karo wong... Yen kowe ngarahake kepinginan iki kanggo kauntungan rohani, jiwamu bakal disucèkaké. Coba ngomong karo wong mung nalika perlu, lan tansah ngobrol karo Kristus. Sakwise kowe miwiti pacelathon sing andhap asor karo Panjenengané, kowe ora bakal merhatekake apa sing kedadeyan ing sakupengmu: mangkono narik lan éndahé paseduluran iki. Malah pacelathon rohani uga ngenteki aku, nanging nalika aku ndedonga, aku ngrasakake tentrem sing luar biasa.

Donga iku pacelathon karo Gusti Allah. Kadhangkala aku iri marang wong-wong sing urip ing jamané Kristus: soale padha weruh Panjenengané nganggo mripaté dhéwé lan krungu Panjenengané nganggo kupingé dhéwé; malah bisa padha ngomong karo Panjenengané. Nanging aku mikir kita ana ing posisi sing luwih apik tinimbang wong-wong mau, amarga wong-wong mau ora bisa kerep ngganggu Panjenengané, déné ing pandonga kita bisa terus-terusan ngomong karo Panjenengané.

Karep sing kenceng kanggo ndedonga

— Geronda, kepiye carane ndedonga?

— Bayangna kowe iku bocah cilik lan Gusti iku Bapakmu, lan tanpa ilang rasa kuwi, nyuwun marang Gusti kabèh sing kowe butuhake. Yen kowe ngomong karo Gusti kaya ngono, bakal teka wektu nalika kowe ora bakal kepengin nyimpang saka Panjenengané sanajan mung siji langkah. Amarga mung ing Gusti manungsa nemokake keamanan, panglipur, lan katresnan sing ora bisa diungkapake, sing nyawiji karo kelembutan ilahi.

Ngedonga iku nampani Kristus ing atimu lan tresna marang Panjenengané kanthi sakabehing dirimu.

"Kowe kudu tresna marang Gusti Allahmu kanthi sakabehing atimu, sakabehing nyawamu, sakabehing kekuwatanmu, lan sakabehing pikiranmu" ⁽²⁾, kandha Kitab Suci. Nalika sawijining wong wis tresna marang Gusti lan ana ing pangembaran karo Panjenengané, ora ana bab donya sing bisa nggodha maneh. Dhèwèké kaya wong edan. Mènèhana musik paling endah kanggo wong edan—ora bakal ana pangaribawa. Gawa dhèwèké menyang museum lan tunjukna lukisan-lukisan saka seniman paling misuwur ing donya—dhèwèké bakal mlaku liwat kaya ora ana apa-apa. Sajekna dhaharan sing paling éndah lan mewah, sandhangana nganggo busana sing paling ayu lan modis, kebakna ambu wangi sing paling harum — dhèwèké ora bakal kedip mripat utawa nyium ambu. Wong edan urip ing donyané dhéwé. Mangkono uga wong sing nyawiji karo alam swarga: dhèwèké sakabèhé ana ing kana; dhèwèké ora nduwéni kepinginan babar pisan kanggo mudhun menyang donya. Coba pisahake bocah saka ibune nalika lagi nyawiji ing pangkuane! Kaya kowe ora bakal bisa misahake wong saka pandonga sawise dheweke mangerteni maknane. Apa sing dirasakake bocah cilik ing pangkuane ibune? Iki mung bisa dipahami dening wong sing wis ngrasakake yen Gusti ana ing sacedhake — cedhak banget — lan dheweke dhewe kaya bocah cilik ing pangkuane Gusti.

Aku ngerti wong-wong sing nalika ndedonga krasa kaya bocah cilik. Yen ana sing krungu nalika wektu kaya ngono, mesthi bakal kaget lan kandha, 'Nanging kuwi mung bocah cilik!' Lan yen ana sing nyawang sakedhap carane padha ndedonga, mesthi bakal kandha yèn wong-wong kuwi pancèn wis edan! Padha dadi kaya bocah cilik sing mlayu sakcepete marang bapaké, nyekel lengané lan nyuwun: 'Aku ora ngerti carané, nanging kowe kudu nindakake iki!... Kanthi cara apa waé sing perlu, mung nindakake, tulung, tulung!' — kanthi prasaja lan wani kaya ngono wong-wong iki nyuwun marang Gusti.

— Geronda, apa kepinginan kanggo ndedonga bisa muncul mung saka kabutuhan sentimental kanggo pangrasan bebarengan, kanggo panglipur?

— Ya, apa salahé yen kepinginan ndedonga muncul saka kabutuhan sing apik, sanajan mung sentimental, marang Gusti? Nanging, kayane kowe kerep lali bab iki lan mung ndedonga nalika ana apa-apa sing kelakon marang kowe. Mesthi wae, mulané Gusti ngidini macem-macem kesulitan lan kasangsaran supaya kelakon. Panjenengané nindakake iki supaya kita padha mbalèk marang Panjenengané. Nanging apa ora luwih becik yèn bocah mlayu marang bapak utawa ibuné mung amarga tresna, tinimbang amarga ana apa-apa sing kelakon marang dhèwèké? Apa kowé bisa mbayangaké bocah sing ngerti sepira gedhéné katresnan wong tuwané marang dhèwèké, nanging kudu dipaksa mlayu mlebu pangkuan ibuné utawa bapakné?

² Lukas 10:27

Gusti Allah iku Rama kita sing alus lan welas asih; Panjenengané tresna marang kita. Mula saka iku, kita kudu ngarep-arep banget supaya wektu pandonga teka sanalika, lan aja tau kesel ngobrol karo Panjenengané.

Bab 2.

Bab Kaperluan Pandonga

Ayo padha nganggep pandonga minangka kabutuhan

Pak Tuwa, aku ora nduwé iman sing akèh lan aku krasa ringkih.

— Apa kowe ngerti apa sing kudu kowe lakoni? Peluk Gusti lan nyekel marang Panjenengané! Apa kowe wis weruh bocah cilik sing nyekel gulu bapaké? Lakonana kaya ngono: peluk Panjenengané lan aja ngeculaké, supaya Panjenengané ora bisa misahaké kowe saka Panjenengané. Banjur kowe bakal rumangsa yakin lan kuwat.

— Ya, Geronda, aku rumangsa perlu nyandhak marang Gusti, nanging angel banget...

— Ya wis, jembarake tanganmu munggah, ngarah menyang swarga. Luwih kenceng kowe narik, luwih dawa tangane bakal thukul. Ora langsung, mesthi wae... Nanging mengko kowe bakal bisa nyekel Gusti.

— Geronda, nalika aku kekurangan wektu, aku ndonga kanthi kesusu. Miturut panjenengan, apa aku bisa uga nyolong wektu sing kuduné tak gunakaké kanggo Kristus?

— Kowe ngerti, Kristus duwé kabèh kanthi cukup. Apa kowe 'nyolong' saka Panjenengané utawa ora, Panjenengané ora bakal kekurangan apa-apa. Nanging kowe dhéwé ora entuk paedah saka pandonga sing kesusu kaya ngono — kuwi mesthi. Pikirna iki: dudu Kristus sing butuh pandonga kita, nanging kita dhéwé sing butuh pitulungané. Lan kita ndonga ora amarga Kristus butuh, nanging amarga nalika ndonga kita nyawiji karo Gusti sing wis nyipta kita. Yen kita ora ndonga, kita bakal tiba ing tangané setan, lan cilaka banget kanggo kita. Apa kowe kelingan apa sing diomongake Abba Isaac si Suriah: 'Gusti Allah ora bakal takon kenapa kita ora ndedonga, nanging kenapa kita ora tetep ing pangayoman karo Panjenengané lan mulane maringi setan hak kanggo nyiksa kita.'³

— Geronda, kepiye carane sinau tresna marang pandonga?

— Kowe kudu nyadari yèn pandonga iku wigati. Kaya déné awak butuh panganan kanggo urip, mangkono uga nyawa kudu diparingi gizi supaya ora mati. Yèn nyawa ditinggal tanpa gizi, bakal dadi ringkih, lan banjur pati rohani bakal teka.

— Geronda, apa sing ngalangi pandonga?

— Pandonga mung angel nalika kita ora ngrasa yèn iku perlu. Yen wong ora mangertèni makna pandonga, ora ngrasakaké dhéwé yèn pandonga iku perlu kanggo dhèwèké, mula dhèwèké bakal nganggep pandonga iku pakaryan sing mbebani. Wong kaya ngono kuwi kaya bayi sing ora wicaksana sing mbalik saka susu ibune, nolak kabèh manisé katresnan lan pangopènané. Bayi kaya ngono gedhé dadi ringkih lan ora bagya.

Donga iku rasa aman

— Geronda, kepiye carane wong bisa ngrasakake manawa pandonga iku perlu?

— Oh, yen kowe tau ngalami perang, mesthi kita bakal padha ngerti siji lan sijine!... Nalika perang, kita nduwéni protokol komunikasi radio sing béda karo markas komando. Ana mode kontak terus-terusan, nalika kita operator radio ora tau ninggalaké radio, tetep nyambung ing udara kapan waé. Oh, wektu kuwi kita rumangsa yakin; kita yakin tenan yèn kita dilindhungi! Yen kita bisa kontak saben rong jam, kita ora krasa yakin kaya biyèn. Lan yen kita mung kontak karo markas komando pisan saben dina, ing ésuk lan sonten, kita krasa kahanan kita banget rawan. Kaya ngono uga karo pandonga. Luwih kerep wong ndonga, luwih gedhé rasa aman rohani sing dirasakaké. Pandonga iku rasa aman.

³ "Ing dina iku, Gusti Allah ora bakal ngadili kita amarga kita gagal ngucapake mazmur, utawa amarga kita nglirwakake pandonga, nanging amarga kanthi nglirwakake bab-bab iki kita maringi pijakan marang setan." Delengen: Isaac the Syrian, *The Words of the Ascetic*. Tembung 71. Holy Trinity St Sergius Lavra, 2008. kaca 432. — Cathetan penerjemah.

Kanthi tetep ana ing kontak terus-terusan, 'ing kahanan komunikasi terus-terusan' karo Gusti, kita bisa ngusir kabèh kejahatan. Ana sawijining biksu sing lagi numpak bis.⁴ Dheweke lungguh ndedonga karo mripaté ditutup, lan kabèh penumpang padha nyangka yèn dhèwèké turu. Truk sing lagi nyedhak dumadakan nabrak tiang banjur mlebu jalur lawan. Mobil-mobil padha nabrak siji lan sijiné — kacilakan sing nggegirisi! Nanging, kanthi cara sing ora bisa dijelasaké, bis kuwi metu saka dalan ing jarak sing aman. Kaya-kaya ana tangan sing ora katon sing ngangkat lan nggawa menyang pinggir dalan!... Ora ana penumpang sing tatu. Padha kaslametaké déning pandonga biksu.

— Geronda, wong awam asring takon kepiye carane nglatih awake dhewe supaya bisa ndedonga.

— Rungokna iki. Ing jaman biyen, sawetara wong sing nyawisake awake dhewe kanggo urip biksu lan nduweni watak sing kuwat bakal lunga lan nglakoni tapa brata ing antaraning tebing sing angel diakses, ing guwa, ing kuburan kafir utawa ing pura setan. Ing kana padha ngadhepi akèh bebaya: watu tiba saka tebing nyerang sirahé, setan nyerang, lan akèh godaan liya ngentèni... Wedi ndadèkaké wong-wong mau tansah njerit: 'Kristusku!... Ibuné Gusti!...' Mangkono, lumantar wedi, wong-wong mau éntuk kabiasaan apik ndedonga tanpa kendhat. Saiki bayangna jaman kita saiki; bayangna wong-wong sing numpak mobil esuk, sawisé 'seneng-seneng' ngentèkaké bengi wingi ing pesta lan klub, karo alkohol, obat-obatan, lan 'kabungahan' liyané saka urip modhèren. Numpak mobil sawisé bengi tanpa turu lan liar, wong-wong kuwi ora nduwé kendali marang awaké dhéwé utawa marang mobilé. Lan bayangna wong Kristen biasa sing wis ngerti tenan sepira akèh 'pahlawan' kaya ngono ana ing dalan, uga nyalaké mobilé esuk lan mangkat menyang kantor. Apa dhèwèké yakin bakal bali urip? Apa dhèwèké bisa ngomong kanthi pasti yèn bakal tekan omah — utawa malah, sawisé kacilakan lan cacad, bakal digawa nganggo ambulans? Saiki kandhaa marang aku: apa kuwi ora cukup kanggo nggawe wong terus-terusan muni: 'Kristusku!... Ibu Puteriku!?' Yen wong awam entuk manfaat rohani saka rasa wedi marang bebaya-bebaya iki, dheweke bakal ngluwihi kita para biksu ing pandonga... Lan dheweke uga bakal nyingkiri bebaya-bebaya sing ngancam mau.

Aku kelingan ana wong sing teka ing selku. Dheweke meh putus asa: amarga kecerobohan, dheweke wis nabrak bocah ing dalan, nanging, syukur marang Gusti, bocah kuwi slamet. Wong iki terus mbaleni: 'Aku iki kriminal lan pantes nampa paukuman.' 'Lan nalika kowe nabrak bocah kuwi, apa kowe ndedonga?' takonku. 'Ora,' wangsulane. 'Kowe pancen pantes paukuman,' wangsulanku, 'nanging ora amarga wis nabrak bocah. Kowe pantes paukuman sing luwih abot amarga ora ndedonga.' Lan aku crita marang dheweke babagan kenalanku. Dheweke pegawai negeri, nanging wis nggayuh derajat kabecikan sing dhuwur. Dheweke tansah ngucapake Doa Yesus: ing papan kerja, nalika lelungan, ing endi wae. Doane wis dadi spontan; luh pujian lan kabungahan mili saka matane. Malah dokumen ing mejane teles amarga luh. Mula dheweke kepengin ninggalake pakaryane; dheweke siap nampa pensiun sing luwih cilik. Mula dhèwèké teka ing Gunung Athos lan sowan marang aku ing kalivaku kanggo takon kepiyé carané urip wiwit saiki. "Aja mundur saka pakaryanmu," ujarku. "Lan yèn kanca-kancamu wiwit takon kenapa kowé nangis, wangsulana: 'Kowé ngerti, aku lagi kelingan bapakku sing wis seda.'" Dene, sawijining dina priya iki lagi nyopir mobilé nalika ujug-ujug ana bocah sing mlayu metu ing dalan ing ngarepé. Tabrakan kuwi ora bisa dihindari: bocah kuwi mabur kaya bal. Nanging kabukten yèn bocah kuwi ora tatu sakpisan. Kuwi Gusti sing nylametaké saka cilaka, amarga sanajan lagi nyopir, priya iki ora nate mandheg ndedonga.

Panggilan Shalat

— Geronda, apa bakal ana perang?

— Kowé ndedonga supaya ora ana perang? Saka mangsa semi nganti mangsa gugur, aku ngumumaké mobilisasi pandonga kanggo awakku dhéwé. Sejatine, aku nindakaké iki kanthi meneng, lan kejaba aku, ora ana siji waé sing ngerti ajakanku kanggo pandonga aktif iki. Aku ndedonga supaya Gusti maringi welas asih marang kita, mbantu kita supaya bisa nyingkiri perang lan mobilisasi sejati, nalika wong-wong lunga menyang garis ngarep lan ngucurake getih. Aku nampa pesen iki:⁵ "Ing dina Minggu, 16 Oktober, wong Turki ngrancang nyerang Yunani. Ndongaa luwih kenceng supaya rencanane gagal." Syukur marang Gusti, Sang

⁴ Mengko kabukten yèn rahib iki yaiku Sang Mulya Paisius dhéwé. (Sabanjuré, cathetan saka para panyunting Yunani diwènèhaké tanpa referensi.)

⁵ Diarakaké ing November 1983. Wahyu mau asalé saka Gusti Allah.

Ibune Gusti sing Maha Suci wis nglindhungi kita nganti saiki. Mula, ayo padha ndonga supaya Panjenengané terus nglindhungi kita ing mangsa ngarep.

— Geronda, saiki bebaya langsung marang Yunani wis kliwat, apa kita kudu terus ndedonga supaya ora ana perang?

— Apa ora cukup perang ing donya saiki? Apa tegese 'kanggo Yunani' utawa 'ora kanggo Yunani'? Ing endi wae perang lagi kobong saiki, wong-wong—sedulur kita—ngalami sangsara lan mati. Apa kita kabeh ora sedulur lanang lan wadon liwat Adam lan Hawa? Mesthi wae, kulawarga kita wis pecah, lan wong-wong padha nyebar menyang pojok-pojok donya. Kita wong Yunani iku sedulur karo umat Ortodoks, loro ing daging lan roh, nanging kita uga sedulur karo sing ora Ortodoks — sanadyan mung ing daging. Mula kita kudu ndedonga kanggo sing ora Ortodoks kanthi welas asih sing luwih gedhe, amarga kahanané luwih cilaka.

— Geronda, saiki Yunani lagi ngalami wektu kang angel. Ndeleng kahanan iki, aku ndedonga akèh nganggo rosari saben dina, nyuwun marang Gusti supaya mbiyantu tanah air kita. Kowé ndedonga terus-terusan, banjur kowé mikir: 'Apa kaslametan Yunani pancèn gumantung marang rosari kowé?'

— Aja kuwatir, kaslametan Yunani ora gumantung marang rosariumu. Nanging amarga kowe tansah mikirake kasulitan sing diadhepi Yunani, iku nuduhake yen kowe ngrasakake lara tanah airmu lan nyuwun marang Gusti supaya campur tangan. Lan mung Panjenengané sing bisa nulungi.

Ndonga supaya Gusti nglairaké wong-wong rohani, para Makkabeus.⁶ Saiki pancèn butuh banget wong-wong sing wani kaya ngono. Wektu wis teka kanggo perang antarane kabecikan lan kaburukan. Sawise kabeh, tumindak tanpa hukum saiki diunggahake dadi hukum, lan dosa wis dadi modis. Nanging, nalika kowe weruh masalah saya tambah akeh ing Yunani, nalika kowe weruh pamarentah ngetokake undang-undang sing edan, nalika sakabehe negara diguncang dening instabilitas, aja wedi — Gusti bakal campur tangan lan nulungi.⁷

— Miturut omonganmu, Geronda, kita kudu nyisihake kabèh urusan lan nyawisake kabèh kekuwatan kanggo pandonga...

— Apa kowe pancen mikir iki isih bisa diperdebatake?! Delengen: sak donya iki lagi nggodhok kaya kualiti gedhe! Gereja, negara, suku lan bangsa — kabeh wis amburadul! Lan ora ana sing ngerti bakal ngendi kahanane iki bakal tekan, ora ke . Mugi Gusti ngulurk ! Lan para biksu kudu ndedonga banget saiki. Kabeh tugas lan urusan, sanajan sing mendesak, kudu disisihake, lan kabeh kekuwatan kita dipusatake kanggo ndedonga.

Kanthi andhap asor, lan miturut kemampuanmu, ndedonga kanggo wong-wong ing donya. Padha wis maringi Kuwasa Jahat kuwasa gedhe marang awake dhewe lan saiki padha nandhang sangsara amarga kuwi. Aja lali yèn kita dadi biksu kanggo nylametaké awak dhéwé lan mbantu donya lumantar pandonga. Ayo padha ngupaya dadi biksu sing becik. Ayo padha ndedonga nganggo rosari lan sujud kanggo awake dhewe lan kanggo donya. Amarga lumantar rosari lan sujud, sawijining biksu mbantu wong liya.

Bab 3.

Babagan carane ndedonga supaya Gusti krungu kita

Hawa napsu iku kaya gangguan radio sing ngganggu sambungan kita karo Gusti

Eyang, yen nafsu manggon ing batinku, apa atiku bisa miwiti makarya ing pandonga?

— Képiye atimu bisa miwiti makarya ing pandonga yen kowe nyimpen napsu? Coba njupuk kabel sing bosok lan colok menyang stopkontak telpon. Apa kowe bakal bisa krungu swara liwat receiver? Amarga ana korsleting terus-terusan, sambungan bakal terus putus; sing bakal kowe krungu liwat receiver mung siulan lan krisik. Mangkono uga karo manungsa: nalika ana 'busuk' ing jerone, nalika hawa napsu manggon ing jerone, banjur 'korsleting' kelakon ing urip rohani. Ing rohani, dheweke 'mateni awake dhewe saka awake dhewe'. Wong kudu ngati-ati saka kesombongan, egoisme, karsa dewe, lan hawa napsu. Amarga yen hawa

⁶ Jeneng 'Maccabeus' (saka basa Ibrani kuna sing artiné 'palu') diwènèhaké marang Yudas, pamimpin pemberontakan Yahudi sing kelakon ing taun 166 SM nglawan Antiochus IV Epiphanes lan para penerusé. Para Maccabeus misuwur ing perjuangan kanggo iman para leluhur lan kamardikan nasional Israèl. (Delengen 1, 2, lan 3 Makkabea.)

⁷ Diucapake ing taun 1981

napsu kuwi nguwasani wong, sih rahmaté Gusti—sing wigati kanggo pandonga—ora bakal teka marang dhèwèké. Wong kudu ngresiki 'kawat-kawat' batiné saka karatan supaya bisa ngaliraké arus kanthi becik lan sambungan karo Gusti bisa kelakon. Luwih wong ngresiki dhèwèké saka hawa napsu, luwih maju pandongané.

Hasrat iku kaya gangguan radio, nyegah kita nyambung karo Gusti. Yen gangguan iki ora sirna, kepiye wong bisa ngomong karo Gusti ing pandonga? Aku kelingan nalika ana ing ngarep, nalika operator radio krungu gangguan, dhèwèké bakal mangsuli sapa waé sing nelpon: "Aku ora krungu kowe, kekuwatan sinyal 'nol' (utawa kekuwatan sinyal 'siji'). Priksa sambunganmu lan coba maneh!" Amarga gangguan, ora mungkin mbedakake tembung-tembungé. Kekuwatan sinyal kudu paling ora 'telung'. Kekuwatan sinyal 'lima' dianggep banget apik — sambungané banjur sampurna. Yen ora, operator radio bakal muni banter nganti serak, nanging swarane ora krungu amarga penyetelan sing ala. Kaping pisan, operator radio kudu nyetel pemancar lan penerima radioné menyang siji frekuensi, lan mung sawisé kuwi dhèwèké bisa nyambung karo pos komando ing frekuensi kuwi.

Kanggo nyetel marang Gusti, kita kudu nindakake langkah-langkah sing padha. Pemancar stasiun radio spiritualmu kudu disetel ing frekuensi Katresnan, lan penerimane ing frekuensi Andhap Asor. Iki perlu supaya Gusti bisa krungu kita, lan kita bisa krungu Gusti. Amarga 'Katresnan iku Andhap Asor' pancen 'frekuensi' sing digunakake Gusti. Wong kudu ngupaya sakabehe kanggo 'ngrampungake' frekuensi iki lan nyetel marang frekuensi kasebut. Banjur dheweke bakal ngadegake sambungan karo Gusti, lan pikirane bakal tetep manggon ing Gusti. Mula, aku ngarep kowe bisa ngadegake sambungan Ilahi iki. Amin.

'Aku' lan 'kanggo aku' ngalangi aku saka nggawe sambungan karo Gusti

— Geronda, panjenengan ngendika yèn aku kudu ngisi ulang baterei nganggo listrik spiritual. Kepiye carané persis aku ngisi ulang kuwi? — Tumbuhaké ing jeronmu kaluhuran spiritual lan rasa tanpa pamrih, supaya 'Aku' lan 'kanggo aku' sirna saka kowe. 'Aku' lan 'duwaku' ngalangi pandonga amarga misahake manungsa saka Gusti, kaya nutupi nganggo lapisan isolasi. Sampeyan ngerti apa kuwi bahan isolasi? Wong sing wis misahake awake dhewe saka Gusti ndonga, lan Gusti katon kandha marang dheweke: 'Ora, anakku, Aku ora ngerti kowe!..'

— Geronda, apa bisa sawijining biksu kanthi tekun ngetutake paugerané, nanging ora duwé semangat pangorbanan dhiri lan katresnan marang seduluré?

— Ya, mesthi bisa. Yen sawijining biksu mung mikirake awake dhewe, dhèwèké bisa maca pandonga, nindakake tapa brata sing nggumunake, nglakoni puasa, lan sujud... Nanging, nalika nindakake kabèh mau, dhèwèké mung nggedhekake rasa pantes dhiri, nalika tetep ora peduli marang wong liya. Kanthi tumindak kaya ngono, sawijining biksu bakal tansah tetep dadi pengemis. Senajan ing tapa brata, dhèwèké mung mikir bab dhèwèké dhéwé — nindakake apa waé sing cocog karo karsa atiné. Nanging dhèwèké pancèn kudu miwiti nyambut gawe marang dhiri dhéwé — ngilangi hawa napsu; yèn ora, dhèwèké ora bakal kasil.

— Dadi, Geronda, apa tegese iku kudu tanpa cela ing patuh, karo para biarawati, lan ing kabèh bab?

— Mesthi, ing kabèh bab! Kanggo ngadegaké sesambungan karo Kristus lan ora kelangan kuwi, kabèh uripmu kudu marakaké kabungahan marang Kristus. Lan Kristus bungah nalika kita marakaké kabungahan marang sesama, nalika kita nyenengaké wong liya — kanthi makna sing paling becik. Mulané aku negesaké pentinge kaluhuran rohani lan pangorbanan dhiri. Lha, yen sawijining biksu manut paugeran lan nindakake sujud, nanging ora nggatekake pangorbanan dhiri, kaluhuran, katresnan marang wong liya lan sapiturute, mula sujud lan pandongane ora ana gunane.

Nalika aku pisanan teka ing biara,⁸, minangka novis aku ditugasake mbantu ing pawon. Ing wektu kuwi, ana biksu sepuh umur wolu puluh taun, sing ringkih, nyuwun aku supaya nggawa sup menyang selé saka wektu ke wektu. Mula, sawisé rampung tugasku, aku nyendhok sup menyang mangkok lan nggawa marang dhèwèké. Sawijining dina, ana sedulur biara sing weruh kahanan iki banjur mènèhi aku teguran: 'Ngrungokna, aja nganti kowe nggawe dhèwèké kebiasaan diperlakoni apik banget!... Yèn ora, sawisé dhèwèké kebiasaan, dhèwèké bakal wiwit nyuwun iki lan kuwi lan ora bakal maringi kowe wektu tentrem. Kowe bakal sibuk ngopeni wong tuwa iki nganti kowe ora bakal bisa manut paugeran!' Wah, kowe ora bakal percaya sepira dheweke nyiksa aku karo panjaluk-panjaluke! Aku tau mbantu dheweke sak pisan pas dheweke kena pilek, lan sawisé kuwi dheweke ora tau ngguyu aku tentrem! Kadhangkala dheweke ngetok-ngetok

⁸ Ing Biara Esfigmen, taun 1953.

tembok: 'Tuduhna katresnan, godhogaké aku secangkir teh!' Banjur: 'Tuduhna katresnan, tulung mbalikaké aku menyang sisih liyane!' Sawisé sawetara menit, ana ketukan manèh lan: 'Tuduhna sayangmu, lebokna bata panas ing punggungku!..⁹ 'Suguhna aku tèh — wenehana bata!.. Suguhna aku tèh — wenehana bata!.. Nanging aku nduwé aturan!.. Kapan aku kudu ngetutaké?! Wong tuwa kuwi wis nggawa aku meh edan!..'

Apa kowe bisa mbayangake apa sing lagi kelakon? Kahanan iki pancen nggegirisi! Ana wong tuwa ing mburi tembok sing lagi nandhang sangsara, nggrantes, nyuwun tulung, nanging biksu kuwi ora gelem lunga, supaya ora nglanggar aturan!... Iki pratandha kahanan atiné adhem kaku lan tanpa nyawa. Lan apa maneh sing bisa diraguhi: kanggo Gusti, bata lan secangkir teh luwih ana regane tinimbang akèh sujud 'sempurna' lan manik-manik rosari! Lha wong, ngadeg ing ngarepé Kristus karo rosaryé, biksu kuwi nyuwun marang Panjenengané: 'Gusti Yesus Kristus, welas asihana aku!' — nanging ing wektu sing padha dhèwèké nesu marang tanggané sing nandhang sangsara: 'Tinggalna aku tentrem!'

— Geronda, kepiye carane wong nampa berkah saka Gusti?

— Gusti mberkahi wong yèn wong kuwi kinormatan déning Panjenengané. Napa Gusti bakal maringi berkah marang wong sing ora dikenal? Supaya wong kuwi mbuwang berkah mau menyang lemah lan nginjak-injak? Aku wis ngalami iki langsung. Nalika aku manggon ing Gunung Sinai,¹⁰ ana kekeringan sing parah. Ora ana setitik udan sing tiba pirang-pirang taun, mula Monasteri Santa Katarina lan para Bedouin sing manggon cedhak padha ngalami kahanan sing angel banget. Para biksu ndedonga supaya udan tiba, nanging ora ana asil. Banjur teka wektu kanggo nyabit wit zaitun.¹¹ Aku teka kanggo mbantu. Para Bedouin motong ranting-ranting wit ing biara; para biksu nyimpen ranting kandel kanggo biara lan nglumpukake ranting tipis ing sisih siji. Para Bedouin njaluk apa padha bisa njupuk ranting-ranting mau kanggo masak panganane ing geni lan njaga anget ing wayah wengi — merga ing Gunung Sinai adhem banget. Nanging para biksu ora gelem ngidini padha njupuk ranting-ranting cilik, mula para Bedouin lunga kanthi kuciwa. Esuké, para Bedouin teka maneh menyang biara karo panyuwunan sing padha. Aku ngiket kabèh ranting-ranting tipis dadi bundel lan maringi marang para Bedouin. Banjur ana Bedouin tuwa kandha marang aku: "Kowe wong sing becik. 'Bakal udan.' Lan pancen, sawisé aku bali menyang biara, udan langsung tiba. Udané deres lan suwé. Mangkono, tembung apik saka wong Bedouin mau mbukak langit. Nanging wektu kuwi, aku ora ngandhani sapa-sapa bab iki.

Gusti ora ngrungokake pandonga wong sombong

— Geronda, aku wis tumindak pancen memalukan ing sawetara dina kepungkur iki... Saiki aku ora bisa ngilangi pikiran manawa pandongaku ora nyenengake Gusti.

— Yen pikiran iki asalé saka andhap asor sing sejati lan kowe ngakoni yèn tumindakmu sing memalukan kuwi wis nesuaké Gusti, mula kowe bakal ngrasakké panglipur ilahi. Nanging yèn, tinimbang andhap asor, kowe mung kuwatir kanggo awakmu dhéwé lan nyabuti rambute, karo kandha: 'Oh... Apa pancèn aku wis tekan kéné?! Kapiye carane aku bisa nindakake iki?!" — mula kowe ora bakal nampa panglipur, amarga

Gusti nentang wong sombong.¹² Gusti ora ngrungokake pandonga wong sombong, amarga kesombongan iku tembok antarané manungsa lan Gusti. Supaya pandonga kita dirungokake, kudu metu saka ati sing nyesel lan andhap asor.¹³ Yen kita kandha kanthi andhap asor sing jero: 'Gusti, apa wong kaya aku iki pancen bakal dirungokake?..' — banjur Gusti Allah sing Apik langsung ngrungokake kita.

— Geronda, kenapa kadhangkala nalika aku lagi ngadhepi godaan, aku ora bisa ndedonga?

— Yen godaan ngluwihi kowe lan kowe ora bisa ndedonga, iku tegese ana egoisme lan kesombongan ing jeronmu. Godaan kuwi tetep ana nganti wong iku benci marang 'diri' jeroe dhéwé. Sakwise 'diri' jeroe dhéwé dadi mbenci, Kristus teka nulungi lan godaan kuwi sirna.

— Geronda, aku nyuwun marang Gusti supaya mbantu aku mbusak kasariku marang para biarawati, nanging aku ora weruh asilé.

⁹ Ing jaman biyen, bata panas digunakake tinimbang botol banyu panas.

¹⁰ Saka Oktober 1962 nganti April 1964.

¹¹ Ing Februari 1963.

¹² Yakobus 4:6, 1 Petrus 5:5, delengen Amsal 3:34.

¹³ Delengen Mazmur 50:19.

— Nalika wong ngupaya lan ndedonga, nanging ora weruh asil, iku tegese manawa egoisme lan kesombongan wis manggon ing jeroné, utawa ana kecenderungan marang kesombongan. Egoisme lan kesombongan ngalangi sih rahmat Gusti supaya ora teka minangka wangsulan pandonga. Gusti Allah sing Apik maringi apa sing kita jaluk ing pandonga — kanthi syarat kita nduwèni andhap asor lan kesadaran marang dosa dhéwé.

— Geronda, aku kanthi tulus nyuwun marang Gusti supaya nylametake aku saka kelemahan tartamtu; aku lagi berjuang, nyoba ngakarake saka uripku... Nanging amarga kesombonganku, Gusti ora nulungi aku. Apa sing kudu tak lakoni?

— Kaping pisan lan sing paling utama, nyuwun pangapunten marang Gusti. Ngendika: 'Gusti kula, kesombongan manggon ing jeroning kula; kula piyambak nyegah pitulungan Panjenengan rawuh. Nanging kula nyuwun marang Panjenengan: padhangna pikiran kula, tulungana kula mangertos kanthi cetha apa sing kedah kula tindakake, kados pundi kula saged ngungkuli kelemahan kula.' Sakwise kowe ngakoni yen ana rasa sombong ing jeroning atimu lan kuwi sababe napsu iki ora gelem lunga saka kowe, Gusti bakal langsung mbukak marang kowe panyebab, oyod kelemahanmu, lan carane nglawan kanggo mbasmi.

— Geronda, kepiye kahanan pikirané wong nalika ndedonga?

— Sikap andhap asor. Banjur Gusti bakal nulungi kowe. Wong sing andhap asor ora nduwé karsa dhéwé; dhèwèké manut marang karsa Gusti lan netepi dhawuh-dhawuhé. Mulané Gusti ngrungokaké pandongané lan maringi berkahing swarga marang wong mau. Sepira wong ngrungokaké Gusti, mangkono uga Gusti sing Maha Apik ngrungokaké wong mau.

Donga mbutuhake ketekunan lan kasabaran

— Geronda, kadhangkala aku nyuwun marang Gusti kanthi panyuwunan tartamtu. Nanging ora ana asil, lan aku takon marang awaké dhéwé: 'Apa Gusti malah krungu pandongaku?'

— Pitakon 'apa Panjenengané krungu?' kuwi nuduhaké yèn kowé ragu marang katresnané Gusti. Lan kanthi ragu marang katresnané, kowé nyuwun marang Gusti nganggo siji tangan, nanging langsung narik bali nganggo tangan liyané. Mula, kanthi tumindak kaya ngono, kowé kelangan hak kanggo 'layanan prioritas'.

— Geronda, nalika aku nyuwun marang Gusti lan ora langsung diparingi, apa aku kudu terus-terusan nyuwun?

— Ya, kowe kudu. Kowe kudu gigih. Lha, yen kita menyang kantor pamaréntah lan nyuwun marang abdi nagari, kadhangkala kita kudu gigih supaya éntuk apa sing kita karepake. 'Tulung aku,' ujure kita, 'yèn ora, aku ora bakal lunga saka kéné.' Mula ing pandonga uga dibutuhake ketekunan : apa kowe kelingan sepira tekuné wanita Kanaan nyuwun marang Kristus?¹⁴ Lan janda ing Injil, sing nyuwun marang hakim sing ora adil, uga tekun.¹⁵

— Nanging, Geronda, yen wektu wis suwe lan panyuwunanku durung dijawab, aku dadi kuciwa.

— Nalika kita nyuwun apa-apa ing pandonga, kita kudu sabar ngenteni. Ana wektu, mataké bengkak lan wiwit lara banget. Aku nyedhaki ikon Sang Ibune Gusti Allah sing Maha Suci telung kaping lan nyuwun marang Panjenengané supaya marasaké aku supaya aku bisa maca Mazmur ing wayah bengi. Aku ngolesake lenga saka lampu ing ngarep ikon mau ing mataké sing lara, nanging mataké isih terus lara. Sawisé sawetara dina, malah tambah parah: mataké saya lara lan bengkak. Rong minggu kliwat kaya ngono. Banjur, karo kroso isin banget, aku nyedhaki maneh ikon Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci lan kandha: "Ibu Gusti, nyuwun pangapunten, nanging kula kedah ngganggu Panjenengan malih." Kula ngolesi mripat kula malih nganggo lenga saka lampu, lan lara mau langsung sirna. Menapa Panjenengan ngira Ibu Gusti ingkang Maha Suci boten saged nyembuhaken kula langsung, nalika pisan kula nyuwun dhumateng Panjenengan? Mesthi Panjenengan saged. Nanging, amarga Panjenengané ngerti bab sing aku ora ngerti, Panjenengané ngidini aku nandhang sangsara sakwentar. Mula kowe uga kudu nyuwun kanthi andhap asor lan ngenteni kanthi sabar. Panjaluk sing diatur kanthi iman, lara, ketekunan, lan kasabaran iku dirungokaké — mesthi waé, panjaluk kuwi kanggo kabecikan kita dhéwé.

¹⁴ Delengen Matius 15:21–28, Markus 7:25–30.

¹⁵ Delengen Lukas 18:2–8.

Bab 4.

Babagan carane nyiapake kanggo komuni karo Gusti

Pengakuan sing andhap asor marang Kristus

Pak Tuwo, persiapan apa sing perlu sadurunge ndedonga?

— Iku padha karo panyiapan kanggo Komuni Suci. Amarga, Misteri Suci Kristus iku panriman ilahi, dene pandonga iku pangibadah ilahi. Nalika kita nampa Komuni, kita nampani Kristus ing sajroning awake dhewe, lan sih rahmat ilahi teka marang kita. Lan ing pandonga, kita sesambungan tanpa kendhat karo Kristus lan uga nampa sih rahmat Ilahi — kanthi cara sing beda. Apa ora cukup sesambungan karo Kristus lan nampa sih rahmat Ilahi? Ing Komuni, kita nampa Roti lan Getihé Kristus, déné ing pandonga kita sesambungan karo Gusti Allah. Sadurunge nampa Komuni Suci, wong kudu ngakoni dosa marang bapa rohani. Mangkono uga, sadurunge miwiti pandonga—kanthi tembung liya, sadurunge mlebu ing pangibadah marang Gusti—ngakoni kanthi andhap asor marang Kristus iku perlu. Sadurunge miwiti ndonga, wong kudu ngakoni kanthi andhap asor: 'Gusti, pakaryanku pancen ala tenan... Aku kebak dosa lan hawa napsu... Aku malah ora pantes Panjenengan nggatekake marang aku, nanging aku isih nyuwun: tulung aku.' Saka pangakuan andhap asor marang Kristus kaya ngono, sih rahmat Ilahi teka marang wong, lan dheweke miwiti sesambungan karo Gusti.

Yen wong ora tobat lan kanthi andhap asor ngakoni dosane marang Gusti, dheweke bakal tetep ana ing kahanan kang ora tertib. Lan kahanan iki bakal dadi tembok kang ngalangi supaya dheweke ora bisa nyawiji karo Gusti. Lawang bakal tetep katutup, lan jiwa ora bakal nemu tentrem. Nanging yen wong kandha, 'Aku wis dosa, ya Gustiku,' mula temboké bakal ambruk—utawa luwih tepaté, Gusti piyambak sing bakal mbukak lawang, lan wong iku bakal nampa sih rahmat pangibadah karo Panjenengané.

— Geronda, aku maca ing **The Ladder** yèn nalika tangi kanggo ndedonga, wong kudu nganggo sandhangan sing biasané dienggo nalika nyiapaké arep muncul ing ngarepé raja.¹⁶

— Pakaian kaya apa kuwi?

— Nundhuk marang Gusti Allah lan kanthi andhap asor nyuwun pangapura marang dosa-dosané — iku busana. Ucapna: 'Ya Allah, aku iki wong kang ora syukur; aku wis nindakake dosa abot marang Panjenengan; aku wis nyedhihaké Panjenengan... Apura aku!' Nanging aja mung ngucapaké tembung-tembung mau kanthi mekanis; ucapna kanthi nyesel jero ati. Saiki kowe wis paham apa iku 'busana' sing kudu dienggo nalika ngomong karo Gusti Allah? Yen kowe ora duwe busana iki—rasa sungkan lan nyesel iki—nalika kowe tangi kanggo ndedonga, iku kaya kowe ngomong marang Gusti Allah: 'Halo, kowe piye? Ana apa sing anyar ing donya?' Malah, kita kudu nyuwun pangapura marang wong sing wis kita lalisake! Mula, sepira luwih wigatine njaluk pangapura marang Gusti Allah kanggo kaluputan saben dina!

— Dadi, Geronda, apa aku kudu merenung bab dosa-dosa sing tak lakoni saben dina?

— Sepisan, nyuwun pangapura marang Gusti kanggo dosa-dosa tartamtu sing wis kowe tindakake ing dina iki. Banjur renungna sepira dosane kowe sacara umum. Kanthi nindakake iki, kowe ngendhegake dhiri lan banjur miwiti nyuwun marang Gusti apa sing kowe butuhake. Nalika aku tangi kanggo ndedonga, aku miwiti nganggo tembungé panagih pajeg ing Injil: 'Ya Allah, welasana aku sing wong dosa.'¹⁷ Aku bisik tembung-tembung iki kaping pirang-pirang, banjur aku ngucapake Donga Bapa Kita.

Nalika aku nyuwun marang Gusti supaya mulang uga carane ndedonga. Lan aku weruh pangandaran: ana priya enom watara pitulas taun sing lagi ndedonga. Wah, dheweke nggawe atiku remuk!... Carane dheweke nangis, carane dheweke ndedonga!... Aku kaget lan kesentuh banget. Dheweke miwiti pandongane kanthi pangakuan: 'Aku iki ora pantes, ora bisa dibenerake...' — banjur nerusake: 'Ya Gusti! Aku iki wong dosa banget!.. Kepiye aku bisa mbenerake laku yen ora Panjenengan sing nulungi?!' — banjur miwiti nyuwun marang Gusti apa sing dibutuhake.

— Geronda, asring nalika ndedonga pikiranku ngumbara marang dosa-dosa tartamtu, lan aku ora bisa konsentrasi.

— Nanging kita sarujuk: wong kudu mriksa dhiri lan ngakoni dosa-dosane sadurunge miwiti ndedonga, ora nalika lagi ndedonga. Eling nalika ndedonga persis ing endi lan kepiye kowe kliru iku dudu

¹⁶ Delengen: John Climacus, Tangga Pananjakan Ilahi. Tembung 28, paragraf 3.

¹⁷ Lukas 18:13.

mriksa dhiri maneh, nanging mung omongan kosong karo setan. Sadurunge ndedonga, kowe kudu merenung apa sing salah karo awakmu, netepake tujuan, ngarahake daya pikiranmu marang iku, lan maringi dhawuh marang awakmu dhéwé: 'Api!'

"Tenang dhisik"

— Geronda, kepiye yen aku dosa ora kanthi sengaja nanging amarga kecerobohan, lan aku malah ora nyadari? Amarga yen mangkono, aku ora bakal bisa nyadari yen aku wis nglarani ati sedulur lan kudu nyuwun pangapura marang dheweke. Apa sambunganku karo Gusti Allah ing sajroning pandonga ora bakal putus ing kahanan kaya ngono?

— Kanggo nyingkiri kelangan sambunganmu karo Gusti lan golek tentrem, tansah ngawasi awakmu. Tetep ing kahanan waspada terus-terusan. Iki perlu supaya kowe bisa nglacak kesalahamu, tobat lan nyuwun pangapura. Yen kowe ora nindakake iki, mula... ya, kowe bisa krasa kabungahan tartamtu nalika ndedonga — nanging kabungahan kuwi ora bakal rohani. Rohmu ora bakal bisa mbentang swiwi rohani lan mabur menyang Swarga. Mung wong-wong sing nyawiji karo Gusti sing mabur menyang Swarga.

— Kadhangkala, Geronda, sadurunge aku ndonga, aku krasa ora tentrem, ora nyaman...

— Yen kowe ngrasa resah ing njero ati utawa pait ing atimu, ngertia yèn kowe wis nglarani ati salah siji suster. Mula kowe ngrasa salah. Njalia pangapura marang suster kuwi, lan rasa resah kuwi bakal sirna.

— Geronda, apa aku ora bisa ngusir rasa ora tentrem iki mung nganggo pandonga? Apa pancen perlu njaluk pangapura?

— Ya, yen kowe wis nglarani ati sedulurmu, kowe ora bakal bisa ngrampungake masalah mung nganggo pandonga. Kowe kudu menyang marang sedulurmu, sujud marang dheweke lan nyuwun pangapura. Yen kowe ora sujud sak pisan marang sedulurmu, sanajan kowe sujud telung atus kaping ing selmu ora bakal ana gunane. Yen kowe ora nuduhake andhap asor marang wong sing wis kowe laraeni ati, yen kowe ora ngakoni kesalahmu marang dheweke — iku ora bakal ana gunane.

'Sepisan, raimu kudu rukun karo sedulurmu'¹⁸ — kandha Injil. Mung sawisé kuwi

gawaa persembahanmu. Kecualiné yèn kowé wis tobat amarga wis nglarani atiné sedulur wadon lan wis niat njaluk pangapura marang dhèwèké, nanging ora ketemu. Yèn kowé pancèn wis niat tenanan arep njaluk pangapura marang sedulur wadonmu ing kasempatan pisanan, pandongamu ditampa Gusti Allah.

— Geronda, kadhangkala aku rebutan karo adhiku, banjur nalika bali menyang selku aku dadi tentrem; malah bisa ndonga. Nanging sawisé ketemu maneh karo adhiku, atiku — aduh! — dadi pait banget marang dhèwèké!... Aku malah ngupaya ngindhari dhèwèké.

— Aku ora bisa mangertèni iki. Kowé ribut karo sedulur wadon, banjur, kaya ora ana apa-apa, kowé mulih menyang selmu lan 'tenang'? Kepiye kowé bisa tenang, kepiye kowé bisa ndedonga, yèn durung nyuwun pangapura dhisik marang dhèwèké? Nanging ayo dianggep, sawisé pandonga pribadi kowe pancèn ngrasakaké tentremé Gusti. Mesthiné atimu bakal lulut. Lan yèn wis lulut, kowe mesthi bakal nyoba ora ngindhari ketemu adhimmu, nanging kowe dhéwé sing bakal nyedhak dhèwèké, nggolèk berkah saka Gusti — yaiku kasempatan kanggo nyuwun pangapura marang adhimmu.

— Utawa mbok menawa, Geronda, aku mung nganggep diriku sing bener, lan mulane aku bisa ndedonga?

— Pikirna dhéwé: iku doa kaya apa? Mung yèn wong nyalahké dhéwé lan kandha marang tanggané, 'Ampunana aku lan berkahana aku,' sih rahmaté Gusti Allah bakal nyawiji marang wong kuwi, lan dhèwèké bakal bisa nyawiji karo Gusti Allah.

Donga iku 'putusan sadurunge Penghakiman'

— Geronda, St John Climacus ngendika yèn pandonga iku 'paukuman sadurungé Pangadilan'.¹⁹

— Pancen kaya ngono. Nalika wong ndedonga kanthi bener, pandongane iku 'paukuman sadurunge Paukuman Pungkasan.' Yen wong sing waras rohani, nalika miwiti ndedonga, ngrasakake pait ing atine,

¹⁸ Mat. 5:24.

¹⁹ "Donga kanggo wong sing ndonga kanthi sejati iku pangadilan, tribunal lan pangastané Hakim sadurungé Pengadilan Pungkasan." Delengen: John Climacus, *The Ladder of Divine Ascent*. Tembung 28, paragraf 1. Moskow, 2002. kaca 283. — Cathetan penerjemah.

dheweke bakal nggoleki sababe. Dheweke bakal takon marang awake dhewe: 'Ngapa aku krasa kaya ngene? Mbok menawa aku wis nyakitake sedulur liwat tumindakku? Utawa apa aku wis ngadili wong liya, utawa, amarga kecerobohan, gagal nolak pikiran pangadilan? Mbok menawa aku wis kesengsem karo pikiran sombong? Utawa apa ana kersaning dhiri ing jeroku, sing nyegah aku supaya ora bisa manunggal karo Gusti?'

— Nanging piye yen, Geronda, dhèwèké takon pitakon-pitakon iki marang dhiri, takon bola-bali, nanging isih ora nemokaké apa-apa ing jerone dhèwèké?..

— Ora mungkin. Pastine ana prakara kaya ngono sing wis kelakon marang dheweke! Yen dheweke nyilem luwih jero menyang arsip batine, lan nindakake panyelidikan marang awake dhewe, dheweke bakal nemokake bukti, lan bakal mangerteni ing ngendi dheweke salah.

— Geronda, apa tegese 'nyelidiki dhiri'? Apa ora cukup mung ngakoni dosa marang Gusti?

— Apa sing arep diaku yèn dhèwèké ora ngerti apa sing wis keliru? Mesthi waé, dhisik kowé kudu 'nyelidiki' awakmu dhéwé: takon-takon, mriksa panggonan kedadeyan, analisis forensik... Yen dheweke isih ora nemokake apa-apa, banjur ajak dheweke sujud kaping pindho utawa kaping telu, lungguh lan ngendika: 'Ya Gusti, mesthi aku wis dosa kanthi cara tartamtu. Padhangna aku — dosa apa sing sejatine?' Sakwise ngendika kuwi, andhap asor bakal langsung mbusak kabut godaan, lan dheweke bakal weruh sebabe apa sing kedadeyan. Sing tak maksud yaiku, nalika Gusti ndeleng asoré manungsa, Panjenengané paring sih-rahmat. Lan wong sing padhang amarga sih-rahmat mau cetha weruh ing endi dhèwèké wis dosa lan diparingi kasempatan kanggo mbeneraké.

— Geronda, apa sing mbantu kita njaga sambungan sing ajeg karo Gusti Allah?

— Tentreming ati mbiyantu sanget. Nalika jiwa tentrem, pandonga mili kanthi alami. Mulané ora pantes nyimpen niat ala marang sapa waé. Nanging, yen kowe wis nyimpen pikiran ala marang wong liya, pangakua marang Ibu Superior. Usir uga kabeh pikiran ala liyane, ganteni karo pikiran sing apik. Amarga pikiran sing apik mbukak dalan kanggo pandonga — banjur pandonga bakal mili kanthi gampang.

Bagéan 2.

Perjuangan kanggo Ngedonga

"Atiné wong sing wis nampa berkah ageng saka Gusti dadi luwih kuwat, luwih anget, lan malah bisa nggayuh pandonga sing ora kendhat."

Bab 1.

Bab Kasulitan Ngedonga"Atiné wong sing wis nampa berkah ageng saka Gusti dadi luwih kuwat, luwih anget, lan bisa uga nggayuh kahanan edhonga tanpa kendhat

Putus asa²⁰ ndadekake wong ora ana gunane

Pak Tuwo, apa bedane antara putus asa lan kemalasan?

— Putus asa iku depresi rohani, dene kemalasan ana gandhèngané karo nyawa lan badan. Mugi Gusti paring supaya ora ana siji utawa liyané. Kadhangkala sangsara amarga putus asa lan kemalasan nyerang wong-wong sing nduwèni kecenderungan kuat marang urip rohani, wong-wong sing peka lan tanggung jawab.

Kang Jahat ora nyebabake karusakan gedhe marang wong sing kulit tebal. Nanging yen godaan wis ngganggu banget wong sing peka, banjur dheweke tiba ing kuciwa. Kanggo golek kekuwatan ing jerone awake

²⁰ Keputusan (Yunani: ἀκηδία — harfiah 'kurang rajin') biasane digandhèngake ing basa Rusia modhèrn karo kasedhihan, keputusan lan bosen. Nanging, ing literatur patristik asketik, hasrat iki béda karo hasrat sedhih, lan luwih pas digambarke minangka malas, kurang kawani, ninggalaké perjuangan rohani kanthi pengecut, kepinginan hiburan, lan kendho rohani. Saka njaba, keputusan bisa muncul ora mung minangka kakuatan sing mandheg, nanging uga minangka kegiatan njaba sing banget terus-terusan lan aktif nalika tetep njaga kebasaran batin sing padha. 'Ing pandonga iku ringkih, nanging ing pangabdian badan kuwat kaya wesi, lan ing pagawean tangan ora kendhat' (The Ladder of Divine Ascent, Word 13, para. 2). — Cathetan penerjemah.

dhewe kanggo miwiti maneh mesin rohani, dheweke kudu ngenali panyebab kasedhihan lan ngatasi kanthi rohani. Delengen, tatu kaya ngono ora kena ditinggal tanpa diobati! Yen ora, kowe bakal terus kesandung lan tiba nganti tekan pungkasan.

Ambruk emosional, sawisé sawatara wektu, nuntun marang ambruk fisik lan ndadekake wong ora pantes maneh kanggo apa-apa. Nanging obat-obatan ora bisa mangertèni panyebab lara kuwi. Lan piye carané bisa nemokaké? Sampeyan ora bisa ndeleng panyebab iki nganggo mikroskop; mikroba spiritual sing dadi panyebabé. Apa sampeyan ngerti pinten wong sing welas asih lan sensitif sing wis dadi ora ana gunané!

— Geronda, aku krasa kesel banget nganti aku ora bisa netepi aturan selku.²¹ Apa iki amarga kesel utawa amarga males?

— Apa kowe kelingan: 'Badané wis aus amarga akèh dosaku, lan atiku uga wis aus'?²² Kowe ora nandhang kesel fisik, nanging ambruké roh. Nanging iki luwih mbabayani tinimbang kesel fisik. Wong sing rohanié remuk kuwi 'pecah', 'kacau'; dadi kaya mobil sing bodiné isih apik nanging mesiné rusak.

— Geronda, biyen aku seneng banget ndonga, sujud, lan maca buku-buku rohani!... Nanging saiki?... Aku malah ora bisa nggerakake driji.

— Napa ngono? Mesthi kowe ora kekurangan tenaga? Aku weruh kowe isih duwe tenaga akèh. Sawetara taun kepungkur, nalika biara lagi dibangun, kowe kerja ing lokasi pembangunan sedina muput, ta ora!... Lan kowe isih eling pira kowe ndedonga wektu kuwi, pira sujud sing kowe lakoni?

— Mbok menawa, Geronda, intine aku wis nyawisake awakku sakabehe kanggo gaweyan?

— Mbok menawa kowe wis ngidini awakmu dadi kendho. Ayo, kuwatna awakmu; sinau tresna marang tapa brata! Aku urip mung nganggo setengah paru-paru—paruh sijine wis dicopot.²³ Nanging kowe ngerti pira sujud sing tak lakoni? Oh ora, aku ora bakal ngandhani—iku rahasia militer! Nanging aku bakal crita iki kanthi rahasia: saben dina aku ndedonga nganggo rosari, sujud menyang lemah, lan nalika tangan tenganku kesel, aku nggawe pratandha salib nganggo tangan kiwa. Aku ora nyombong; aku crita iki saka katresnan. Apa kowe ngerti carane wong sing sewu kaping luwih ringkih tinimbang kowe padha berjuang? Lan kowe?.. Kanthi kahanan awakmu sing sehat, para prajurit payung mesthi bakal seneng nampa kowe! Kepiye kok kowe nganti ora bugar kaya ngene? Aku bakal ndedonga kanggo kowe, nanging kowe kudu usaha dhewe! Ngerti ora? Srahna awakmu sakabehe kanggo gaweyan rohani, banjur kowe bakal weruh asile ing katukonmu uga.

— Geronda, kadhangkala aku kroso putus asa ing selku.

— Lan kowe ngapa ing selmu? Kowe ndedonga, maca karya Para Bapa Suci? Utawa mung santai-santai wae? Upayakna tenanan supaya wektumu ora kesia-sia. Yen kowe ora bisa ndedonga, waca Para Bapa Suci—tulisan-tulisane pancen migunani banget kanggo kowe ing kahanan iki. Lan yen kowe nyerah, setan bisa njupuk kauntungan saka semangatmu sing ambruk lan 'nggawa kowe menyang ora ana apa-apa.'

Aja motong benang

— Geronda, kowe weruh wong pira ta!... Bengi kowe kesel tenan, nanging esuk kowe ora bakal nyangka sepira keselmumu. Kowe pancen sumunar! Kepiye kowe bisa ngono?

— Ya, piye?.. Aku mung 'ora motong kabel,' kuwi wae.²⁴

— Kadhangkala, Geronda, amarga tugasku, aku ketinggalan Vesper ing gréja. Aku mulih menyang selku, kesel tenan, banjur kandha: 'Ah, aku mung arep nggleleng... Ora apa-apa, aku bakal nglempit lan ndedonga nganggo rosari.' Nanging kabèh 'sesi rosari ing amben'ku rampung karo aku ketiduran lan ora ndedonga babar pisan.

— Ora, jiwa sing berkah, senajan kowe kesel tenan, kowe ora kena turu tanpa ndedonga. Paling ora, maca Trisagion lan Mazmur 50, ngajeni ikon Kristus lan Sang Ibune Gusti Allah sing Maha Suci, gawe pratandha salib ing bantalumu, banjur bareng kuwi kowe turu. Lan aja lali nyetel alarm supaya kowe bisa tangi sakjam sadurunge wiwitan Ibadah Tengah Wengi kanggo pangibadah pribadimu! Kowe kudu meksa awakmu kanggo ndedonga. Nanging paksaan iki kudu metu saka ati—ati kudu ngrasa manawa ora ana cara liya.

²¹ Aturan monastik nyebutake pandonga nganggo rosario, sujud, lan maca bacaan sing mbangun rohani.

²² Stichera sing mèlu kanon pandonga marang Sang Ibumé Gusti Allah sing Paling Suci.

²³ Ing wulan November 1966, bapak sepuh sing kinurmatan ngalami operasi kanggo mbusak lobus ndhuwur lan pérangan lobus ngisor paru-paru kiwa, amarga piyambakipun nandhang bronkiektasis. — Cathetan penerjemah.

²⁴ Révérend Elder ateges piyambakipun botèn ngganggu pangibadah utawi pandonga.

Amarga Gusti Allah tresna marang sing nyumbang kanthi gumbira.²⁵

— Nanging piye, Geronda, yen aku pancen ora duwe kekuwatan utawa kepinginan babar pisan?

— Tetep paksa awakmu. Sanajan mung sethithik saben wektu, lakoni pakaryan rohani. Upayakna nyisihaké paling ora sethithik wektu saben dina kanggo pakaryan rohani: maca buku rohani sakedhap, ndedonga sakedhap. Amarga maca Bapa-bapa Suci, ndedonga, lan kidungan gréja iku panganan sing dibutuhaké nyawa saben dina.

Kita ora kena nglilani dina kita kliwat tanpa pandonga. Ing perang, kahanané kaya ngéné: nalika lungguh ing parit pirang-pirang dina tanpa ana serangan, kita bakal nembak sawetara peluru menyang arah mungsuh saka wektu ke wektu — supaya padha ora mikir yèn kita turu lan nyoba nyerang kita kanthi dadakan. Kita kudu tumindak persis kaya ngono ing perang rohani. Yen kadhangkala kekuwatan kita entek lan kita ora bisa netepi aturan monastik kita kanthi sampurna, aja nganti kita 'potong barisan' sakabehe; ayo nyoba tetep nyambung karo Gusti. Sawetara sujud, pandonga cilik nganggo rosario... Ayo kita nembak paling ora sawetara kali saka senjata otomatis kita marang mungsuh rohani kita—tangkalashka. Amarga yen kita ora nembak babar pisan, dheweke bakal nyekel kita dadi tawanan. Lan sawise kita krasa wis ngenteni wektu sakedhik, kita bakal nerusake perang kanthi kakuatan penuh.

Kanthi nglirwakake paugeran monastiké, ora nindakake sanajan sawetara sujud, lan ora ndedonga nganggo rosarié, sawijining biksu dadi pait lan galak. Dhèwèké bisa nindakake pakaryan non-spiritual—kayata nggawa watu utawa malah nulis buku—nanging ora bisa ndedonga. Aku weruh carane sawetara biksu tansah kerja tanpa kendhat, nanging nglirwakake pambacaan rohani lan pandonga. "Aku bakal nindakake iki dhisik," ujare, "banjur kuwi uga." Dheweke ora bisa mandheg; padha mandheg ndonga sakabehe lan pungkasane dadi pait lan galak, malih dadi wong donya. Apa kowe wis weruh wong sing kerja keras ing donya sekuler? Padha bisa motong watu saka esuk nganti bengi ing sangisore srengéngé sing nyengat, padha bisa ngrubuhaké wit saben dina... Nanging coba tarik menyang gréja! Padha ora bakal bisa ngadeg ing kana sanajan setengah jam — sanajan kowe janji bakal mènèhi upah kaping telu. Padha metu saka gréja lan ngadeg ngrokok. Aku wis weruh iki luwih saka sapisan.

Tanpa pandonga, manungsa adoh saka Gusti lan dadi kaya sapi: makarya, banjur mangan, banjur turu, mangan maneh, makarya maneh... Lan saya adoh saka Gusti, saya angel bali. Atiné dadi adhem, lan teka wektu nalika wis ora bisa manèh ndedonga. Supaya wong kaya ngono bisa sadar, atiné kudu lulut, mbalèk marang tobat, lan kebak rasa nyesel.

Atiyamu kudu disiapake kanggo miwiti

— Geronda, saka ngendi kemalasan iki teka ing jeroning atiku?

— Apatis, panjenengan kandha? Aku kira kuwi muncul amarga kowe ora nemu kabungahan ing urip rohani! Kowe ora bungah ing bab-bab rohani amarga durung nate ngrasakake sepira manisé urip rohani.

— Geronda, ayo dianggep yèn periode krasi kaku iki wis rampung. Kepiye cara sing bener kanggo bali menyang urip rohani sing normal — sakaligus utawa alon-alon? Apa bisa mbangun manèh disiplin rohani aku sethithik-sethithik: ing dina kapisan, mung sethithik Doa Yesus; ing dina kapindho, luwih sethithik; banjur nambah sethithik saben wektu?..

— Kaping pisan, kowe kudu kepengin miwiti. Banjur kowe kudu nyurung awakmu sethithik lan nglakoni karsa iku. Sanajan wong wis kesel, kanthi nyurung awake dhewe sethithik, dheweke bakal krasi kekuwatane bali lan bisa nerusake pakaryan spiritual. Tumindak cilik saka disiplin diri iki nduweni bobot gedhe ing paningal Gusti. Nalika Gusti ndeleng karsa apik kita, Panjenengané piyambak tumindak. Lan nalika Panjenengané tumindak, pancen iki—tindakan Ilahi—sing nylametake kita.

— Geronda, kadhangkala aku nduwé wektu luang, nanging aku ora kroso kepéngin nindakake apa-apa sing rohani.

— Kuwi pancen kelakon. Kuwi diarani 'ilang napsu'. Wektu kuwi pancen kowe kudu nyurung awakmu sethithik menyang bab-bab spiritual. Lha, yen wong lara, biasane napsu mangané ilang. Nanging wong sing lara kuwi maksa awaké dhéwé kanggo mangan, sanajan angel. Apa kowe duwe napsu utawa ora, kowe isih kudu maksa awakmu. Miwiti karo panganan sing entheng, amarga wetengmu isih ringkih kanggo panganan

²⁵ 2 Kor. 9:7.

abot, banjur pindhah menyang sing luwih ngenyangake... Kanthi mangkono, napsumu bakal alon-alon bali. Yen kowe ora mangan apa-apa, kowe ora bakal bisa tangi maneh. Mangkono uga karo kowe—aja nganti kowe kendho sacara spiritual! Yen kowe nyerah marang awakmu dhéwé lan mandheg nyukupi awakmu, kowe bakal ngrusak awakmu dhéwé. Wènèhana awakmu dhéwé panganan rohani sing entheng sak sendhok-sendhok nganti alon-alon kowe eling manèh. Kanggo miwiti, kowe kudu ngupaya—sanajan mung sethithik.

— Bener, Geronda, pancen ing kono angelku — aku kok ora bisa miwiti! Aku ora bisa maksa awakku kanggo ngetutake rutinitas.

— Ya... Oli ing mesinmu wis kandel. Nanging miwiti saka cilik: sawetara sujud, maca sethithik saka Para Bapa Suci, ndedonga sethithik nganggo rosario. Kanthi mangkono, atimu bakal alon-alon dadi anget. Omonga marang awakmu dhéwé: 'Ya wis, aku bakal nindakake paling ora limang sujud dina iki.' Kowe bakal weruh dhéwé: sawisé mesinmu urip lan wiwit nambah kacepetan, kowe bakal kepéngin supaya terus mlaku — kowe ora bakal bisa mandheg.

Ayo padha wenehi nyawa panganan sing diidam-idamake

— Geronda, aku kudu miwiti saka ngendi yen aku ora duwe 'nafsu' kanggo panganan rohani?

— Miwiti karo panganan rohani sing paling nyenengake kanggo sampeyan — kuwi bakal mbangun napsu sampeyan kanggo liyane. Siapake meja rohani, tata macem-macem panganan rohani, lungguh lan delengen: apa sing bakal mbangun napsu rohani sampeyan? Kowe kepéngin maca sawetara kaca saka Para Bapa Suci? Ngucapake sawetara pandonga nganggo rosariomu? Nyanyikake kanon pandonga? Maca Mazmur utawa nindakake sawetara sujud? Apa, kowe ora kroso kepéngin nindakake apa-apa? Kepingin yen dipukul alus ing bathok nganggo sendhok kayu?

— Boleh miwiti karo nyulam, Geronda?

— Sampeyan bisa. Nanging aja lali ngucapake Doa Yesus nalika sampeyan lagi nyulam.

— Geronda, apa ora ana bebaya liyane ing kene: menawa kanthi nindakake apa sing tak senengi, aku manut marang kersaku dhéwé?

— Aku bakal nerangake. Ing laku spiritual, wong kudu nyukupi jiwa nganggo apa sing nyenengake lan sing diidam-idamake. Kanthi mangkono, jiwa bakal bungah, wareg, lan ke dorong kanggo usaha spiritual sing luwih gedhe. Lha, yen kita lara lan awak kita ngidam soko, kita ngetutake. Nalika isih cilik, nalika aku kena anemia, aku tansah njaluk jeruk lemon marang wong tuwaku. Nanging wong tuwaku ora ngerti apa aku isa mangan nganti sak kuwi akèh, mula padha ora maringi, ngentèni saran dhokter. Lan apa sing kelakon? Dhokter teka, mriksa aku, banjur ujug-ujug kandha: 'Wènèhana bocah iki jeruk nipis akèh!' Kowe weruh: awakku kekurangan vitamin sing ana ing jeruk nipis, lan awakku dhéwé sing nyuwun.

— Geronda, nalika aku lagi ngalami kelesuan rohani, aku nyusun jadwal kanggo urip rohani supaya bisa ngatasi kelesuan kuwi, lan aku nyoba ngetutake.

— Rutinitas iku apik. Nanging sepisanan, kudu nyawisake ati dhisik. Banjur bisa nyusun rutinitas.

— Mbok menawa, Geronda, panjenengan kersa nyusun jadwal rohani kanggo kula?

— Ngapa ora? Iki, jupuk iki: 'Tindakna apa wae praktik rohani sing kowe senengi.' Ora perlu maksa awakmu mlebu ing kerangka kaku kanthi kuwatir lan rasa salah. Rungokna awakmu: apa panganan rohani tartamtu sing dibutuhake jiwamu? Banjur wenehana kuwi. Yen kowe kepéngin nyanyi, nyanyia. Yen kowe krasa kepéngin maca, lungguh lan maca. Yen kowe krasa kepéngin ndedonga Doa Yesus, ndedonga. Sampeyan bisa nindakake kegiatan apa wae sing nyukupi jiwa; sing paling penting aja mbatesi awakmu dhewe. Muga-muga sampeyan ngerti maksudku. Nanging kabeh sing saiki kita omongake iki luwih dhisik ditrapake kanggo wiwitan lelampahan rohani, nalika jiwamu durung ngrusakake legane urip rohani. Banjur kowe bakal mlebu ing rel spiritual, lan kuwi bakal nuntun kowe menyang panggonan tujuanmu dhéwé. Mula aja kuwatir. Kanthi sih rahmaté Gusti, mesin batinmu bakal urip lan lokomotif spiritual bakal mlayu maju.

Donga kudu metu saka katresnan

— Geronda, kowe kesel banget... Saka ngendi kowe isih entuk kekuwatan kanggo ndedonga?

— Aku ora mbuwang kekuwatanku kanggo ndedonga; malah aku njupuk kekuwatan saka iku. Aku malah wis nyadari iki: manungsa sejatine mung entuk kekuwatan liwat pandonga. Nalika pandonga metu saka jero ati, iku ngusir kesel, ngantuk, lan luwe. Jiwa dadi anget, lan kowe ora kroso perlu turu utawa mangan. Kowe urip ing kahanan gaib lan dipunuripi kanthi cara sing beda — kowe dipunuripi dening rohani.

— Geronda, nanging aku ora nduwé katresnan marang pandonga.

— Atimu durung anget. Kowe ndedonga ora amarga kowe kepengin, nanging amarga 'kowe kudu'. Titik wiwitan tumindakmu yaiku disiplin, mulane kabeh krasa garing. Critakna, biasane kowe miwiti ndedonga kepiye?

— Ya, maksudmu piye, Geronda?.. Kanthi pikiran manawa aku kudu ndedonga kanggo awakku dhéwé, manawa aku kudu ndedonga kanggo wong liya...

— Kowé pancèn wong sing nggumunaké!... Kowé nindakake kabèh merga 'kudu ditindakake.' Ngedonga — 'kudu ditindakake,' sujud — 'kudu ditindakake,' maca Kitab Suci — kuwi uga 'kudu ditindakake'... Kanthi kabèh 'kudu' iki, kowé nyurung awakmu dhéwé mlebu pojok. Mesthi, apik kowe wong sing disiplin. Nanging kowe ora kena miwiti saka kono; kowe kudu miwiti saka pikiran prasaja, andhap asor, karo rasa lara. Atimu kudu urip; kudu ngrasakake lara. Banjur kowe ora perlu meksa awakmu dhewe. Kowe bakal ngrasakake kabungahan, rasa kagum, lan kabungahan.

— Geronda, nalika aku ndonga, krasa kaya ana sing nahan aku... Jiwaku ora mabur menyang swarga.

— Apa kowe tau krasa bungah nalika ndedonga? Aku takon merga kayane kowe nyurung awakmu dhéwé mlebu pojok. Kowe miwiti pakaryan rohani saka katresnan, nanging sakwisé, sethithik demi sethithik, egoisme nyusup — lan kowe malah ora nyadari! Kowe miwiti ngetung: 'Dina iki aku bakal sujud pirang-pirang, ngetung rosari pirang-pirang; sesuk — iki akèh; sesuk maneh — luwih akèh...' Lan sing nyurung kowe, sepisanan lan sing paling utama, dudu katresnan marang Kristus utawa marang wong sing butuh pitulungan pandongamu. Ora, kowe kepengin ngrasa wis nindakake akèh banget; kowe kesusu mlebu ing dhaptar para wali. Kowe ora kandha kanthi andhap asor: 'Ya, amarga Gusti wis ngendika:

'Dadi suci,²⁶ ' banjur aku uga bakal ngupaya miturut kemampuan sing paling apik." Kowe digerakké déning itungan sing adhem: "Aku pancèn kudu dadi wong suci."

— Geronda, piye carane aku bisa nambah ketegangan sekrup marang awakku dhéwé supaya aku bisa ndedonga luwih apik?

— Apa sih sangkut-pauté pandonga karo ngencengi aturan?.. Napa pandonganmu ora langsung metu saka katresnan?

— Nanging kepiye carane iki bisa kelakon, Geronda?

— Wong kudu merenung marang berkahé Gusti, lan marang Panjenengané dhéwé, Pangapura kita. Sawisé nyadari rasa ora sukur lan dosa dhéwé, wong kudu ngupaya rahmaté Gusti. Atiné wong sing wis ngrasakaké berkah agungé Gusti dadi luwih kuwat, luwih anget, lan bisa uga nggayuh pandonga sing ora kendhat.

Kita ora kena ngganggu wong liya utawa awake dhewe saka pandonga

— Eyang, kadhangkala aku ndedonga ing selku, banjur aku kepikiran: 'Kepiye yen ana sedulur wadon mlebu mendadak saiki...!' Pikiran kaya ngono ngganggu aku saka ndedonga.

— Aku luwih milih dipukul ing sirah nganggo pucuk palu tinimbang ana wong mlebu ing selku lan nemokake aku lagi ndonga! Nalika kowe ujug-ujug keganggu pas ndonga, rasane kaya mabur, banjur ana wong nyekel swirmu lan nyopot! Kowe ora ngerti apa tegese ngganggu wong nalika lagi ndedonga — merga kowe durung tau ngalami kahanan spiritual ndedonga. Kowe ora ngerti saka pengalaman apa tegese nyawiji karo Gusti — aku ngomongake bab kahanan ing ngendi wong, yen aku bisa ngomong kaya ngono, diangkat saka lemah. Yen kowe ngerti, kowe bakal ngajeni ndongané wong liya. Yen kowe nduwé kepekaan rohani iki, kowe mesthi mikir: 'Kepiye isa ngganggu wong nalika lagi ndedonga?' Sawise nyadari karusakan gedhé sing kowe timbulaké kanthi narik wong saka donga, kowe mesthi bakal luwih ati-ati. Nalika aku ngomong bab ati-ati, aku ora ateges kuwatir utawa isin, nanging ngajeni marang sedulur wadon sing saiki lagi sesambungan karo Gusti Allah. Nanging kowe ora duwe kepekaan rohani... Ya wis, paling ora, tumindakna tata krama. Dadekake aturan kanggo ngetok lawang omahé wong lan kandha banter: 'Melu doa para bapa kita sing suci...' ²⁷ — supaya wong iku ora perlu kuwatir kowe bakal mlebu tanpa ijin, lan ora bakal terus-terusan

²⁶ 1 Petrus 1:16, Imamat 11:44.

²⁷ Sadurunge mlebu sel biarawan liyane, lumrahe ing biara kudu mengetok lawang, ngendika: 'Mlebu pangapuraning bapak-bapak kita sing suci, Gusti Yesus Kristus, Allah kita, mugi paring welas asih marang kita,' lan ngenteni wangsulan 'Amin.' — Cathetan penerjemah.

tegang. Wicaksana sacara rohani iku siji bab, nanging terus-terusan was-was lan gugup, mikir, 'Apa ana wong sing bakal mlebu selku tanpa ijin?' Bab pungkasan kuwi ngentekake tenaga lan nglemahake awak.

— Nanging mbok menawa, Geronda, sedulur wadon kuwi ora ngetok lawang amarga niat ala, nanging mung amarga polos?

— Pikirane pancen prasaja tenan!... Nggebuk lawang sapisan, lan nalika ora krungu wangsulan 'Amin', banjur mlebu paksa menyang sel wong liya!... Aku pancen ora bisa mangerteni kepiye ana wong bisa tumindak kaya ngono. Kepiye yen saiki, ing mburi lawang kuwi, ana sedulur wadon sing nangis, ndedonga marang Gusti, lan ora kepengin ana sing weruh? Nalika aku menyang sel jejere ing Gunung Athos lan krungu para sedulur lanang maca Vesper, aku bisa ngadeg ing adhem sakjam, ndedonga nganggo rosari lan ngenteni nganti padha rampung. Aku nindakake iki amarga aku ora pengin ngganggu wong-wong mau utawa nyelehake dheweke ing kahanan angel; aku ora pengin dheweke ngebut sajrone ibadah mung kanggo aku. Nalika aku krungu kidung saka greja, apa aku bakal mbukak lawang lan mlebu kaya ora ana apa-apa, kaya aku duwe hak kanggo nindakake kuwi? Lan sapa sing maringi aku hak kuwi? Ora, para sedulur bisa uga seneng maringi aku hak kaya ngono, nanging aku dhéwé ora kepéngin njaluk hak egois kaya ngono. Iku pancèn egois, mikir yèn aku iki wong penting lan ora ngajèni tanggane.

Kita kudu peka sacara rohani. Nanging sawijining wektu, ing Gunung Sinai, aku lagi mudhun saka selé para Wali Galaktion lan Epistimia menyang biara. Dumadakan, aku weruh loro bocah Bedouin ing ngarepku: siji lanang lan siji wadon. Bocah-bocah mau ngadeg pas ing dalan. Padha nyekel tasbih²⁸ lan padha ndedonga. Ora ana dalan liya, mula aku ati-ati supaya ora ngganggu, mbalik lan mlaku mundur sethithik. Aku ngenteni nganti padha rampung ndedonga, lan sawisé kuwi aku nerusaké mlaku.

'Geronda, saben aku miwiti ndedonga, macem-macem bab sing durung tak rampungake ing tugase langsung mlebu ing pikiranku.'

Aku uga; yen ana sing durung rampung, aku ora bisa ndedonga tentrem. Mula, yen kowe pengin ora keganggu nalika ndedonga, rampungna dhisik apa wae sing bisa rampung cepet. Banjur wiwiti ndedonga lan kandhaa marang awakmu dhewe: "Ya wis, aku wis rampung kabeh. Saiki siji-sijine sing isih durung rampung yaiku nyawaku. Wektu kanggo ngurusu."

— Geronda, aku mikir yèn ana prakara angel sing kelakon ing uripku, kuwi bakal mbantu aku nalika ndedonga.

— Kowe ngomong apa tenan? Apa kudu ana perang, utawa apa, supaya kowe ngupaya Kristus? Nalika kabeh ing sakupengmu tentrem lan tentrem, kuwi dadi prasyarat paling apik kanggo katentreman lan ketenangan batin. Pandonga mbutuhake kamardikan saka gangguan njaba lan sikap batin sing bener. Lan umume, kamardikan saka gangguan iku banget mbiyantu ing urip rohani.

Mangga kirimake impen iki marang wong-wong sing ora bisa turu

— Geronda, kenapa aku kroso ngantuk pas ndedonga?

— Ya, merga kowe turu mlaku! Kowe wis ngidini awakmu dadi kendho, lan saiki kowe kudu terus nyemangati awakmu. Nanging pikirna: apa kowe pancen bisa turu tentrem nalika ana sing tenan ngganggu atimu? Utawa, umpama ana wong sing wis maringi kita kabecikan gedhe — ing kahanan kaya ngono, kita ora bakal males lan bisa ndedonga kanggo wong kuwi sakwengi. Yen kita duwe kekuwatan kanggo kuwi, kenapa ora takon marang awake dhewe pitakon iki: 'Yen aku siap ora turu kanggo ngajeni wong sing nulungi aku, apa sing nyegah aku ngorbanake turuku minangka rasa syukur marang Gusti Allah, sing nggawa Salib lan nampa kasangsaran disalib kanggo aku?'

— Geronda, apa ngantuk bisa disebabake kelemahan fisik?

— Bisa uga. Kadhang kala ngantuk disebabake kerja kakehan, tekanan darah sing asor, utawa kahanan sing padha. Kowe kudu nggoleki sababe lan, yen bisa, ngatasi.

— Geronda, kadhangkala ana wong ndedonga kanthi sungguh-sungguh bab apa wae, nanging tetep wae ketiduran. Kepiye iki bisa kelakon?

²⁸ Ingkang Kinurmatan Paissios migunakaké tembung 'κομπολόγια' ing kéné, ingkang biasané ora ateges rosari sing dipun simpul nanging ateges tali pandonga kang kados manik-manik—kados sing dipigunakaké déning Muslim lan Katolik. — Cathetan juru basa.

— Yen atimu pancen kuwatir bab apa wae, turu ora bakal ngalahaké kowe. Nanging, kowe uga kudu usaha dhéwé. Contoné, yen kowe kroso arep ketiduran nalika ndedonga ing selmu, mangkat adus rai nganggo banyu adhem supaya seger.

— Nanging nalika Ibadah Wengi Kabeh, aku dadi ngantuk banget nganti ora bisa mbukak mata. Apa sing kudu tak lakoni?

— Lawan uga. Nalika ibadah ing gréja, jiwa manungsa nemu tentrem, nanging badan dadi kesel. Ing wektu kuwi ngantuk wiwit nyerang. Nanging yèn kowé ora nyerah marang turu, kowé nglawan, lan ngantuké bakal surut. Sawisé sak jam utawa rong jam, ngantuk manèh nyerang kowe. Ngantuk iki luwih kepleng lan luwih angel diusir, nanging yèn kowe usaha, kowe isa ngalahaké uga. Kowe ora keseret mlebu 'Kereta Tidur No. 1', lan 'Kereta Tidur No. 2' lunga tanpa kowe—mangkono waé: godaan turu wis mundur saka kowe.

— Geronda, nalika Pengawasan Sepenuh Wengi, ngantuk bisa ngalahake aku nganti rong jam terus-terusan...

— Iki gagasan: kirim turu menyang panggonan sing luwih butuh — menyang rumah sakit, menyang klinik psikiatri. Ndonga: 'Ya Gusti, paringana turu marang wong-wong sing ora bisa turu!... Muga-muga wong-wong sing ngrasakake lara, sing sarafé kenceng kaya tali, bisa turu tentrem.' Jupuk turu sing padha nglawan kowe, wujudna dadi pil, banjur kirimna liwat pos pandonga marang jiwa-jiwa sengsara sing lagi nandhang lara lan ora bisa turu. Lan kowe dhéwé, awan lan bengi, mulyakna Gusti Allah.

Bab 2.

Babagan carane setan nglakoni perang nglawan wong sing ndedonga

Aja ngobrol karo setan

Pak Tuwo, aku krasa perlu 'nyambung' karo Gusti, nanging aku isih ora bisa ndedonga.

— Yen pancen sampeyan rumangsa perlu nyambung karo Gusti, aku ora ngerti kenapa sampeyan ora bisa ndedonga. Mbok menawa iki godaan saka sing ala. Dheweke tansah nyelehake alangan ing dalane wong lan nyegah wong iku saka ndedonga.

— Geronda, nalika aku lagi ndedonga, pikiran babagan macem-macem urusan biara mlebu ing pikiranku.

— Cukup kandhaa marang awakmu dhéwé: 'Aku bakal mikir bab kuwi mengko...' — banjur terusna ndedonga.

— Geronda, sing paling ngganggu yaiku pikiran-pikiran kuwi biasane bab-bab sing sepele!...

— Mulané kowe kudu ninggalaké kuwi mengko. Amarga yèn kowe kelangan konsentrasi lan mandheg saka pandonga, banjur mikiraké bab-bab remeh kuwi, mungsuh bakal miwiti mbuwang ora mung bab remeh, nanging bab sing luwih serius kanggo mandhegaké pandongamu sakabehé. Kowe kudu tetep ngendhaleni awakmu. Apa kowe ngerti sepira cerdhake setan? Dhèwèké nyemplungaké kabèh jinis rereged ing pikirané wong donya, nanging rereged kuwi langsung katon. Mula, marang wong rohani, dhèwèké ora nyemplungaké rereged ing pikirané, nanging sawijining bab remeh, lan wong-wong mau gampang nampa. Nanging iki luwih mbabayani tinimbang rereged! Amarga wong-wong padha mikir yèn dhèwèké maju; dhèwèké ora weruh pikiran reged ing jeroné lan ora nemokaké alesan kanggo andhap asor. Ing wektu sing padha, pikirané ora ana ing pandonga nanging ngumbara mrana-mrene, lan atiné tetep atos.

— Sampeyan ngerti, Geronda, kadhangkala nalika ndedonga aku duwe 'pamanggih padhang' iki!... Aku bisa weruh kanthi cetha carane ngrampungake sawijining masalah sing rumit. Nanging sawisé kuwi kabukten yèn solusi kuwi salah...

— Kowé ngerti ora sepira liciké Setan?.. Dhèwèké ngerti yèn yèn dhèwèké nyemplungaké pikiran kotor marang atimu nalika kowé lagi ndedonga, kowé bakal mbuwangé. Mula tinimbang kotoran, dhèwèké 'mbantu' kowé ngrampungaké masalah.' Kowé mesthi bungah banget: 'Wah, pikiran sing apik tenan! Lan kuwi ora teka marang aku ing wektu liya, nanging nalika aku lagi ndedonga!... Wahyu ilahi sejati!' Nanging yen setan pancen nduweni niat apik kanggo kowe, mesthine dheweke bakal nyelehake pikiran-pikiran kuwi ing pikirane kowe ing wektu liya. Nanging dheweke ora nindakake kuwi! Dheweke muncul khusus nalika kowe

lagi ndedonga lan, kanthi ngomong omong kosong nganti kupingmu krasa panas, maksa 'layanan perantara'-e marang kowe. Mula aja nggatekake pisan karo gangguan-ganguane. Kandhaa: 'Matur nuwun sanget, Pak, kanggo macem-macem layanan sing ditawakake, nanging kita bisa ngurus dhéwé tanpa panjenengan. Metu saka kéné!' Delengen sepira liciké: dhèwèké péngin ngapusi wong rohani kanthi nyuntikaké pikiran-pikiran sing dianggep rohani, supaya, miturut tembungé Nabi Dawud, pandongané dadi dosa.²⁹

— Geronda, nalika aku ndedonga, pikiran utawa gambar ala mlebu ing pikiranku.

— Kuwi pakaryané setan. Dhèwèké péngin mbingungaké kowé, supaya kowé ora seimbang. Dhèwèké seneng nyekel kowé kaya ngono nalika kowé kesel banget, utamané yèn kowé kurang turu. Setan cilik kuwi nggenteni wektu sing pas, lan nalika kowe ana ing antarané turu lan tangi, dhèwèké nampilaké macem-macem gambar kotor, banjur dadi sing pisanan muni: 'Delengen kotoran ing pikirané wong wadon tanpa isin iki!' Karo kepéngin nyemplungaké kowe ing putus asa, dhèwèké nglepasaké kotorané dhéwé dadi kotoranmu. Mula aja digatekake. Ndongaa: 'Ya Gusti, paringana welas asih,' lan supaya fokus ing pandongamu, pikirna Kristus, Sang Ibune Gusti Allah sing Maha Suci, lan para malaikat suci. Iki bakal dadi langkah balasanmu nglawan tipuané setan.

Setan nyegah manungsa saka ndedonga

— Geronda, kadhangkala aku ngrancang ngadani jaga bengi ing selku, nanging kahanané dadi ora bisa tak lakoni. Apa sababé iki?

— Ya, yen alangan kuwi asalé saka Gusti, tegese Panjenengané wis maringi idin kanggo kabecikanmu.

— Nanging piye yen siji alangan mèlu siji manèh?

— Mula ana sentuhan rasa sombong sing melu.

— Aku ora ngerti, Geronda. Apa maksud panjenengan 'ana sethithik kesombongan sing melu'?

— Delengen: tugase iku nyetel prioritasmu kanthi bener. Yen kowe ngutamakake tugasmu dhisik lan ndedonga nomer loro, mula kowe dhéwé wis maringi mungsuh hak kanggo nyeleh alangan ing dalanmu. Lan apa ora ana rasa sombong nalika ngunggulake tugasmu tinimbang ndedonga? Lan rasa sombong iku kaya ngéné: salah siji tandhane yaiku kurang ajiné.

— Geronda, apa waé alangan tartamtu sing diselehaké déning Iblis ing dalan pandonga?

— Oh, ora ana enteke tumindaké!... Lha wong, dhèwèké nduwèni sèwu siji trik ing lengané! Nalika wong miwiti ndedonga, dhèwèké langsung ana ing kono. Kadhangkala dhèwèké ngganggu kowe nganggo pikiran ngumbara lan ngimpi awan, kadhangkala nganggo swara rame, lan kadhangkala dhèwèké bakal mikirake bab liya ... Yen kowe ngerti sepira sangsara sing tak alami amarga dhèwèké nalika aku manggon ing Biara Stomion!³⁰ Ing sawijining sonten telat aku menyang gréja kanggo ndedonga. Gapura biara wis ditutup, mula aku mlebu gréja lan ngunci lawang saka njero. Watara tengah wengi, lonceng wiwit nggelegar nabrak kunci: 'ding-ding.' Kanthi ora kendhat muni — nyoba supaya aku mandheg ndedonga lan lunga ndeleng apa sing kedadeyan. Amarga ora kepengin keganggu karo swara kuwi, aku mlebu ing ruang suci. Aku kudu ngadeg ing jejere Salib Kristus ing mburi mezbah nganti esuk.

Salib Kristus nduwèni kuwasa gedhé. Nalika aku dadi novis, tangalashkas padha nesu marang aku. Ing wayah bengi padha terus-terusan ngetok lawangku lan njerit: 'Liwat pandonga!' Para Wali! Rama!" Aku mbukak lawang, lan sanajan aku ora weruh sapa-sapa, aku kebak rasa wedi sing nggegirisi; kaya ana sing nyurung aku metu saka selku—aku ora kuwat tetep ana ing kana. Aku krasa ora sehat tenan. Aku nangis lan ndedonga, nanging ora ana sing mbantu—aku kudu ninggalake selku lan mudhun menyang pekarangan biara. Lan sawijining dina, sawisé Vespers, ana biksu tuwa, anggota Sinode Suci, ndeleng aku ing pekarangan. Dhèwèké takon: 'Nakku, kenapa kowe ora bali menyang selmu? Apa kowe ora weruh yèn ing pekarangan iki ora ana wong liya saka bruder kejaba kowe? Kabeh bapak-bapak saiki padha ndedonga ing selé masing-masing.' Aku banjur nangis lan nyritakaké kabèh marang dhèwèké. Dheweke ngrungkakake kanthi tliti, banjur munggah menyang selé dhéwé, nggawa bali sepotong cilik lilin sing ngemot partikel kayu mulia saka Salibé Gusti, lan kandha: 'Jupuk iki, anakku. Munggah menyang selmu lan aja wedi apa-apa.' Aku munggah menyang selku lan meh rampung nutup lawang mburi, nalika aku krungu ketukan banter lan teriakan lumrah: 'Merga pandonga para Wali! Rama!' aku mangsuli, 'Amin.' Pintu kabuka, lan mlebu sel... sawijining polisi —

²⁹ Mazmur 108:7.

³⁰ Saka taun 1958 nganti 1962.

nganggo seragam lengkap, nanging tinimbang epaulet, ana garis miring ing lengane, kaya ing seragam polisi lawas. Dheweke mlebu lan muni banter: "Kowe novis kotor lan hina! Kowe durung disunat dadi rasofor, kok wis nglumpukake pecahan-pecahan kayu kaya ngene?!" Dheweke terus-terusan muni banter, banjur ujug-ujug ngguyu kenceng — aku kelingan guyune medeni tenan... Nanging nalika dhèwèké muni banter, dhèwèké ora bisa nyedhak aku — soale aku nyekel pecahan Wit Kasunyatan lan Pangurip ing tanganku. Lan sakwisé aku muni banter, 'Gusti Yesus Kristus!' — 'polisi' setan kuwi langsung sirna.

Bab 3.

Bab carane atiné dadi anget amarga pandonga

Ikon suci mbantu kita ndedonga

Geronda, ing endi aku bisa nemu panglipur nalika aku kuciwa?

— Mlebu ing pandonga. Sanajan kowe mung nyandhak bathukmu kanthi ngajeni marang ikon suci, kowe bakal ngrasakake tentrem. Gawé selmu kaya gréja cilik; gantungna ikon-ikon sing paling kowe ngajeni ing témbok, lan kowe dhéwé bakal weruh sepira tentrem sing bakal kowe temokaké.

— Geronda, kadhangkala nalika ndedonga aku kroso kepéngin ngormati ikon-ikon, banjur aku nyiumé. Apa iku diijini?

— Ora mung diijini, nanging uga perlu! Mangkéné pancèn cara sing bener kanggo ngajèni ikon: kita kudu nyiumé amarga katresnan marang Kristus, marang Sang Putri Allah sing Maha Suci, lan marang para wali mili saka jeroning ati. Katresnan iki nyurung kita sujud ing ngarepé gambar-gambar suci lan nyiumé kanthi ngajèni.

Siji dina aku lagi ngadeg ing ngarepé ikon Kristus lan Indhungé Gusti Allah sing Paling Suci, ndedonga. Wektu kuwi tanggal 26 Maret,³¹ dina nalika Gréja ngrayakaké Pesta Malaikat Agung Gabriel. Dumadakan aku weruh yèn Gusti lan Indhungé Gusti Allah obah kaya urip! "Kristusku," aku miwiti nyuwun, "berkahana aku!.. Ibu Allah sing Paling Suci, berkahana aku!.." Aku wiwit nyandhak ing dengkul, lan pas wektu kuwi sel kebak ambu sing luar biasa. Aku krasa kaya arep edan. Malah tika kang kebak bledug sing tak gunakake kanggo sujud uga wiwit ngetokake wangi; aku nyungkur lan nyiumé. Wangi kuwi ora saka donya iki!

— Geronda, apa migunani mbayangake gambar Kristus ing pikiran nalika ndedonga?

— Delengen: yen kowe ndedonga ing ngarepé ikon, iku mbantu kowe. Saka ikon, pikiranmu munggah marang sosok suci sing digambar ing kono.³² Nanging kadhangkala kowe ora ndedonga ing ngarepé ikon: kowe lungguh ing bangku, condhong, utawa kowe sujud, karo mripatmu ditutup. Ing kahanan kaya ngono, kowe ora kena mbayangake gambar apa wae, sanajan sing paling suci. Iki mbebayani, amarga tangalashka bisa njupuk kauntungan saka imajinasimu. Dheweke bakal nyamarake fantasi pribadimu minangka wahyu ilahi, kanggo nuntunmu menyang kesesatan lan nyebabake cilaka gedhe.

Iki utamané ditrapaké kanggo Doa Yesus. Luwih becik yèn ditindakake kanthi pikiran sing resik, bébas saka pikiran lan gambar — sanajan iku gambar Kristus utawa adegan saka Kitab Suci. Iki utamané mbebayani kanggo wong sing duwé imajinasi sing urip lan dosa angkuh. Kita bisa mbayangake kedadeyan saka Kitab Suci ing pikiran mung ing kahanan sing istimewa: nalika pikiran sing ora resik utawa ngina marang Gusti Allah muncul ing jero kita. Nanging gambar sing paling migunani kanggo kita yaiku nyadari dosa lan ora sukur kita dhewe.

Rosari iku bedhil mesin nglawan setan

— Geronda, kenapa manik-manik rosario iku penting banget kanggo kita?

³¹ Ing taun 1984.

³² "Pamulyané gambar iku diarahaké marang sing asli." Delengen: St. Basil Agung, *Bab Roh Suci*, Kanggo St. Amphilochius, Uskup Iconium, Bab 18. Konsili Ekumenis Kapitu nyebutaké rumus iki, sing wis dadi kasaksian patristik kanggo mbela pamulyané ikon. — Cathetan penerjemah.

— Rosari iku barang sing kita warisi. Iku berkah saka para leluhur kita — para bapa suci. Mung amarga iku wae, regane gedhe banget. Lha, kuwi kaya ing donya: yen eyang ninggalake sawijining barang marang cucune minangka warisan — kanggo wong liya iku mung barang cilik, nanging kanggo sing nampa warisan iku dadi bandha lan berkah. Bayangna sepira gedhene makna rosari kanggo para biksu, amarga wis diwarisake marang dheweke dening para bapa suci!

Ing jaman biyen, sadurunge ana jam, para biksu ngukur suwene pandonga nganggo rosari. Ing wektu kuwi, simpul-simpul ing rosari prasaja banget. Ana sawijining biksu tapa nglakoni puasa kanthi ketat, ndedonga kanthi khusyuk lan sujud bola-bali, nanging ana setan nakal sing terus ngganggu: bola-bali mbukak simpul-simpul ing rosarine. Biksu sing mlarat kuwi terus-terusan sujud bola-bali nganti ambruk amarga kesel — amarga dhèwèké ora bisa ngetung pira sujud lan pandonga. Banjur malaikaté Gusti Allah rawuh marang biksu kuwi lan mulang dhèwèké carané nggawe rosari supaya saben simpul dumadi saka sangang salib. Sawisé kuwi, setan sing gemeteran ing ngarepé Salib ora bisa manèh mbukak simpul-simpul mau. Mangkono kuwi — saben simpul ing rosari dumadi saka sangang salib, lan kuwi dadi pratandha saka sangang tingkatan malaikat.

— Geronda, ana rosari sing duwé telung puluh telu simpul, limang puluh, satus, telung atus... Apa kabèh angka kuwi nduwé makna spiritual?

— Mung angka telung puluh telu sing nduwéni makna simbolis. Iku nglambangaké telung puluh telu taun Sang Kristus urip ing bumi. Angka-angka liyané ora nduwéni makna simbolis: kuwi mung mbantu kita ngétung jumlah paukatan utawa pandonga.

Ana mesin-mesin tartamtu sing diuripake nganggo tali sing ana gagange ing pucuké. Yen arep nguripake mesin, kowe nyekel tali kuwi lan narik kanthi kenceng sawetara kaping — nganti lenga sing kaku dadi anget. Mangkono uga karo rosario — iku persis tali sing padha sing kita 'tarik' — sepisan, kaping pindho, kaping lima, kaping sepuluh... Ing sawijining wektu, 'minyake dadi anget' lan mesin spiritual saka pandonga tanpa kendhat miwiti mlaku. Sawise kuwi, ati bakal makarya ing pandonga kanthi dhewe. Nanging sanajan ati wis 'nyala' lan miwiti makarya ing pandonga, isih ora kena nyimpen rosari—supaya ora dadi tuladha ala kanggo wong-wong sing atiné durung 'nyala' lan durung miwiti makarya ing Pandonga Yesus.

— Geronda, kadhang ana wong sing nyawang, lan aku ngadeg katingal penting, nyeret-nyeret rosario, nanging aku mung maca pandonga kanthi mekanis... Apa ana bebaya yen ngupaya nyenengake wong liya ing bab iki?

— Yen kowe nyentuh rosari mung kanggo pamer, kanggo nyenengake wong liya, iku ora bakal ana gunane — sanajan kowe nggosok kulit jari nganti luntur. Sing bakal ketinggalan mung kesel lan rasa palsu yen kowe konon lagi ndedonga kanthi makna.

— Geronda, isih krasa aneh tenan yen nyekel rosario ing tanganku...

— Elinga yèn kowe nyekel mau supaya ora lali marang Doa marang Gusti Yesus, sing kudu kowe kembangaké ing jeroné atimu. Apamanèh nalika kowe metu saka selmu, élinga yèn mungsuh wis siap nyerang kowe kapan waé. Mula, nalika kowe metu saka selmu, tumindakna kaya prajurit sing becik sing nalika metu saka parit ora nate ngeculake senjatane. Rangkaian rosari iku senjata sing banget kuwasa, kaya mesin-mesin monastik sejati. Iketan-iketane iku pelurune. Pertempuran dadi sengit, peluru rohani mabur, lan tangalashki padha ambruk kena udan peluru kaya sing dipotong-potong.

Maca spiritual sadurunge ndedonga

— Geronda, nalika wayahe ndedonga, atiku krasa adhem; ora geter karo kabungahan babar pisan. Aku weruh yèn wektu lumaku, nanging aku lungguh karo tangan nyawiji, lan aku wiwit krasa abot amarga kasedhihan lan putus asa.

— Apa kowe maca buku rohani sadurunge ndedonga?

— Biasane ora.

— Napa ora? Apa kita ora sarujuk manawa sadurunge ndedonga kowe kudu lungguh lan maca bab spiritual, supaya atimu krasa legane? Kowe nyegah awakmu saka panganan rohani, mulane kowe ora ngrasakake sepira legane. Nanging sanajan mung sethithik — umpama, loro utawa telung baris — maca saka

Kitab Suci, utawa saka 'Evergetin',³³, utawa saka Paterikon sadurunge ndedonga bakal nguwatake manah, ngidini ngrasakake sepira legine panguripan rohani, lan mbangunake rasa ngelak marang bab-bab rohani. Ruwet-ruwet donya bakal surut, lan pikiran bakal mabur mlebu ing alam ilahi. *Paterikon* bakal nggawa sampeyan menyang Thebaid³⁴ lan Nitria,³⁵ lan sampeyan bakal ngrasa yèn para bapa suci ana ing sacedhak sampeyan. Bacaan gampang liyane kalebu *The Spiritual Meadow*, *The History of the God-Lovers*, *Lavsaik* lan *Memorable Tales*. Nanging iki wis dadi panganan padhet.

— Geronda, aku luwih akèh ngentekake wektu maca karya Para Bapa Suci tinimbang ndedonga.

— Waca luwih sithik. Luwih akeh wektu kanggo mriksa dhiri saben dina lan Doa Yesus. Amarga yen ora, mung kanthi maca buku-buku rohani, wong bakal tetep mandheg. Dheweke bakal ngasilake woh nalika miwiti nyambut gawe lan nyuwun campur tangan Ilahi, kanggo sih-rahmaté Gusti. Maca karya Bapa Gereja migunani yen ditututi dening pandonga. Mula, maca mung sak cukup kanggo kabutuhan rohani — cukup supaya kowe rumangsa pangabdian lan kepengin ndonga.

Kanon-kanon pangajab marang Indhunging Allah ingkang Maha Suci iku migunani sanget tumrap jiwa

— Geronda, kepiye carane supaya bisa tresna marang Sang Theotokos sing Maha Suci?

— Donga 'Theotokarion' saben dina.³⁶ Apa kowe ngerti carane kumpulan iki, kang dipersembahake marang Indung Allah Paling Suci, bakal mbantu kowe tresna marang Panjenengané? Kowe bakal weruh dhéwé mengko carane Panjenengané ngormati iku... Apa panglipur sing bakal Panjenengané paringake marang kowe!...

— Geronda, Ibu Superior wis kandha marang aku: 'Wis wayahe kowe tangi!' Apa sing kudu tak fokusake supaya semangatku kanggo urip rohani bisa sumunar maneh?

— Waca siji kanon saben dina saka *Theotokaria*. Kowé bakal weruh dhéwé sepira apiké kowé bakal dadi priya enom! Siji kanon saben dina saka kumpulan sing éndah iki, minangka paugeran biara. Apa ora mokal maca kabèh kanon? Aja dipikirake: maca troparion kapisan saka saben ode, banjur stichera sing ana ing pungkasan saben kanon.

— Geronda, apa kula bade nyisihaké wektu tartamtu saben dinten supados kula saged nyawisaké dhiri namung kanggé pandonga ing wektu punika lan boten nindakaké bab sanès?

— Ing wektu kuwi, sampeyan bisa ngucapake Doa Yesus lan, sawisé ngaso, nyanyi kanon panyuwunan marang Ibumé Gusti utawa maca kanon saka *Theotokarion*.

— Geronda, kapan wektu sing paling apik kanggo maca kanon saka 'Theotokaria' — ing esuk utawa ing bengi?

— Luwih becik ing esuk — kanthi mangkono, apa sing wis kowe waca bakal tetep ana ing memori kowe sajrone dina. Nanging sanajan ing wayah awan, nalika kowe lagi nindakake tugasmune, kowe uga bisa njupuk wektu istirahat cendhak kanggo maca kanon saka *Theotokaria*.

Kanon-kanon pandonga saka *Feotokarion* iku migunani banget kanggo nyawa. Atine wong sing ndedonga dadi anget lan kebak welas asih. Aku kelingan Bapa Kirill,³⁷, abas Biara Kutlumush, ora bisa nahan nangis nalika maca 'Theotokarion'. Siji pikiran saka 'Theotokarion' wis cukup kanggo ngowahi jiwa.

³³ "Evergetin" iku sawijining kumpulan piwulang lan narasi para Bapa Agung, disusun ing abad kaping 11 déning biksu Paul, pangadeg, welas asih, lan abbas Biara Panagia Evergetida (Gusti Wanita Panyelamet) ing Konstantinopel, sing dadi asal-usul jeneng kumpulan iki. Kaping pisan diterbitake ing basa Yunani taun 1783; terjemahan basa Rusia: Evergetinós, utawa Blagolyubie, ing patang jilid (ing loro buku). Moskow: Brotherhood in the Name of the Holy Trinity, 2011. — Cathetan panerjemah.

³⁴ Thebaid iku sawijining wewengkon ing Mesir Lor kanthi kutha Thebes minangka ibukutha. Ing kéné, ing ara-ara samun, monastisisme wiwit berkembang wiwit abad-abad awal agama Kristen.

³⁵ Nitria — sawijining lembah ing Mesir sing luwih cedhak karo Gurun Libya, kanthi akèh tlaça kang ngandhut uyah lan nitrat. Ing abad-abad awal Kristen, panggonan iki dadi salah siji pusat monastisisme paling gedhé.

³⁶ "Theotokarion" — sawijining kumpulan 62 kanon liturgi kanggo Sang Theotokos Paling Suci, disusun déning Santo Nikodemus Hagiorit saka manuskrip Gunung Athos lan diterbitaké ing taun 1796. Kanggo terjemahan Slavia, delengen: Theotokarion. Kanon-kanon Sang Ibumé Gusti kanggo saben dina. Moskow: Universitas Ortodoks St. Tikhon kanggo Ilmu Kamanungsan, 2006. — Cathetan penerjemah.

³⁷ Delengen: Sepuh Paisios saka Gunung Suci. Para Bapa ing Gunung Suci lan Crita-crita saka Gunung Suci. Lavra Trinitas Suci Sergius, 2001. kaca 126–129. — Cathetan penerjemah.

Nyanyian gereja nyenengake lan nenangake jiwa

— Geronda, sanadyan aku ngerti sepira migunani Doa Yesus, aku isih ora bisa nglakoni kanthi ajeg.

— Nalika sampeyan angel nglakoni Doa Yesus, nyanyikna kidung gereja kanthi alon. Kuwi uga doa. Nalika sampeyan nyanyi saka Liturgi Ilahi, iku maringi kelembutan marang ati lan nenangake. Luwih maneh, kidung gereja ngemot akèh 'kalori rohani' lan maringi panganan marang jiwa. Iki nggawe kahanan sing becik supaya wong bisa seneng marang Doa Yesus lan nglakoni kanthi kersa. Bacaan rohani sethithik (saka buku-buku 'kiyat'), Doa Yesus, sujud, lan nyanyi kidung gereja — miturutku, kuwi padha karo dayung sejati kanggo prauing urip rohani.

— Geronda, aku nggarap jahitan ing panggonan sepi, lan ora ana sing ngganggu aku. Nanging aku isih durung nglakoni Doa Yesus...

— Ya, cobanen sak kuwate supaya Doa Yesus lan kidungan gereja sing meneng uga dadi rajutan rohani kowe, lan saiki lakoni loro-lorone bebarengan! Coba iki: kanggo sapertelu saka wektu sing kowe setelake kanggo nyulam, lakoni Doa Yesus nalika kowe nyulam, lan kanggo loro pertelu sing isih ana, nyulam nalika kowe ngumandhang alon-alon maneka kidung gereja—kidung-kidung sing pancen nyentuh atimu. Kanthi cara iki, kanthi ngucapake Doa Yesus lan ngumandhang soko saka Liturgi Ilahi, kowe bakal njaga rahmat Ilahi ing jeroning atimu.

— Geronda, nalika aku nesu, aku bisa banget kasar marang para biarawati! Banjur aku malah tambah nesu nalika nyadari sepira ala tumindakku.

— Banjur nyanyèkaké lagu saka gréja. Kuwi bakal mbantu kowe banget. Nyanyèkaké sawatara troparia alon-alon ing selmu, utawa ngumandhaké nalika nindakake tugasmu — nanging aja nganti ngganggu wong liya. Nyanyian gréja maringi tentrem marang jiwa. Malah bisa nundhukaké kéwan galak — apamanèh manungsa! Ana sing nyritakake yèn singa, utawa mbok menawa srigala, nalika krungu kidung gereja, dadi alus kaya wedhus, lungguh lan ngrungkakaké kanthi meneng. Nanging aja salah paham—aku ora ngomong kowe kaya kéwan galak!... Nanging setan njupuk kauntungan saka kahananmu sing bingung lan nyurungmu supaya kasar marang para biarawati. Nanging yen kowe alon-alon ngumandhang kidung gereja kanggo awakmu dhewe, kowe bakal ngrasakake legane ing atimu. Lan banjur kowe bakal miwiti ndeleng para biarawati kanthi cara sing beda — kanthi katresnan.

— Geronda, kadhangkala pikiranku kebanjiran banget, lan aku ora bisa maca utawa ndedonga.

— Ya, kowe bisa nyanyi kidung gereja? Bayangna ana petani sing ngadeg ing pinggir sawah gandum sing durung dipanen. Panasé ora ketulungan, tangkai gandum wis mlengkung nyedhak lemah, lan ana macem-macem duri sing tuwuh ing sakupengé. Nanging petani kuwi miwiti nyanyi lagu sing dadi favorité, sing nyenengaké, banjur dhèwèké langsung miwiti ngundhuh! Lagu iku mbantu dheweke lali karo kasusahé, lan dheweke ngrampungaké panèn kanthi kabungahan lan semangat sing dhuwur. Ganjaran kaping pindho: Kaping pisan, dheweke éntuk gandumé, lan kapingindho, isih ana akèh kekuwatan sing isih ana. Wong percaya sing ngungkuli aboté godaan kanthi nyanyi kidung kesayangané kuwi persis kaya petani kuwi.

— Geronda, saka wektu ke wektu aku krasa abot ing atiku. Apa iki godaan?

— Kowe wis ngerti apa sing kudu ditindakake: nalika kowe ngrasa abot ing atimu, aja digatekake, nanging kanthi khidmat ngumandhanga: 'Mundur, neraka! Mundur!'³⁸ — banjur nggumunake sawijining kidungan saka ibadah gereja. Kanthi mangkono, godaan kuwi bakal sirna. St John Climacus kandha: 'Nyanyikake Mazmur iku senjata biarawan sing ngusir sedhik.'³⁹ Aku uga nyaranake marang sing kapepet godaan lan sedhik supaya nyanyi maneka kidung gereja.

— Geronda, kadhangkala aku terus-terusan digoda dening siji pikiran najis. Képiye carane ngusir?

— Coba waé nyanyi 'It is truly meet...' Kowe bakal weruh, setan cilik kuwi bakal langsung mlayu! Amarga kanthi nyanyi saka gréja, kita nuduhaké marang setan sepira kita ngremehké dhèwèké.

³⁸ Delengen: St John Chrysostom. Homili kanggo Paskah Suci. Ing Yunani, nalika ibadah Paskah, nalika Khotbahé St. Yohanes Krisostomus diwaca, jamaah mbaleni bebarengan sawisé imam pungkasané ukara tartamtu saka 'Khotbah' kuwi, contoné: 'Kejutana, he neraka...' Kabèh: 'Kejutana!' — Cathetan penerjemah.

³⁹ Deleng: Tangga Pananjakan Ilahi. Tembung 13, paragraf 15. — Cathetan penerjemah.

Bab 4. **'Ayo padha sembahyang...'**

Nundhuk luwih migunani tinimbang praktik spiritual liyane

Geronda, sikilmu mesthi lara, ta?

— Ora, ora lara. Lha wong aku lagi nindakake latihan rohani!

— Apa maksudmu ngono, Geronda?

— Aku sujud marang kowe, jiwa sing piningan berkah! Ya, apa gunané manungsa tanpa olahraga?

Ing donya sekuler, iku olahraga jasmani; kanggo kita para biksu, iku sujud. Ing donya sekuler, wong njaga awaké supaya tetep séhat liwat olah raga fisik, déné para biksu, liwat sujud, nggawe awak lan jiwa padha kuwat kaya pahlawan. Wong awam sing mlarat kuwi ora ngerti sepira migunani sujud — ora mung kanggo kabecikan rohani, nanging uga kanggo kasehatan fisik. Sakjane, sujud nyegah penyakit sendi, ngusir kendho, ngilangake weteng ngglundhung, ngatur sistem saraf, lan sacara umum nggawe wong bugar lan sehat. Luwih saka kuwi, sujud maringi kemampuan kanggo munggah menyang puncak spiritual kanthi gampang lan tanpa ambegan kenceng — kaya wong sing wis terlatih munggah pucuk gunung.

Sujud iku penting kanggo wong enom lan wong tuwa. Iku dibutuhake dening wong sing nandhang pergulatan hawa napsu, uga dening wong sing wis bébas saka iku. Nanging wong sing luwih kuwat kudu nindakake sujud luwih akèh tinimbang wong ringkih — amarga tugas sing luwih abot dipercayakake marang mesin sing kuat. Sujud iku utamané migunani kanggo para mudha; iku mbantu ngendhalèkaké hawa napsu. Mula saka iku aku tansah maringi pitutur marang para mudha: 'Nglakoni sujud sak akèh-akèhé sing bisa: kanggo awakmu dhéwé lan uga kanggo wong lara lan wong tuwa sing wis ora bisa manèh.'

Sujud iku sawijining wujud pandonga. Nanging ing wektu sing padha, sujud iku uga sawijining latihan tapa brata sing nggawa manfaat luwih gedhe tinimbang praktik spiritual liyane. Sujud ora mung mbantu miwiti mesin spiritual kita, sing banjur ngasilake pandonga, nanging uga nggawa akèh manfaat liyane. Kaping pisan, kanthi sujud kita nyembah Gusti Allah piyambak lan kanthi andhap asor nyuwun pangapurané — lan iki sing paling wigati. Kapindho, sujud ngendhegake hawa napsu daging kita sing tanpa wates. Katentreman lan katenangan daging banjur muncul. Lan katelu, sujud uga ndadekake awak sehat. Mula, wong dadi luwih sehat ing jiwa lan raga — tegesé, dadi kuwat kaping pindho.

Liwat sujud, kita nyuwun pangapura marang Gusti lan ngaturake panuwun marang Panjenengané

— Geronda, aku krasa angel sujud. Oh, aku ora seneng banget karo sujud...

— Ya, nalika sujud, pikirna yèn kowe ngadeg ing ngarepé Gusti piyambak lan nyembah Panjenengané. Pamikiran iki bakal mbantu kowe supaya bisa tresna marang sujud.

Sujud kanggo awake dhewe lan kanggo tangga teparo, kanggo sesama manungsa, iku praktik spiritual sing paling wigati saka kabeh. Iki sawijining praktik sing bisa digeluti tanpa entek-entek — yen ana katresnan lan kersa kanggo ngrembakaake tobat ing jero ati. Mula saka iku sujud diarani prostrations,⁴⁰ amarga nalika nindakake, kita ngendhegake awake dhewe lan nyuwun pangapura marang Gusti. Lha, nalika kita wis nindakake salah marang wong liya lan ngrasakake tobat, kita sujud marang dheweke lan kandha: 'Nyuwun pangapunten lan berkahi kula.' Mula, nalika kita miwiti sujud, migunani ngucap kanthi andhap asor lan tobat: 'Kula wis dosa, Gusti, nyuwun pangapunten.'

— Geronda, Gusti wis nulungi aku mariake hawa napsu jasmani lan rohani. Saiki aku bisa ngaturake panuwun marang Panjenengané kados pundi?

— Apa rasa syukur iki pancen ana ing jeronmu? Yen pancen ana ing jeronmu, mesthi wis tau kaetokake kanthi cara tartamtu. Amarga, sing paling penting dudu carane kowe ngetokake rasa syukurmu, nanging rasa syukur iku pancen urip ing atimu. Yen wis ana ing kana, kowe bisa ngetokake kaya kowe karepake: liwat tumindak, sujud, utawa cara liya... Contone, anak kucing liar kadhangkala padha kumpul cedhak kalivaku ing Gunung Athos, lan aku maringi panganan. Lan ing wayah sore, nalika aku mbukak lawang lan mlaku nyabrang

⁴⁰ Ing basa Yunani, tembung 'prostration' lan 'repentance' iku homonim lan dituduhake nganggo tembung μετάνοια (secara harfiah, 'owah pikiran'). — Cathetan penerjemah.

pekarangan kanggo njupuk surat saka kothak layang ing sacedhake gapura, kucing-kucing iki ora ngerti carane nuduhake rasa syukur. Padha nindakake macem-macem tingkah polah: ana sing mlayu nyedhak lan nggesek sikilku, ana sing mlaku kanthi gagah ing ngarepku, dene liyane munggah lan mudhun ing batang wit pinus... Padha ngglundhung, muter-muter, banjur merayap ing sangisore sikilku maneh... Saben anak kucing ngungkapake rasa syukur lan kabungahan kanthi carané dhéwé. Apa aku pancen perlu rasa syukur saka anak kucing kuwi? Ora, mesthi ora: dudu kanggo aku, nanging kanggo awake dhewe. Rasa syukur, yen aku bisa ngomong kaya ngono, kanthi bungah 'meledak' saka jeroné — sanajan padha kéwan sing ora bisa ngomong. Kanthi tuladha iki, aku pengin nuduhaké yèn sing paling penting yaiku ngrasakaké rasa syukur ing jeroné ati. Yen wis ana ing kana, mesthi bakal ana cara kanggo ngungkapaké kanthi tulus.

Nalika wong urip lan obah ing papan katresnan lan rasa syukur, sujudé ora amarga kawajiban, nanging amarga katresnan—amarga atiné kebak kabungahan, amarga padha tresna marang Kristus. Banjur padha ora kroso kesel, kaya bocah-bocah sing ora kroso kesel nalika ketemu karo bapaké. Atiné kebak katresnan nganti njedhul lan padha mlumpat-mlumpat amarga kabungahan.

Sujud pinggang lan sujud lengkap

— Geronda, nalika ndedonga kanggo wong liya nganggo rosario, apa kudu nggawe pratandha salib saben butir lan nindakake tundukan pinggang?

— Iku gumantung sepira akeh sing arep panjenengan aturake marang Gusti. Sesajen sing mbutuhake upaya luwih gedhe duweni rega luwih aji.

— Geronda, nalika kita ndedonga nganggo rosario lan nindakake sujud pinggang, apa kita kudu nyentuh lemah nganggo tangan?

— Ora mesthi. Kanthi sujud kaya ngono, kita nyentuh dengkul nganggo tangan banjur ngadeg maneh. Beda karo sujud pinggang sing kita lakoni nalika ngormati ikon utawa sajrone kidung 'Most Honourable' ing Matins, lan ing sawetara kahanan liyane. Ing kahanan kaya ngono, luwih becik nyentuh lemah nganggo tangan — yen kita isih bisa nindakake.

— Geronda, nalika aku ndedonga nganggo rosari, nggawe pratandha salib lan sujud ing pinggang, kuwi malah ngganggu konsentrasiku.

— Kanggo aku malah, luwih gampang konsentrasi nalika, sajrone ndedonga nganggo rosario, aku nggawe pratandha salib lan nindakake sujud ing pinggang. Aku dadi keserap banget nganti sawisé rampung ndedonga, tanganku malah krasa lara.

— Geronda, piye karo sujud? Kepiye carane nindakake kanthi bener?

— Lakonana kanthi bener. Mundhakna awak nganti tekan lemah lan lurusna maneh sawisé saben mundhak. Kanthi mangkono, kowe mundhak luwih jero marang Gusti, lan awakmu ora gampang kesel. Uga, élinga iki: aja nyandhak ing telapak tangan sing mbukak, , amarga bisa ngrusak tendonmu — luwih becik nyandhak ing buku sendi jempol lan driji. Lan supaya ora ana lepuh, lebokna tikar alus ing ngarepmu nalika sujud.

"Wong sing ngupaya bakal nemokake cara"

— Geronda, nalika aku saya tuwa kekuatanku saya suda, lan aku ora bisa maneh nindakake sujud akèh.

— Kuwi lumrah. Ing tuwa, saben taun sing liwati, kekuwatan manungsa saya suda. Nanging tetep usaha kanthi tekun. Yen kowe ora duwe kekuwatan kanggo akèh sujud lengkap, gantèkna nganggo sujud pinggang utawa mung Doa Yesus. Ngomong-omong, kowe ora perlu nindakake kabèh sujud sakaligus; kowe bisa mbagi dadi bagéan-bagéan cilik. Apa kowe wis rampung ngetung seratus butir tasbih? Lakonana limang sujud. Dadi sawisé sepuluh set ngetung tasbih, kowe bakal wis nindakake limang puluh sujud. Cara iki—nindakake kanthi bagéan tinimbang sakaligus—luwih gampang lan luwih manfaat. Yen kowe nyuruh wong sing ringkih nindakake limang puluh sujud sakaligus, dheweke bakal nyuwun lan nyoba meyakinke kowe yen kuwi ngluwihi kekuwatane. Nanging yen kowe nindakake sujud kanthi potongan cilik, sethithik saben wektu, kowe bisa gampang ngatur sanajan jumlahé akèh.

— Geronda, entah kenapa sikil lan pinggangku lara banget sawetara dina kepungkur iki...

— Cukup nindakake sawetara sujud sak wektu — kowe bakal weruh sepira migunani.

— Senajan lara, Geronda?

— Coba lakonana sethithik-sethithik lan kowe bakal nyadari dhéwé apa sing apik kanggo kowe. Yen punggungku lara, aku ora nemtokake jumlah sujud sing pasti, nanging aku terus nindakake tanpa ngetung — nganti 'lampu lalu lintas' dadi abang. Banjur aku mandheg lan ambegan sakedhap. Banjur aku nerusake maneh, lan ing sawijining wektu aku nyadari: ah, 'lampu abang' nyala maneh... Aku kelingan carane Bapa Tikhon,⁴¹ nalika wis tuwa banget lan ora bisa tangi maneh sawisé sujud lengkap, masang tali kandel ing langit-langit selé, lan sawisé saben sujud lengkap dhèwèké narik awaké dhéwé munggah kanthi nyekel tali kuwi. Kuwi cara sing digawé supaya dhèwèké ora kélangan sujud. Bapa Tikhon terus nyembah Gusti kanthi ngajèni meh nganti dina-dina pungkasan uripé ing donya. Amarga, kaya sing diomongaké Abba Isaac, 'Sapa sing ngupaya bakal nemokaké dalan.'⁴²

Bagéan 3.

Ibu Allah sing Maha Suci, para malaikat lan para wali — panjaluk pangapura ing ngarsané Gusti lan pelindhung kita

"Upayakna supaya pikiranmu tansah ana ing Kristus, ing Ibu Allah, ing para malaikat lan para wali ing swarga."

Bab 1.

Bab kasunyatan manawa Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci iku ibune kita sing welas asih lan ngopeni

Pamulyan marang Sang Ibuné Gusti Allah sing Paling Suci

Geronda, critakna marang kita babagan Indungé Gusti Allah sing Maha Suci.

— Apa sing bisa tak critakaké? Kowe nggawe aku kélangan akal. Amarga kanggo ngomongaké Ibué Gusti Allah, wong kudu urip manut Panjenengané.

— Geronda, apa jenengé Sang Ibu Gusti nduwèni kakuwatan rohani, kaya jenengé Kristus?

— Inggih. Sapa waé sing ngrasakaké pangurmatan istimewa marang Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci bakal owah ing batiné nalika krungu Asmané. Yen wong kaya ngono ndeleng jenengé Indhungé Gusti Allah ditulis, umpamané, ing potongan kertas, dhèwèké bakal nyium potongan kertas kuwi kanthi ngajèni, nalika atiné ngrembeng kabungahan. Dhèwèké bisa nindakake sakabèhé ibadah agung kanggo ngajèni Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci, ing ngendi dhèwèké ora nindakake apa-apa kejaba nyium jenengé sing suci.⁴³ Nalika dhèwèké ngurmati ikon-ikon suci Panjenengané, dhèwèké krasa kaya yèn lambéné ora nyentuh kayu lan cat, nanging nyentuh Panjenengané dhéwé. Amarga katresnan marang Panjenengané, sikilé wong kuwi krasa ringkih lan dhèwèké tiba nyembah.

— Geronda, kersa nyritakaké marang kita babagan pangumbaraan panjenengan menyang pulo Tinos kanggo ngurmati ikon mujijat Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci ing kana?⁴⁴

⁴¹ Delengen: Eyang Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. kaca 13–39. — Cathetan penerjemah.

⁴² Delengen: Isaac si Suriah, ingkang Kinurmatan. Tembung-tembung Ascetisme. Tembung 70. kaca 429. — Cathetan juru basa.

⁴³ Inggih. Kinurmatan Paissios piyambak, amargi kagungan pangurmatan istimewa dhumateng Sang Putri Allah ingkang Maha Suci, kadhangkala nglampahi wektu suwe ngecup asma Panjenenganipun, ingkang kacathet ing selambar kertas.

⁴⁴ Ikon Tinos Sang Ibu Gusti, kang dikenal minangka Megalochari (tegesé 'Kabungahan Agung'), iku gambar kuna saka Pengumuman kang ukurane watara 25×35 cm. Ing abad kaping 10, ikon iki dikubur ing sangisore reruntuhan gréja lan ditemokaké

— Apa sing bisa tak kandhakake? Ikon sing cilik banget, nanging sumebar karunia sing ageng! Aku nyium iku lan ora bisa misah saka iku suwene banget! Aku kudu maju sethithik menyang sisih supaya ora ngalangi wong liya.

— Geronda, para peziarah ninggalake akèh liontin, koin, lan perhiasan ing ikon-ikon mujijat Sang Ibuné Gusti Allah sing paling suci, nanging ana wong-wong sing kagoda déning kuwi.

— Ayo tak critakaké marang kowe sawijining crita babagan wong sing prasaja lan taat. Dhèwèké teka ing Gunung Athos kanggo ngormati Ikon Iveron Ibuné Gusti Allah. Nanging iku kabèh katutup koin emas. Ing dalan bali, lelungan saka Iviron menyang Biara Stavronikita, dhèwèké wiwit keganggu pikiran-pikiran tartamtu: "Ibu Gusti," pangandikane, "kula kepéngin ndeleng Panjenengan kanthi béda: prasaja, tanpa koin, tanpa emas." Lan banjur piyambakipun lumaku terus, kasiksa déning pikiran-pikiran kuwi, nalika dumadakan piyambakipun krasa lara banget nganti pandangane wiwit muter!... Piyambakipun malah lungguh ing tengah dalan lan ora bisa maju maneh. Lan banjur dhèwèké wiwit nyuwun tulung marang Ibuné Gusti: "Ibuné Gusti," pangandikane, "tulongana aku! Tulongana aku, lan aku bakal maringi Panjenengan sesajen... loro koin emas!" Banjur Sang Putri Paling Suci piyambak rawuh marang dhèwèké lan ngandika: "Kowe weruh?.. Mangkono carane koin emas mau muncul ing Ikon Kula. Koin-koin mau diparingake marang Kula minangka sesajen dening wong-wong kaya kowe — kanthi sukarela. Apa kowe mikir Kula butuh koin-koin iki? Apa kowe mikir Kula nyuwun kuwi?" Lelakoné wong kuwi langsung sirna. Kowe weruh: dhèwèké nduwèni watak sing apik lan iman sing kuwat, lan mulané Sang Ibu Allah nulungi dhèwèké.

Kadhangkala, ing kalivaku ing Gunung Athos, aku kepengin ndedonga marang Sang Putri Allah sing Maha Suci lan mikir: 'Kepiye aku bisa lunga lan nyuwun marang Panjenengané kanthi tangan kosong?' Banjur aku nglumpukaké sawetara kembang alas, digawa menyang ikon Panjenengané lan kandha: 'Ibu Gusti, iki kembang saka kebon Panjenengan; mugi panjenengan kersa nampi.' Sadurunge dadi biarawan ing Gunung Athos, aku wis krungu yen panggonan iku diarani keboné Ibu Gusti, lan aku mbayangake yen, kaya ing kebon biyasa, mesthi ana macem-macem petakan kembang lan pinggir, lan wit-witan woh-wohan sing ditandur... Nanging nalika aku tekan kene, tinimbang petakan kembang lan kebon kembang, aku mung weruh wit kastanye alas lan wit stroberi.⁴⁵ Wektu kuwi aku nyadari yèn Gunung Athos iku kebon rohani. Wektu lumaku, lan aku ngrasakaké rawuhé Sang Ibuné Gusti dhéwé ana ing kono.

— Geronda, kepiye carane aku bisa ngrasakake rawuhe Ibuné Gusti supaya atiku dadi anget?

— Amarga kowe nggawa jenengé Ibu Agungé Kristus lan, kanthi sih-rahmaté Ibu kabèh manungsa,⁴⁶ , ajak dhèwèké tansah nyebut jenengé. Ucapna marang dhèwèké kaya ngéné: 'Gusti Putri, Panjenengan wis paring idin supaya aku nggawa jeneng Panjenengan; mula tulung aku urip manut kersa Panjenengan. 'Wong liya krasa lembut mung krungu jeneng Panjenengan, nanging aku sing nggawa jeneng mau malah ora ngrasakake rawuhe Panjenengan?' Aku ndedonga supaya Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci tansah manggon karo kowe lan, kaya manuk ibu, nglindhungi kowe ing sangisore swiwi malaikaté.

"Bangsa Panjenengan ngaturake Ibun Panjenengan ing ngarsan Panjenengan kanthi pandonga, ya Kristus"⁴⁷

— Geronda, ing ikon Ibuné Gusti sing endi Panjenenganipun paling mirip karo awake piyambak ing penampilan?

— Ikon Yerusalem. Aku tau diparingi sih supaya bisa ndeleng Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci ing kalivaku, ing Panagouda... Yen aku crita marang kowe bab iki, pinten wong sing bakal ngerti sawisé kuwi?

— Ora ana sing bakal ngerti, Geronda.

— Amarga ora ana sing bakal ngerti, ayo rungokna... Aku nduwé panglihatan: kaya-kaya aku arep miwiti lelungan sing dawa banget. Aku kudu nglumpukaké dokumen, ngganti dhuwit, nyedhiyakké macem-

manèh ing taun 1823. Akèh mujijat sing digandhèngaké karo ikon iki, lan Gréja Pengumuman, sing dibangun kanggo ngajèni, nampani luwih saka siji yuta peziarah saben taun. — Cathetan juru basa.

⁴⁵ Wit stroberi (Latin: Arbutus) iku wit cilik utawa semak ijo royo-royo saka kulawarga heath, kanthi kulit alus abang koral utawa retak lan kasar coklat. — Cathetan panerjemah

⁴⁶ Ing Gréja Yunani, umat lan biksu bisa nganggo jeneng kanggo ngajèni Sang Theotokos Paling Suci, kaya Maryam, Panagia, Panagouda, malah kanggo ngajèni Gusti — Kristus. — Cathetan panerjemah.

⁴⁷ Octoechos, Nada 1. Ing dina Minggu nalika Liturgi, Sing Kabegjan, Theotokos.

macem sertifikat, nanging pasporku durung siap... Ana akèh wong ing sacedhakku, nanging ora ana siji-sijia sing bisa nulungi aku. 'Apa sing kudu tak lakoni?' pikirku. — Mesthi ana paling ora siji wong sing peduli marang aku?' Aku pancen wedi banget. Lan dumadakan Penganten muncul, pasuryané sumunar, nganggo jubah sing disulam emas. Endah tenan Panjenengané! Panjenengané sumunar ing saindenging awak! 'Aja kuwatir,' ujare Panjenengané, 'Aku bakal mbantu kowe. "Apa kowe ngerti sapa Putraku iki? Tsar." Sawisé ngendika kuwi, Panjenengané alus nyentuh pundhakku. Banjur Panjenengané njupuk kertas-kertasku lan nyumputaké ing jero busanané. Oh, sepira luhuré lan muliané tumindak iku! Banjur Panjenengané ngendika: 'Dina-dina angel bakal teka kanggo kowe'—lan maringi pitutur, kalebu sawatara kanggo aku pribadi.⁴⁸ Sawisé suwe, aku weruh Ikon Yerusalem Sang Ibu Gusti ing sawijining buku lan langsung ngenali Panjenengané sing wis rawuh marang aku.

— Geronda, ana wong takon marang kita: 'Yen kaslametan kita ana ing tangané Gusti Allah, kenapa nalika ndedonga marang Ibuné Gusti Allah kita ngucap: "Ibune Gusti Allah sing Maha Suci, nylametna kita"?'

— Bayangna ana sawijining wanita sing duwé tangga teparo. Lan anaké tangga teparo kuwi dadi menteri. Mula wanita kuwi nyuwun tulung marang tangga teparoné supaya mbantu golek gawéan kanggo anaké. Tangga teparo mau sarujuk nulungi, nanging dhèwèké ora langsung sing golek gawéan kanggo pemuda kuwi. Ora, dhèwèké bakal nyuwun marang anaké, sing, minangka menteri, pancèn ana ing posisi kanggo nulungi. Lan dhèwèké bakal nulungi, amarga ibuné wis nyuwun marang dhèwèké. Kados makaten uga, kita nyuwun marang Ibuné Gusti Allah supaya nylametaké kita, lan dhèwèké banjur nyuwun marang Putrané, sing kagungan kuwasa kanggo nylametaké kita. Lan Panjenengané kanthi welas asih maringi panyuwunan Ibuné, amarga Panjenengané tresna sanget marang Ibuné.

— Geronda, aku rumangsa luwih gampang ndedonga marang Indungé Gusti Allah sing Paling Suci tinimbang marang Gusti. Apa iki bisa dadi pratandha ora ngajeni?

— Kowe ngerti, aku rumangsa padha. Aku nduwé rasa ngajèni sing luar biasa marang Kristus, mula nalika aku nyuwun marang Indungé Gusti Allah sing Paling Suci, aku rumangsa luwih tentrem. Iku kaya bocah-bocah — malah wong lanang diwasa — sing luwih mbukak ngomong karo ibuné tinimbang karo bapaké, merga padha ngajèni bapaké banget.

Wong-wong sing nduwé pangurmatan sejati marang Kristus nyedhaki Panjenengané kanthi rasa ngormati sing jero, déné padha nyedhaki Sang Putri Maria kanthi luwih wani, amarga Panjenengané iku manungsa.

— Kadhangkala, Geronda, nalika nindakake sujud, aku maca Canon marang Ibuné Gusti utawa Akathist marang Panjenengané saka élingan. Mbok menawa wong mung kudu ngucapaké Doa Yesus nalika sujud?

— Ora, tindakna miturut raosmu sing bener. Sakwisé kabèh, Indhungé Gusti Allah nyaluraké kabèh panyuwunan kita marang Kristus kanthi cara apa waé. Nanging Panjenengané dhéwé, lumantar pangreksan lan katresnan alus, ngisi jiwa kita karo katresnan lan pangabdian marang Kristus⁴⁹. Aku nyuwun marang Ibuné Gusti supaya njupuk atiku lan, sawisé ngresiki, mbageyani dadi papat: telu bagéan kanggo Tritunggal Sang Suci, lan siji kanggo Panjenengané dhéwé.

— Geronda, nalika aku ndedonga Doa Yesus, wektu suwe bisa kliwat tanpa aku nyawisake siji manik rosari kanggo Sang Theotokos sing Maha Suci, amarga aku ora bisa ngilangi jeneng Kristus.

— Apa kowe wedi yen Indhungé Gusti bakal nesu marang kowe? Nyawa sing bejo, apa kita durung tau ngomong babagan kasunyatan yen pandonga kita marang Sang Theotokos sing Maha Suci lan marang para wali sejatine ditujokake marang Kristus? Lakonana manut pangandikane atimu. Lan Indhungé Gusti lan para wali ora bakal nesu.

— Geronda, apa cara sing bener kanggo nganakake pangibadah pribadi semalam suntuk kanggo ngajeni Sang Theotokos sing Paling Suci?

— Kaping pisan, renungana marang Sang Theotokos sing Maha Suci. Potongan saka kanon pandonga marang Sang Bunda Allah sing Maha Suci, saka 'Theotokaria' utawa saka Akathist bisa mbantu bab iki. Banjur

⁴⁸ Sing Kinormatan Paisios nyritakaké iki ing taun 1984 lan ora maringi panjelasan luwih lanjut.

⁴⁹ Eros (Yunani: έρως) — katresnan sing intens, kebak gairah; kabungahan, panglipur. — Cathetan penerjemah.

nedonga nganggo rosariumu lan tindakna apa wae sing 'diresmikake' déning 'abi' ing atimu, tegesé, apa wae sing diatur déning 'aturan ati'mu dhéwé.⁵⁰

— Geronda, apa Akathist marang Sang Theotokos Paling Suci iku doxologia?

— Inggih, punika kidung puji-pujian. Panjenengan saged maos minangka ungkapan panuwun dhumateng Ibu Gusti sawisé Panjenengané maringi salah satunggaling panyuwunan panjenengan. Malah, panjenengan boten namung kedah nyuwun dhumateng Panjenengané; panjenengan ugi kedah matur nuwun dhumateng Panjenengané. Akathist marang Sang Theotokos Paling Suci⁵¹ iku berkah ageng. Nanging panganggité isih ora dikenal. Sinau Akathist marang Sang Theotokos Paling Suci kanthi ngapal lan waca ora mung nalika diprentahaké déning paugeran, nanging uga sajrone dina.

"Panjenengan nyuwunake kabeh, ya Sing Loman"

⁵²— Geronda, aku isih durung nampa 'treats' saka kowe kanggo dina namaku. Lan para sedulur wadon padha ngarep-arep banget nampa sing 'enak' saka kowe uga...

— Ya, kowe bener... Aku ora ngirim 'kue-kue' wektu iki — mula mesthi wae kowe ora duwe apa-apa kanggo nyuguhake para biarawati... Nanging aku tetep ngirim berkah kanggo kowe: ora nganggo cara biyasa, nanging nganggo cara sing beda.

Sawisé sawetara dina, nalika kita ing Gunung Suci Athos uga ngrayakaké Pesta Pangaso Ibuné,⁵³ , aku bakal nyuwun marang Panjenengané sepisan manèh supaya maringi kowe katresnané sing manis lan pangayomané sing alus, lan maringi kowe akèh karunia ilahi.

— Geronda, nalika aku terus tiba ing perjuangan rohani, aku kebanjiran sedhih.

— Nyanyikna 'Sampeyan iku Pengantara kabèh, ya Sing Loman' lan 'Kabungahané kabèh sing sedhih.'⁵⁴ Jaga iki minangka paugeran monastik, lan Ibuné Gusti bakal nulungi kowe. Sawise kabeh, Theotokos sing Maha Suci ora nate ninggalake kita. Panjenengané nggawa kita ing pundhaké; sing perlu kita lakoni mung kepéngin iki dhéwé lan aja nganti ngamuk kaya bocah duraka.

— Geronda, aku kepéngin Sang Ibuné Gusti nyekel aku ing pangkuané, kaya Panjenengané nyekel Kristus.

Apa Dheweke ora tau nyekel kowe ing pangkuan-Nya? Apa kowe ora tau krasa kaya bayi ing pangkuan-Nya? Nalika aku cedhak karo Dheweke, aku krasa kaya bocah. Aku krasa yèn Dheweke iku Ibuku. Asring aku nyandhak marang ikoné lan kandha: 'Ibu Gusti, nyawisna aku karo susu sih-rahmat Panjenengan!' Aku krasa kaya bayi sing ngglundhung tanpa kuwatir ing pangkuan ibuné, nyusu ing dhadhané, ngrasakaké katresnané sing gedhé lan kelembutané sing ora bisa diungkapaké. Kanthi cara sing padha, aku dipunparingi gizi déning sih-rahmat.

— Geronda, kenapa Sang Ibu Allah kadhangkala langsung maringi panyuwun kula, lan kadhangkala ora?

— Nalika kita lagi kesusu butuh pitulungan, Panjenengané langsung mangsuli pandonga kita, nanging nalika kita ora kesusu, Panjenengané nundha pitulungané sakwentar supaya kita bisa ngembangaké keteguhan lan kawani. Nalika aku manggon ing Biara Philotheou,⁵⁵ , sawijining dina, langsung sawisé Ibadah Wengi Kabèh ing Rawi Pangliliré Ibuné Gusti Allah, salah siji anggota Sinode Suci ngutus aku karo layang menyang Biara Iveron. Sawisé ngirim layang, aku kudu ketemu karo sawijining sesepuh ing dermaga biara nalika dhèwèké mudhun saka kapal lan ngancani dhèwèké bali menyang Philotheou — mlaku sakjam setengah, munggah. Puasa Dormisié anyar waé rampung; kita wis nglampahi sakwengi ing gréja nalika jaga. Taun iku, aku mbagi Puasa Pangleburan dadi loro: aku ora mangan apa-apa nganti Transfigurasi, mangan ing dina

⁵⁰ Ungkapan 'yen abbot kersa' dijupuk saka statut monastik lan ateges manawa sawetara owah-owahan ing statut diserahkan marang kaputusan abbot. Kanthi ngendika iki, Sang Mulya Paisios ateges 'tumindak manut dhawuhe atimu'.

⁵¹ Iki nyebutaké Akathist Agung, sing diwaca ing dina Setu minggu kaping lima ing Puasa Agung, sing dadi prototipe kanggo kabèh akathist liyané. Asli basa Yunani nduwèni kaendahan puisi sing luar biasa. — Cathetan juru basa.

⁵² Iki nyebutaké layang pangalembana, sing biasané uga ngemot pitutur rohani.

⁵³ Biara Suroti ngetutaké kalènder Gaya Anyar, déné Gunung Athos ngetutaké Gaya Lawas; mula ing Suroti, Dormisi lan pesta-pesta gereja tetep liyané dirayakaké 13 dina luwih awal, déné Paskah lan pesta-pesta siklus Paskah dirayakaké bebarengan. — Cathetan juru basa.

⁵⁴ Stichera sing dinyanyikake ing pungkasan kanon pandonga marang Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci.

⁵⁵ Ing taun 1955–1958.

Transfigurasi dhéwé , banjur ora mangan apa-apa maneh nganti Pangleburan. Aku ninggalake biara langsung sawisé Doa Wengi Kabeh, tanpa ngaso utawa mikir nggawa paling ora sawetara roti kering. Aku tekan ing Biara Iversky, nyerahake layang lan mangkat menyang dermaga kanggo ngenteni kapal. Kapal kuwi kudune teka watara jam papat sore, nanging telat. Aku wiwit kroso ora enak. Ana tumpukan kayu ing sisih, lan aku mutusake: "Aku bakal lungguh ing kana, adoh saka pandelengan, supaya ora ana sing weruh aku lan takon kepiye kahananku." Nalika aku lungguh ing tumpukan kayu, ana pikiran kanggo ndedonga marang Ibune Gusti nganggo rosari, nyuwun supaya dikirimake panganan sethithik. Nanging aku langsung nolak pikiran kuwi lan kandha marang awakku dhéwé: "Wong sengsara! Kowé arep ngganggu Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci merga bab remeh kaya ngono?" Lan ing wektu kuwi aku weruh sawijining biksu ngadeg pas ing ngarepku. Dhèwèké nyekel roti bundar, loro woh ara, lan sekelompok gedhé anggur. "Jupuk iki minangka pangurmatan kanggo Indhungé Gusti Allah," ujare, banjur... sirna! Aku krasa banget terharu lan matur nuwun nganti meh ora bisa ambegan! Aku banjur nangis; aku malah ora kepengin mangan maneh. Ya Gusti! Endi ana Ibué Gusti sing luar biasa kaya ngene! Sing nggatekake sanajan perkara-perkara cilik kita! Apa kowe nyadari sepira gedhene katresnané marang kita?!

— Geronda, tulung critakake marang kita kepiye Bunda Allah Paling Suci mbiyantu lan nglindhungi wong-wong.

— Aku bakal nyritakaké babagan sawijining kedadéyan sing kelakon ing Rusia. Ing salah siji provinsi ing kana, ana loro biara sing jejeg jejeg, dipisahaké déning jalur sepur. Mula para biksu saka salah siji biara mangkat menyang pesta pelindung ing biara jejere, ing kana padha mabuk tenan amarga anggur. Nalika padha bali, wis mabuk lan ora bisa obah sikilé, padha nggleleng pasuryan ing rel sepur lan turu ngorok. Banjur Ibune Gusti Allah muncul marang kepala stasiun sing paling cedhak lan kandha marang dheweke: 'Kereta api kowe arep nabrak anak babi Aku!' — 'Apa omong kosong! Anak babi apa sing kok omongake?' — kepala stasiun nglirwakake dheweke. Banjur Ibune Gusti Allah muncul kaping pindho marang dheweke lan kanthi tegas mbaleni: 'Hei!.. Kereta apimu arep nabrak anak-babiKu!' — "Anak-babi apa iki ta?" pitakon juru stasiun kuwi, wiwit kuwatir. "Apa ana kawanan babi mlebu rel utawa piye?" Dheweke mriksa, lan tenan: pancen ana biksu-biksu mabuk padha turu ing rel! Ing wektu sing paling pungkasan, dhèwèké kasil mbangunaké para biksu mau lan ngusir saka rel; yèn ora, musibah mesthi bakal kelakon: sepur sing liwat mesthi bakal nabrak kabèh mau. Sampeyan weruh, Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci, kaya ibu sing welas asih, malah nglindhungi anak-anaké sing ora nurut lan ngopeni kabèh mau.

Cekel kenceng-kenceng pinggiran jubah Gusti Putri Agung kita, Ibune Gusti Allah, supaya Panjenengané bisa nulungi kowe. Aku ndedonga supaya Ibune Gusti Allah sing Maha Suci, Ibune sing alus lan welas asih marang sak donya, mberkahi lan ngreksa kowe lan sak donya. Amin.

Bab 2. **Bab Malaikat Penjaga**

Malaikat Penjaga cedhak karo kita

Geronda, apa saben wong duwe malaikat penjaga?

— Ing sakramèn Baptisan Suci, Gusti Allah maringi saben wong malaikat penjaga.

— Wong sing durung dibaptis ora duwe malaikat penjaga?

— Gusti Allah nglindhungi wong sing durung dibaptis, nanging dheweke ora duwe malaikat penjaga; mung wong sing wis dibaptis sing duwe. Malaikat penjaga njupuk tanggung jawab marang wong nalika baptisan lan banjur ngancani dheweke sajrone uripe.

— Geronda, apa malaikat penjaga kita tansah ana ing sacedhake kita?

— Tansah. Dheweke ngawasi saben langkah kita.

— Lan sepira cedhaké dhèwèké marang kita?

— Kuwi gumantung marang kahanan rohani kita.

— Geronda, nalika kita dosa, apa dhèwèké ninggalaké kita?

— Nalika kita dosa, dhèwèké mundur saka kita, nanging ora ninggalaké kita sakabèhé. Nalika liwat urip kita sing kebak dosa, kita maringi kuwasa marang setan, malaikat penjaga kita ora nyerah, nanging ngawasi kita kanthi sedhih saka adoh.

— Geronda, nanging kenapa kita ora ngrasakake rawuhe?

— Amarga alesan sing padha kaya kita ora ngrasakake rawuhe Gusti. Mripat kita katutup mega pepeteng. Lan supaya mega iku sirna, dibutuhake katresnan lan andhap asor.

Nalika sawijining wong ngrasakake rawuhe Gusti, ing wektu sing padha dheweke uga ngrasakake rawuhe malaikat pangreksane sing ana ing sacedhake. Ing wektu sing padha, gerakane dadi tentrem lan alus, waspada nanging ora kaku. Katenangan lan sikap wibawa iki ora ndadekake dheweke nandhang sangsara; malah, iku nggawa katentreman lan kabungahan. Kabebasan rohani katon ing gerakane. Rasa ngajeni lan waspada maringi kabungahan ing atiné, lan dhèwèké tansah éling supaya ora kelangan manisé sing dirasakaké. Dhèwèké nggileleng ing ambené kanthi santun, karo tangan disandhang ing dhadha. Dhèwèké turu kanthi santun lan ngajeni, lan tangi kanthi tentrem lan meneng. Nalika ana wong ngetok lawangé, dhèwèké ora kesusu nyiapaké awaké dhéwé — dhèwèké tansah rapi lan pantes kaya déné wis siap. Cekaké, wong kaya ngono tansah éling supaya ora nglarani atiné malaikat pangreksané.

Malaikat penjaga saka swarga, amarga cedhak karo manungsa sing kaya malaikat ing bumi iki, mangertos banget marang dheweke lan ngrasakake kabungahan. Yen sawijining wong urip kanthi rohani lan tumindak kaya bocah sing manut, mula malaikaté ora nandhang sangsara nanging malah bungah amarga bisa cedhak karo dheweke. Ing pungkasané, kebak kabungahan, malaikat mau bakal bali marang Gusti Allah bebarengan karo nyawa manungsa, amarga nyawa mau wis nindakake apa sing nyenengake malaikat, apa sing nyenengake Gusti Allah. Nanging coba bayangna kepiye rasane malaikat penjaga kudu berjuang pirang-pirang taun kanggo nylametake nyawa wong, mung kanggo bali marang Gusti Allah kanthi tangan kosong! Mung amarga iku—amarga katresnan, amarga ngajeni gaweyan sing ditindakake malaikat penjaga—manungsa kudu ngupaya supaya ora pungkasané mlebu ing alam ngandhap.

Malaikat penjaga kita ngindhungi kita

— Geronda, apa malaikat penjaga tansah mbantu kita?

— Gumantung marang kita pitulungan apa sing bakal kita tanpa saka dheweke. Yen kita nyoba ngadeg kanthi paling ora siji sikil ing lemah sing kokoh, malaikat penjaga kita bisa ngadeg ing sacedhake kita lan, nalika ana bebaya, nylametake kita. Yen kita nindakake apa sing kudune kita lakoni, malaikat penjaga kita bakal nindakake tugase. Akeh mujijat sing kelakon amarga malaikat. Ana wektu nalika para mudha kanthi mujijat dicegah saka dosa ing wayah pungkasan, lan akeh maneh bab liya.

Apa kowe ngerti kakuwatan sing diduwèni malaikat? Dhèwèké mbantu manungsa sanajan mung kanthi meneng. Ana sawijining wektu aku nemokake awaké dhéwé ana ing kahanan buntu. Sirahku lara banget amarga kakehan kuwatir nganti krasa kaya ana wong sing lagi ngukir tengkorakku nganggo pahat — sithik maneh mesthi pecah. Mripatku meh metu saka rongga mripat, utamane sing tengen. Larané, lara sing ora bisa ditahan! Aku ngglundhung ing lantai, kesakitan banget. Aku ora ngerti kudu apa — mung bisa ndedonga lan nyuwun marang Gusti supaya paring dalan metu sanajan sethithik. Dumadakan, aku weruh malaikat penjagaku ana ing pundhak tenganku. Dheweke katon kaya bocah lanang umur rolas taun — kanthi pasuryan bunder sing ayu banget lan mripat sing gedhe banget. Oh, ayune rai kuwi! Pancen sumunar cahya! Kanthi rawuhe piyambak, lara lan kabèh abote sirna — ora amarga kabungahan, nanging amarga pakaryané sih rahmat Gusti. Kabungahan ora ngusir lara. Kowé bisa ngrasakaké lara lan bungah bebarengan, nanging sih rahmat Gusti iku prakara liya, prakara agung! Ora mungkin nerangake sih rahmat Gusti. "Yen mangkono," tak ulang, "mending padha palu sirahku, ora nganggo pahat, nanging nganggo palu godhong!" Sapa waé ora bakal ragu nyerahake sirahé kanggo kahanan kaya ngono. Banjur metu dalan metu saka kebuntuan—dalan sing ora bakal bisa ditemokake akal manungsa.

'Apa dhèwèké ngomong karo kowe, Geronda?'

— Ora, dhèwèké mung ndelok aku.

— Geronda, nalika wong ndeleng malaikat, dheweke ndeleng gambare. Nanging apa sejatine malaikat kuwi? Apa mripat manungsa nyekseni barang sing kasat mata ing ngarepe?

— Sawijining bab sing banget, banget éteris...

Kita ora kena lali yèn malaikat penjaga kita tansah ana ing sacedhak kita sanajan ora katon. Dhèwèké ngawasi lan ngindhungi kita. Nanging kita uga kudu ngatur urip kita lan nyingkiri dosa.

Bab 3.

Bab para wali iku anak-anaké Gusti sing dikasihi

"Ngurmati wali iku niru dheweke"

Geronda, aku wis maca yèn ing dina nalika Gréja ngéling-éling para wali, para wali maringi peparing marang wong sing ndedonga marang para wali. Apa kuwi pancèn bener?

— Ya, kepiye bisa liya? Ing dina rayané, para wali maringi kue rohani marang wong! Yen kita nyenengake para wali nganggo urip kita, banjur padha maringi kita panganan manis rohani.

— Geronda, kepiye carane aku bisa tresna marang wali tartamtu?

— Wali endi sing kowe pengin tresnani?

— Para Santo Yohakim lan Anne, Wong Tuwa Suci.

— Ayo padha sarujuk: kowe ndedonga marang Para Wong Tuwa Suci kanggo aku, nyuwun supaya padha nulungi aku, lan aku bakal ndedonga supaya kowe bisa tresna marang para wong tuwa mau. Lan, yen kowe bisa, waca riwayat uripé wali sing saben dina dirayakaké déning Gréja. Kanthi nindakake iki, kowe bakal nyawiji sacara rohani karo kabèh para wali.

Maca uripé wali sing dina rayané dirayakaké dina iki—lan pancèn, maca uripé para wali sacara umum—iku nduwèni manfaat sing gedhé banget. Amarga maca kaya ngono nhangatake atiné lan maringi inspirasi kanggo niru para wali. Banjur wong ora bakal ngeluh maneh babagan 'nasib sing pait tanpa entèk-entèk' lan maju kanthi wani. Uripé para wali nguatake kawani atiné; malah bisa nambah kesiapan wong kanggo mati syahid.

— Geronda, kenapa para wali sing padha jeneng kadhangkala padha nandhang sangsara sing padha?

— Sapa jenengmu?

— Maria.

— Lan ing pakurmatané Santa Maria sing endi?

— Kanggo ngajeni Santa Maria saka Mesir, Geronda.

— Kowé begja amarga Santa Maria saka Mesir ora ngalami siksaan. Nanging tenan, Santa Maria nindakake tapa brata paling luhur, mula tirnaa tuladhané, lan sawisé seda uripmu bakal padha karo dhèwèké. Nyawa sing pinaringan berkah, para wali sing kok takon kuwi ngajèni marang jenengé sing suci, padha nyoba niru — mula padha nindakake prestasi kaya dhèwèké.

— Geronda, kepiye carane wong bisa dadi kanca karo wali?

— Sapa waé kudu dadi sedulur rohani karo sang wali. 'Ngurmati wali iku nyonto wali,' ujure⁵⁶ — Wali Basilius Agung.

— Geronda, nuraniku ngganggu amarga aku nggawa jeneng santa agung, nanging aku ora urip kaya dheweke.

— Mula, cobanen niru santa-mu. Santa Syncletica ngerti kabèh sing ana ing donya, lan saiki dhèwèké mbantu wong-wong ing saindenging jagad, ngliwati jarak. Lan kowe piye? Apa kowe kanca karo dhèwèké utawa ora? Apa kowe kelingan nyuwun marang dhèwèké supaya mbersihaké pikiranmu, nyucèkaké, supaya kowe bisa mangertèni jero makna ilahi? Kowe weruh, sedulur, kuwi pancèn kaya ngono: ana jeneng-jeneng sing teka karo tanggung jawab luwih gedhé. Ing kahanan apa waé, ngertèna yèn santa-mu tresna marang kowe. Nyuwuna dhèwèké supaya mbantu kowe; tekadna kuwi ing pandongamu.

Aku akhir-akhir iki dadi rada males... Aku mung urip saka sedekah sing diwenehake para wali — sing tak lakoni mung njaluk kuwi terus-terusan, kaya gelandangan... Lan umume, — aku ora mung nyuwun

⁵⁶ 'Amarga ora ana sangsi manawa sapa waé sing muji wong-wong unggul ora bakal gagal niru wong-wong mau ing kahanan sing padha.' Delengen: St. Basil Agung. Karya. Jilid 1. Khotbah 19. Babagan dina raya Patang Puluh Martir. Moskow: Sibirskaia Blagozvonitsa, 2012. kaca 1028. — Cathetan penerjemah.

marang para wali, nanging uga marang kabèh wong supaya padha ndedonga kanggo aku. Lan para wali, amarga katresnané sing gedhé, maringi aku sedekah — saka roti swarga lan madu swarga.⁵⁷

Wewangian relik suci

— Geronda, kowe ngerti, sirah sucié Santo Arsenius saka Kapadokia ngetokaké ambu sing nyengat banget ing dina rayané!

— Ya, kenapa ora ngetokake wangi? Apa ora bisa wali nyiapake jamuan rohani kanggo tamu-tamune ing dina perayaane?

— Geronda, nanging kenapa relik suci ora tansah mbuwang wangi?

— Ora ana aturan tunggal sing bisa ditrapake ing saben kahanan. Contone, wong sing akeh dosa bisa ngormati relik, lan relik mau wiwit ngetokake ambu wangi — kanggo mbantu dheweke bali marang Gusti lan tobat. Utawa kosok baline, wong sing sholeh bisa ngormati relik, nanging relik mau ora ngetokake ambu wangi — supaya dheweke ora gumregah lan ora kesengsem. Lan kadhangkala malah bisa mbuwang wangi ing ngarsane wong sing sholeh — minangka peparang rohani saka sang wali. Saben kasus iku unik.

— Geronda, ana wong-wong sing ragu manawa relik ngetokake ambu wangi.

— Iki amarga pendekatan rasionalistik. Relik para wali nduwèni rahmat Ilahi. Ing Gunung Athos, ora reliké dhéwé, nanging mung panggonan cedhak Panaguda sing ngetokaké ambu wangi — sanajan ing mangsa adhem. Lan ing Katunaki, ing ngendi aku manggon, cedhak selé Santo Basil,⁵⁸ ana wangi sing metu saka siji panggonan. Saiki malah ora ana selé maneh; mung ana reruntuhan. Kamungkinan akèh relik suci sing didhelikaké cedhak reruntuhan iki! Lan sapa sing ngerti kapan Gusti bakal mbukak relik-relik iki marang manungsa?

Ayo padha ngadhep marang para wali kanthi pangurmatan

— Geronda, menawa kersa, kula nyuwun panjenengan nerangake salah siji ayat saka kitab Isaac marang kula.

— Apa maksudmu, 'tempat saka Isaac'?! Isaac sing endi? Bapa Isaac saka Kapsala? 'Saka Santo Abba Isaac'—kaya ngono carane kowe kudu ngomong! Sanajan nalika kita ngomongake Bapa Isaac saka Kapsala, kita isih nyebut dheweke 'Bapa Isaac'. Lan apa kita kudu nyebut para wali mung nganggo jeneng ngarepé? Kuwi pancen ora bisa. Contone, kowe ora bisa ndedonga marang Santo Yohanes Sang Pambunuh Agung lan kandha: 'Rungokna, Yohanes, lakoni iki-iku kanggo aku.' Kuwi pratandha kasar. Aku kelingan nalika maringi wong awam potongan cilik relik suci sing mulya saka Santo Arsenius saka Kapadokia,⁵⁹ lan sawisé kuwi dhèwèké nyebut sang santo mung 'Arsenius'. Nanging mesthi ana tata krama sing kudu dijaga!

— Mbok menawa, Geronda, dhèwèké nyebut Santo Arsenius kaya ngono amarga prasaja atiné?

— Kesederhanaan, omong kosong!... Kowe ora kena nyapa wong sing mung luwih tuwa tinimbang kita kaya ngono. Sanajan Bapak Arsenius iku bapaké dhéwé, kowe isih ora pantes ngomong kaya ngono. Dheweke ora pantes nyebut nganggo jeneng ngarep wae, sanajan Romo iku mung sawetara taun luwih tuwa tinimbang dheweke — soale, Santo Arsenius iku imam. Apamanèh saiki dheweke wis dadi santo! Nanging ing obrolan ora mung karo aku, nanging karo wong liya uga, dheweke nyebut Romo iku nganggo jeneng ngarep wae. Ora ana rasa hormat dhasar!

— Geronda, nanging isih: apa ora bisa yen wong nyapa wali tanpa gelar sing pantes ora amarga kasar, nanging amarga prasaja sing murni lan sejati?

— Kanggo nduwé hak nyapa para wali kaya ngono, wong kudu nggayuh kamulyan rohani sing dhuwur, wani suci sing metu saka kasetyan lan prasajan sing gedhé. Satemene, ana jiwa prasaja kaya ngono sing, kaya bocah cilik, bisa kandha marang Gusti kanthi prasajan lan polos kaya bocah: 'Gusti Allah, Panjenengan kudu maringi iki marang kula! Ngapa Panjenengan ora maringi iki marang aku?' Apa sampeyan

⁵⁷ Reverend nyebutake anugerah Ilahi, sing maringi gizi lan nyenengake manungsa.

⁵⁸ Ing taun 1967–1968

⁵⁹ Sing Kinurmatan Arsenius saka Kapadokia (†1924) — sawijining sedulur bangsa lan karabaté Sing Kinurmatan Paissius. Santo Arsenius, minangka hieromonk, piyambakipun sing mbaptis, maringi jeneng piyambak marang bayi anyar. Gembala sing welas asih, sing bisa nindakake mujijat lan askétis iki kanonisasi déning Patriarkat Konstantinopel ing taun 1986. Sirahé sing diormati disimpen ing biara Suroti, ing gréja sing didedikasikaké kanggo dhèwèké. Perayaan Pangeling-eling Sang Arsenius saka Kapadokia dirayakake ing tanggal 28 Oktober (10 November miturut kalender Gaya Anyar). — Cathetan panerjemah.

kelingan yen aku nulis ing *The Holy Mountain Fathers* () babagan sawijining biksu sing nduwèni kesederhanaan kaya bocah cilik? Nalika sumur ing selé garing, dhèwèké njupuk ikon Santo Nikolaus saka témbok gréja, ngiket tali ing cincin tembagane, nurunaké ikon mau menyang sumur lan kanthi prasaja banget kandha marang santo: 'Bapa Suci Nikolaus! Apa panjenengan kersa aku nyalakake lampu ing ngarep ikon suci panjenengan? Mula munggah saka sumur bareng karo banyu! Panjenengan bisa ndeleng dhéwé sepira akèh wong sing teka menyang sel kita, nanging kita malah ora duwe setitik banyu adhem kanggo wong-wong mau.' Banyu langsung wiwit mili alon-alon, lan ikon Santo Nikolaus ngambang tekan lumahing banyu. Panjenengané njupuk iku, kanthi ngajèni nyium, lan nggawa menyang gréja.⁶⁰ Nanging iki kasus sing istimewa. Sapa waé sing nyapa Gusti Allah lan para wali kanthi wani, sanajan durung nggayuh kahanan rohani sing pantes, ora nuduhaké wani suci nanging kabodhoan sing sembrono, lan nimbulaké murka Gusti Allah.

— Geronda, ing wayah bengi sadurunge dina raya para wali, utamane wali sing tak ngajeni, aku nganakake Ibadah Wengi Kabèh dhewekan ing selku kanggo ngajeni para wali mau. Apa sing bakal mbantu aku, kaya sing panjenengan kandhakake, supaya 'urip kaya para wali iki'?

— Kaping pisan, waca hagiografiné. Banjur waca saka Menaion kabèh troparia kanon kanggo sang wali; iki uga nerangaké uripé. Troparia kuwi, umume, ora kaya pandonga nanging luwih kaya kidung pujian kanggo ngajèni sang wali. Donga ing kéné iku refrain 'Sang Suci saka Gusti, ndedonga marang Gusti kanggo kita'⁶¹ sadurungé saben troparion saka kanon. Banjur nyuwun tulung marang sang wali kanggo apa waé sing pancèn kowe butuh, nindakake prostrasi, ndedonga nganggo rosariam — apa waé sing bisa lan sing kowe rumangsa bener. Sing paling penting yaiku kowe ndedonga.

Nalika jiwa urip lumantar para wali, iku nyuwun pitulungan marang para wali kanthi pangurmatan lan iman. Yen wong nduwé pangurmatan marang para wali sing dadi pangayomané, pandonga pangurmatan bakal muncul kanthi sendiriné, lumrah banget. Kaping pisan ana kenalan, banjur paseduluran, banjur obrolan manis — ngajeni lan prasaja.

Bantuan para wali

— Geronda, apa sing dirasakake Santo Arsenius saiki amarga dhèwèké nduwèni gréja dhéwé?⁶²

— Kabungahan! Amarga saiki dhèwèké nduwèni kandhang wedhus ing ngendi dhèwèké nglumpukaké wedhus-wedhusé lan ngopeni.

— Geronda, apa wong-wong nampa pitulungan luwih akèh saka wong suci sawisé dikanonisasikaké tinimbang sadurungé?

— Mesthi. Nalika Gréja ngluhuraké sawijining wali, dhèwèké wis ngrasa duwé kawajiban kanggo nulungi kita. Yen aku bisa ngomong kaya ngono, dhèwèké kapeksa nulungi kita luwih akèh tinimbang sadurungé dhèwèké diluhuraké. Luwih manèh, Gusti Allah uga ngutus dhèwèké kanggo nulungi wong-wong.

— Geronda, apa sawijining wali bisa nyuwun marang Gusti supaya wong-wong ngajeni kenangane?

— Ora, para wali ora ngajokake panyuwunan kaya ngono marang Gusti. Para wali ora ngendika marang Gusti: 'Gusti, mugi para umat ngajeni kenanganku, lan Panjenengan bakal nulungi wong-wong mau amarga iku,' utawa: 'Tulungana mung wong-wong sing ngajeni kenanganku.' Para wali malah ngendika: 'Gusti, wong-wong iki ngajeni kenanganku; ganjarana wong-wong mau amarga iku.'

— Geronda, aku luwih ngajeni Yohanes Penginjil, sang Teolog, tinimbang wali sing jenengé dakgawa.

— Aja wedi; santo panjenengan ora iri marang panjenengan marang Rasul Yohanes amarga panjenengan luwih tresna marang dheweke. Mesthi wae, kowe kudu ngajeni dhèwèké minangka pelindung Hesikhasme, nanging sanajan dhèwèké dudu pelindungmu, santo-mu—kaya santo liyané—bungah nalika atimu jero nyambung karo santo tartamtu lan nampa pitulungan saka dhèwèké.

⁶⁰ Delengen: Sepuh Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa saka Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. kaca 9–10. — Cathetan panerjemah.

⁶¹ Ing Gréja Yunani, tanpa nggatekake status wong suci (wong suci, sing kinurmatan, martir), refrain sing padha dinyanyèkaké sadurungé troparion kanon ing Matins. Contoné: 'Bapa Basil saka Gusti, ndedonga marang Gusti kanggo kita.' — Cathetan panerjemah.

⁶² Gereja sing didedikasikake kanggo Santo Arsenius saka Kapadokia iki dibangun kanthi berkah saka Sang Mulya Paissios ing hesychasterion wanita ing Suroti taun 1974, lan sawisé kanonisasi Sang Tuwa Paissios taun 2014, pangconsagrasi agung gereja iki dianakake kanggo ngajeni loro bapa mulya: Arsenius lan Paissios. — Cathetan juru basa.

Para wali iku wali, lan padha bébas saka napsu manungsa lan kuwatir cilik. Siji wong nampa pitulungan liwat wali sing dirasakaké ana gandhèngan khusus. Ana sing nyuwun pitulungan marang santo agung saka lan nampa pitulungan, ana uga sing nyuwun marang santo sing kurang misuwur — lan uga nampa pitulungan, amarga ing loro-lorone iku kakuwatané Gusti Allah sing padha sing makarya.

— Geronda, yen ana wong rumangsa ngajeni banget marang wali tartamtu, apa sing bisa dadi sababé sadurungé kuwi?

— Yen rasa ngajeni khusus marang wali tartamtu muncul, iku ateges atiné wong kuwi, kanthi siji utawa liya cara, wis krungu swarané wali kuwi. Sapa waé saka kita, sawisé nampa pitulungan saka wali, bisa ngrasakaké katresnan khusus marang wali kuwi. Pitulungan iki bisa ana ing bab sing wigati banget utawa ing bab sing cilik. Wiwit cilik aku wis rawuh ing gréja cilik Santa Barbara ing Konica, mula aku nduwé pangabdian khusus marang Pangguré Agung sing Suci iki. Sang santa wis mbantu aku nalika aku direkrut dadi operator radio ing tentara, sanajan iku mbutuhake latihan formal; dhèwèké uga mbantu aku mengko ing rumah sakit tuberculosis sawisé operasi paru-paru. Wektu kuwi, para dhokter kandha marang aku yèn sakwise paru-paruku wis resik, padha bakal mbusak tabung drainase lan ventilator.⁶³ Sanadyan biasané kabèh iki dipateni sawisé limang dina, nanging wis rong puluh lima dina aku ngalami kahanan iki, nanging tabung-tabungé durung dibusak, lan aku sangsara banget. Ing dina Setu, 3 Desember, aku ngenteni para dhokter supaya mbusak sangsara iki, nanging padha ora teka. Ing Minggu esuk, dina raya Santa Barbara, aku kandha: 'Yen sang santa kepengin nulungi, mesthi wis suwé ditindakake. Para dhokter wis lunga; saiki Minggu; ora ana sing bakal teka. Sapa sing bakal mbusak tabung-tabung iki saka awakku saiki?' Aku ngucap sawetara tembung lan nambah kanthi pahit: 'Aku wis nyalakake akèh lampu minyak ing gréja cilik sang santa, nggawa akèh sumbu kanggo lampu-lampu mau, nggawa akèh minyak menyang kana, lan ngresiki kana pirang-pirang kaping — nanging, apa pancen angel banget mbusak loro tabung saka awakku?' Nanging, banjur aku mikir: 'Kayane aku wis nglarani ati Santa Barbara kanthi cara apa wae, mulane dhèwèké ora ngurus supaya tabung-tabung kuwi dicopot saka awakku.' Dumadakan aku krungu rame-rame. 'Ana apa iki?' takonku kaget. 'Apa ana sing kedadeyan marang sapa-sapa?' 'Para dhokter lagi teka,' ujare wong-wong mau. Aku ora ngerti apa sing mlebu ing dhokter kepala, nanging esuk banget dhèwèké nelpon dhokter sing ngrawat aku lan mènèhi dhawuh: 'Pergi lan copot tabung saka biksu.' Dhèwèké mlebu lan kandha: 'Kita diprentah kanggo mbusak drain.' Katoné tembung paitku wis nyentuh sarafé Santa Barbara. Kadhangkala kowe kudu ngeluh sethithik, nanging luwih becik aja nggrundel. Wong sing ora nggrundel tumindak mulya. Kowe weruh kepiye kahanané: santo sing padha kadhangkala langsung maringi apa sing dijuluk, lan kadhangkala—ora langsung. Lan uga ana kedadéan, ing sawijining kasus dhèwèké nulungi wong sing ndedonga amarga wong kuwi ana ing kahanan spiritual sing apik, déné ing kasus liyané—amarga wong kuwi ngeluh lan nangis kaya bocah cilik.

— Geronda, apa wali bisa ngalihaké aku amarga kahananku rohani sing ringkih?

— Ora, untunge kanggo kita, para wali ora tumindak kaya ngono. Yen padha tumindak kaya ngono, kita mesthi bakal kesasar. Yen padha ora nulungi kita, kita bakal binasa. Pikirna iki: saiki padha ana ing swarga, padha bungah, dene kita ana ing donya iki, nandhang sangsara. Mula, nalika kita nyuwun apa-apa, yen padha ora krungu panyuwunan kita... yen aku bisa ngomong kaya ngono, iku ora adil.

— Geronda, yen kita ndedonga lan nyuwun pitulungan marang para malaikat lan kabèh wali, apa padha dadi perantara kanggo kita bebarengan ing ngarepe Gusti? Apa pandonga-pandonga mau padha nyawiji?

— Kabèh mau, bebarengan utawa siji-siji, bisa nulungi kita yen perlu — yaiku yen iku kanggo kabecikan kita.

— Geronda, nalika aku nampa pitulungan saka santo tartamtu, apa ora apa-apa yen aku crita marang para biarawati?

— Ora, critakake mung marang Ibu Superior lan rumangsa syukur sing jero marang sang wali. Apa dhèwèké ora nduwèni hak maringi apa-apa marang kowe? Yen kowe ngerti carané para wali nyiapaké kabèh kanggo kowe, pinten cilaka lan masalah sing wis padha nylametaké kowe saka!

— Geronda, apa sampeyan wis diwenèhi wahyu babagan iki? Napa sampeyan ngomong kaya ngono?

— Aku bisa nyritakaké akèh bab, nanging apa sing wis diomongaké kuwi luwih saka cukup! Aku mung bakal nambahaké yèn para wali wis padha kumpul kanggo mbantu kita — lan padha péngin kita nganti mabuk kabungahan lan rasa syukur.

⁶³ Kanggo ngalirake cairan sawisé operasi.

Para wali nyabrangaké jarak

— Geronda, kepiye St. George, Abas Sinai, bisa lelungan saka Sinai menyang Yerusalem lan nampa Komuni Suci ing kana?⁶⁴

— Panjenengané nampa Komuni lan bali mung ing kedhip mripat. Panjenengané kebak rasa gumun.

— Geronda, apa dhèwèké ana ing Yerusalem lan ing selé ing wektu sing padha?

— Dheweke ora ana ing selé! Ing sawetara detik, dhèwèké ngunjungi Yerusalem, nampa Komuni Suci lan bali menyang Sinai kanthi kacepetan sing luar biasa.

— Apa dhèwèké mabur menyang kana, Geronda?

— Ya, dhèwèké ngisi 'bensin super', njupuk tiket rohani lan mabur menyang panggonan sing perlu dituju.

— Kepiye bisa, Geronda, wong suci bisa ana ing loro panggonan sakaligus?

— Mung Gusti sing ana ing endi-endi. Nanging para wali ora ana ing endi-endi — padha obah saka siji panggonan menyang panggonan liya, nanging kanthi kacepetan sing nganti jarak dadi ora ana. Kanggo wong-wong mau, ora ana sing 'cedhak' utawa 'adoh'. Nalika aku dirawat ing sanatorium tuberkulosis, ana wong mlarat ing kamar bareng aku; dhèwèké wis lara pirang-pirang taun, lan jenengé Harlampius. Dhèwèké malah kepéngin nikah karo salah siji perawat sing kerja ing kana, lan banjur tunangan. Wektu kuwi durung ana obat kanggo tuberkulosis, lan dhèwèké wis ngadhepi pati. Mula ibune Harlampius lunga, kabebanan sedhih, ndedonga ing Biara Santa Paraskevi. Wektu kuwi, Harlampius wis ana ing perawatan intensif, lan ora ana siji wae sing diijini ndeleng dheweke, kalebu tunangane. Dumadakan, ibune nelpon tunangane lan kandha: 'Aja kuwatir! Santa Paraskevi ngandhani aku yen Harlampius bakal mari.' Lan dheweke nambahake: 'Saiki wayahe menyang Lamia — ana wong liya sing meh mati ing klinik tuberkulosis liyane ing kana.'⁶⁵ Sakwise kuwi, Harlampius langsung krasa luwih apik. Salah siji perawat nelpon menyang Lamia, lan padha ngandhani yen ana pasien sing sadurunge lagi kritis saiki wis wiwit mari kanthi mujijat. Apa kowe bisa mbayangake sepira cepeté Santa Paraskevi mabur! Yen mobil mlayu kenceng kaya ngono, mesthi bakal remuk. Lan Santa Paraskevi malah irit bensin lan ban!

Para wali sing ora dikenal mbantu 'kanthi rahasia'

— Geronda, apa para wali sing ora kita kenal mbantu kita? Lha wong kita ora nyebut jenengé ing pandonga, ta?

— Akeh wali sing durung dikenal sing nulungi kita, sanajan kita ora ngerti bab anané. Miturutku, dheweke iku wali sing paling agung. Dheweke ora nampa kamulyan apa-apa saka manungsa — mung saka Gusti Allah. Aku kelingan, amarga andhap asor sing gedhe, dheweke kanthi tulus nyuwun marang Gusti Allah supaya tetep ora dikenal, ora nampa pakurmatan saka manungsa, nanging terus mbantu manungsa kanthi rahasia.⁶⁶ Kita kuduné ngajèni para wali sing ora kondhang kuwi kanthi cara sing istimewa lan maringi panuwun khusus, amarga wis kasil tetep ora kondhang ing donya, padha mbantu kita kanthi meneng lumantar pandonga lan tuladha menenge.

Nalika semana, aku kepengin nulis babagan sawijining biksu Gunung Athos sing wis seda. Aku kelingan kabèh rincian uripé sing tak ngerti, milih wayah sore sing luang, banjur lungguh kanggo nulis. Aku nyalakake lilin, njupuk pensil lan buku cathetan, nanging ujug-ujug aku nyadari yen aku ora bisa kelingan apa-apa, malah jenenge wae ora kelingan, sanajan aku wis kerep mikirake dheweke ing dina-dina iki. Aku banjur miwiti kelingan siji-siji kabeh biara, skete, lan kalyva ing Gunung Athos sing wis tau tak kunjungi. Aku mriksa kabeh mau, diwiwiti saka sisih wetan—mbok menawa aku bakal kelingan soko. Ora ana apa-apa. Banjur saka sisih kulon — maneh, ora ana apa-apa. Aku miwiti kelingan miturut taun, wiwit aku teka pisanan ing Athos, mbayangake para bapa sing wis tak temoni — nanging aku isih ora bisa kelingan apa-apa. Kayane

⁶⁴ Sang Mulya George saka Sinai (†552) tau, nalika Paskah, kanthi pangibadah nyatakake kepénginané nampa Komuni Suci ing Gréja Makam Suci ing Yerusalem. Nalika ana ing selé ing Gunung Sinai, dhèwèké dumadakan nemokake dhèwèké rawuh ing Liturgi Ilahi ing Gréja Makam Suci (perjalanan mlaku 12 dina) lan nampa Komuni Suci saka tangan Patriark Yerusalem. Peringatan Sang Mulya George dirayakake ing Rebo Minggu Padhang (ing Sinaksis Para Kudus Sinai) lan tanggal 11 (24) Maret. — Cathetan penerjemah.

⁶⁵ Jarak saka Thessaloniki, ing ngendi Sang Mulya Paisios dirawat, menyang kutha Lamia watara 270 km. — Cathetan panerjemah.

⁶⁶ Mat. 6:4.

biksu iki kepengin tetep ora dikenal, lan Gusti Allah nindakake mujijat. Aku mung kelingan yèn uripé dhèwèké marakaké kesan luwih gedhé marang aku tinimbang uripé kabèh bapak ing Gunung Suci liyané sing wis tak tulis.⁶⁷ Saka iki aku uga nyadari yèn yèn Gusti ora kersa, manungsa ora bisa apa-apa. Lan kosok baliné, cukup Gusti alus ngambegan marang manungsa nganggo ambegané — lan manungsa kuwi bakal dadi wong arif.

Pelayan suci lan pembela suci

— Geronda, aku lara untu.
— Ya wis, biarkan lara sethithik, supaya kowe entuk manfaat sethithik! Sabar, ndedonga marang Santo Antipas⁶⁸ — ucapna sapisan rosario. Dheweke mbantu ngobati lara untu, lan kabeh bakal apik.
— Geronda, aku wis ndedonga marang Santo Antipas, nanging gigiku isih lara kaya biyen!
— Kayane ana sabab kenapa santo ora nulungi kowe. Yen kowe janji marang dheweke, 'Wiwit dina iki aku bakal luwih ati-ati ing kabeh bab,' banjur santo bakal nulungi kowe langsung. Santo Antipas iku santo agung; dheweke oleh sih saka Gusti Allah.
'Antipas iku saksiKu sing setya,⁶⁹ ' — mangkono katulis ing Kitab Wahyu.
— Geronda, pangibadah lan kanon Santa Barbara nyatakake yèn dhèwèké mandhegaké wabah.
— Apa iku wabah?
— Iku wabah lan penyakit, Geronda, sing ditularake déning mikroba.
— Ah, mikroba... Ya wis, njaluk marang Santa Barbara supaya nyembuhake kowe saka mikroba iri supaya kowe bisa nyingkiri epidemi iki. Gawe salinan kanon kanggo Santa Barbara luwih akeh lan sebarake marang para biarawati.
— Lan uga, Geronda, aku wis maca yèn Santa Barbara iku santo pelindung artileri!
— Ngapa kowe kaget? Wali bisa nduwé akèh tugas, lan bakal bisa nepaki kabèh.
— Geronda, apa Santa Irene iku santo pelindung polisi?
— Ya, mula nalika atimu ora tentrem, ndedonga marang Santa Irene,⁷⁰ sing mimpin kabèh pasukan polisi lan netepake katentreman ing endi-endi — muga-muga dhèwèké uga maringi katentreman marang atimu.
— Geronda, aku kerep kelangan barang, banjur aku ngentekake akèh wektu kanggo nggoleki.
— Apa kowe lali ndonga marang Santa Mina⁷¹ ? Soale wong sing gampang lali kaya kowe iku 'spesialisasine'. Santa Mina nemokake barang ilang mung ing kedip mata lan ora nuntut apa-apa. Nalika aku manggon ing biara komunal⁷², aku tau kelangan kunci selku — biyen kita biyasa ngunci sel amarga akèh wong liya sing liwat ing biara. 'Ora apa-apa,' pikirku, 'aku bakal menyang bengkel tukang kayu.' Nanging, kunci bengkel tukang kayu uga ora ana. Aku meh arep menyang bengkel panggonanku gawé pelana, nanging kanggo kuwi uga ora ana kunciné. 'Ngendi ya saiki aku kudu lunga?' pikirku. Aku banjur menyang ngarepé Santo Mina, nyalaké lilin, lan sakwise kuwi aku langsung nemokaké kabèh kunci ing panggonan sing durung tau tak kira. Mung siji lilin — lan kabèh rampung! Sebab para wali padha bungah sanajan mung karo siji lilin lan langsung gelem nulungi.
Aku durung ngerti sadurunge yèn ana ikon-ikon sing nggambaraké Santa Mina numpak jaran. Ibuku, sing tau ditemoni Santa Mina lan diwènèhi jawaban kanggo salah siji pitakoné, kandha yèn dhèwèké digambaraké minangka prajurit jaran. Aku mbantah karo dhèwèké lan tetep nganggep yèn mung Santa Demetrius lan Santa George sing digambaraké numpak jaran. "Ora," ujare, "sing tak deleng numpak jaran

⁶⁷ Delengen: Sepuh Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa ing Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. — Cathetan penerjemah.

⁶⁸ Martir Suci Antipas, Uskup Pergamum (†kira-kira 68), ngalami martir ing sapi wesi tambaga sing dipanasake ing geni. Disingel ing tanggal 11 (24) April. — Cathetan panerjemah.

⁶⁹ Wahyu 2:13.

⁷⁰ Jeneng Irina, sing diterjemahake saka basa Yunani, tegesé 'katentreman'. Dina raya Sang Martir Agung Irina yaiku tanggal 5 (18) Mei. — Cathetan penerjemah.

⁷¹ Martir Agung Mina saka Mesir (w. kira-kira 304) nolak pangkat militere, ora gelem nganiaya umat Kristen. Sawetara wektu, piyambakipun urip minangka pertapa ing pagunungan, sawisé kuwi piyambakipun nandhang sangsara sing kejem kanggo Kristus. Disingel ing tanggal 11 (24) November. — Cathetan penerjemah.

⁷² Ing Biara Esfigmen taun 1953–1955.

coklat." "Sapa kowe?" takonku. "Sang George nduwé jaran putih, Sang Demetrius nduwé jaran coklat. Sapa kowe?" "Aku Sang Mina," ujure.

— Geronda, apa bisa yèn Santa Spyridon⁷³ piyambak nyuwun marang Gusti supaya relik-reliké tetep ora bosok?

— Ora, mesthi ora! Kepiye bisa? Para wali ora njaluk bab kaya ngono. Gusti Allah sing wis paring dhawuh supaya reliké Saint Spyridon tetep ora bosok, supaya wong-wong bisa nampa pitulungan. Coba delengen sepira wijaksana Gusti wis nyusun kabèh iki! Pulo-pulo Corfu, Kefalonia, lan Zakynthos cedhak karo Italia, lan mesthi luwih gampang nuntun wong-wong ing kana menyang Katolik; mulané Gusti nyelehaké pangreksa suci ing kana — Sang Spyridon sing bisa nindakake mujijat, Gerasimos sing kinurmatan⁷⁴, lan Santo Dionysius.⁷⁵

— Geronda, nalika kowe ana ing kéné ing biara, aku krasa banget aman. Nanging nalika kowe ora ana lan aku ngadhepi godaan, aku dadi wedi.

— Aja wedi. Kowe duwe panglindhungi sing kuwasa ing sisihmu; aja lali marang wong-wong mau, lan terus-terusan nyuwun marang wong-wong mau liwat pandongamu. Lan yen kowe butuh pitulungan saka aku, wong sing ora ana gunane, apa aku ana ing Gunung Athos utawa ing kene, aku bakal nulungi sak kuwasa sing tak duwé. Yen ing urip donya sedulur sing tresna ngopeni sedulur wadon, luwih-luwih maneh ing urip rohani, sing luwih luhur tinimbang urip donya. Aku kanthi sengaja ninggalake bandha ing kene kanggo kowe—reliki Santo Arsenius—mula atiku saiki uga ana ing kene,

amarga ing ngendi bandha sampeyan ana, ing kono uga atimu bakal ana.⁷⁶ Aku wis ngandhani sampeyan, sakwisé kabèh, yèn kabèh sing larang regané sing tak duwé bakal tak tinggalaké ing biara sampeyan, ing ngendi Sang Mulya Arsenius manggon. Wali iku tau kandha marang sawijining wong:⁷⁷ "Aku manggon cedhak Thessaloniki." Lan amarga dhèwèké manggon ing kéné, jalukna dhèwèké nggawa tongkaté lan ngadhepi para preman kuwi kaya sing dilakoni déning tuan! Yen kowe isin banget, jalukna atas jenengku.

Lha, iki pancèn tugase kabèh para wali—mbantu lan nglindhungi kita jiwa-jiwa sengsara saka bebaya sing katon lan sing ora katon. Lan tugase kita yaiku ngupaya urip minangka wong Kristen, aja nganti nyedhihaké Gusti, nyalaké lampu kanggo para wali lan nyuwun pitulungan marang para wali. Ing urip iki, kita butuh pitulungan supaya bisa luwih cedhak marang Kristus. Ing urip sing bakal teka, yen Gusti Allah nganggep kita pantes ana ing ngarsane, kita ora perlu maneh ngganggu para wali karo panjalukan kita; pancen, wektu kuwi ora bakal perlu maneh.

Mukjizat Para Wali

— Geronda, kadhangkala aku kroso wedi nalika aku piyambakan, nindakake tugasku ing hotel.

— Ndongaa marang Hajj Efendi, ⁷⁸ ' , lan yen ana maling teka, dheweke bakal nyuwun pangapura marang kowe mengko.⁷⁹

— Geronda, aku ora wedi marang maling, nanging wedi marang 'tangelashki'.

— Njaluk marang Hajj Efendi supaya nglumpuhake uga. Apa kowe kira dhèwèké ora bisa?

⁷³ Santo Spyridon saka Trimythous († kira-kira 348) — dadi uskup ing pulo Siprus lan melu Konsili Ekumenis Kapisan. Dheweke wis dipuja wiwit jaman biyen minangka panyipta mujijat sing sejajar karo Santo Nikolaus. Disingel ing tanggal 12 (25) Desember. — Cathetan penerjemah.

⁷⁴ Sing Kinurmatan Gerasimos saka Kefalonia (†1579) — sawijining hieromonk sing nglakoni urip asketis ing Gunung Athos, ing Yerusalem lan ing pulo Kefalonia, ing ngendi reliquine sing ora bosok disimpen. Dina rayahé tanggal 15 (28) Agustus lan 20 Oktober (2 November). — Cathetan penerjemah

⁷⁵ Santa Dionysius saka Zakynthos (†1622) — anak baptisé St Gerasimus saka Kefalonia, sawijining wong sing pinunjul ing kawruh, sing manggon dadi biksu ing Biara Theotokos Anafonitria sing Paling Suci ing Zakynthos. — Cathetan penerjemah.

⁷⁶ Mat. 6:21.

⁷⁷ Sing Mulya Paissios ora nyebut jenengé ing kéné. Delengen: Sepuh Paissios saka Gunung Suci. Santo Arsenius saka Kapadokia. Moskow: Gunung Suci, 2010. kaca 33. — Cathetan penerjemah.

⁷⁸ Iki jeneng sing dijenengi marang Sang Mulya Arsenius sawisé piyambakipun nglakoni pangumbaraan menyang Tanah Suci. Hajjefendi — sacara harfiah, saka basa Turki, 'Pak Pangumbara'. — Cathetan penerjemah.

⁷⁹ Sing Mulya Paisius nyebutake mujijat tartamtu sing ditindakake dening Santo Arsenius saka Kapadokia (nalika maling sing mlebu omahé ora mung bali kosong nanging uga nyuwun pangapura). Delengen: Sepuh Paisios saka Gunung Athos. Santo Arsenius saka Kapadokia. kaca 94–95, 96, 100–101, 101–103, 104. — Cathetan penerjemah.

'Mesthi bisa, Geronda!'

— Apa kowe ngerti yen sepisan dheweke ora mung 'nglumpuhake' manungsa, nanging uga mobil? Sopiré wis ninggalaké kunci ing lawang, lan mobilé dicolong. Nanging sakwise dheweke ndedonga marang Santo Arsenius, mobilé mandheg pas ing tengah dalan, kaya kecanthol ing papan kuwi! Para maling kudu ninggalaké mobilé lan mlayu nylametaké awaké dhéwé.

— Geronda, para dhokter kandha marang aku yèn aku nduwé tumor ing sirah lan kudu dioperasi.

— Ayo tekan lan tekanake sirahmu kanthi kenceng marang reliq sucié Santo Arsenius. Apa kowe weruh carane dhèwèké mbantu sedulur wadon liyané? Dhèwèké nindakake operasi tanpa pisau bedah, nganti dhèwèké ora ngerti apa sing wis kelakon. Syukur marang Gusti! Aja ragu, dhèwèké uga bisa mbantu kowe.⁸⁰

Santa Arsenius nulungi. Ana dhokter siji nyuwun aku supaya ndedonga kanggo anak wadoné sing lara. Aku nyuwun marang Santa Arsenius, lan anak wadoné krasa rada waras. Lan kowe ndedonga supaya sang wali bisa ngrampungake mujijat iki — muga-muga para ilmuwan padha ngerti apa kuwi kuwasa Gusti, muga-muga Asmane Gusti dimulyakake. Mujijat iku misteri. Bisa dirasakake, nanging ora bisa diterangake. Pikirane manungsa ora bisa mangerteni.

— Geronda, wong-wong saiki ora precaya marang para wali kaya biyèn.

— Malah ing jaman biyen, wong-wong sing nyebut awake dhewe ora precaya uga ngajeni para wali. Aku kelingan nalika penjajah Italia ana ing Konitsa, ana kebakaran alas. Ana kabar angin sumebar yen wong Italia sing nyulut kebakaran iku supaya bisa nglumpukake kabeh warga nalika padha metu kanggo mateni geni. Wong-wong krungu kabar kuwi banjur padha buyar menyang endi-endi, dene alasé isih kobong. Wong Italia banjur menyang kepala desa (sing ora precaya) lan takon, 'Ngendi kabèh wong?' — 'Padha lagi kerja,' wangsulane. 'Ngapa ora padha teka kanggo mateni geni?' — 'Ya,' bales kepala desa, 'yen ana geni, kita duwe Santo Nikolaus' (gereja utama ing Konitsa diresmikake kanggo ngajeni Santo Nikolaus). Lan pas padha ngomong, langit sing cerah dadi mendhung lan udan deres wiwit tiba. Nalika wong Italia weruh mujijat iki, padha banget wedi.

— Geronda, apa ana wali sing ora nindakake mujijat?

— Apa wong suci nindakake mujijat utawa ora iku gumantung marang Gusti. Nanging ana akèh mujijat para wong suci sing kita ora ngerti.

Ora ana sing angel kanggo Gusti, kaya uga ora ana sing angel kanggo wong suci sing nduwé kawani ing ngarsané Gusti. Kristus ngendika:

'Aku bakal maringi kowe kuwasa kanggo nindakake mujijat sing luwih ageng tinimbang sing wis tak tindakake.'⁸¹ Tembung-tembung Kristus iki nyritakake asor lan kabeh sih rahmat sing diparingake marang kita. Pira nggumunake asor Gusti — Panjenengané wis maringi para wali sih rahmat lan kuwasa nganti bisa nguripake manèh wong mati, kaya sing wis ditindakake déning Panjenengané dhéwé!

Anané para wali sing urip

— Geronda, aku kepengin ndeleng Santo Arsenios nganggo mripatku dhéwé.

— Iku kepinginan sing mbebayani, amarga mungsuh bisa ngapusi kowe nganggo panglihatan, lan pikiranmu bakal miwiti kandha yèn, amarga kowe dianggep pantes ndeleng sang wali, mesthi kowe wong wigati. Banjur, sawisé kowe nampa rasa 'penteng'-mu iki, mungsuh bakal terus-terusan muter film cilik ing imajinasimu. Mula saka iku, ngajeni Sang Arsenius, nanging aja ngupaya ndeleng panjenengané. Apa panjenengané katon marang kowe utawa ora, iku dudu urusanmu maneh, nanging dadi urusané panjenengané.

— Geronda, nalika wong suci muncul marang wong, apa wong liya uga weruh dhèwèké?

— Ora ana aturan umum ing kéné. Kadhangkala padha weruh dhèwèké, kadhangkala mung krungu swarané, lan kadhangkala—ora ana apa-apa. Kedadéyané tansah béda-béda; ora ana aturan umum, lan ora bakal ana.

Anané para wali iku nyata, urip! Kadhangkala kita ora bisa nemokake wong-wong mau, lan padha nemokake kita dhéwé. Nalika aku pindhah saka Sel Salib Suci menyang Panaguda, sel kuwi kondisiné remuk. Aku bisa ngresiki siji kamar cukup kanggo panggonan manggon. Aku nggawa kabèh barang-barangku.

⁸⁰ Pitutur kaya ngono ora ateges Bapa Paissios sing kinormatan nolak perawatan medis; kanthi ngendika kaya ngono, piyambakipun nyengkuyung kita supaya nyuwun pitulungan marang para wali kanthi iman.

⁸¹ Deleng Yohanes 14:12.

Menaia isih ana ing kothaké. Wis wayahe nglakoni Doa Sore. Nanging piye aku bisa nemokake jilid Menaion sing pas? Aku njupuk kalender kanggo ndeleng dina raya santo apa sing bakal teka sesuk. Nanging kacamata aku ilang, aksara ing kalender cilik banget, lan aku ora bisa maca jeneng santo dina sabanjure kanggo nglakoni Doa Sore nganggo rosario. Aku nggoleki suwene patang puluh lima menit; ora ana asile. "Wektu iki bakal kesia-sia nalika aku nggoleki; luwih becik aku ndedonga kaya ngene: 'Para Wali dina iki, ndedonga marang Gusti kanggo kita'," pikirku. Aku maca pandonga marang Kristus lan Ibune Gusti nganggo rosari, banjur miwiti ndedonga: "Para Wali dina iki, ndedonga marang Gusti kanggo kita!" Ing wengi iku, nalika ngrayakake Matins, aku ndedonga kanthi cara sing padha: 'Para Wali Suci, ndedonga marang Gusti kanggo kita!' Dumadakan aku weruh ing ngarepku sawijining prajurit padhang sing sumunar katresnan lan welas asih kaya bapak. Dheweke nyedhak, lan aku ngrasakake kabungahan sing ora bisa diterangake ing atiku. Ndeleng sepira asihé, aku nglumpukake kawani kanggo takon: 'Mangga kandha, sampeyan ngabdi ing ngendi lan sapa jeneng sampeyan?' Lan dhèwèké mangsuli: 'Aku Santo Lukillian.'⁸² Aku ora krungu kanthi cetha lan takon manèh: 'Santo Longinus?' — 'Ora,' dhèwèké mangsuli, 'Santo Lukillian.' Asmané krasa aneh, lan aku takon manèh: 'Santo Lukian?' — "Ora," ujure kaping telu, "Wahyu Lu-ki-l-li-an." Banjur aku ujug-ujug kandha, "Aku uga duwe tatu saka perang." Ing jejere sang wali ana dhokter enom nganggo jas putih; iku Martir Agung Panteleimon, lan Sang Lucillian njaluk dhokter iku mriksa aku. Santa Panteleimon mriksa aku, banjur aku krungu dhèwèké kandha marang Santa Lukillian: "Kabèh tatué wis mari; mung perlu dicathet ing cathetan dinas militèrné." Sawisé kuwi suwéné suwe, aku ngrasa kabungahan gedhé lan kekuwatan sing ngluwihi biyasa. Nalika aku nemokaké kacamata lan ndelok kalender, aku weruh yèn kuwi dina raya Sang Martir Suci Lukillian. Ing wayah bengi, aku menyang omahé sawatara imam sing tak kenal lan maca riwayat sang wali iki ing kana.

Nganti saiki, santo iki ngisi atiku karo katresnané lan nyenengake nyawaku lan awakku karo kabungahan swarga sing wis diparingake marang aku.

Bagéan 4.

"Nyuwun, lan kowe bakal diparingi"

"Nalika kowe ndedonga kanggo awakmu dhéwé kanthi kesadaran jero marang kasalahanmu dhéwé, mula sanajan mung 'Gusti, paring welas asih' kanggo wong liya bakal duwé kuwasa gedhé."

Bab 1.

Bab ndedonga kanggo awake dhéwé

Ayo padha nyuwun sih marang Gusti kanggo awake dhewe lan kanggo wong liya

Geronda, kadhangkala aku ndedonga kanggo wong liya lan ujug-ujug krasa kepengin. Banjur aku mandheg ndedonga kanggo wong kuwi lan malah ndedonga kanggo awakku dhéwé.

— Napa? Apa wong sing lagi kowe doakaké kuwi wis ora butuh doa maneh?

— Aku durung mandheg, Geronda. Nanging aku kepengin nggunakake wektu sing becik iki kanggo ndedonga kanggo awakku uga, amarga aku ora ngerti kapan aku bakal ngrasakake rasa pangabdian iki maneh.

— Apik tenan! Dadi kowe arep seneng-seneng, nalika ngomong babagan tangga teparo, 'ora apa-apa, dheweke isa ngenteni'? Oh, kowe... Paling ora, nalika kowe ndonga, aja ngomong 'nyawisake welas asih marang aku', nanging 'nyawisake welas asih marang kita'. 'Kita' iku kalebu kowe lan kabeh wong liya. Nalika aku ndonga, aku kandha: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welasana kita. Welasana kabeh wong, lan aku, wong sengsara iki.'

Migunani banget yen ndedonga dipérang telu: sing sepisanan kanggo dhéwé, sing kapindho kanggo wong sing isih urip, lan sing katelu kanggo wong sing wis seda. Nanging sanadyan mangkono, kita luwih akèh

⁸² Martir Lucilianus saka Nikomedia (†275) — pangeling-elingé, bebarengan karo papat para mudha Claudius, Hypatius, Paulus lan Dionysius, lan dara suci Paula, dirayakaké tanggal 3 (16) Juni.

nededonga kanggo dhéwé tinimbang kanggo wong liya, amarga aku mung siji, déné wong sing isih urip lan sing wis seda iku tanpa wates.

— Geronda, aku rumangsa sak uripku ora bakal cukup kanggo ngupaya rahmaté Gusti.

— Gusti bakal paring welas asih marang kowe. Mung nededonga, prasaja lan ajeg, kanthi andhap asor nyuwun welas asih Panjenengané kanggo awakmu lan kanggo kabèh wong. Nalika kita nyuwun welas asih Gusti lan ngupaya tanpa meksa awak, kanthi andhap asor lan katresnan, Gusti bakal maringi kabèh sing kita butuhaké marang kita lan wong liya.

— Nanging mbok menawa, Geronda, saliyané sih rahmaté Gusti, apa kita kudu njaluk apa-apa maneh?

— Rahmaté Gusti nyakup kabèh. Nanging yèn ana kabutuhan, kowé uga bisa nyuwun marang Gusti bab tartamtu.

— Geronda, Santo Basilius Agung kandha: 'Ing pandonga, sawisé panjenengan matur nuwun, nyuwun mung Karajan Swarga.'⁸³ Apa maksudé?

— Sing dimaksud Sang Wali iku yèn kita kudu luwih dhisik lan utama njaluk Karajan Swarga. Sawisé kuwi, kabèh liyané, miturut sabda Gusti, bakal ditambahaké marang kita.⁸⁴ Kita ora kena kélangan fokus amarga panyuwunan sekunder lan akèh, nganti lali apa sing paling wigati.

— Geronda, Kitab Suci ngandhani kita supaya nededonga marang Gusti kanggo kabutuhan kita.⁸⁵ Nanging, para bapa suci nyingkiri nededonga kanggo kabutuhané dhéwé. Dadi, kepiye aku kudu nededonga?

— Ndonga kanggo kabèh kabutuhan jiwa, lan kurangi perhatian marang kabutuhan awak. Ing 'Doa Bapa Kita', nalika kita ngucap: 'Paringa dhahar saben dina marang kita',⁸⁶ kita ora mung nyuwun panganan jasmani, nanging uga apa sing dibutuhake kanggo urip rohani, urip sing manut kersaning Gusti.

Nalika aku manggon ing sel Salib Suci, aku wiwit nandhang masalah weteng. Ana wong saka biara nggawa aku botol—padha kira isiné anggur supaya aku ngombe minangka obat—nanging nyatane isiné cuka. Aku ora ngomong apa-apa marang biksu sing nggawa, amarga aku mikir iki kersané Gusti. Watara patang puluh dina kliwat. Aku ngombe banyu udan, lan aku krasa tambah parah. Ing sawijining dina aku krasa banget ora enak badan. Aku ngombe banyu akèh, banjur nandhang lara sakwengi. Esuké aku krasa ngelak banget, nanging aku wedi ngombe. Nalika mlebu gréja kanggo nyalakaké lampu, aku weruh botol anggur ing sacedhaké ikonostasis, ing sangisoring ikon Iboné Gusti. Botol kuwi kagungan kula dhéwé; kula éling. Nanging sapa sing wis ngisi anggur ing kono? Ora ana siji waé sing sowan marang kula ing dina-dina kuwi, lan sanadyan kula kerep menyang gréja, ora ana botol ing sacedhaké ikonostasis. Anggur kuwi rasane kecut — pas banget kanggo pencernaan kula. Lan ing dina sing padha, padha nggawa maneh kula siji botol anggur saka biara.

— Geronda, yen aku nyuwun marang Gusti kanthi sakabehe atiku, apa Panjenengané bakal maringi?

— Yen iku kanggo kabecikanmu, Gusti bakal maringi; nanging yen ora, ngapa Gusti bakal maringi iku marang kowe? Apa kowe kelingan crita wong Israel sing nuntut marang Gusti supaya maringi raja, sanajan Gusti wis ngelingake manawa padha durung siap?⁸⁷ Saul sing sombong dadi rajane, lan dheweke ngetokake pajak gedhe marang wong-wong mau lan nyiksa wong-wong mau.⁸⁸

Asring kita mikir yèn apa sing kita jaluk marang Gusti iku apik lan migunani, nanging sejatine kosok baline. Nanging Gusti, sing sacara kodrat wis apik, ngerti apa sing dibutuhake saben kita. Mula, ayo padha nededonga kaya ngene: 'Gusti Allahku, pikiranku kandha yèn iki bakal apik kanggo aku. Nanging Panjenengan luwih ngerti tinimbang aku apa sing dibutuhake jiwaku.' Karepmu kelakon."⁸⁹ Amarga yen kita ngucap saka jero ati:

⁸³ "Lan nalika kowe wis nepaki loro-lorone—kamulyan lan andhap asor—mangkono panyuwuna apa sing kuduné kowe panyuwun; yaiku, kaya sing wis tak kandhakake ing ndhuwur, dudu kasugihan, dudu kamulyan donya, dudu kasehatan badan... nanging, kaya sing wis kowe dhawuhake, panyuwuna mung Karajané Gusti Allah." Delengen: St. Basil Agung. Karya. Jilid 2. Aturan kanggo Asketik. Bab 1. Moskow: Sibirskaia Blagozvonitsa, 2009. kaca 323–325. — Cathetan penerjemah.

⁸⁴ Mat. 6:33.

⁸⁵ Deleng Mat. 21:22.

⁸⁶ Mat. 6:11.

⁸⁷ Delengen 1 Sam. 8:4–22.

⁸⁸ Delengen 1 Sam. 14:24–31, 22:16–21.

⁸⁹ Matt. 6:10.

'Karepé Gusti kedadéyan,' banjur bakal kelakon — kersaning Gusti. Sing pancèn bakal migunani tumrap nyawa kita bakal kelakon.

Donga kanggo upaya spiritual

— Geronda, Abba Isaac nulis: 'Kepiye kowe bisa ngarep-arep tresna marang Gusti nalika kowe durung ngresiki awakmu saka hawa napsumu?'⁹⁰ Apa iki ateges yen ana wong durung ngresiki awaké dhéwé saka hawa napsu nanging kepéngin tresna marang Gusti, iku nuduhaké kurangé rasa isin?

— Ora, kenapa kuwi diarani tanpa isin? Wong ngupaya nyucèkaké dhiri saka hawa napsu lan ing wektu sing padha kepéngin tresna marang Gusti. Kabeh mau kelakon bebarengan. Tanpa isin iku ana ing wong-wong sing ora nggatekake hawa napsuné, nanging nyuwun ing pandonga supaya diparingi katresnané Gusti.

— Geronda, aku maca ing sawijining panggonan manawa apa sing dijaluk ing pandonga bakal diparingi miturut iman lan kehangatan atine.

— Apa sing sejatine panjenengan nyuwun marang Gusti?

— Supaya Panjenengané nylametaké aku saka atiné sing atos lan ngalembèkaké atiku lumantar pandonga.

— 'Nyuwuna, lan kowe bakal diparingi,'⁹¹ — pangandikane Kristus. Yen apa sing kowe nyuwun iku murni lan bakal dadi kabecikan kanggo awakmu, mula kowe bakal nampa apa sing kowe nyuwun. Yen kowe nyuwun marang Gusti kekuwatan kanggo ndedonga supaya dosamu diapura lan kanggo nulungi sesamamu, iku panyuwunan sing becik lan Gusti bakal maringi. Nanging yen kowe kepengin nampa karisma pandonga mung kanggo nggolèk kesenangan saka iku, apa kowe tenan mikir Gusti bakal maringi marang kowe?

— Geronda, kadhangkala aku nyuwun marang Gusti: 'Gusti, padhangna aku!' Apa panyuwunanku iku bener?

— Sepisan, upayakna dhisik, banjur ndedonga marang Gusti supaya maringi pencerahan. Gusti kepengin ndeleng yèn kita wis ngupaya, lan sawisé kuwi Panjenengané bakal maringi apa sing kita panyengi. Ngertenana, ndedonga, waspadha marang awakmu dhéwé lan tumindak kanthi wicaksana, lan Gusti bakal maringi pencerahan marang kowe. Contone, nalika kowe ditakoni bab apa wae, aja kesusu mangsuli, nanging nyuwun marang Gusti supaya padhang pikiranmu. "Ya Gustiku," ndedonga, "padhangna aku apa sing kudu tak omongake"—lan Gusti bakal masang tembung sing pas ing cangkemu kanggo kahanan kuwi. Wangsulane sing kesusu asalé saka pikiran, nanging wangsulane sing asalé liwat pandonga asalé saka Gusti.

— Geronda, aku wong sing ora tliti lan asring kliwat kesempatan sing diparingake Gusti. Mula aku wedi banget nyuwun pitulungan marang Gusti, supaya aku ora kelangan kabeh maneh lan ora tiba ing panghakiman.

— Njalia pitulungan marang Gusti lan ing wektu sing padha, njaluk marang Panjenengané supaya kowe luwih waspada supaya kowe bisa ngoptimalake kesempatan sing becik sing bakal diparingaké marang kowe.

— Geronda, apa bener njaluk marang Gusti supaya aku diparingi mlebu swarga?

— Aku ora ngerti... Aku, umpama, ora nyuwun marang Gusti supaya aku mlebu swarga, nanging nyuwun supaya Gusti mbantu aku aja nganti gawe Gusti sedhih amarga uripku. Nanging, yen aku pungkasané mlebu neraka, apa kuwi ora bakal gawe Gusti sedhih? Lan apa Gusti ora bakal nylametaké saka neraka wong sing nyuwun pitulungané supaya ora ana cara sing gawe Gusti sedhih?

Donga nalika lara

— Geronda, akhir-akhir iki aku krasa ana masalah jantung, lan aku wedi ana apa-apa sing kedadéyan.

— Aja wedi. Saben kita mesthi duwe masalah, amarga yen kita duwe, kita lungguh ing sikile Kristus lan nyuwun pitulungan marang Panjenengané.

— Geronda, mugi panjenengan ndedonga supaya aku waras.

⁹⁰ "Ora mungkin manungsa bisa entuk katresnan marang Gusti nalika tresna marang donya." Delengen: Isaac si Suriah, Wicara-wicara Asketik. Wicara 35. kaca 190. — Cathetan penerjemah.

⁹¹ Mat. 7:7.

— Ora ana ing kapentinganmu yen aku ndedonga kaya ngono. Yen kowe sabar kanthi iman marang Gusti, kowe bakal nampa pensiun saka Dana Asuransi Swarga, sing luwih gedhe tinimbang pensiun saka paguyuban asuransi pedesaan.⁹² Aku maca ing sawijining panggonan ana wong lara sing nyuwun marang Santo Panteleimon supaya mari. Wali ora nyembuhake dheweke, nanging wong lara kuwi terus ndedonga lan pungkasané mari uga. Nalika wayahe teka lan wong kuwi seda, dheweke nyadari yen amarga mari kuwi dheweke kelangan akèh mahkota. Banjur dheweke kandha marang Wali Panteleimon: 'Oh, kenapa kowe nyembuhake aku yen kowe ngerti aku bakal kelangan mahkotaku?'

— Geronda, nganti sepira aku kudu ngandelake Gusti Allah babagan urusan kesehatan?

— Sepisan, pasrahna marang Gusti. Lan sawisé Gusti, pasrahna marang manungsa — dhokter.

— Geronda, sikap sing bener kaya apa sing kudu dijupuk marang lara abot?

— Golek pitulungan medis kudu diwiwiti kanthi pandonga lan doa waspada, supaya Gusti Allah maringi pitulungan lan padhang marang para dhokter. Lan aja lali njupuk sethithik lenga saka lentera Santo Arsenius, aja lali ngombe banyu suci, lan maca Mazmur...

— Geronda, amarga lara aku ora bisa netepi paugeran biara, lan iki nggawe aku sedhih.

— Sanajan kowe ora nindakake apa-apa nalika lara—ora ndedonga nganggo tasbih utawa sujud, nanging mung ngucap, 'Mulyakna Panjenengan, ya Allah!'—iku wis cukup.⁹³

— Geronda, nalika aku lara, rasa lara ngalangi aku kanggo konsentrasi ing pandongaku.

— Doa kaya ngono kalebu gaweyan abot lan sangsara; iku prestasi iman, mula krungu luwih cetha tinimbang doa wong sing waras.

Wong uga kudu tresna marang lara, paling ora sethithik. Lara iku berkah ageng tumrap manungsa. Nalika wong nyadari iki, dheweke bakal nampa lara kanthi kabungahan lan nyanyi kanthi gumbira:

Aku bakal memuji Gusti ing saben wektu.⁹⁴ Aku kelingan kepiye Pak Tuwa Gabriel sing mlarat⁹⁵ ing Karoula nandhang sangsara banget, nandhang sangsara banget... Nanging, nalika ngrasakake lara, dhèwèké tansah nyanyi. Dhèwèké ora bisa obah saka amben lan kerep gumun: 'Wong-wong kandha marang aku, "Iki salibmu"—nanging ngendi paku-pakué? Lan tanpa paku, salib kaya apa kuwi?'

— Lan suwéné pira iki, Geronda?

— Suwe, setaun utawa rong taun. Dheweke manggon piyambakan. Lantai selé wis bosok, lan nalika mangsa adhem angin sing mlebu liwat bolongan-bolongan kuwi nyeremin! Nanging sanajan ing adhem, sesepuh sing lara kuwi tetep nyanyi lan muji Gusti Allah.

Nalika lara, nyanyi mazmur iku minangka obat. Sanajan wong lagi lara abot lan nandhang sangsara banget, swara kidungan ing greja maringi tentrem ing lara. Yen dhèwèké bisa nyanyi sethithik, kuwi malah luwih apik. Bengi iki, nalika aku krasa lara, aku nyanyi banter-banter. Aku ngetokaké kabèh tenaga ing nyanyian. Lan kowé ngerti ora sepira kiyat sing diwènèhaké nyanyian kuwi marang aku?!⁹⁶

Bab 2.

Bab ndedonga kanggo wong liya

Ndonga kanggo tentrem nalika éling marang kasalahan dhéwé

Elder, kadhangkala, nalika aku weruh wong liya nandhang sangsara, aku ora bisa nyuwun kanggo awakku dhéwé.

— Sakjane, kita ora ndedonga kanggo awake dhewe mung kanggo kapentingan awake dhewe. Ndedonga kanggo awake dhewe perlu minangka persiapan, supaya kita bisa ngadeg ing ngarepe Gusti nganggo busana sing pantes. Kanggo ngrasakake lara wong liya, awake dhewe kudu diatur dhisik. Lan nalika

⁹² Akeh biksu ing Yunani nampa pensiun saka OGA ('Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων) — Organisasi Asuransi Pertanian. — Cathetan penerjemah.

⁹³ Reverend ingkang mulya punika ngandika dhumateng sedulur wadon ingkang lara sanget lan sanget taat ing mriki.

⁹⁴ Mazmur 33:2.

⁹⁵ Delengen uga: The New Athos Paterikon, Vol. 1. Moskow: Orfograf, 2013. kaca 62–89. — Cathetan penerjemah.

⁹⁶ Diucapake déning Pendeta Paissios tanggal 11 Juni 1994, pas sedasawarsa sadurungé piyambakipun séda.

kowe ndedonga kanggo awakmu dhéwé kanthi kesadaran jero marang kasalahanmu, sanajan mung 'Gusti, paring welas asih' kanggo wong liya bakal nduwèni kakuwatan gedhé, amarga pandonga kuwi bakal diucapaké kanthi andhap asor banget, sing narik welas asihé Gusti sing agung.

— Geronda, aku krasa perlu ndedonga akèh kanggo awak dhéwé lan lali ndedonga kanggo wong liya.

— Delengen: supaya manungsa lawas bisa dibuwang, kudu ndedonga kanggo awaké dhéwé. Nanging nalika welas asih ilahi kobong, wong bakal lali marang awaké dhéwé lan ndedonga kanggo wong liya. Sawisé kowe ndedonga sethithik kanggo awaké dhéwé, élinga donya sing nandhang sangsara sakabèhé lan wong-wong sing wis nyimpang saka Gusti. Doakna uga wong-wong sing wis nyia-nyiake wektu sing diparingake Gusti lan saiki isih tanpa Gusti—saiki wong-wong mau padha tobat, nanging wis kasep banget lan ora ana gunane. Panjenengané ndedonga kanggo kabèh wong: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welasana kita.' Kanthi mangkono, panjenengané ndedonga kanggo awaké dhéwé, kanggo wong-wong sing wis nyuwun pandonga panjenengané, lan kanggo sak donya.

— Geronda, aku krasa welas asih marang wong-wong, nanging aku ora cukup wani nyuwun marang Gusti supaya nulungi wong-wong mau. Ana pikiran sing kandha: 'Apa Gusti pancen bakal ngrungokake kowe, kowe sing imanmu sithik banget?'

— Aja ngrungokake setan cilik sing nyusup marang kowe saka sisih tengen lan liwat andhap asormu sing pura-pura, nyemplungake kowe ing putus asa. Ucapna: 'Ya Gusti, imanku sithik, nanging paringana pangrungu marang aku, amarga ora adil yen wong liya nandhang sangsara amarga aku.' Nalika ana kekeringan abot, sawijining biksu⁹⁷ ing Gunung Athos ndedonga kaya ngene: 'Duh Gusti, kula nyuwun, paringna wong-wong udan sethithik. Dudu kanggo kita: kita iki biksu lan wis sumpah urip tapa brata. Welasi wong mlarat ing donya sing nandhang sangsara, lan sanadyan

ing kekurangané dhéwé⁹⁸ uga nyisihaké sithik kanggo kita. Yen aku ana ing kahanan spiritual sing becik, Panjenengan mesthi ngrungokaké aku lan wong-wong ora bakal nandhang sangsara. Aku ngerti yèn aku iki wong sing akèh dosa, nanging apa adil yèn wong liya kudu nandhang sangsara amarga aku? Mula tulungana! Wong-wong mau ora nduwé wektu manèh kanggo ndedonga—mula aku ndedonga kanggo wong-wong mau sak apik-apiké." Sakjam setengah sawisé kuwi, wiwit udan: ing saindenging Makedonia, Tesalia, lan Gunung Athos!

— Geronda, nalika aku ndedonga kanggo tentrem, ana pikiran sing kandha yèn Gusti Allah muak marang aku amarga aku ninggalaké 'wong mati dhéwé' lan arep ngubur wong matié wong liya.⁹⁹

— Apa kowe ora ngubur 'wong matimu dhéwé' nalika kowe ngucapake sumpahmu? Ndongaa kaya ngéné: 'Ya Gusti, kawula, abdi Panjenengan, boten pantes Panjenengan mirengaken kawula. Nanging apa Panjenengan boten welas marang tiyang-tiyang ing donya ingkang nandhang sangsara lan kasangsaran? Kawula nyuwun, tulungana.' Nalika wong ndedonga kanggo tanggane kanthi katresnan lan andhap asor, lan ngupaya kanthi kesadaran marang kasalahan dhéwé, Gusti ora bakal mbalèkaké pasuryané; malah, Panjenengané nulungi wong mau lan wong liya. Nanging yèn wong nganggep dhéwé suci nalika ndedonga kanggo wong liya, nganggep wong liya iku wong dosa, mula wong kuwi pancèn dadi abominasi tumrap Gusti.

Lara wong liya kudu dadi lara awakmu dhéwé

— Geronda, sampeyan tau janji marang kita yèn bakal ngadani 'kelompok pandonga'. Kapan iki bakal kelakon?

— Kabèh gumantung marang kowe dhewe... Nalika aku teka maneh mengko, kita bakal weruh kowe ana ing kahanan kaya apa... Yen pandonga diaturake kanthi lara, apa kowe ngerti sepira kiyaté bakal dadi? Nalika kowe ndedonga kanggo kabutuhan donya, wong-wong sing pas kuwi lagi nyuwun pitulungan marang Gusti lan ana ing gelombang sing padha karo kowe bakal nampa pitulungan saka Panjenengané. Aku bisa ngrasakaké nyawa-nyawa sing lagi ndedonga; aku ngrasakaké pandongané kaya gelombang radio sing kuwat. Asring aku malah bisa ngerti dina lan jam pas nalika wong sing lara, sing nampa pitulungan saka Gusti, lagi ndedonga.

— Geronda, apa wong-wong sing panjenengan doakaké ngrasakaké iki?

⁹⁷ Iku langsung saka Paissios sing kinurmatan.

⁹⁸ Markus 12:44.

⁹⁹ Delengen Matius 8:22 lan Lukas 9:60.

— Ya, padha ngrasakake; kaya-kaya lemah wiwit nggeter ing sangisore sikilé, lan padha kebak rasa ngeri. Nalika pandonga diwènèhaké kanthi welas asih, sanajan wong liya sing durung tau kenal padha ngrasakake yèn ana wong sing ndedonga kanggo dhèwèké.

— Geronda, kapan pandonga kita kanggo wong liya paling nyenengake Gusti Allah?

— Nalika kita nyadari sepira banget wong liya kuwi butuh. Iki kelakon nalika kita nyelehake awak dhéwé ing panggonané wong sing kita doakaké. Yen kita nyelehake awak dhéwé ing panggonané wong lara utawa wong sing wis seda, kuwi bakal mbantu kita ndedonga kanthi welas asih; welas asih mlebu ing ati, lan pandonga kita dadi tulus saka ati.

— Geronda, nalika aku kesandhung ing pikiranku dhéwé, aku ora bisa ndedonga.

— Napa, anakku sayang, kowe kok mung mikir bab awakmu dhéwé? Napa kowe ora mikir sanadyan sethithik bab wong-wong sing lagi nandhang sangsara? Apa kowe ngerti pinten kulawarga sing lagi bubar, pinten bocah sing lagi ngalami masalah sing 'dibesarké' ing dalan, pinten sing manggon ing panti asuhan tanpa katresnan ibu? Coba pikirna, pinten wong sing saiki lagi njerit 'Tulung!' — lan ora ana siji wae ing sacedhake sing bisa nulungi? Pira wong sing lagi klelep ing segara, pira sing nyopot nyawa, pira sing nandhang sangsara? Ana akèh banget wong ing donya sing butuh pandonga para biksu, nanging kita mbuwang wektu sing larang kanggo pikiran kosong utawa ngeluh kaya bocah, lan kita malah ora netepi paugeran biksu kanthi bener. Mula, elinga: metu saka wates 'diri'mu; ayo ngrasakake lara wong liya kaya lara awakmu dhéwé. Kanthi mangkono, kowe bakal nemokake tentrem, bakal nampa ganjaran saka Gusti, lan bakal mbantu wong liya.

Nalika aku manggon ing Biara Philotheos, sing wektu kuwi dadi komunitas biksu sing urip piyambakan,¹⁰⁰ sawijining wengi aku lagi ndedonga ing selku lan ngrasa yèn ana wong sing butuh pitulungan teka ing biara. Dhèwèké wong mlarat, kesurupan setan. Pintu gerbang biara ditutup nalika srengéngé surup lan ora dibukak maneh nganti esuk. 'Apa sing kudu tak lakoni saiki?' pikirku. 'Aku kudu menèhi paling ora panganan; yèn ora, piye dhèwèké bakal luwe nganti esuk?' Banjur ana gagasan sing teka ing pikiranku. Aku menyang gudang, njupuk sawetara panganan,¹⁰¹ banjur tak lebokake ing keranjang, tak iket tali, lan tak turunake keranjange saka jendela sing ngadap njaba. Aku krasa ora tentrem sawisé kuwi. Sajeroning wengi aku ndedonga kanthi welas asih: 'Gusti Allah, aku wis nindakake sing bisa; Aku ora pantes nyuwun marang Panjenengan supaya mbantu makhluk Panjenengan. Nanging apa adil yèn dhèwèké nandhang sangsara amarga aku?' Esuké, nalika gapura biara dibukak lan wong kuwi mlebu, dhèwèké wis waras. Dhèwèké mlebu gréja lan muji Gusti Allah. Gusti sing Maha Apik welas asih marang dhèwèké lan nylametaké saka setan.

— Geronda, nalika kowe ndedonga kanggo wong sing nandhang sangsara, apa pikirané wong sing ndedonga kuwi ngarah marang Kristus utawa marang sangsarané tanggané?

— Apa ora saka Kristus kowe njaluk pitulungan kanggo tangga teparo? Pandonga diwiwiti karo pikiran bab sangsara manungsa, nanging banjur ngadhep marang Kristus.

— Geronda, nalika atiku dadi atos, aku kelingan maneka kasangsaran sing wis tak lakoni, lan aku nyuwun marang Gusti supaya mbantu wong-wong sing lagi ngalami kasangsaran sing padha.

— Bener. Lakonana kuwi, yen iku mbantu kowe luwih mangerteni wong liya lan bisa ngrasakake apa sing dirasakake. 'Gusti Allah,' kandhaa, 'kaya Panjenengan wis maringi berkah gedhe marang aku, tulung uga marang sedulurku sing luwih becik tinimbang aku.'

— Geronda, nalika aku ndedonga kanggo kaslametan wong lan ing wektu sing padha nyuwun marang Gusti supaya ora ngidini wong kuwi nandhang sangsara, apa kuwi salah?

— Ora, nyawa sing pinaringan berkah, ana welas asih uga ing kéné. Gusti seneng nalika wong sing ndedonga nduwé katresnan marang tanggané. Nanging ing pungkasané, Gusti bakal nindakake apa sing paling apik kanggo nyawa.

Donga kanggo kabutuhan tartamtu lan kanggo saindenging donya

— Geronda, aku nesu nalika ibadah rampung lan aku durung sempat ndonga amarga terus kroso ngantuk.

¹⁰⁰ Biara idioritmik iku komunitas monastik ing ngendi para biksu ora milih abas bebarengan, nanging ngetutake cara urip pribadi ing praktik spiritual lan nyukupi kabutuhan materié dhéwé. Biara idioritmik pungkasan ing Gunung Suci (Pantokrator) diowahi dadi biara komunal ing taun 1992. — Cathetan panerjemah.

¹⁰¹ Sang Paisios sing kinormatan ngladeni sawatara wektu dadi juru gudang—panjenengané tanggung jawab nyimpen lan nyaluraké panganan.

— Kanggo ngusir ngantuk, renungna apa waé sing bisa nyentuh rohani panjenengan.

— Geronda, mesthi ora ana sing luwih bisa nyentuh ati tinimbang sangsara manungsa?

— Sampeyan bener. Nanging yen sampeyan mikirake sangsara manungsa sacara 'umume', iku ora pati migunani. Luwih becik mikirake wong-wong tartamtu sing lagi ngalami wektu sing angel banget. Kanthi mangkono, sampeyan bakal wiwit ngrasakake welas asih marang wong-wong mau, lan pandonga sampeyan bakal metu saka jero ati. Miwiti saka sawijining kedadeyan tartamtu sing paling nglarani atimu, banjur pikirna uga wong-wong liya sing nandhang sangsara. Contone, ing saben perang ana akèh wong sing tatu. Yen kowe bisa empati marang kabèh sing wis nandhang sangsara, sanajan tanpa ndelok langsung, kuwi bab sing apik banget. Nanging yen kowe angel empati karo wong-wong mau saka adoh, kowe bisa nindakake iki: nalika kowe weruh, umpama, wong sing jarié kapotong, kowe miwiti merenung: 'Delengen sepira lara sing dirasakaké! Kepiye nek, tinimbang mung jarié kapotong, dhèwèké dadi cacat, kelangan tangan utawa sikil?! Lan pinten akèh wong apes ing donya sing ora nduwé tangan utawa sikil!...' Kowe mesthi sarujuk yèn ngrungkakaké kabar yèn sepur metu saka rel iku siji bab, lan ndeleng langsung sepur sing metu saka rel lan akèh wong mati lan cacad iku bab liya. Mula, kanthi ndedonga kanthi sedhih kanggo sangsara tartamtu, kowe dhéwé nampa pitulungan, lan kowe mbantu tangga teparo.

— Geronda, nalika lonceng muni sajrone Proskomedia,¹⁰² aku ora ngluhurake jeneng-jeneng tartamtu, nanging luwih umum, contone: janda, yatim piatu, wong sing kesepian... Apa iki bener?

— Aku uga nindakake sing padha. Nanging, elinga wong-wong mau kanthi sedhih sing jero. Uga, imam ing Proskomedia ora kena mung maca jeneng-jeneng mau lan njupuk partikel minangka rutinitas. Ora: dhèwèké kudu ndedonga kanggo saben wong kanthi sedhih sing jero. Yen dhèwèké ndedonga kaya ngono, mujijat bakal diwiwiti. Nalika semana, ana wong sing kesurupan setan digawa marang imam lan padha nyuwun supaya imam ngadani Liturgi. Imam, nalika ngeling-eling dheweke sajrone Proskomedia, sadurunge njupuk Prasad, kandha kanthi welas asih jero: 'Gusti, Panjenengan mirsani kados pundi ciptaan Panjenengan nandhang sangsara!... Nyelametna dhèwèké saka kuwasa setan. Elinga, ya Gusti, abdi Panjenengan...' Setan kuwi ora kuwat nahan lan ninggalaké wong malang kuwi.

— Geronda, apa luwih becik ndedonga dawa kanggo siji bab — utawa, kanthi pindhah saka siji panyuwunan menyang panyuwunan liyane, duwe welas asih kanggo sak donya?

— Napa matesi dhéwé mung kanggo siji bab? Luwih becik nyuwun manéka warna bab: siji, loro, telu — supaya siji panyuwunan mèlu sijiné... Lan sawisé panyuwunan manéka warna kuwi, kita bisa merenung bab sangsara bebarengan ing saindenging donya lan ndedonga. Panyuwunan kaya ngono nggerakaké Gusti Allah maringi welas asih, amarga ana kaendahan luhur ing kono.

— Geronda, apa sing kudu kita panyadoni ing pandonga kanggo kabèh wong?

— Ayo padha nyuwun 'swarga sing berkah' kanggo saben wong.¹⁰³ Lha, Kristus wis ngorbanake dhèwèké supaya kabèh wong bisa slamet: loro-loroné sing cedhak karo Panjenengané lan sing adoh saka Panjenengané. Mula saka iku, ayo padha ndedonga supaya kabèh bisa padha ngerti Gusti, tresna marang Gusti, nyenengake Gusti, lan slamet—yaiku mlebu swarga. Ana sawijining priya¹⁰⁴ sing ndedonga kaya ngene: 'Gusti Allah, aku wis tau urip ing swarga—ing donya iki.' Mula, sawisé aku mati, kirimna aku menyang neraka minangka panggantos sedulurku, lan wènèhana dhèwèké manggon ing swarga." Sanadyan yèn wong kaya ngono pungkasané mlebu neraka, aku mikir amarga katresnané sing gedhé, pojok cilik neraka panggonané bakal malih dadi swarga. Amarga ing ngendi ana katresnan, Kristus piyambak rawuh, lan ing ngendi Kristus ana, ana swarga.

Donga kanggo wong-wong sing nyuwun donga kita

— Geronda, nalika wong takon marang kita, contone: 'Dongakna anakku sing lagi ujian,' utawa: 'Dongakna si anu — dhèwèké arep operasi,' apa kita banjur kudu takon kepiye kabèh asilé?

¹⁰² Miturut tradisi Athos, sadurunge pungkasan Proskomedia, imam nggebuk bel cilik, lan para umat meneng-menengan ngelingi jeneng-jeneng wong Kristen Ortodoks, sing isih urip lan sing wis seda, nalika dheweke njupuk partikel kanggo wong-wong mau.

¹⁰³ 'Mugi panjenengan kaparingan tentrem ing swarga' iku pangajab umum ing Yunani. — Cathetan panerjemah.

¹⁰⁴ Iki nyebutake Panjenengané Pendeta Agung Paissios piyambak.

— Napa takon bab kuwi? Supaya kowe banjur bisa pamer: 'Mulyakna kowe, ya Gusti, amarga pandongaku dikabulake'? Apa kowe wis ndedonga? Apa kowe wis nindakake perané? Ora ana sing liyane sing dibutuhake saka kowe.

— Geronda, panjenengan ndedonga kados pundi kanggo tiyang-tiyang sing dipun nyuwun supados panjenengan ndedonga?

— Sadurunge operasi¹⁰⁵, aku maca cathetan sing diwenehake marang aku nalika ngadeg, sujud marang lemah saka wektu ke wektu. Nalika aku bali saka rumah sakit, aku miwiti maca nalika nggladrah. Sawise aku krasa luwih apik, aku bali maca cathetan nalika ngadeg.

— Geronda, nalika sawetara peziarah ninggalake cathetan kanggo pangeling-eling, nanging kita ora ngerti apa sing dibutuhake, kepiye kita kudu ndedonga kanggo wong-wong mau?

— Ucapna: 'Ya Rabb, welasana para abdi Panjenengan, sing kabutuhane Panjenengan piyambak ingkang mangertos.'

— Lan piye, Geronda, yen kita ndedonga kanggo wong-wong lan ora ngerti apa dheweke isih urip utawa wis seda?

— Ngandika: 'Gusti Yesus Kristus, welasana para abdi Panjenengan.'

— Geronda, kadhangkala aku lali ndedonga kanggo wong-wong sing wis nyuwun aku supaya ndedonga bab tartamtu ing dina lan wektu tartamtu.

— Miwiti pandonga panjenengan karo wong-wong mau lan kandhaa: 'Elinga, ya Gusti, para abdi Panjenengan sing wis maringi dhawuh marang kita, sanadyan kita ora pantes, supaya ndedonga kanggo wong-wong mau.'¹⁰⁶ Sebutna jenenge kaping pindho utawa kaping telu, banjur ndedonga kanggo saindenging donya, kandhaa: 'Gusti Yesus Kristus, welasana para abdi Panjenengan.'

— Kadhangkala, Geronda, aku lali jeneng-jeneng wong sing nyuwun aku ndedonga kanggo dheweke.

— Yen kowe lali jenenge, ndedonga kanggo wong-wong sing duwé kabutuhan sing padha, contone wong lara, para mudha sing kesasar saka dalan sing bener, lan kahanan sing padha. Ing wiwitan pandonga, kandha: 'Gusti Allah, tulung dhisik lan utamane wong-wong sing luwih butuh pitulungan tinimbang liyané' — banjur terusna: 'Gusti, welasana para abdi Panjenengan.'

— Geronda, aku nggolongaké jeneng-jeneng wong sing nyuwun pandongaku miturut kabutuhané: kanggo waras, kanggo pencerahan, lan sapituruté. Nanging dhaptar jeneng-jeneng mau terus nambah. Suwéné pira aku kudu terus nyebut jeneng-jeneng mau?

— Kaping pisan, sebutna jeneng-jeneng anyar, banjur tambahi: 'Gusti Yesus Kristus, welasana para abdi Panjenengan lan sak donya Panjenengan,' supaya rangkaian pandonga sampeyan ora miwiti mung karo sawetara penumpang.

— Geronda, nalika aku dijuluk ndedonga kanggo kabutuhan tartamtu, suwene aku kudu ndedonga?

— Gumantung marang kabutuhané lan sepira welas asihmu marang wong kuwi. Kabutuhané wong bisa uga ora pati gedhé, nanging atimu lara ndelok wong kuwi nandhang sangsara, mula kowe bisa ndedonga kanggo wong kuwi pirang-pirang taun. Lan kadhangkala, siji rante rosario wis cukup.

— Dadi, Geronda, apa pratandhane yen aku wis cukup ndedonga kanggo panyuwunan wong liya?

— Sakwéné atimu tentrem, ndedonga; aja nganti krasa kaku ing pandonga. Lan suwéné pandonga gumantung marang wektu sing kowe duwé. Nanging, élinga iki: sing penting dudu sepira akèh wong ndedonga, nanging kepiyé carané ndedonga. Ana wong sing mikir yèn dhèwèké ndedonga kanthi apik amarga nyawisaké akèh wektu, nanging pandongaane sing ora dirasakaké abot iku dudu pandonga sejati. Wong liya bisa uga ora ndedonga suwé, nanging pandongaane iku tulus amarga ditindakake kanthi rasa nyesel lan andhap asor. Lan yen ana loro-lorone, jumlah lan kualitas, jiwa sing taat bakal nampa rahmat lan berkah kaping pindho saka Gusti Allah.

— Geronda, nalika wong teka menyang biara karo akèh masalah lan ninggalaké cathetan nyuwun aku ndedonga kanggo wong-wong mau, aku rumangsa banget karo kahanan mau. Nanging aku ora duwé wektu sing cukup kanggo ndedonga kaya sing dikarepake, lan iki nggawe aku kuwatir.

— Ana wong sing nuduhake lara atiné marang kowe; kowe ngrungokaké, lan atimu kaya getih sing mili tanpa katon kanggo wong kuwi. Sanajan kowe ora duwe wektu cukup kanggo ndedonga kanggo wong

¹⁰⁵ Pengangkatan tumor ganas ing usus gedhe (ing Februari 1994).

¹⁰⁶ Delengen: Buku Jam. Pandonga nalika ektenia ing pungkasan Upacara Tengah Wengi lan Upacara Sore.

kuwi, getih sing mili kuwi regané luwih saka pirang-pirang jam ndedonga. Welas asih iki iku ndedonga saka jeroning ati, lan Gusti Allah mangsuli. Utawa, umpama kowe maca cathetan sing diwènèhake wong marang kowe, lan ing wektu sing padha kowe kroso sedhik amarga ora ana wektu sing cukup kanggo nindakake luwih akeh kanggo wong-wong mau. Nanging pahamilah iki: jeneng sing diwaca kanthi sedhik sing tulus ora ditulis ing selembar kertas, nanging langsung ing swarga; munggah nganti ing pangastane Gusti Allah!

Donga Kanggo Wong Loro

— Geronda, aku saiki lagi lara. Aturan apa sing kudu tak lakoni nalika aku lara?

— Yen kowe bisa, nyanyikna kidung gereja alon-alon utawa maca Doa Yesus, nyuwun marang Gusti supaya kowe lan wong liya waras, amarga kowe sing ringkih bisa luwih ngraosake kahanan wong liya tinimbang wong liya. Nalika lara, kowe diparingi saben kasempatan kanggo ndedonga. Bahkan lara sing kowe rasakake iku dadi prasyarat wigati supaya kowe bisa ndedonga kanthi sedhik kanggo wong-wong sing nandhang sangsara, supaya pandongamu metu saka jero ati. Sejatine, pandonga kaya ngono iku tugase utama sang biksu. Yen kowe mangerteni iki, kowe ora bakal kuciwa, nanging bakal terus ndedonga tanpa kendhat, matur nuwun marang Gusti.

— Geronda, sawetara wong nulis cathetan nganggo jeneng wong sing lara lan ngirim menyang maneka wihara kanggo diparingi doa.

— Iku apik, nanging durung cukup. Wong kudu ndedonga kanggo wong lara dhéwé, lan uga kudu ngélingaké wong lara supaya ora lali ndedonga. Aja nganti ngapusi dhéwé nganggo rasa aman palsu kanthi mikir yèn jeneng-jeneng wis dikirim menyang pirang-pirang biara kanggo diparingi doa.

— Geronda, akhir-akhir iki aku kepengin nyuwun marang Gusti supaya njupuk adikku, sing wis cacat lan sangsara banget.

— Kowe ora kena ngatur Gusti apa sing kudu ditindakake. Percaya marang Panjenengané lan pasrahna marang Panjenengané kanggo ngrampungake masalah. Gusti ngerti apa sing paling apik kanggo anak-anaké. Gusti iku Bapa sing alus lan welas asih, lan Panjenengané bakal nindakake apa sing paling apik.

— Geronda, kowe ndedonga piye nalika wong lara ngadhepi ancaman pati?

— Aku ndedonga kanthi saktene; aku bisa nggabungake pandonga karo puasa, sujud, utawa liyane — banjur aku nyerahake kabèh ing tangané Gusti Allah, sing sejatine apik.

— Geronda, nanging yen Gusti wis ngerti apa sing paling apik kanggo saben wong lara sanajan tanpa pandonga kita, kenapa kita kudu ndedonga?

— Kita kudu nyuwun marang Gusti, lan yen waras lan urip dawa bakal nuntun marang kaslametan jiwa, Gusti sing Maha Apik bakal langsung nulungi. Nanging yen kita ora ndedonga kanggo wong sing lara, lara kuwi bakal lumaku manut hukum alam.

Panglipur ilahi mèlu sawise pandonga sing diwènèhake kanthi lara

— Geronda, nalika aku krungu kabungahan wong liya, aku kroso sedhik banget. Apa iki pratandha iman sing sithik?

— Delengen: kurang iman iku kuwatir marang awak dhéwé. Kuwatir kanggo wong liya diarani welas asih. Welas asih sing sejati diancani pandonga, lan diiringi panglipur ilahi. Mula saka iku, ndongaa sak kuwate, banjur serahna kabèh ing tangané Gusti lan tegesna atimu. Pikirna iki: apa Gusti ora luwih nggatekake ciptaane tinimbang kowe? Dadi kenapa kowe kudu kesel?

Kanggo wong sing lara batin, sing nandhang sangsara kanggo wong liya, Gusti maringi panglipur sing ageng, amarga yen ora, wong kuwi ora bakal bisa nahan. Apa kowe ngerti sepira paité aku maca tumpukan layang saka wong-wong sing akèh ciloko lan masalah? Amarga paité kuwi, aku ora bisa mangan apa-apa sawisé. Nanging, kabungahan sejati lair saka lara iki. Gusti maringi panglipur marang kowe miturut sangsaramu; Gusti maringi panglipur sing jero banget nganti kowe ora bisa nampung. Lan sanadyan sedhela kepungkur kowe lagi nandhang sangsara lan nangis nalika ndedonga kanggo tangga teparo, saiki kowe padha bungah. Gusti sing Apik kayane kandha marang kowe: 'Aja kuwatir banget, anakku!... Aku wis krungu panyuwunanmu.'

Bab 3.

Babagan Pandonga kanggo Sing Wis Lelungan

'Panjenengané bakal pindhah saka pati menyang gesang'

Geronda, apa kowe saiki ngrasakake lara?

— Ya, kowe mikir piye? Yen aku mati sadurunge subuh, bakal diwiwiti dina agung kanggo aku: ora bakal ana sonten utawa esuk! Ngomong-ngomong, yen aku mati, kowe bisa njaga srengenge kanggo awakmu dhewe!¹⁰⁷

— Geronda, nalika wayahe teka kanggo wong sing wis siyap sacara rohani ninggalake donya iki, kepiye raosé?

— Kapiye aku ngerti?

— Apa ora ana sing tau ngandhani kowe, Geronda?

— 'Dheweke wis pindhah saka pati menyang gesang' (¹⁰⁸)—apa ora kaya ngono sing diomongake Kitab Suci? Dadi gesang donya iki sejatine pati, lan pati iku dalan menyang gesang sejati. Mula saka iku, wong sing wis siyap sacara rohani lunga kanthi gumbira, kanthi kabungahan!

— Geronda, akèh wong suci sing wis weruh nyawa metu saka awak. Piyé rupane?

— Padha kaya bocah-bocah. Amarga ing gesang sing bakal teka, saben wong bakal kaya malaikat: ora ana priya utawa wanita, ora ana wong tuwa lanang utawa wong tuwa wadon, uga ora ana bayi. Kabeh padha jinis lan umur sing padha. Mula, nalika ana wong sing weruh nyawa pisah saka badan, dheweke katon kaya bocah cilik. Saben pasuryan nduweni ciri khas dhewe, nanging katon kaya pasuryan bocah.

Nalika aku manggon ing sel Salib Suci, kadhangkala aku sowan marang Sepuh Filaret.¹⁰⁹ Dheweke sepuh sing taat sing manggon ing sel jejere. Sajeroning limolas taun, nganti dhèwèké lara, dhèwèké ngopeni novisé, Bapa Bartholomew, sing nandhang penyakit Parkinson. Nalika pungkasan aku menyang selé, aku nemokaké dhèwèké nggleleng ing lantai — dhèwèké wis tiba lan ora bisa tangi. Dheweke wis ora mangan apa-apa sak sasi, mung ngombe banyu. Dheweke ora bisa nglempit; turu nganggo sepatu, lungguh karo punggung nyandhak tembok. Sandhangane nempel ing badan, sepatué kebak banyu amarga lara ing sikilé wis mbukak lan ngocok getih. Nanging dheweke tumindak kaya ora ana apa-apa sing ora lumrah. "Sangsara iki," ujare, "uga minangka berkah saka Gusti." Aku mbantu Bapa Filaret munggah saka lantai lan nyuwun marang Bapa Bartholomew supaya aku bisa tetep karo dheweke bengi iku ing kaliva kanggo mbantu, nanging dheweke ora maringi idin; dheweke kandha supaya aku bali esuk. Ing tengah wengi, nalika aku ndedonga nganggo rosario, aku weruh Bapa Filaret, pasuryané sumunar, enom kaya bocah umur rolas taun, munggah menyang swarga ing pepadhang Gusti. Aku nyadari yèn dhèwèké wis pindhah menyang Gusti.

— Geronda, apa perlu ndedonga kanthi khusyuk kanggo wong sing wis seda sajrone patang puluh dina pisanan sawisé seda?

'Ya, amarga nyawa wong sing wis seda gemeteran, ora ngerti paukuman apa sing bakal ditampa.'

Ing kéné ing Suroti, cedhak hotel, aku tau ketemu karo sawijining wong wadon tuwa sing kepéngin nampa berkah saka aku. Aku uga nyium tangane amarga aku weruh sih rahmaté Gusti Allah ana ing nyawane. Sawisé sawatara wektu, wanita iki dadi biarawati. Nalika dhèwèké séda, aku ana ing kéné lan kanthi ngajèni nyembah jasadé. Banjur ana loro kedadeyan sing kelakon marang aku. Siji ing kéné, ing Hesychastery, lan sijiné ing kalivaku. Sing kapisan kelakon pitung dina sawisé dhèwèké séda. Aku weruh nyawane; dheweke kaya malaikat cilik, kaya bocah wadon umur rolas taun, lan padhang sumunar ing saindenging awak. Kaping pindho dheweke muncul marang aku ing ngimpi, dheweke nyuwun kanthi andhap asor amarga matur nuwun lan matur nuwun marang aku amarga pandongaku kanggo dheweke. Kabeh iki banget nyentuh ati, lan aku krasa bungah banget. Aku mbukak buku harianku kanggo nyatet tanggal nalika iki kelakon lan weruh yèn pas patang puluh dina wis kliwat wiwit dhèwèké séda. Biarawati iki misuwur amarga kabecikane sing gedhé, lan nganti saiki dhèwèké ora lali matur nuwun.

¹⁰⁷ Diucapake dening Sang Paissios ing tanggal 28 Juni 1994, rong minggu sadurunge piyambakipun séda.

¹⁰⁸ Yohanes 5:24.

¹⁰⁹ Elder Paissios saka Gunung Athos. Para Bapa saka Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. kaca 89–93. — Cathetan penerjemah.

Ayo padha ndedonga tansah kanggo para almarhum

— Geronda, apa kita kudu nyalakake lampu ing ossuari¹¹⁰ ?

— Inggih, awit iku minangka sesaji kanggo arwah. Jiwané arwah éntuk paédah ageng, sanajan mung nyalakaké lilin kanggo dhèwèké.

Kita kudu éling marang sing wis seda lan tansah ndedonga kanggo dheweke. Aja nganti kita lalai ndedonga kanggo nyawane: muga-muga padha nemu tentrem. Saben ana Liturgi ing kalivaku, ing pungkasan aku nyuwun marang imam supaya nganakake upacara pangeling-eling, nalika upacara iku kita ndedonga kanggo kabèh sing wis seda, 'sing jenengé ora kasebut'.¹¹¹ Ing Gunung Athos, ing biara-biara, saben Jumat bengi dianakake upacara pangeling-eling karo koliva kanggo para almarhum; ing Sabtu esuk dianakake Matins ing gréja katedral, banjur Liturgi Ilahi ing gréja kuburan. Ing kana, ing kuburan, kita kabèh bakal mungkasi lelampahan, lan saka 'biara' iki kita bakal miwiti lelampahan anyar.

— Geronda, kepiye carane ndedonga kanggo arwah sing wis seda?

— Ucapna sacara umum: 'Ya Gusti, paringna tentrem marang roh para abdi Panjenengan ingkang sampun seda.' Yen kowe kelingan sapa wae sing sampun seda, utawa krungu yen ana wong sing kowe kenal—utawa ora kenal—sampun seda, maka elingna uga roh mau ing pandonga sing padha.

Luwih pantes yen sepisanan ngélingaké wong sing wis seda lan paling butuh pitulungan, sabanjuré sing kebutuhane luwih sithik, lan pungkasané—sedulur lan wong-wong sing ditresnani. Aku, umpama, sanadyan aku ora tau ndedonga khusus kanggo sedulurku, yen kabeneran amarga kesel utawa ora ana wektu aku ora ndedonga kanggo wong sing wis seda, mengko aku weruh wong tuwaku ing ngimpi. Amarga nalika aku ndedonga kanggo kabèh wong sing wis seda sacara umum, wong tuwaku uga nampa pitulungan lan bungah, nanging yen aku ora ndedonga, bapak lan ibuku ora oleh panglipur iki. Donga kita ringkih, nanging sanajan mangkono isih bisa maringi pitulungan marang arwah sing mlarat. Mula, yen kita para biksu ora ndedonga kanggo arwah-arwah mau, kita pantes dikuliti isih urip lan disawuri uyah.

Para almarhum mbutuhake pandonga kita

— Geronda, nalika upacara aku luwih akèh ndedonga kanggo awaké dhéwé. Malah nalika 'Immaculate Ones' diwaca ing upacara pangeling-eling,¹¹² aku asring terus ndedonga kanggo awaké dhéwé.

— Nah, apa kowe péngin kabecikan kabèh mau mung kanggo awakmu dhéwé? Arwah sing wis seda butuh pandonga kita, amarga dhèwèké ora bisa nulungi awaké dhéwé manèh, déné kita bisa nindakaké apa-apa kanggo dhèwèké.

Aku kelingan ana sawijining awam sing manggon ing Gunung Athos — Pakdhe Yannis. Dheweke muter-muter menyang biara lan sel takon, 'Apa ana gawean sing kudu ditindakake? Ayo, gawean apa sing perlu rampungake?' Dheweke wong sing becik banget nganti para bapa nyaranake supaya dadi biarawan. Nanging dheweke mangsuli, 'Ora, ora!.. Mung ndedonga kanggo aku! Kowé ora bakal bisa mbayangaké sepira jahaté aku! Apa kowé ngerti sepira akèh ala sing tak lakoni nalika perang?' Sepisan, nalika mbantu aku gawé mimbar, dhèwèké takon: "Dedonga kanggo aku, Pak, amarga aku wong dosa sing awon tenan." Banjur aku kelangan kabar babagan dhèwèké. Sawisé sawetara wektu, ana sawijining biksu saka sawijining biara teka marang aku lan kandha: 'Pakdhe Yannis wis seda. Dhèwèké wis kaping pindho rawuh marang aku lan nyuwun supaya kowe ngaturaké panyuwunan supaya panjenengané diparingi doa ing antarané para almarhum.' Mangkéné carané kelakoné. Pakdhe Yannis menyang sawijining biara kanggo mbantu para biksu. Nalika wayahe seda wis teka, dhèwèké kandha marang hieromonk sing lagi ngladèni ing kripta: 'Sedulur, aku iki wong sing kebak dosa. Monggo, mènèhi upacara pangeling-eling ing kuburku saben dina.' Lan nalika dhèwèké seda, hieromonk iki pancèn teka saben sonten lan nganakake upacara ing kuburé. Nanging sawisé sawetara wektu, hieromonk iki diparingi tugas ing archondarion,¹¹³ lan kadhangkala lali nganakake upacara. Ing sawijining wengi, Pakdhe Yanis muncul ing ngimpi lan kandha: 'Mangga, aja lali marang aku! Yen kowe ora

¹¹⁰ Miturut tradisi Gréka, jasad wong sing wis seda digali maneh sawisé pirang-pirang taun, diumbah lan disimpen ing panggonan khusus — ossuary. — Cathetan panerjemah.

¹¹¹ Ora ana ungkapan kaya ngono ing versi Slavia. — Cathetan penerjemah.

¹¹² Iki jeneng Mazmur 118, sing diwiwiti karo tembung: 'Begja wong-wong sing lakuné tanpa cela.'

¹¹³ Arkhondarik — panggonan panampian tamu, uga omah panginepan para biksu. — Cathetan penerjemah.

bisa nindakake Litani kanggo aku dhéwé, mula mangkat menyang Bapa Paissios lan kandhaa marang dhèwèké yèn aku wis seda. Dhèwèké ngélingké aku saben dina, nanging dhèwèké ngélingké aku kanggo kaséhatanku lan ndedonga supaya aku bisa tobat. Lan aku ora bisa manèh tobat."

Wong sing wis seda luwih butuh pandonga tinimbang wong urip, amarga wong urip isih ana pangarep-arep kanggo tobat. Lan Gusti Allah karsa ana wong-wong sing ndedonga marang Panjenengané kanggo wong sing wis seda, amarga Dina Penghakiman Pungkasan durung kelakon. Nalika perang, ana prajurit sing tatu parah njaluk banyu marang pastur — nanging pastur kuwi nolak lan nglirwakake, sanajan isih ana sithik banyu ing guci. Ora suwe sawisé kuwi, prajurit kuwi seda, lan pastur kuwi, nalika nyadari kesalahane, banjur putus asa. Dheweke tansah ngeling-eling prajurit kuwi lan, sawijining dina nalika teka ing gubugku, nyritakake nasibe sing apes. Sejatine, imam iki pancen welas asih banget lan terus-terusan takon marang awake dhewe: 'Kepiye aku bisa nindakake bab kaya ngono?!' Kabeh iki kelakon kanthi idiné Gusti. Gusti Allah sawatara wektu nyabut rahmaté saka sang pastur, amarga prajurit kuwi pancèn banget butuh pandonga. Yen sang pastur maringi banyu marang dhèwèké, dhèwèké mesthi bakal cepet lali marang dhèwèké. Nanging saiki nuraniné nyiksa dhèwèké, lan dhèwèké terus-terusan ndedonga kanggo nyawa kuwi.

Panglipur kanggo sing wis seda

— Geronda, kepiye doa kita migunani kanggo wong sing wis seda?

— Aku bakal mènèhi tuladha. Yen sawijining dina kowe teka ngunjungi aku, banjur kowe ora nemokake aku ing kéné nanging ana ing ruang ngisor sing lembab, mesthi kowe bakal nyuwun marang abbes: 'Wah, sepuhé ngenes tenan! Ayo pindhahké dhèwèké menyang lantai ndhuwur supaya nalika dhèwèké isih urip, dhèwèké bisa ndeleng cahya srengéngé!' Miturutmu, apa abbes bakal nindakake kuwi?

— Mesthi wae Panjenengané gelem, Geronda.

— Nah, kuwi lho. Sanajan Ibu Superior nindakake kuwi, mesthi Gusti Allah piyambak bakal maringi panglipur marang para almarhum nalika kita nyuwun marang Panjenengané? Apa pancen angel banget kanggo Panjenengané mindhahké wong-wong mau menyang sel sing kahanané luwih apik, utawa malah nempatké ing tahanan omah?

Nalika aku isih enom, aku kenal karo sawijining wong wadon tuwa sing kakehan irit. Nanging karo aku dheweke ora pelit, amarga dheweke tresna banget marang aku. Telung taun sawisé seda, ana kedadeyan aneh marang aku. Nalika aku ngucapake Doa Yesus, kaya ana priya enom sing nyekel tanganku lan nuntun aku menyang kuburan mbok tuwa kuwi, nerangake yèn mbok tuwa kuwi dhéwé sing nelpon aku. Kita tekan kuburan; priya enom iku ngangkat watu nisan, lan aku weruh yèn awaké mung bosok setengah lan ambuné ora kena ditahan. Dhèwèké muni: 'Pangéran, nylametaké aku! Pangéran, nylametaké aku!' Aku krasa welas banget marang dhèwèké nganti aku nyekel dhèwèké kenceng lan nyiumé. Sanajan ambune nggegirisi, aku ora kepengin ninggalake dheweke, lan yen dheweke ora lunga kanthi karepé dhéwé, mesthi aku bakal tetep bareng karo dheweke. Kedadeyan iki ninggalake kesan sing ora bisa dilalekake ing atiku. Nalika kowe tresna tenan, kanthi lara, daging bosok utawa ambu sing nyengat ora bakal marakake rasa jijik. Jupuk aku minangka conto: nalika aku ndeleng wanita donya sing nganggo busana modis lan ambune wangi parfum, aku krasa jijik ing jero ati; nanging karo ibu sepuh iki, sanajan ambune ora enak, aku ora kepengin pisah saka dheweke lan krasa welas asih sing istimewa marang dheweke. Kejadian-kejadian nggumunake kelakon ing urip rohani! Dhèwèké pancèn butuh pandonga banget, mulané Gusti Allah paring pratandha marang aku kanthi nampilaké dhèwèké ing kahanan kaya ngono. Sawisé kuwi, aku banjur ndedonga kanggo nyawa kuwi. Rong wulan sawisé, aku weruh awaké dhéwé kaya-kaya ngadeg ing jurang jero, kaya corong. Sayangé, ana akèh wong ing kono — padha katon medeni, ireng, lan nandhang sangsara banget. Lan ing ndhuwur jurang kuwi, ing mega padhang, aku weruh nenek tuwa kuwi. Dheweke katon adoh, sanajan sejatine cedhak. Nenek tuwa kuwi katon isih enom, nanging cetha yen kuwi pancen dheweke. Ana malaikat sing ngambang ing sacedhake dheweke — mbok menawa malaikat penjaga — lan lagi ngumbah pasuryane. Dheweke katon tentrem banget. Aku ngeluk dheweke lan ngrasakake kabungahan sing ora bisa diungkapake nganggo tembung!

Lha wong-wong sing wis seda kuwi padha dituduh, wong-wong sing wis kecemplung dadi budhak. Kadhang aku kelingan lagu rakyat lawas lan muni alon-alon, mbayangake wong-wong sing wis seda kuwi kaya budhak:

Mugi, mugi, paringi kamardikan

kanggo badan iki sing kasiksa,
Will, will, paringana aku swara,
supaya kabèh sing ana ing jeroning atiku bisa nyanyi,
Panasna atiku nganggo geni panjenengan,
sing biyen mati kaya watu,
Aku bakal nyanyi bab kabungahanmu,
kaya merpati sing nyanyi ing mangsa semi.
Mugi gema lagu iki krungu
budhak ing tembok pakunjaran,
Lan muga-muga iku ngolesi luka-luka nganggo murri
ing ati kang kapangkurung ing belenggu perbudakan.

Aku uga nerapake tembung-tembung lagu iki marang awakku dhéwé. Apa aku ora kesel amarga sangsara?¹¹⁴ Ing urip iki aku iku budhak. Lan 'budhak ing jeroning tembok pakunjaran', sing digunakaké ing lagu iki kanggo nyebut Hellas sing dijajah, makili tumrap aku para sing wis seda sing ditahan, lan aku nyuwun marang Gusti Allah sing Maha Asih supaya nyawurake ubat welas asih-Nya ing atiné.

Bab 4.

Bab carane Mazmur iku kilat sing nabrak setan

Kitab Mazmur Daud diilhami déning Gusti

Pak Tuwo, aku gumun carane bocah-bocah bisa mangertèni Mazmur kanthi apik lan kepéngin banget maca!...

— Mazmur iku cocog kanggo kabèh umur. Bocah-bocah malah bisa seneng luwih saka kowe lan aku. Mazmur iku diilhami déning Gusti; ditulis lumantar pencerahan ilahi, mulané ngemot pikiran sing kuwat lan jero. Sanajan kowe nglumpukake kabeh ahli teologi lan ahli filologi, padha ora bakal bisa nulis siji mazmur sing isine kaya ngono. Lan yen padha nulis, mesthi bakal kaya kembang plastik. Nabi Daud ora nduweni pendhidhikan formal, nanging kanthi jero pikirane dheweke nulis! Cetha yen dheweke dipandu dening Roh Gusti.

— Geronda, aku ora duwe wektu kanggo maca Mazmur.

— Apik yen golek wektu sethithik kanggo maca ing dina. Lan yen ora ana wektu, luwih becik maca setengah kathisma, yaiku Kitab Mazmur¹¹⁵, kanthi nggatekake maknane, tinimbang maca kabeh Kitab Mazmur kanthi kesusu. Elinga apa sing wis kok waca lan renungna. Kitab Mazmur iku pandonga.

Sawetara wong salah paham marang nabi Daud lan kandha yèn sawatara mazmuré ngandhut kutukan. Nanging nalika Daud ndedonga:

'Muga-muga wong dosa padha sirna saka bumi, lan wong sing ora taat, kaya ora tau ana'¹¹⁶, dhèwèké ora ateges yèn wong dosa kudu musna, nanging supaya padha tobat, supaya ora ana manèh wong dosa ing bumi.

Aku nemu kabungahan nalika maca Kitab Mazmur; kebak ramalan lan panglipur. Ing kahanan angel, yen kowe maca Kitab Mazmur, kowe bakal krasa lega, merdéka, lan yakin yèn Gusti bakal nulungi.

'Panyelamatan wong sing bener asalé saka Gusti, lan Panjenengané dadi pangayomané nalika wektu kasangsaran' (¹¹⁷), kaya sing kacathet ing kono.

¹¹⁴ Diucapake ing Desember 1993.

¹¹⁵ Kathisma (saka basa Yunani καθίσμα — 'lungguh') — ing tradhisi liturgi Ritus Bizantium, sawijining bagean saka Mazmur. Mazmur, kang ngemot 150 mazmur, dipérang dadi 20 kathisma kanthi cara supaya kabèh kathisma dawané meh padha. Nalika maca Mazmur, paugeran gréja ngidini jamaah lungguh. — Cathetan panerjemah.

¹¹⁶ Mazmur 103:35.

¹¹⁷ Mazmur 36:39.

Maca Mazmur miturut 'Kahanan'é Santo Arsenius¹¹⁸

- Geronda, kowe kepiye bisa maca Mazmur nganggo *Kahanan*é Santo Arsenius?
- Santo Arsenius, amarga ora nemokake pandonga sing cocog ing Buku Liturgi kanggo macem-macem kahanan sing diadhepi wong-wong sing teka marang dhèwèké, nggunakake mazmur sing béda-béda. Ing sawijining buku cathetan, Panjenengané nulis psalme sing kudu diwaca ing saben kahanan. Nalika buku cathetan iki dadi kagungan kula, kula wiwit maca Mazmur lan ndedonga manut pandhuan mau. Kula krasa Bapa Arsenius uga sanget mbiyantu kita ing pandonga lumantar Mazmur.
- Geronda, apa Santo Arsenius saiki luwih mbantu kita amarga Panjenengané weruh yèn kita ndedonga kanthi cara sing padha karo sing ditindakake déning Panjenengané dhéwé?
- Inggih, mesthi. Lan ana tuladhané!
- Geronda, kepiye carane wong kudu maca mazmur lan ndedonga babagan prakara tartamtu?
- Kepiye panjenengan maos?
- Aku ndeleng dhisik pandhuan ing 'Kahanan', banjur maca mazmuré dhéwé.
- Ora, sepisanan kowe kudu persiapan sing bener. Santo Arsenius iku wong suci lan wis tekan tingkat ngono nganti dhèwèké langsung maca mazmur. Nanging mesthi kita ora bakal miwiti kanthi maca 'Gusti, welasana aku...'?¹¹⁹ Lan sawisé mazmur, apa ora maca doxologi? Apa ora nindakake sawetara sujud? Dadi, sepisanan maca mazmur kaping lima puluh lan kanthi andhap asor nyuwun welas asih marang Gusti. Banjur pandonga Theotokos, "Kita nyuwun pangayoman marang sih Panjenengan, Ibu Gusti", lan troparion kanggo Santo Arsenius, kanggo nyuwun pitulungan marang Ibu Gusti sing Maha Suci lan Santo Arsenius. Banjur waca niatmu—apa sing arep kok donga—lan mazmur sing cocog. Ing pungkasan, waca: "Kawibawanan... lan saiki...", 'Alleluia, alleluia, alleluia, kamulyan tumrap Panjenengan, ya Gusti' (telung kaping) lan ing pungkasan, Doxology minangka panuwun marang Kristus lan 'Pantes tenan' minangka panuwun marang Induning Gusti. Nglakoni sujud sak isa akèh-akehé.
- Geronda, aku nyoba golek sambungan antarane mazmur lan kahanan nalika Santo Arsenius nggunakake, nanging aku ora tansah weruh.
- Pandhuan kanggo kabutuhan tartamtu luwih kurang padha karo makna mazmur. Nanging Santo Arsenius ora pati nggatekake ketepatan pas, uga ora nggatekake sepira isi mazmur cocog sacara harfiah karo kahanane — sing penting kanggo Panjenengané yaiku ndedonga kanggo wong-wong.
- Geronda, apa bisa maca sawetara pandhuan saka 'Kahanan' dhisik, banjur maca kabèh mazmur sing cocog bebarengan?
- Yen kowe maca pirang-pirang pandhuan bebarengan, kowe bakal lali. Luwih becik maca saben pandhuan siji-siji sadurunge mazmur, supaya ati miwiti makarya lan semangat tangi. Nalika wong ndedonga bab perkara tartamtu, iki banget mbantu pandonga sing saka jero ati.
- Geronda, aku krasa angel ngetutake maca Mazmur nalika ibadah.¹²⁰
- Sampeyan bisa ndeleng ing 'Kahanan' ing selmu kanggo pandhuan sing ana gandhèngané karo Mazmur sing arep diwaca, banjur ndedonga kanggo kabutuhan tartamtu. Lan yèn sampeyan lali kabutuhan apa sing digandhèngaké saben pandhuan, ucapna iki: 'Ya Gusti Allah, tulung aku karo kabutuhan sing digandhèngaké karo Mazmur iki,' — banjur ucapna Doa Yesus.

Ayo padha ndedonga kanggo maneka kabutuhan

- Geronda, nalika aku bali menyang sel sawisé tugasku, biasané aku ndedonga nganggo rosari kanggo manéka kabutuhan. Mbok menawa migunani yèn aku maca sawatara mazmur sing cocog karo saben kahanan?
- Yen kowe kersa, coba; iki bakal mbantu kowe. Kaping pisan, waca cathetan sing nerangake sebab-musabab psalme diwaca; banjur ndedonga nganggo rosari kanggo kabutuhan tartamtu; lan sawisé kuwi waé waca psalme dhéwé. Kitab Mazmur iku pitulungan gedhé kanggo pandonga sing tulus; kowe bakal rumangsa dhéwé mengko. Sawisé aku mriksa 'Kahanan', aku ndedonga saka jeroning ati lan ndedonga ora mung kanggo siji kabutuhan tartamtu, nanging kanggo akèh kabutuhan. Kanthi tembung liya, diwiwiti saka 'Kahanan'-é

¹¹⁸ Delengen lampiran ing edhisi iki, kaca 251–268.

¹¹⁹ Miturut paugeran liturgi, siji kathisma saka Mazmur diwaca nalika Vesper, lan loro kathisma nalika Matins. Kanthi cara iki, kabèh Mazmur diwaca sakabehe sajrone seminggu.

¹²⁰ Mazmur 50.

Santo Arsenius, aku nggedhekaké panyuwun, ora mung kanggo kabutuhan jasmani nanging uga kanggo kabutuhan rohani. Contone, kanggo mazmur kapisan, sing diwaca Saint Arsenius nalika nandur wit lan kebon anggur, ndedonga supaya bisa ngasilake woh, aku luwih dhisik ngendika: 'Gusti, mugi kabeh sing ditandur bisa kecambah.' Sawise kuwi, aku ndedonga kanggo saben upaya apik sing lagi diwiwiti. Aku nyuwun: 'Gusti! Mugi bocah-bocah cilik sing lair disucèkaké; mugi padha tuwuh lan makmur. Mugi saben tembung rohani sing ditandur, lan saben upaya rohani sing diwiwiti, ngasilake woh.' Nalika aku miwiti Mazmur 105, sing diwaca babagan pencerahan ilahi, aku ndedonga kanggo wong buta sacara fisik; lan Mazmur 122, sing diwaca babagan wong buta, aku ndedonga supaya Gusti padhangake saindenging jagad. Singkaté, sapa waé sing miwiti pandongané nganggo 'Kahanan'é Santo Arsenius bisa ndeleng kabutuhan liyané lan ndedonga uga kanggo kuwi. Mangkono uga kowe: yen kowe kepengin nindakake praktik spiritual, jupuk kabeh mazmur saka wiwitan nganti pungkasaning Mazmur lan kabeh 'Kahanan' saka Santo Arsenius, lan, kanthi nerapake ora mung marang babagan materi nanging uga marang babagan spiritual, aturake pandonga saka jero ati. Ayo padha nyoba. Saiki, pilih salah siji kutipan saka 'Kahanan' Santo Arsenius lan critakake marang aku: apa maneh sing bakal sampeyan pandangake nalika maca mazmur iki?

— Ya, umpama, Geronda, kupingku bubar iki wiwit lara lan aku maca Mazmur 95, sing biyèn dibaca Saint Arsenius kanggo wong budeg. Nalika kuwi, aku ndedonga ora mung kanggo awakku dhéwé, nanging uga kanggo kabèh wong budeg, kanggo bocah-bocah supaya padha manut marang wong tuwané, lan kanggo para novis supaya padha manut marang para sepuh.

— Sampeyan weruh: amarga sampeyan dhéwé wis ngalami lan nandhang kabutuhan-kabutuhan iki, sampeyan bisa gampang mangertèni wong liya sing nduwèni kabutuhan sing padha. Upayakna supaya sampeyan bisa ngrasakaké welas asih marang kabèh wong — sanajan sampeyan durung tau ngalami kesulitan sing padha. Kanthi mangkono, sethithik demi sethithik, kowe bakal sinau ngrasakake welas asih marang kabèh wong, cedhak lan adoh, lan kowe bakal ndedonga kanggo wong-wong mau kanthi pandonga sing tulus; atimu bakal lara kanggo wong-wong mau, lan saka rasa lara kuwi pandonga bakal sumembur.

— Geronda, nalika aku maca pandhuan ing mazmur lan nyoba mikirake kabutuhan liya sing padha, ora ana sing mlebu ing pikiranku.

— Ora perlu mumet mikir, 'Apa maneh sing bisa tak dongaake?' Amarga alesan kanggo ndonga metu saka ati mung ing sedhela. Mesthi wae aku luwih gampang bab iki, amarga aku akèh wektu bareng wong lan bisa weruh lara lan kabutuhane ing ngarep mripatku, lan aku krasa welas marang wong-wong mau. Saben wektu, adhedhasar kahanan tartamtu saka wong-wong tartamtu, aku nemokake jero anyar ing mazmur-mazmur sing wis kondhang. Nalika ndedonga miturut 'Kahanan', aku sepisanan mikirake wong sing tak kenal, banjur ngluwihi pandongaku marang kabeh wong sing ora tak kenal sing padha butuh. Lan kowe ora kena tetep acuh tak acuh. Pikirna carane donya iki nandhang sangsara, supaya pandongamu metu saka jeroning ati. Tugas utama yaiku nglibatake ati ing pakaryan iki.

Panjaluk saka Mazmur

— Saiki ana kabutuhan gedhe kanggo pandonga. Siji-sijine dalan metu saiki yaiku pandonga; tanpa iku, aja ngarep-arep apa-apa sing apik. Ana kakuwatan gedhe ing Kitab Mazmur. Kitab Mazmur iku kaya kilat sing nyabet setan. Sepira tentrem sing tak rasa ing Kitab Mazmur! Aku wis mbagi dadi telung bagean¹²¹ lan maca siji bagean saben dina. Ing telung dina aku maca kabèh, banjur miwiti manèh saka wiwitan. Aku maca komentar 'Circumstances' saka Santo Arsenius ing saben mazmur lan ndedonga kanthi tulus kanggo kabutuhan sing cocog lan kanggo kabèh sing nandhang sangsara ing badan lan jiwa. Banjur aku maca mazmur lan ing pungkasan saben mazmur aku nambahake: 'Ya Gusti, paringna tentrem marang para abdi Panjenengan sing sampun seda...' Sajrone sak jam setengah nalika aku maca Mazmur iku cara paling apik sing bisa tak lakoni kanggo mbantu donya. Ing mangsa adhem aku sangsara banget amarga hernia, nanging aku maca Mazmur nalika ngadeg. Luh mili saka matakku amarga lara sing ora bisa ditahan. Kanthi siji tangan aku nyekel hernia supaya ora obah, lan kanthi tangan siji maneh aku nyekel Mazmur. Aku krasa kaya prajurit artileri ing garis ngarep sing nembak meriam, mung wae aku nembak setan. Ing awan aku nindakake geni mazmur sing terarah; ing bengi aku njaga posisiku nganggo Doa Yesus. Setan nesu banget, lan hernia iki dadi balasane. Nanging Gusti uga maringi aku kelemahan iki kanggo ndeleng kepiye aku bakal tumindak.

¹²¹ Bagéan kapisan ngemot Mazmur 1–54, bagéan kapindho Mazmur 55–100, lan bagéan katelu Mazmur 101–150.

— Geronda, aku angel maca Mazmur nalika ngadeg, tanpa nyandhak ing apa-apa.

¹²²— Kowé uga kudu nyangga candhi Roh Suci ing ubunmu nganggo perancah. Aku bakal gawéké kowe tongkat mlaku kaya sing tak gawé kanggo diriku dhéwé: aku nyambungaké papan ing gagangé, supaya katon kaya huruf 'T'. Aku nyandhak ing kana nalika maca Mazmur. Aku nduwé siji tongkat mlaku ing sel lan siji ing njaba.

— Geronda, kadhangkala nalika aku pancen kesel banget, aku meksa awakku maca Mazmur, sanajan aku ora bisa mangerteni apa-apa amarga kesel. Nanging aku meksa awakku tetep ngadeg — lan aku rumangsa entuk manfaat saka iku. Nanging, ana pikiran sing kandha manawa pandonga kaya ngono 'ora pati ana regane'.

— Sampeyan bisa uga ora ngerti apa sing sampeyan waca, nanging pandonga kaya ngono isih duwé rega gedhé, amarga sanadyan sampeyan kesel, sampeyan maksa awakmu supaya tetep ngadeg ing ngarepé Kristus. Aja lali yèn upaya iku syarat sing perlu kanggo pandonga.

Bagéan 5.

Donga Yesus lan Kesadaran

"Kita mbaleni jenengé Kristus sing paling manis pirang-pirang kaping. Kita nindakake iki dudu amarga Kristus ora krungu kita kaping pisan, nanging supaya pikiran kita bisa nyawiji karo Panjenengané."

Bab 1.

Bab Kekuwatan Doa Yesus

"Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welasana aku"

Geronda, apa cara sing paling apik kanggo ngucapake Doa Yesus?

— Luwih becik diwaca kanthi lengkap: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welas asih marang aku,' amarga Doa Yesus ngemot kabèh teologi kita.¹²³ Nanging yèn kowe angel ngucapake kanthi lengkap, ucapna: 'Gusti Yesus Kristus, welas asih marang aku.'

— Geronda, aku wis maca manawa pandonga iki kudu dialamatake marang telung Pribadi Tritunggal.¹²⁴ Nalika kita ngucap 'Gusti Yesus Kristus', apa kita ora mung ngalamatake marang Kristus piyambak?

— Nanging apa Gusti Rama ora ngutus Kristus, Putraning Allah, menyang donya kanggo nylametake? Apa ora Kristus sing nyawisake awake dhewe dadi kurban; apa ora Panjenengané sing disalib kanggo kita? Apa ora Kristus sing bakal ngadili donya? Mula saka iku, kita ngaturake pandonga marang Kristus, amarga ing Panjenengané Gusti wis netepake kaslametan donya.

— Apa bener, Geronda, tinimbang ngucap 'Gusti Yesus Kristus, welas asih marang aku', ngucap: 'Gusti Yesus Kristus, padhangna aku', utawa 'apura aku', utawa 'lindhungi aku'?

— Luwih becik ndedonga kaya lumrahé, ditutup karo 'sayaati aku'. 'Gusti welas asih marang aku' ngemot kabèh: 'nylametaké', 'maringi padhang', panyuwunan kanggo kabutuhan badan lan panyelamatan saka hawa napsu... Nanging yèn ing sawijining wektu kowe rumangsa yèn perlu ngucapaké, 'Gusti Yesus Kristus, padhangna aku' utawa 'ampunana aku', mula kowe bisa nglakoni kuwi.

— Geronda, apa mesthi perlu ngomong 'wong dosa' sawisé 'nyawisna welas marang aku'?

¹²² Sing dipun ajèni nyebutaké awak, sing miturut Rasul Paulus, iku gréja Roh Suci (deleng 1 Kor. 6:19).

¹²³ Kaping pisan lan paling utama, tembung-tembung Doa Yesus ngemot dogma Inkarnasi Sabda Allah: 'Tuhan' nuduhaké sipat ilahi Kristus, 'Yesus' mbukak sipat manungsané, lan 'Kristus' maknani loro-loroné, manunggal ing siji pribadi. 'Putraning Allah' nuduhaké yèn loro sipat ing Kristus tetep ora campur sanadyan wis nyawiji. Delengen: Tembung-tembung éndah saka sawijining wali sing ora dikenal babagan tembung-tembung pandonga ilahi. Diterjemahaké saka basa Yunani déning Dobrotolyubiya, jilid 5. Moskow: Metochion Biara Panteleimon ing Gunung Athos, 1991. kaca 5. — Cathetan penerjemah.

¹²⁴ Delengen Anonymous Hesychast, Teori Neptic, saka manuskrip Biara Suci Xenophon ing Gunung Athos, diterbitake dening 'Orthodox Kypseli', Thessaloniki 1979, kaca 97–99.

— Ing wiwitan, kowe bisa ngucapake sawetara kaping, nanging sawisé kuwi ora perlu mbaleni saben sawisé ndonga; cukup eling marang kasalahanmu dhéwé.

— Geronda, aku rumangsa luwih gampang ngucapake rosari marang Ibune Gusti utawa para wali tinimbang ngucapake Doa Yesus. Apa iki lumrah?

— Ndonga marang Ibune Gusti Allah lan para wali iku siji bab; Doa Yesus iku bab liya. Iku loro bab sing beda. Doa Yesus nduweni makna sing beda: lumantar iku, manungsa nyawiji karo Kristus, lan pikiran nyawiji karo Gusti Allah. Nanging pikiran kudu tetep ing pandonga — iku rahasia Doa Yesus. Nalika kita ngucapake akèh rosari marang salah siji wali, kuwi uga apik, nanging kowe ora bakal nggayuh pandonga tanpa henti kanthi cara iki. Biasakna nglakoni Pandonga Yesus luwih kerep, supaya pikiranmu bola-bali mlebu ing tembung 'Gusti Yesus Kristus', lan kanthi cara iki kowe bakal kanthi alamiah tetep ing pandonga tanpa henti. Minangka aturan umum, iku winates mung marang tembung 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welas asih marang aku'—tembung-tembung sing kudu kita ucapake kanthi sakabehing ati, sakabehing nyawa, lan sakabehing pikiran.¹²⁵ Beda maneh nalika kita kepengin njaluk marang santo tartamtu supaya dadi perantara lan mbantu kita ing kabutuhan kita. Mesthi wae, aku ngomong kabeh iki saka pengalaman pribadiku, adhedhasar apa sing mbantu aku pribadi. Aku ora ngerti apa iki bakal mbantu wong liya.

Sing paling penting yaiku ngalih marang Doa Yesus supaya bisa nyawiji karo Gusti. Mung iki sing duwé ajining, amarga manungsa dadi siji karo Rohé Gusti lan nyawiji karo Gusti ing roh, lan iki kelakon kanthi cara sing suci, lumantar Doa Yesus. Kita mbaleni jenengé Kristus sing paling manis bola-bali, dudu amarga Kristus ora krungu kita kaping pisan, nanging supaya pikiran kita bisa nyawiji karo Panjenengané. Amarga Kristus iku kabèh kanggo kita, lan kabèh dalan kita nuntun marang Panjenengané.

Donga iku senjata sing kuwat nglawan setan

— Geronda, aku krasa ora duwe daya ngadhepi godaan utawa kasulitan apa wae.

— Apa sampeyan ora nglakoni Doa Yesus? Kaya kapal-kapal sing ana ing bebaya ngirim sinyal SOS, sampeyan kudu terus-terusan mbaleni: 'Tuhan Yesus Kristus, Putraning Allah, welas asih marang aku' — lan sampeyan bakal nampa pitulungan.¹²⁶

Yen ora amarga Doa Yesus, mungsuh mesthine wis nglontaraké aku menyang jurang, nanging doa iku nylametaké aku. Nalika aku manggon ing Biara Stomion, sawijining sonten aku mlebu guwa sing dumunung ing panggonan mbabayani ing pinggir jurang. Guwa iku cilik banget; aku meh ora muat mlebu nalika lungguh. Aku nglumpukaké watu ing ngarep lawang guwa amarga ana jurang ing ngisore. Sajeroning wengi aku terus maca Doa Yesus. Ing esuk, ing tengah meneng, dumadakan aku krungu kokokan manuk sing nyaring lan ngapung panik ing sacedhak kupingku. Aku kaget banget lan muni banter: 'Gusti Yesus Kristus!' Aku mlumpat metu lan meh ora bisa njaga imbangan ing pinggir jurang. Wektu kuwi aku sadar menawa iki godaan setan. Ana swara dering sing nggegirisi ing kupingku, nanging aku terus ndedonga.

— Geronda, nalika wong mung ngucapake Doa Yesus nganggo lambe waé, tanpa melu pikiran, apa ana manfaaté?

— Ana sawetawis kauntungan saka pandonga kaya ngono. Mesthi wae, pandonga kaya ngono ora ngusir mungsuh, nanging, kaya swara bedhil mesin sing muni terus-terusan, iku meksa dheweke tetep ana ing parit lan ora wani ngintip.

Donga nduwèni kuwasa gedhé; iku senjata sing medeni nglawan setan. Nalika kowé ngucapaké, kaya kowé nembak peluru rohani marang setan, lan dhèwèké ora bisa nyedhak kowé. Ana sawijining novis sing manggon ing Skete Santa Anne lagi ngucapaké Donga Yesus, nalika setan nggodha dhèwèké lan terus muni banter: 'My! My! My-y-y!..' Banjur murid anyar kuwi krungu setan muni banter: "Para biksu ing skete Wanita Tuwa iki¹²⁷ ora ngidini aku nyedhaki kanthi tentrem."

— Geronda, nalika aku kaserang pikiran ala utawa ngina, nanging aku tetep nyoba ndedonga, apa aku ora ngundang murka Gusti marang awakku dhéwé?

— Ora, kowe ora. Tangalashka, kanthi niaté ala, nanem pikiran ala, nanging kowe kudu nganggo iki minangka piwulang babagan pandonga sing ora kendhat. Ucapna marang dhèwèké: 'Apik kowe wis nggawa

¹²⁵ Delengen Markus 12:30.

¹²⁶ Kita lagi ngomongake babagan Paissius Agung dhéwé.

¹²⁷ Yaiku, Skete Santa Anne.

pikiran iki marang aku, amarga aku wis lali marang Gusti,' lan terusna pandonga. Nalika tangalashka weruh manawa iki migunani kanggo kowe, dhèwèké bakal mundur kanthi sukarela—amarga ora ana kapentingané supaya pikiran kaya ngono dadi sabab kowe ndedonga. Nalika dhèwèké mundur lan ora nyoba nggodha kowe manèh, kowe bakal wis nggayuh pandonga tanpa kendhat.

Ing kahanan apa wae, setan, tanpa niat, nindakake akèh kabecikan, mulané Gusti Allah sabar marang dhèwèké. Nalika aku manggon ing Iversky Skete,¹²⁸ sawijining wengi tangalashki nyoba matèni aku nganggo potongan watu! Ing wayah sore, ana wong mlarat teka ing kaliva. Aku maringi kabeh dhuwit sing tak duwé, banjur dhèwèké lunga. Ing wayah bengi aku krungu ketukan ing lawang. Aku kira wong kuwi mutusaké yèn aku isih nduwé dhuwit liyané lan bali manèh. "Sapa kuwi?" takonku. Sepi. Banjur aku krungu ketukan ing lawang liyané. Aku nyalaké lilin. "Sapa kuwi?" takon maneh aku. Sepi. Banjur aku krungu swara ketukan ing langit-langit. "Ah, saiki aku ngerti!" ujarku. Lan pira rame swarane! Aku sujud ing dhengkul lan mbaleni Doa Gusti bola-bali. Dumadakan, ana balok watu abot sing diuncal saka ndhuwur : bledug! Papan ing langit-langit pecah, lan ana pecahan watu gedhé ngglantung pas ing ndhuwur sirahku, ujungé sing landhep ngarah mudhun. "Aku ngerti," ujarku, "wengi iki bakal rame!" Mangkono pangawakan wengi kita diwiwiti. Aku terus ndedonga, déné tangalashki padha nggebuk atap saka ndhuwur. Ah, pancèn pangawakan wengi sing ora ana tandhingané!

Donga iku perang nglawan tangalashka. Mula, tangalashka bakal mbalekake serangan. Tangalashka mung bakal kélangan daya nalika wong nglawan kanthi wani — nanging kawani kuwi kudu kebak andhap asor, dudu gagah sombong.

Kanggo nyucèkaké manah, perlu Doa Yesus lan upaya asketis

— Geronda, kepiye carane atiné dibersihaké?

— Lumantar andhap asor, alus, pangorbanan dhiri, tanpa pamrih, mriksa pikiran, tapa brata, pandonga, lan ing ndhuwur kabèh, Pandonga Yesus — mangkono carané manah dimurnèkaké. Pandonga Yesus mbebasaké manah saka kabèh rereged.

— Geronda, apa ati bisa dibersihaké mung nganggo Doa Yesus waé?

— Ora. Ora mungkin resik mung nganggo Doa Yesus wae. Kudu ana andhap asor lan perjuangan rohani sing pantes bebarengan. Yen kowe ndedonga nanging nglirwakake andhap asor lan perjuangan rohani, mula pandongamu sia-sia. Kosok baline, yen kowe nglakoni kabeh iku nanging nglirwakake pandonga, mula kowe uga nyambut gawe sia-sia. Usaha lan ndedonga, njaluk pitulungan marang Gusti, lan kanthi mangkono atimu bakal alon-alon resik. Ascetisme lan pandonga kudu lumaku bareng.

Bab 2. Babagan Tumindak Pandonga

Kanthi banter, bisik-bisik, utawa mung ing pikiran?

Pak Tuwo, cara sing paling apik kanggo ndedonga: kanthi banter, bisik-bisik, utawa ing pikiran?

— Sampeyan bakal cepet kesel yen ndedonga banter. Mula, ndedonga kadhang nganggo bisik lan kadhang ing pikiran. Ndedonga ing pikiran iku paling apik, nanging amarga ora kabeh wong bisa terus-terusan ndedonga ing pikiran, luwih becik diwiwiti nganggo bisik dhisik minangka persiapan. Sampeyan bisa miwiti ndedonga nganggo bisik, banjur nerusake ing pikiran, banjur nganggo bisik maneh, banjur ing pikiran maneh. Gantian kaya ngono nganti pandonga mung dilakoni ing pikiran—tegesé, nganti dadi 'mental', sing diarani: 'pandonga mental'. Banjur wong ndonga ing pikiran, déné atiné bungah lan seneng; wong mau éntuk pangembungan ilahi lan ngalami kaanan swarga.

— Akhir-akhir iki, Geronda, saben aku mlebu selku, aku kerep keganggu lan pikiran-pikiran ngina Gusti nyerang atiku. Napa iki kedadeyan marang aku?

— Kayane kowe wis lali Doa Yesus, mulane godaan wis ngedeg tenda ing lawang selmu. Coba, ing wektu luangmu nalika ana ing sel, ngucapake pandonga iku kanthi bisik-bisik, supaya bisa ngusir gangguan

¹²⁸ Ing taun 1964–1967.

lan pikiran sing ditanamake mungsuh. Pandonga bisik-bisik iku banget migunani nalika ana serangan setan. Ing wektu kaya ngono, waspada iku penting supaya bisa uwal saka gerombolan mungsuh.

— Geronda, apa wong kudu nglawan pikiran ala utawa pikiran ngina Gusti kanthi ngelingi kebalikané, yaiku pikiran sing apik?

— Luwih becik nglawan kuwi ora nganggo pikiran, sanajan pikiran sing apik, nanging nganggo Doa Yesus. Sak kuwasa panjenengan, arahna pikiran panjenengan kanggo ngobrol karo Kristus ing pandonga batin, lan aja ngisi pikiran panjenengan karo pamikiran bab iki lan kuwi. Tumbuhna pandonga sing sepisanan bakal mbusak pikiran ala, lan pungkasané dadi siji karo ambegan panjenengan.

Donga Panjenengané Gusti Yesus ing endi waé kowe ana

— Geronda, apa sing kudu dakgatekake paling utama ing urip rohani kula?

— Konsentrasi, kumpulake pikiranmu, lan lakoni Doa Yesus ing endi wae nganggo pikiran lan atimu, nyuwun sih marang Gusti Allah sing Apik kanggo awakmu, kanggo kabeh sing isih urip lan kanggo kabeh sing wis seda. Lan nalika kowe kesel ndedonga, nyanyi banter nganggo swara alon kaya kidungan, 'Gusti, welasi', utawa troparion.

— Geronda, aku biasane mung ngucapake Doa Yesus ing gréja.

— Nalika sawijining biksu mung seneng maca Doa Yesus ing gréja waé, dhèwèké dadi kaya wong donya sing mung menyang gréja saben Minggu. Mula, aja matesi awakmu mung maca Doa Yesus ing gréja; maca uga nalika lagi tugas, ing selmu, malah nalika turu — terusna maca Doa Yesus apa waé kahanané. Nalika lagi tugas, priksa manawa gerak-gerikmu tentrem lan teratur; yèn ora, keri ora tentrem bakal ngganggu pikiranmu saka pandonga.

Tansah njaga jenengé Gusti Yesus sing paling manis ana ing lambemu, supaya rohmu dadi manis. Apik banget yèn nglampahi sedina muput nganggo Doa marang Gusti Yesus. Kowe miwiti dina karo pandonga, banjur nindakake pakaryanmu kanthi mbaleni pandonga mau, lan kanthi mangkono pakaryanmu lan wong-wong sing melu bakal disucèkaké. Contone, nalika kowe nyiapake panganan lan ngucapake Doa Yesus, loro-lorone, panganan sing kowe siapake lan wong-wong sing mangané, padha disucèkaké.

— Geronda, akhir-akhir iki aku terus-terusan ngadhepi godaan sing kuwat.

— Gunakna godaan iku minangka kasempatan kanggo bali marang Kristus saben wektu, njaluk pitulungané, lan kowe bakal éntuk manfaat; kowe bakal nduwé pandonga sing ora kendhat.

Donga spontan

— Sesepuh, critakna marang kita babagan pandonga spontan.

— Wong sing wis nggayuh pandonga spontan ora ngupaya ngucapake Pandonga Yesus; nanging tanpa paksaan saka dhèwèké, pandonga iku dumadi ing jerone dhèwèké kanthi sendirine. Sanajan nalika turu dhèwèké ndedonga, lan nalika tangi pandonga kuwi isih lumaku. Mula Kitab Suci, ing Songo-Songo, kandha: 'Aku turu, nanging atiku tangi.'¹²⁹

Ing Gunung Athos ana buruh sing kerja tanpa kenal lelah. Dheweke nindakake pakaryan loro wong, mula para bapa mbayar upah kaping pindho. Kadhangkala dhèwèké mampir marang aku ing kaliva Holy Cross. Sawijining dina aku kandha marang dhèwèké: 'Nalika kowe lagi kerja, ucapna Doa Yesus, supaya pakaryan tanganmu bisa disucèkaké.' Dhèwèké manut marang aku kaya bocah, lan ora suwé dhèwèké dadi kebiasaan ngucapaké doa kuwi. Ing sawijining wektu dhèwèké teka marang aku lan kandha: 'Kowe ngerti, aku turu lan ngucapake pandonga iku nalika turu. Lan nalika tangi, pandonga kuwi isih terus. Aku rumangsa kabungahan banget ing atiku!..' — 'Esuk sing manis wis sumunar,' wangsulanku. Bayangna, wong awam — lan dhèwèké wis nggayuh kahanan kaya ngono!

— Geronda, yen ana wong sing wis nggayuh pandonga spontan, apa kuwi ateges dhèwèké wis resik saka napsu-napsuné?

— Ya, ing kahanan apa waé, dhèwèké wis nggayuh kahanan pikiran sing apik.

— Geronda, kepiye carane entuk pandonga spontan?

— Yen ana wong nyadari dosa-dosane lan tansah ngelingi yèn dhèwèké ora nate nindakaké apa-apa kanggo mbayar marang Gusti, mula atiné kacekel rasa nyesel, lan dhèwèké kanthi andhap asor nyuwun sih-

¹²⁹ Lagu-lagu 5:2.

rahmaté Gusti. Lan banjur dhèwèké ora usah ngupaya manèh, nanging Doa Yesus wiwit diucapaké kanthi sendiriné; doa kuwi obah ing jerone atiné kanthi sendiriné.

— Apa wong rumangsa perlu ndedonga?

— Iku dudu kabutuhan, nanging kabiasaan apik. Amarga upaya sing wis ditindakake, wong mau ngembangake kabiasaan apik kanggo ndedonga tanpa kendhat.

Otomatisme ing pandonga

— Geronda, ana wong-wong sing tansah ngucapake Doa Yesus kanthi bisik-bisik...

— Siji wong bisa tekan titik otomatisme lan ngucapake pandonga kanthi mekanis, kaya jam sing muni: 'tik-tak, tik-tak'—nanging pikirané ora bakal ana karo Gusti.

— Geronda, apa ana manfaat saka pandonga kaya ngono?

— Yen ana wong sing nduwé sethithik andhap asor lan nyadari yèn pikirane ora ana ing Gusti lan yèn dhèwèké mung maca pandonga kuwi sacara mekanis, mula ana paédahé. Nanging yèn, amarga 'tik-tak' kuwi, dhèwèké nganggep dhèwèké wis dadi praktisi Pandonga Yesus sing sukses, mula tinimbang entuk paédah, malah nampa cilaka.

— Geronda, yèn wong wis biasa ngucapake Doa Yesus tanpa kendhat, apa kuwi mbantu ing perjuangan rohani?

— Pitakonané, kanggo apa tujuwané dhèwèké ngucapaké iku? Yèn ana wong sing wis ngerti dhiri lan ngrasa butuh rahmaté Gusti lan tansah ngupaya kuwi nalika ngucapaké pandonga, mula dhèwèké éntuk paédah. Utawa yen durung ngerti dhiri dhewe, nanging wis nyadari yen dheweke kacekel hawa napsu lan bali marang Gusti, mula Gusti bakal nulungi ingjuangane, lan luwih saka kuwi, dheweke bakal tetep nglakoni kabiasaan ngucapake Doa Yesus. Nanging, yen dheweke mung ngucapake doa kanthi mekanis, tanpa nyadari dosane dhewe, iki ora mbantu dheweke ninggalake manungsa lawas.

— Geronda, apa ana bebaya yen wong netepake tujuan: 'Aku bakal sinau ngucapake Doa Yesus tanpa kendhat'?

— Karsa kaya ngono bisa mbebayani nalika wong mandheg nggatekake awake dhewe lan nindakake Doa Yesus mung amarga saiki lagi populer. Dheweke bisa wae ngrembaka kabiasaan maca doa tanpa kendhat, nanging diri lawas bakal tetep manggon ing jerone, lan ana bebaya kesar.

Aku kelingan nalika aku ana ing sanatorium tuberkulosis; ana biksu liyane sing dirawat ing kana sing wis kebiasaan ngucapake Doa Yesus. Dheweke bakal nutup mripate lan terus-terusan ngulang: 'Gusti Yesus Kristus... Gusti Yesus Kristus...' Ana sawijining pengunjung wadon, nalika ndeleng dheweke, banjur nyawisake tandha salib: 'Wah, wong suci tenan!' Banjur sawijining dina, biksu iki kandha marang aku: 'Aku wis nyalahake siji uskup lan pejabat greja liyane ing kene; aku maringi tembung-tembung pedhes. Aku nulis layang marang wong-wong mau ngandhani supaya padha nyalahake ajaran palsu! Yen padha nyatakake penolakan, padha bisa ngandelake dhukungan saka aku.' — "Tunggu sedhela, sedulur," ujarku marang dheweke, "apa sing ndadekake kowe tetep kuwat?" Telung taun sekolah lan konsumsi?" Lan kowe ngerti apa jawabane? "Sejatine, yen mung ana siji utawa loro wong kaya aku, donya iki bakal diselametaké!" Yen pikirane ora waras, mesthi ora ana pitakon bab kuwi, nanging masalahé sirahé pancen waras tenan. Amarga dhèwèké meksa awaké dhéwé supaya tansah ndedonga, kuwi dadi kabiasaan, lan dhèwèké nganggep saben pikiran sing teka iku minangka wahyu ilahi. Mula dhèwèké tekan titik nganti pracaya yèn ora ana tiang liya ing donya sing padha karo dhèwèké!

Nahan ambegan kanggo ngfokusake pikiran

— Geronda, kepiye sampeyan nggabungake Doa Yesus karo ambeganmu?

— Aku biyèn nglatih awak dhéwé kanggo ngucapake doa sakabèhé: nalika ambegan mlebu, ngucap 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah', lan nalika ambegan metu, 'kawelasi aku, wong dosa'. Nanging sawisé operasi paru-paru, aku ora duwe ambegan cukup kanggo ngucapaké kabèh, mula aku miwiti ngucap 'Gusti Yesus Kristus' nalika ambegan mlebu, lan 'saya welas asih marang aku' nalika ambegan metu.

— Geronda, kenapa kita kudu nahan ambegan nalika ngucapake Doa Yesus?

— Nahan ambegan mbantu pikiran supaya fokus marang pandonga — kaya pemanah sing nahan ambegan sedhela supaya kena sasaran kanthi tepat. Nanging iki kudu ditindakake mung sakedhik nalika miwiti pandonga, lan mung nalika perlu — yaiku nalika pikiran keganggu utawa kebanjiran pikiran. Ing kahanan

kaya ngono, pantes yen nahan ambegan sakedhik, nanging ora terus-terusan, amarga yen terus-terusan ati dadi kesempit lan bisa rusak. Sawetara wong nundhuk lan nahan ambegan, lan iki nyebabake lara ing jantung, sing bisa dadi lara — banjur wong-wong kuwi kepeksa mandheg ndedonga. Gusti Allah ngersakaké lara sing béda saka kita: lara ati sejati sing metu saka ati sing andhap asor lan nyesel, dudu saka tekanan fisik ing otot jantung.

Donga mbutuhake usaha

— Geronda, aku luwih milih ora nindakake tugasku, nanging lungguh ing sel lan nglakoni Doa Yesus.

— Wah, wah! Apa kowe kepincut karo nirwana?¹³⁰ Tujuané biksu Ortodoks dudu nirwana. Mangga mangertèni iki. Biksu dudu wong males sing nyingkiri gawean, mung lungguh lan mbaleni Doa Yesus kaya mantra. Yen dhèwèké péngin lungguh karo tangan nyawiji terus-terusan, ya ora béda karo wong sing nindakake yoga kanggo konsentrasi dhiri. Sadhulur biara, apamanèh sing isih enom, kuduné nduwèni semangat kobong ing tangane; dhèwèké kuduné dadi cah apik lan mlayu kenceng kanggo nindakake tugase!

— Geronda, aku uga angel sujud...

— Wah, apik tenan: aja sujud, aja nindakake tugastamu, mung lungguh lan ndedonga! Apa kowe pancen mikir kowe bakal entuk kemajuan akeh? Abba Isaac ngendika yen pandonga sing ditindakake tanpa gawean fisik iku keguguran, dudu pandonga.¹³¹

— Geronda, aku ora bisa ngadeg suwe nalika ndedonga nganggo rosario; sawisé miwiti, aku langsung nyungkur ing dhengkul lan ndedonga kaya ngono.

— Miwiti karo sing luwih angel, lan nalika kowe kesel, pindhah menyang sing luwih gampang. Yen kowe ora bisa ngadeg, lungguh ing dhengkul. Yen kowe ora bisa sujud, lungguh. Lan yen kowe malah ora bisa lungguh, ndedonga nalika nggleleng. Sing paling penting yaiku pikiranmu ana ing Gusti. Abba Isaac uga ngomong kaya ngono.¹³²

— Geronda, kenapa para bapa ngomong yèn nalika kowe ngucapake Doa Yesus, kowe kudu lungguh ing bangku cendhak?

— Delengen: kowe wis tangi ing wayah wengi, ngrampungake rosariomu, nindakake kabèh sujudmu, kowe kesel, mula kowe lungguh sakedhik lan ngucapake Doa Yesus. Kowe lungguh supaya isih duwe kekuwatan kanggo ndedonga sak dina uga. Ing ibadah lan nalika nindakake tugasmune, kowe bakal cukup suwe ngadeg lan bakal kesel. Yen kowe ngadeg lan ndedonga maneh ing selmu, kowe bakal kesel banget. Mula saka iku, lungguh sedhela lan ucapna pandonganmu. Iki sing dikarepake para bapa suci. Nanging padha ora ateges manawa kudu lungguh kanggo ndedonga. Nggadhuh nalika lungguh nalika kowe bisa ngadeg, miturutku, iku salah. Iku pratandha kecerobohan, sanajan kowe krasa ana rasa manis tartamtu. Sesepeh Arsenios si Gua¹³³ biyèn kandha: 'Nalika aku ngadhuh nalika ngadeg, aku krasa ambu sing kenthel. Nalika aku ngadhuh nalika lungguh, ambune samar.'

— Geronda, nalika aku sujud utawa ndedonga nganggo rosario nalika ngadeg, pikiranku luwih gampang konsentrasi; kanthi tembung liya, upaya fisik mbantu aku fokus.

— Pikiran katarik marang apa sing lagi ditindakake. Contone, nalika kowe ngrasakake lara, pikiran katarik marang rasa lara amarga rasa lara iku narik; mangkono uga, nalika kowe sujud, pikiran paling ora fokus marang tumindak kuwi. Nanging yen pikiranmu pancen diarahake marang Kristus, kowe malah ora bakal kelingan pira sujud sing wis kowe lakoni.

Pangapuran iku dalan paling mesthi menyang pandonga

— Geronda, Santo Ignatius (Bryanchaninov) ngendika manawa sapa waé kudu maca pandonga kanthi alon lan nindakake sujud kanthi alon uga.¹³⁴

¹³⁰ Révérend tegesé yèn tumindak pandonga mbutuhaké upaya fisik lan perjuangan nglawan hawa napsu, lan ora ana gandhèngané karo teknik-teknik sing digunakaké para penganut agama Wétan kanggo nggayuh kahanan sing diarani nirwana.

¹³¹ "Saben pandonga sing awaké durung diuji lan atiné durung sedhih dianggep ora luwih saka janin sing durung lair ing kandungan, amarga pandonga kaya ngono ora nduwé nyawa." Deleng: Isaac the Syrian, the Venerable. Words of Asceticism. Word 11. kaca 78. — Cathetan penerjemah.

¹³² Deleng: Ibid., Wacana 52, 70. — Cathetan penerjemah.

¹³³ Elder Arsenius, wong sing manggon ing guwa (1886–1983), urip minangka askétis ing Gunung Athos ing guwa-guwa Skete Cilik Santa Anne.

¹³⁴ Delengen: Ignatius (Bryanchaninov), St. Karya Kumpul. Jilid 1. Pangalaman Askétis. Babagan Praktik Doa Yesus. kaca 291.

— Saben wali nyritakaké bab pandonga miturut carané dhèwèké nglakoni. Asring wong nyimpulké kanthi salah saka piwulang Bapa-bapa Suci bab pandonga batin. Bapa-bapa Suci tansah ana ing pangayoman karo Gusti Allah, lan pangalaman pangayoman karo Gusti Allah mau mulangaké dhèwèké supaya bisa ndonga kanthi bener, manut persis wangun pandonga sing maringi paedah paling gedhé. Nanging yen ana wong manut apa sing ditulis para Bapa Gereja—ngundhuk sirah marang dhadha, nahan ambegan lan niru tata cara ndedonga sing katon saka njaba—mung kanggo ngrasakake kabungahan lan kabagyan, utawa amarga sombong, supaya dadi praktisi kasadharan rohani—maka wong iku ora bakal kasil.

— Geronda, apa buku-buku sing mbahas teknik-teknik khusus kanggo pandonga mental iku migunani?

— Iku migunani, nanging mung kanggo wong sing nduwèni andhap asor. Ora ana gunané kanggo wong sombong, utawa kanggo wong sing nyetel tujuwan supaya diétang ing barisan Para Bapa 'Dobrotolubie' sajrone sawetara taun. Sawijining wektu, sawetara biksu teka ing selku lan kandha: 'Kita teka supaya panjenengan mulangake rahasia Doa Yesus marang kita.' Kita ngerti yèn panjenengan kalebu wong sing wis nguwasani pandonga batin.' — 'Coret jenengku saka dhaptarmu,' ujarku marang wong-wong mau. 'Aku mung nyuwun rahmaté Gusti — aku ora nindakake apa-apa liyané.'

— Geronda, apa kuwi ateges sawetara teknik praktis sing diomongake para Bapa iku ora ana gunane?

— Kabeh mau mung piranti kanggo nglumpukake pikiran, lan mung mbiyantu yen sadurunge ana andhap asor, pangapuran, lan pangapuran atiné. Nanging, yen aku lungguh ing bangku, nundhuk sirahku marang dhadaku lan mutusaké ngucapaké pandonga kuwi kaping pirang-pirang kaya sing dilakoni Pilgrim,¹³⁵ , tanpa luwih dhisik ngupaya tobat, mula aku bakal kejem ing babagan njaba lan laku pangibadahku bakal dadi mekanis. Ing paling apik, aku mung bakal entuk kabiasaan mekanis kanggo ngucapake pandonga. Nanging yen aku luwih dhisik ngembangake andhap asor lan tobat, banjur nggunakake sawetara pitutur praktis saka Bapa-Bapa Suci minangka pitulungan, mesthi bakal ana manfaat. Sapa wae sing nyedhaki pandonga kanthi cara iki ora bakal kesasar; mung meniru saka njaba sing bisa nuntun marang kesasar.

— Geronda, apa ana wong sing bisa nggayuh pandonga tanpa maca Bapa-Bapa Suci¹³⁶ lan tanpa ngetutake cara-cara tartamtu?

— Mesthi bisa — yen padha nglakoni Doa Yesus kanthi prasaja lan andhap asor. Sawetara wong kesandhung ing cara-cara lan malah mandheg ing kono, ora maju-maju. Kanthi tembung liya, cara kuwi dadi tujuane dhewe kanggo wong-wong mau, padahal cara iku mung pitulungan.

— Geronda, critakna, apa iku nyilem ing pandonga?¹³⁷

— Nyemplung sing manis? Wong ora kena nyedhaki pandonga kanthi kuwi dadi tujuane.

— Inggih, Geronda, kula mangertos menawi kula boten kenging, nanging upaya kados pundi ingkang kedah dipun tindakaken rumiyin?

— Sing paling utama yaiku ora kena ana kapentingan pribadi, nanging kudu ana luhur jiwa lan pangorbanan dhiri.

Jalan sing paling mesthi yaiku ngembangaké pandonga kanthi luhur budi, yaiku merenung babagan sepira agungé berkahé Gusti lan sepira kita ora ngucapaké panuwun marang Gusti. Banjur jiwa kanthi andhap asor mundur saka katresnan dhiri lan, kanthi sedhik, ngupaya sih rahmaté Gusti. Lan banjur wong iku saya rumangsa sepira butuhé rahmaté Gusti; pandongané dadi tulus, alon-alon nggawa ing atiné, sepisanan, éndahé panglipur ilahi, banjur kabungahan lan kabagyan ilahi.

Bab 3. Babagan Tumindak Cerdas

¹³⁵ Sing Mulya Paisius nyebut buku *Confidential Tales of a Pilgrim to His Spiritual Father*.

¹³⁶ Kumpulan teks patristik sing paling misuwur babagan pandonga lan kasadharan yaiku *Dobrotolyubie* (*Katresnan marang Kabecikan*), disusun lan diterbitake ing taun 1782 dening Santo Macarius saka Korintus (†1805) lan Santo Nikodemus saka Gunung Athos (†1809).

¹³⁷ Bab nyilem ing pandonga – delengen kaca 245.

Pikiran iku karunia ageng, nanging kudu disetel karo frekuensi Ilahi

Geronda, Santo Gregorius Palamas nulis manawa kabecikan manungsa, sakwise padha kaya Gusti, ndadekake wong bisa nampa Gusti, nanging ora nyawiji karo Panjenengané. Nanging pandonga nggawa nyawiji karo Gusti.¹³⁸ Apa maksudé?

— Ing kéné, Sang Wali lagi nyarios babagan pandonga murni.

— Geronda, apa iku pandonga murni?

— Nalika ana kaluhuran rohani lan pangorbanan dhiri, wong dadi padha karo Gusti, nduwé sambungan karo Panjenengané, lan pikirane tansah ana ing Gusti. Banjur dhèwèké ndedonga — sanajan ora ndedonga. Kabèh uripé iku pandonga. Dhèwèké ora mikir apa-apa liyané: apa waé sing ditindakake, pikirane tansah ana ing Gusti. Bayangna bocah sing ora nduwé bapak lan diopeni mung déning ibuné. Dumadakan dhèwèké nemokaké awaké dhéwé adoh saka ibuné, nanging apa waé sing ditindakake, ing endi waé dhèwèké ana, pikirane tansah karo ibuné. Mangkono uga karo wong sing ditakdiraké dadi pangasingan ing bumi, adoh saka Bapaké—Gusti Allah: nalika dhèwèké nggayuh kahanan pandonga murni, pikirane tansah ana ing Gusti Allah, Bapaké. Mangkono iku pandonga murni.

— Geronda, kepiye carane pikiran dibersihaké?

— Supaya pikiran bisa suci, kudu tansah ana ing Gusti; kudu nyawiji karo Gusti. Kanggo nyawiji karo Gusti, dibutuhake perhatian, pangamatan dhiri, lan pandonga sing ora kendhat. Nalika pikiran wis nyawiji karo Gusti, wong ora mikir apa-apa kajaba Gusti; pikirané suci amarga ora ana gangguan sing mlebu. Banjur wong dadi sawijining makhluk ora mung ing gambar, nanging uga ing kawujudané Gusti.¹³⁹ Mung tetep ing gambar waé ora cukup. Pikir iku karunia ageng, nanging kudu selaras karo frekuensi Ilahi.

Energi agengé pikiran, sing obah luwih cepet tinimbang cahya, kudu dimanfaatake lan diarahake sakabehe marang Gusti, Sang Pencipta cahya. Yen energi iki sumebar, kepiye pikiran bisa nduwé kuwasa? Lan yen pikirané wong ora nduwé kuwasa, wong kuwi mung nduwé akal murni lan, tanpa nyabrang wates tengkorak, kanthi sedhik

gambaran Gusti dadi komputer — mesin intelektual sing ngenes. Lan sing kelakon marang sawenehing wong: amarga ora nggunakake kakuwatan pikiran iki kanggo sing paling luhur, mungsuh banjur nggunakake — utawa luwih tepaté, munggah ing pucuké — nuntun menyang ngisor, sepisanan menyang bumi, banjur luwih ngisor maneh, menyang dosa, nglebokake wong-wong mau menyang neraka dhéwé. Nanging nalika pikiran kasil munggah gunung, banjur iku ndeleng kabèh saka dhuwur nganggo mripat jiwa, nganggo mripat Ilahi, lumantar pencerahan Ilahi. Kabèh iki, sayangé, aku mung ngerti sacara teori, lan aku bakal ngupaya makarya ing arah iki, sanajan pati teka marang aku ing dalan.

Waspada Spiritual

— Geronda, apa iku kesadaran?

— Kesadaran iku kewaspadaanmu: ing pikiramu, ing tumindakmu, ing gerak-gerikmu. Yen dina iki kowe ngawasi, merhatiin awakmu lan nganalisa tingkah lakumu lan tumindakmu, sesuk kowe bakal luwih waspada, lan sateruse. Dhasaré yaiku kewaspadaan. Mula saka iku kowe weruh piye para bapa suci merhatiin awaké dhéwé! Kenapa padha diarani 'praktisi kasadaran'? 'Sober' tegesé wong sing waspada marang dhiri dhéwé, tliti. Padha waspada marang dhiri dhéwé lan nindakake karya batin. Padha ngawasi pikirane lan tetep waspada rohani terus-terusan.

— Geronda, Abba Isaac kandha: 'Pakaryan awan kudu selaras karo pakaryan bengi.'¹⁴⁰ Apa maksude kuwi?

— Maksude, kaya wong sing ndedonga ing wayah bengi lan pikirane tetep ana ing Gusti, mangkono uga ing wayah awan kudu ngupaya supaya ora kelangan konsentrasi, supaya pikirane ora nyimpang saka Gusti. Yen kowe ora nggatekake awakmu ing wayah awan, akèh rereged sing numpuk, lan coba mbusak mengko! Angel! Mung sedhela ora merhati — lan bakal teka akèh kesulitan nalika ndedonga, nalika kowe nyoba konsentrasi!

¹³⁸ Gregorius Palamas, Uskup Agung Thessaloniki, St. Babagan Pandonga lan Kasucianing Atiné, telung bab // Dobrotolyubie. Ing 5 jilid. Jilid 5. Edisi kaping 4. Moskow: Penerbit Biara Sretensky, 2010. kaca 291–294.

¹³⁹ Delengen Kejadian 1:26.

¹⁴⁰ Isaac Sang Suriah, ingkang Kinurmatan. Wacana Asketik. Wacana 70. kaca 78. — Cathetan juru basa.

Perhatian lan pangamatan dhiri iku wigati banget. Wong bisa ndedonga pirang-pirang jam, nanging yen ora waspada lan ora nggatekake dhiri, dheweke mung bakal nglangi ing papan sing padha. Nanging nalika pandonga dibarengi pangamatan dhiri, kita ora nembak sembarangan, nanging langsung marang benteng mungsuh.

— Geronda, kenapa pikiranku tansah ngumbara lan kenapa aku ora bisa nglumpukake?

— Sajrone pirang-pirang taun iki pikiranmu kaya jaran tanpa tali; sanajan saiki kowe ora bisa nguwasani. Perhatian iku penting, amarga ing sak detik pikiran bisa nggawa kowe menyang swarga, lan ing detik sabanjure, yen kowe ora waspada, menyang neraka. Sak isa-isamu, coba fokusake pikiranmu marang pikiran sing becik lan suci sing maringi kasucian marang manungsa.

Ngumpulake pikiran

— Geronda, pikiranku ngumbara ing endi-endi.

— Nalika aku isih cilik, bocah-bocah lanang biyèn nyekel merpati, ngiket tali ing sikilé lan main dolanan: padha ngeculaké, lan merpati mabur — makhluk kasihan kuwi padha mikir yèn wis bébas — nanging banjur bocah-bocah narik tali lan narik manuk cilik mau bali. Mangkono uga karo pikiranmu — bisa mabur dhuwur, nanging yèn Kristus nyekel ujung liyané, pikiranmu ora bakal lunga ngendi-endi — bakal mabur banjur bali marang Kristus.

— Geronda, kadhang aku konsentrasi, aku fokus ing pandonga, nanging nalika aku kélangan konsentrasi, ing sedhela pikirané isa tekan... ing Amerika. Képiye kuwi isa kelakon?

— Tiket menyang Amerika saiki larang tenan! Lan apa kowe kerep ana ing kana? Delengen kene, kendhalèkna pikirane, utawa kowe bakal ngrusak awakmu dhéwé lan nyebarake kita kabèh marang papat angin — aku mesthi ora bakal bisa mbayar utangmu. Donga saka ati, kanthi andhap asor, supaya setan ora nyolong kowe kanthi ngajak kowe ngobrol karo pikiranmu. Ngéling-éling pati bakal mbantu kowe banget ing bab iki. Yen kowe mikir: 'Gusti wis maringi wektu kanggo aku nyiapake, banjur Gusti bakal nelpon aku marang Gusti,' mula ora ana pikiran sing bakal nguwasani. Nalika pati teka, pikiran bakal nglumpuk lan ora nyasar menyang endi wae, uga ora kabawa nganti pucuking donya.

— Geronda, aku sedhih amarga pikiranku ngumbara nalika ndedonga.

— Pikiranku uga keganggu dening maneka kuwatir, sanajan aku kepengin supaya tetep ajeg karo Gusti. Banjur aku kandha: 'Gusti Allah, apa gunane pikiran kaya ngene iki ana ing ngarsane Panjenengan? Aku kakehan wani amarga kepengin supaya pikiran iki tetep karo Panjenengan!' Siji pikiran sing andhap asor narik sih rahmat Gusti, lan pikiran mau bali marang Gusti. Lan kowe kudu kandha: 'Panjenengan bener, Gustiku, ora kersa nulungi aku nglumpukaké pikiranku marang Panjenengan, amarga aku sengsara lan mlarat.' Nalika kowe dhéwé pracaya marang iki, Gusti bakal langsung nulungi kowe supaya bisa konsentrasi.

— Geronda, asring nalika aku ndedonga nganggo rosario, sanadyan ing wiwitan aku fokus, pikiranku banjur ngumbara sawisé. Aku nyoba, aku konsentrasi, nanging pikiranku ngumbara manèh.

— Coba pikirna sepira sedhihé yèn mung separo utawa sapertelu saka pandongamu sing tekan pangastané Gusti, déné sisane ilang ing dalan! Kowé perlu ketekunan lan kasabaran. Apa pikirane ngumbara? Balèkna! Apa ngumbara manèh? Balèkna manèh.

— Nanging kenapa, Geronda, aku angel banget konsentrasi?

— Amarga kowe isih ana ing undhak-undhakan pisanan saka perjuangan spiritual, lan yen kosok baline, iku bakal bertentangan karo tatanan alamiah, kaya bayi sing lair wis umur lima taun. Pikiran kita kaya anak jaran sing wiwitane mlayu ngetutake ibune, nanging ora suwe banjur lali: wiwit dolanan, ngunyah suket, main lan mlayu adoh, lan nalika eling, sadar yen wis kelangan ibune. Banjur mlayu, nemokake ibune, nanging ora suwe maneh lali maneh. Nalika wis rada tuwa, dipegang lan diiket ing mburine ibune, mula tansah ana ing sacedhake. Maksude, ing wiwitan pancen lumrah yen pikiran ngumbara nalika ndedonga. Nanging yen terus-terusan, pikiran bakal nyawiji karo Gusti lan ora bakal pisah saka Panjenengané; bakal kepengin ndedonga terus-terusan. Sawisé kuwi teka tentrem sing sampurna: ora ana siji pikiran sing nyelusup nalika ndedonga, lan pikirane tetep bébas saka pikiran-pikiran.¹⁴¹ Tahap sabanjuré yaiku kontemplasi.

¹⁴¹ Iki sawijining kahanan rohani ing ngendi sawijining wong, sawisé dibersihaké saka hawa napsu, ora nduwéni pikiran manèh. Minangka sing ditulis Abba Isaac, 'jiwa nggayuh menengé pikiran; saka menengé pikiran mau munggah marang kasucian ati, lan lumantar kasucian ati sawijining wong nggayuh panglihatan bab rahasia-rahasia Gusti Allah... Sawisé kuwi, pikiran nampa

Ayo padha maringi pikiran kita gawean

— Geronda, aku isih urip ing donya. Yen panjenengan kersa, tulung paringi pitutur marang aku carane njaga supaya ora keganggu lan ora keseret dening donya.

— Sampeyan bakal nemokake jawaban pitakon iki ing tulisané Abba Isaac. Waca papat baris pisanan ing bab kapisan kanthi teliti lan renungana. Sang wali kandha: 'Wedi marang Gusti iku wiwitaning kabecikan. Wedi kaya ngono, miturut pangandikane, lair saka pracaya lan ditandur ing ati manungsa nalika pikirane, sawisé pamit saka gangguan donya lan nglumpukaké manèh pikiran sing ngumbara mrana-mrene, nyawiji marang piwulang babagan nasib jiwa ing tembe.'¹⁴² Pancen ana sawatara prasyarat sing dibutuhaké kanggo pakaryan rohani kaya ngono, lan kowe durung nduwé kuwi. Nanging kowe bisa nindakake sing padha saiki uga, nalika kowe isih ana ing donya. Angel kanggo kowe ndedonga terus-terusan, amarga ndedonga kuwi rada kesel ing wiwitan, amarga hawa napsu isih manggon ing jeroning kowe. Mula, nalika kowe ora ndedonga lan pikiranmu ora kebak apa-apa, cobanen maringi pakaryan supaya setan ora duwe kasempatan nyebar wiji-wijine. Pakaryan kanggo pikiran bisa kaya ngene: nglumpukake pikiran lan ngembangake pangeling marang kafanaan kanthi becik—nanging kowe para wanita mesthi golek alesan kanggo nyerah marang putus asa lan keputusasaan!... Mula saka iku, luwih becik tansah kelingan kedadeyan-kedadeyan ing Prajanjian Anyar lan merenung babagan iku. Wiwiti saka Kabar Kabungahan lan akhiri karo Penyaliban, lan ayo pikirane tansah ngubengi iku. Nalika pikiranmu tekan titik sing tansah ngubengi mung kedadeyan-kedadeyan suci iki, mula bakal ana pangowahan batin ing jeronmu, lan iki bakal dadi kebangkitanmu.

— Geronda, aku pancen seneng karo tembung-tembung stichera: 'Liwat sisih Panjenengan sing kapancung, ya Sang Panyipta Urip, Panjenengan wis ngucurake kabeh aliran urip lan kaslametan.'¹⁴³

— Lan piye bisa ora seneng marang kuwi? Nalika wong mikirake Salib, sisihé Kristus sing ditusuk, paku-paku, cuka, empedu, lan saben rincian saka crita Injil bab sangsara sing ditanggung Gusti kanggo kita, pikirané mung tertuju ing Golgota tanpa gangguan. Banjur nyawa ndedonga kanthi tinepung marang Kristus sing disalib kanggo awake dhewe, kanggo kabèh sing isih urip lan sing wis seda, supaya Kristus, sing nampa tatu kanggo kita kabèh, paring welas asih marang wong-wong mau.

Pikiran kita kaya bocah enom sing ditinggal dhewe, kepengin terus-terusan ngumbara mrana-mrene, bebas tanpa wates lan nglanggar aturan. Nanging, gesang lan kaslametan kita gumantung marang disiplin pikiran. Yen kita bisa ngendhaleni lan nglatih pikiran, pikiran mau bakal tentrem lan dadi becik lan manut. Mula saka iku, sak isa-isa, aja nganti pikiran ngumbara tanpa tujuan. Latih rohani; ajarana supaya luwih akèh wektu ing omah, ing swarga, cedhak karo Rama lan Gusti.

Rasa anané Gusti

— Geronda, nalika aku lagi nindakake pakaryan mental, aku ora bisa ndedonga.

— Yen nalika kowe lagi makarya, pikiranmu ora nyimpang saka Gusti, mula iku padha karo Doa Yesus. Kosok baline, yen kowe lagi ndedonga nanging pikiranmu ora fokus marang Gusti, ndedonga kaya ngono ora ana gunane. Yen wong kesel karo Doa Yesus lan mung nyetel pikirane marang Kristus utawa Ibune Gusti, kuwi uga doa.

— Geronda, apa bisa wong njaga pangeling marang Gusti tanpa ngucapake Doa Yesus?

— Yen wong kuwi kandha marang awake dhewe: 'Aku adoh banget saka Gusti! Apa sing kudu tak lakoni supaya bisa cedhak karo Panjenengané?' — lan saka kéné muncul pangeling marang Gusti, banjur pandonga uga teka. Tansah nyoba ngrasakaké, rawuhé Kristus, Ibuné Gusti, lan para wali, lan tumindak kaya-kaya padha ana ing kéné, persis ing sacedhakmu. Sakjane, padha pancen ana ing kene, sanajan kita ora bisa ndeleng nganggo mripat jasmani. Arahake kabeh pikiran lan raosmu marang Gusti lan kandha: 'Gusti ndeleng aku. Apa sing tak lakoni saiki nyenengake Panjenengané? Apa sing kudu tak hindari supaya ora gawe Panjenengané sedhih?' Alon-alon, iki bakal dadi kahanan batinmu. Sampeyan bakal mikirake Gusti lan

panglihatan wahyu lan pratandha, kaya sing dideleng déning nabi Yehezkiel." (Deleng: Isaac the Syrian, the Venerable. Words of Asceticism. Word 59. kaca 386.) — Cathetan penerjemah.

¹⁴² Delengen: Isaac the Syrian, The Ascetic Discourses. Discourse 1. kaca 19. — Cathetan penerjemah.

¹⁴³ Delengen: Octoechos, Nada 5. Ing sonten Setu, stichera ing ibadah stichera. Ing basa Rusia: "Saka dhadha Panjenengan sing kapancung, ya Pangurip, Panjenengan wis ngucurake aliran urip lan kaslametan marang kabèh."

nindakake apa wae sing bisa kanggo nyenengake Panjenengané. Mangkono katresnan marang Gusti saya tuwuh lan ngrembaka; mangkono pikiran lan ati nemu kabungahan; lan mangkono sampeyan bakal sinau tetep ing Doa Yesus tanpa alangan.

— Geronda, apa tegese paribasan: 'Elinga Gusti, lan kowe bakal weruh Gusti'?

— Eling marang Gusti tegesé nyetel pikiran marang Gusti. Wong sing eling marang Gusti urip ing Gusti, lan kanthi mangkono ndeleng Gusti ing endi-endi lan ing saben bab. Wong sing wis nggayuh iki tansah ngrasakaké rawuhe Gusti lan kebanjiran rasa syukur marang Panjenengané. Dhèwèké ndeleng cap berkahé Gusti ing saben bab. Padha ndeleng sakupenge lan nyadari yèn Gusti ora mung ngopeni manungsa, nanging uga sak donya, kalebu ing bab-bab sing paling cilik. Ing endi wae dheweke ndeleng, dheweke weruh kamulyaning Gusti. Dheweke ngangkat pandangane menyang langit lan kaget dening rawuhe Gusti. Dheweke ndeleng bumi, manuk-manuk, wit-witan, lan ing mburi kabeh iku dheweke weruh Gusti, Sang Panyipta. Iki dadi pandonga lan pangeling marang Gusti bebarengan.

Bab 4. **Babagan kerjasama pikiran lan ati**

Donga dadi saka jeroning ati nalika pikiran nyawiji karo ati

Pak Tuwo, kepiye carane pikiran mudhun menyang ati?

— Nalika ati ngrasakake lara, pikiran mudhun menyang ati. Apa tegese 'ati ngrasakake lara'? Nalika wong mikirake berkah saka Gusti lan rasa ora sukur ing dhiri, rasa lara nyabet atine, lan pikiran katarik menyang kana.

— Geronda, nalika aku sirah pusing, aku ora bisa ndedonga.

— Bayangna sikilmu lara lan pas wektu kuwi kowe motong tanganmu nganggo piso. Apa sing kelakon? Kowe lali karo lara ing sikilmu lan ngalihake kabèh perhatianmu marang tanganmu sing tatu. Koyok ngono uga karo sirah mumet sing nyegah kowe saka ndonga. Pikirna dhisik dosa-dosamu, banjur kasangsarané wong liya, banjur atimu bakal wiwit lara. Larane atimu kuwi 'netralaké' sirah mumetmu, lan pandonga saka jeroning ati diwiwiti—kanggo awakmu dhéwé lan kanggo sak donya.

— Geronda, apa sing kudu ditindakake supaya pikiran ora ngumbara lan ora keganggu?

— Angel ngendhalèkaké pikiran sing mlayu luwih cepet tinimbang kacepetan cahya. Kowe kudu, kaya ngopeni bocah, 'njupuk tangané' lan nuntun menyang sangsara, wong lara, wong sing ditinggal, lan wong sing wis seda. Banjur pikiran, sawisé nyekseni kabèh mau, bakal miwiti ngetok lawang atimu, lan atimu—sanajan atimu atos—bakal mbukak, lan pandonga bakal dadi tulus, lan wong iku, karo luh ing mripaté, bakal miwiti nyuwun pitulungan marang Gusti. Nanging yèn ana wong mikiraké kabèh iki lan ora ngrasakaké welas asih—yèn atiné ora kagèt déning sangsara manungsa, sangsara arwah sing kaukum, utawa sangsara jiwane—maka kuwi ateges wong kuwi wis krasa bosen, lan pamikiran daging lan dhiri lawas ing jeroné kuwat banget.

— Geronda, asring nalika ibadah pikiranku ora ngarah menyang swarga, nanging fokus marang sangsara manungsa.

— Kabeh mau ora bisa dipisahake. Tujuane ora mung maca tembung-tembung pandonga utawa mung njaga pikiran supaya bebas saka pikiran apa wae; sing perlu yaiku supaya 'mesin cilik' bisa mlaku, supaya atimu melu ngrasakake apa sing kok pandongaké.

— Geronda, nalika aku bali menyang sel sawisé ngrampungaké tugas, aku nyoba nglumpukaké pikiranku, mbebasaké dhiri saka pikiran babagan gawean lan macem-macem gambaran, nanging sirahku isih mumet.

— Iki dudu bab 'nglumpukaké otakmu', nanging bab nggunakaké pikiranmu. Lan kowe nglumpukaké otakmu amarga kowe ndedonga nganggo sirahmu. Nalika wong ndedonga nganggo sirah, lumrah yèn otaknya kaku lan banjur sirahé wiwit lara. Kowe ora siji-sijiné sing nduwé masalah iki. Wong-wong nindakake kegiatan sing apik kanggo jiwa—umpamane maca buku spiritual kaya—nanging tinimbang nggunakake akal, padha nyoba mikir kakehan, mula pungkasané padha sirah mumet. Masalah sing padha muncul kanggo wong-

wong sing ndedonga kanthi tulus nanging mekanis,¹⁴⁴ lan sawisé iku atiné lara. Nalika aku arep ndedonga lan nyoba konsentrasi, pikiranku kudu ngarah marang Kristus. Banjur ora ngumbara, nanging langsung ngirim 'pesen' marang ati lan nyambung karo ati. Makarya nganggo akal iku prakara liya; iku ngentekake tenaga. Napa aku kerep kandha marang kowe yen kowe kudu ngrasakake lara wong liya kaya lara awakmu dhéwé? Pikiran kudu mlebu ing lara wong liya, lan mung sawisé kuwi wong bisa ndedonga. Yen ora, iku dudu ndedonga, nanging mung laporan. Contone, kowe bisa ngomong nganggo akal manawa ana wong sing lara lan kowe kudu ndedonga kanggo wong-wong mau, nanging pikiran lan atimu ora melu ing kéné. Nanging yèn kowe dhéwé sing ngrasakaké lara, pikiranmu mesthi fokus marang kuwi. Koyok kuwi uga: yèn kowe nganggep lara wong liya dadi lara kowe dhéwé, pikiranmu bakal tetep konsentrasi ing kono.

— Geronda, nanging ing kahanan kaya ngono, apa ana jaminan yèn pikiran ora bakal keganggu?

— Ora ana jaminan kaya ngono, lan pikiran bisa waé kélangan konsentrasi. Kabeh gumantung sepira abot rasa lara sing dirasakaké. Contoné, ing sawijining omah ana pasien sing wis dicopot usus buntu: seduluré bisa lungguh bareng sakwentar, mbok menawa nyanyi utawa jaged sethithik, banjur kabèh padha nerusaké kegiyatane. Beda maneh yen ana wong sing lara abot, contone kena kanker: wis ana tragedi gedhe sing nyerang, sing ora ana siji wae ing omah sing bisa lali sanadyan sedhela. Mung wong sing ora paham sakabehe abote kahanan kuwi sing bisa kesasar ing kesibukan liyane. Aku kelingan nalika isih cilik, adhiku sing lara abot digawa mulih sawijining dina. Dhèwèké meh mati, nanging aku njupuk harmonikaku, lungguh ing sacedhaké lan miwiti main — tanpa nyadari yèn dhèwèké bisa waé sékèh.

— Geronda, apa kuwi ateges yèn otak iku organ fisik, déné pikiran iku spiritual?

— Pikiran ing manungsa iku kaya alkohol ing anggur: kakuwatane ana ing kono, dudu ing banyu woh anggur. Mangkono uga, pikiran iku daya uripé otak, bab paling becik sing diduwèni manungsa.

'Dadi, Geronda, apa jantung mandheg makarya amarga pikiran ora makarya?'

— Mesthi ora, jiwa sing pinaringan berkah! Kabeh kekuwatan ana ing kono.

— Lan otak, Geronda? Apa tegese ora ana gunane sakabehe nalika ndedonga?

— Iku uga dibutuhake, nanging mung nganti wates tartamtu: akal sing mutusake mlebu ing lara wong liya. Mung kuwi. Banjur pikiran wiwit makarya. Wong kudu mikirake kasangsaran lan kesulitan tartamtu sing dialami wong liya, ngrasakake welas asih marang wong-wong mau, lan miwiti ndedonga.

Katresnané Gusti nglumpukaké pikiran menyang manah

— Geronda, kadhangkala nalika ndedonga, supaya pikiranku ora nyasar, aku ngucap: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, aku tresna marang Panjenengan.'

— Kowe tresna marang Gusti Yesus Kristus, nanging pikiranmu ngumbara adoh saka Panjenengané nalika ndedonga Doa Yesus — apa kuwi bisa? Ngandhani Panjenengané sapisan utawa kaping pindho yèn kowe tresna marang Panjenengané — kuwi bisa. Nanging yèn kowe mbaleni tembung-tembung kuwi terus-terusan, mula kuwi ora bener. Sampeyan ora bisa nduwé siji bab ing atimu, sijiné ing pikiranmu, lan sijiné manèh ing lambemu. Banjur tembung Kitab Suci lumaku marang kita: 'Wong-wong iki nyedhak marang Aku nganggo cangkemé lan ngajèni Aku nganggo lambéné, nanging atiné adoh saka Aku.'¹⁴⁵

— Geronda, kenapa aku ndonga tanpa kehangatan?

— Amarga kowe keganggu dening bab-bab ing njaba. Atimu ana ing panggonan liya; ora ana semangat ing kono, ora ana katresnan marang Gusti, lan mulane Doa Yesus metu ringkih. Katresnan marang Gusti nglumpukake pikiran menyang ati, banjur wong iku 'kelangan akal'.

— Geronda, kepiye carane supaya tansah ngupaya marang Gusti lan nglakoni Doa Yesus saka jero ati?

— Yen wong tansah ngelingi berkah saka Gusti lan kasunyatan manawa dhèwèké ora nate nindakake apa-apa kanggo mbalèkaké marang Gusti, mula rasa sedhik nyusup ing ati lan ati mau wiwit makarya. Atiné nyempet dhéwé amarga katresnan, lan dudu manungsa sing ngetutaké pandonga, nanging pandonga sing ngetutaké dhèwèké. Mula saka iku, tansah nduwèni pikiran sing welas asih lan andhap asor. Gusti manggon ing ati wong sing andhap asor;¹⁴⁶ lan mula sih rahmaté Gusti bakal mlebu ing jeroné kowé, atimu bakal dadi legi, lan pandongamu bakal dadi tulus saka jeroné ati.

¹⁴⁴ Contone, kanthi nahan ambegan.

¹⁴⁵ Mat. 15:8. Delengen uga: Yes. 29:13.

¹⁴⁶ Delengen Yesaya 66:1–2.

— Dadi, apa kuwi ateges sanajan pikiran ala ora bisa mlebu ing wektu kuwi?
 — Ora, ora bisa. Supaya pikiran ala bisa muncul, kowe kudu mandheg ndedonga. Nanging sanajan kowe mandheg ngucapake Doa Yesus nganggo pikiranmu, nalika atimu isih terus ndedonga, pikiran ala isih ora bisa muncul — amarga atimu lagi ndedonga!
 — Geronda, berkahana aku lan paringi pitutur marang aku babagan carane nglumpukake pikiranku.
 — Nyawa sing pinaringan berkah, aku muga-muga pikiranmu bisa dipusatake ing atimu. Apa tegese nalika kita ngomong 'ati'? Sawise kabeh, ati dudu wadhah sing kudu diisi pikiran. Ati iku titik fokus saka raos lan emosi kita. Mula, nalika kita ngomong 'supaya pikiran dipusatake ing ati', maksude supaya dipusatake ing katresnan, ing kabecikan, ing pangarep-arep sing ngajeni, ing kabungahan sing manis banget lan ora bisa diungkapake... Gusti iku Katresnan, lan ati ngemot katresnan; yen ati wis resik, mula kita bisa ngomong yen wong iku nduweni Gusti ing jerone.

'Kowe kudu tresna marang Gusti Allahmu kanthi sakabehing atimu, lan sakabehing nyawamu, lan sakabehing pikiranmu.'¹⁴⁷ Tresnaa marang Panjenengané kanthi sakabehing dhiri. Yen pikiran ngrasakaké rasa legi sing mlebu ing ati lumantar katresnan lan kabecikan, mula pandonga 'Gusti Yesus Kristus, welas asihana marang aku' bakal ngisi sakabehing dhiri kanthi rasa ngeri lan welas asih sing gedhé.

Dhasar urip rohani kabèh dumunung ing ngersahake atiné wong supaya nampa Kristus lan ngendhalèkaké pikiran. Wong kudu njamin yèn pikiran ngrasakaké énak manggon ing atiné. Yèn pikiran ngrasakaké énak manggon ing atiné, ora bakal péngin ninggalaké atiné — kaya bocah sing ora péngin ninggalaké toko permen.

Bagéan 6. Urip Liturgi

"Gereja iku omahé Gusti Allah piyambak; iku maringi kasucian marang manungsa, lan ing kono manungsa nampa sih rahmat Ilahi. Mung mikir bab iki waé wis cukup kanggo ngisi manungsa kanthi rasa ngeri lan ngajeni."

Bab 1. Bab Mangsa Taun Gréja

'Kristus wis lair'¹⁴⁸

Pak Tuwo, apa ora apa-apa turu sedhela sesuk sawisé Ibadah Wengi Kabèh ing Dina Natal?¹⁴⁹
 — Ya wis, ayo padha turu suwe uga ing Dina Natal! Ibuku biyèn kandha: 'Ing wengi Natal, mung wong Yahudi sing ngorok.' Ing wengi Kristus lair, para agung lan kuwasa ing donya iki padha turu nyenyak, déné para panggembala padha jaga.¹⁵⁰ Padha ngawasi wedhusé ing wengi lan main suling. Apa kowe weruh bedané? Para panggembala sing jaga diparingi hak istimewa kanggo ndeleng Kristus.

— Geronda, guwa kuwi kaya apa?

— Iku guwa ing watu, lan ora ana apa-apa ing kono kajaba siji panggonan pakan kéwan; ora ana liyané. Mung wong mlarat sing teka ing kana kanggo nyumputké wedhusé. Ibu Allah, bebarengan karo Yusuf, teka ing guwa iki,¹⁵¹ amarga kabèh losmen wis kebak. Ing kono ana keledai lan anak sapi, sing nhangatake Kristus nganggo ambegané.

¹⁴⁷ Matius 22:37.

¹⁴⁸ Irmós saka ode kapisan ing kanon kanggo Perayaan Kelahiran Kristus.

¹⁴⁹ Ing Biara Santo Yohanes Teologian, jaga biasane diwiwiti jam sanga bengi lan, bebarengan karo Liturgi, rampung watara jam papat esuk. — Cathetan panerjemah.

¹⁵⁰ Delengen Lukas 2:8.

¹⁵¹ Delengen Lukas 2:7.

'Sapi iku ngerti sapa sing wis nduwèni dhèwèké, lan keledai ngerti palungané tuwané'¹⁵² — apa iki ora kaya sing diomongaké nabi Yesaya?

— Geronda, sepira endahé diucapaké ing stichera dina iki yèn Theotokos sing Maha Suci, nalika ndeleng Kristus sing anyar lair, kandha, 'bungah lan nangis bebarengan: Apa kula badhé nyuguhaké susu dhumateng Panjenengan, dhuh Panguripé sadaya, utawi badhé kula kidung dhumateng Panjenengan minangka Putra lan Gusti kula? Kula badhé nyebut Panjenengan pundi?'¹⁵³

— Iki misteri Allah, pangendhukaning Allah sing paling agung, sing ora bisa kita pahami!..

— Geronda, kepiye carane kita bisa ngalami prastawa Natal iki ing atine lan ngrasa yèn 'Kristus lair dina iki saka Perawan'?¹⁵⁴

— Supaya kita bisa ngalami lan ngrasakake prastawa ilahi iki, pikiran kudu dipusatake marang makna-makna ilahi. Banjur manungsa bakal owah. 'Mukjizat ageng lan mulya wis kelakon dina iki,'¹⁵⁵ — kaya sing kita nyanyiake. Yen pikiran kita manggon ing kana, ing 'kamulyan', ing kaajaiban, mula kita bakal ngrasakake kanthi ati misteri agung lairé Kristus.

Lan aku bakal ndedonga supaya atimu dadi palungan ing Betlehem lan supaya Sang Bayi Ilahi maringi kowe kabèh berkahé.

Lent Suci — prosesi menyang Golgota

— Para sedulur wadon, mugi kowe padha nampi mangsa Prapanca sing berkah lan pitulungan istimewa saka Gusti Allah sajrone telung dina kapisan.¹⁵⁶ Mugi taun iki, sajrone Prapanca, kowe ora kebanjiran akèh kuwatir, lan kowe bisa ngrasakaké Sang Kasangsaran Kristus ing atimu, luwih nyawisaké awakmu kanggo pakaryan rohani. Kanthi diwiwiti nyanyèkaké Triodion Prapanca¹⁵⁷, kudu diwiwiti prosesi menyang Golgota. Lan yen wong nggunakake wektu iki kanggo kauntungan rohani, sawise seda atine, mungguh gunung, ora bakal nemoni alangan ing dalan menyang donya liyane.¹⁵⁸ Dina-dina suci iki teka saben taun, nanging masalahé saben taun sing liwat wektu kita saya sithik. Lan kepiye kita migunakaké wektu iki? Kanggo kauntungan langit, utawa mbuwang-mbuwang ing bab-bab donya?

Para biksu miwiti saben Masa Prapaskah Agung kanthi telung dina ing ngendi padha nyawisake kabeh tenaga kanggo puasa paling ketat lan pandonga sing khusus. Wong awam uga nduwé telung dina istimewa — ora mung sepisan setaun, nanging saben minggu: Jumat, Sabtu, lan Minggu — nalika padha nyawisaké kabèh tenaga kanggo hiburan sing heboh lan kesenengan sing diraguhi. Untunge, telung dina pangastine Prapaskah iki diamalake ing biara-biara lan dening sawetara kulawarga Kristen ing donya luwih amba — lan iki sing nyangga donya. Pandonga lan puasa intensif sajrone telung dina iki nglindhungi donya saka akèh ambruk rohani sing biasane nyerang manungsa nalika telung dina nikmat donya.

— Geronda, kenapa ketegasan kaya ngene sajrone telung dina pisanan Puasa Agung iki?

— Utamane supaya wong bisa nyetel awaké dhéwé marang puasa lan nahan napsu. Wiwit minggu kapindho, nalika padha miwiti mangan saben dina nanging mung sapisan — ing wayah sore — iku bakal luwih manis tinimbang jamuan raja. Nalika aku manggon ing biara komunal, sawisé sawetara dina pisanane puasa, kita nganggep kaldu polos jam papat sore iku minangka berkah sejati. Kowé wis ora mangan utawa ngombe apa-apa telung dina, lan saiki kowé bisa ngombe sithik sup saben dina — apa kuwi dudu berkah?

Telung dina pantang mutlak ing wiwitan Prapanca Agung mbantu wong bisa puasa sakabehe Prapanca Agung. Nanging yen ana wong pancen ora duwe kekuwatan kanggo periode asetik telung dina kaya ngono, ya ayo padha ngunyah krupuk siji utawa loro ing wayah sore, utawa paling ora ora mangan lan ngombe saben dina nganti wayah sore. Luwih becik ngendhokaké ing kéné: yèn ana wong pingsan lan ora bisa nindakake pakaryan rohani, apa gunané? Ing sawijining dina Selasa ing minggu kapisan Prapta Agung, Eyang Barlaam

¹⁵² Yesaya 1:3.

¹⁵³ Stichera iki ora ditemokake ing Menaion Slavia, nanging ing Menaion Yunani iku stichera katelu ing 'Ya Gusti, aku wis muni' ing Vesper tanggal 24 Desember. — Cathetan penerjemah.

¹⁵⁴ Stichera kanggo Jam Sanga ing wayah bengi sadurunge Rayane Kelahiran Kristus.

¹⁵⁵ Stichera kapisan kanggo pesta Kelahiran Kristus.

¹⁵⁶ Miturut Statuta, pantangan panganan lan banyu sakabehe dibutuhake sajrone telung dina kapisan ing Puasa Agung.

¹⁵⁷ Triodion Prapaskita dinyanyèkaké wiwit Minggu Sang Pemungut Cukai lan Farisi nganti Setu Agung.

¹⁵⁸ Delengen: Gregorius Sang Rahib, muridé Santo Basilius Anyar. Bab cobaan jiwa nalika wayah seda.

saka kaliva Para Eyang Barlaam lan Joasaph menyang sawijining sel ing ngendi ana loro biksu enom, kanca-kancané, sing bubar manggon ing kono. Dheweke ngetok-ngetok lawang—nanging meneng bae. Dheweke mbukak lawang dhéwé lan weruh yèn loro sedulur kuwi padha nggilethak tanpa obah. "Ana apa?" pitakoné, "kowe lara?" "Kita lagi puasa tanpa mangan utawa ngombe!" wangsulané. "Ayo, tangi cepet!" kandhané. 'Taua teh, loro sendhok gula saben cangkir, mangan roti kering; paling ora kowe bisa ndedonga, yen ora kowe malah ora bisa nyekel mantera ing tanganmu. Puasa kaya apa iki? Gunane opo?!'

— Geronda, kepiye carane aku bisa sinau nglakoni puasa luwih ketat nalika Prapaskah Agung?

— Wong ing donya padha éling nglakoni pangendalian dhiri paling ora nalika Prapta Agung, déné kita para biksu kudu tansah nggatekake pangendalian dhiri sapanjang taun. Bab sing paling utama sing kudu digatekake saben kita yaiku napsu jiwa, banjur napsu daging. Yen ana wong luwih milih asketisme fisik lan ora ngupaya ngilangi napsu jiwa, mula dheweke mung nglangi ing papan sing padha. Nalika pisan, ing wiwitan Puasa Agung, ana wong awam teka ing sawijining biara, lan ana sawijining biksu sing tumindak kasar marang dheweke. Nanging, wong awam iku nduweni niat apik lan ora ngukum biksu mau. Mengko, wong awam iku teka marang aku lan kandha: "Aku ora tersinggung karo dheweke, Geronda; soale dheweke lagi metu saka telung dina puasa ketat!" Yen biksu kuwi puasa sacara rohani telung dina, mesthine dheweke bakal ngrasakake swiwi rohani lan luwih sopan marang wong liya. Nanging dheweke kanthi sombong maksa awake dhewe puasa ketat telung dina, mula dheweke krasa kabeh wong kudu menehi apa-apa marang dheweke.

— Geronda, apa sing kudu tak pikirake nalika puasa?

— Pikirna sangsara Kristus, pangorbanané ing Salib. Nanging sakabehé, ora perlu ngenteni Prapaskah kanggo nindakake iki — kita para biksu kudu ngalami maneh Sangsara Kristus saben dina, amarga kidungan lan ibadah gréja mbantu kita nindakake kuwi saben dina.

Sajrone Prapaskita Agung, kita diparingi kasempatan luwih gedhe kanggo upaya rohani, kanggo partisipasi sing luwih kebak ing Kasangsaran Juruslamet kita—liwat tobat, sujud, ngendhaleni hawa napsu, lan nyuda asupan panganan amarga katresnan marang Kristus.

Mula saka iku, ayo padha njupuk manfaat sing paling ageng saka upaya rohani iki. Saiki, kita nduweni kahanan sing banget nguntungake lan kesempatan paling apik kanggo nyedhaki Gusti sing disalib lan nampa pitulunganipun. Luwih rohani kita nglakoni Prapaskah, luwih jero kita bakal malih lan luwih bungah kita bakal nampani Paskah Suci.

Kula ngaturaken pangajeng-ajeng kiyat lan ajeg sajrone Prapta Agung, supados panjenengan saged munggah dhumateng Kristus ing Golgota bebarengan kaliyan Sang Putri Allah ingkang Maha Suci lan pelindung panjenengan, Santo Yohanes Teologian, lan dados tiyang ingkang mèlu nandhang Sangksara Gusti kita. Amin.

"Kula nyembah Sangksara Panjenengan, ya Sang Kristus"¹⁵⁹

— Geronda, kepiye carane aku bisa ngembangaké rasa ngajèni marang Sangsaé Kristus?

— Kaping pisan lan paling utama, kita kudu merenung babagan Kurban Agung sing wis diparingake Kristus kanggo kita, lan uga babagan sepira kita ora ngucapake syukur lan sepira kita wis nindakake dosa. Waca Bapa-bapa Suci sing nyritakaké bab iki — kuwi uga bakal mbantu kowe sethithik. Nanging Kasangsaran Suci iku dhéwé, Kurbané Gusti iku dhéwé, bakal luwih mbantu kowe. Kristus ora mung mulang kita nganggo tembung — ora, Panjenengané nyawisaké awaké dhéwé dadi kurban kanggo umat manungsa, nandhang sangsara, disalib, lan nglakoni akèh pangremehan lan panyiksa.

— Lan paukuman sing memalukan ing Salib, Geronda...

— Inggih, sing paling ngremehake saka kabèh! Nggegirisi yen dipikirake! Kabeh nabi wis maringi pratandha bab rawuhe Kristus, nanging wong Yahudi malah nggebu Panjenengané, ngidini Panjenengané, ngina Panjenengané lan, ing pungkasané, nyalib Panjenengané! Kabeh iki nggawe wong kroso ngeri lan ngajeni banget nalika dipikirake. Malah wong sing paling acuh tak acuh, yen isih duwe sethithik kabecikan, bakal tangi urip rohani amarga renungan iki.

— Geronda, ing sonten Kamis Agung, sawisé Liturgi Kasangsaran, aku ora nginep ing gréja nanging bali menyang selku.

¹⁵⁹ Troparion ing Jam Sanga ing Jumuah Agung.

— Sayang tenan. Aku kira kowe paling ora nduwé rasa ngajèni! Apa kowe tenan ora nginep ing gréja ing sonten Kamis Agung? Apa kowe ninggalaké Kristus sing disalib piyambak lan mulih menyang selmu?

— Akeh sedulur wadon, Geronda—sejatine mayoritas—tetep ana ing gréja, nanging aku angel konsentrasi merga gampang keganggu déning swara kresek paling alit—mula aku jaga ing selku.

— Ya wis, yen mangkono. Pasang gambaran Penyaliban ing selmu, lan ndedonga ing ngarepé: 'Mulyakna Penyaliban Panjenengan ingkang Suci, ya Gusti' lan 'Ibu Allah ingkang Paling Suci, kita nyembah Sang Putra Panjenengan.' Ing wektu sing padha, sujud — sak pirang-pirang sing kowe bisa. Kowe kudu ngalami dina iki kanthi jero. Ing Jumat Agung, aku ngunci awakku ing selku kanggo tujuan iki.

— Taun iki, Geronda, ing Jumat Agung aku nglakoni puasa ketat, nanging ing wayah bengi, nalika ibadah panguburan Kain Kafan, aku ora bisa ngadeg. Yen aku wis ngajeni Sang Gusti kanthi cukup, apa aku bakal ngidini awake dhewe lungguh ing gréja ing wektu kaya ngono?

— Apik tenan kowe tekun banget ing pangastine. Lan piye isa mangan ing dina kaya ngono? Sing krasa angel bisa nahan luwe nganggo roti kering. Biyen, ing biara-biara ing dina Jumat Agung, mung para biksu tuwa lan sing lara sing diparingi ijin ngombe teh karo roti kering ing wayah sore. Sawetara biksu ing dina iki, niru Gusti—sing diwenahi wong Yahudi cuka sing dicampur empedu kanggo ngombe ing salib—¹⁶⁰ uga ngombe sithik cuka anggur. Nalika aku teka ing Biara Philotheos, ing taun kapisan aku ora mangan apa-apa sajrone Minggu Suci. Ing Jumuah Agung, sawise ngerti yen ana adat sawetara wong ngombe cuka, aku uga ngombe sithik. Nanging cuka kuwi ternyata kenceng banget, nganti aku pingsan.

— Geronda, kenapa sajrone Minggu Suci aku bisa ora mangan telung dina, sanajan biasane aku angel puasa?

— Minggu Suci iku wektu kanggo meratapi sangsara Kristus. Yen ana wong sing cedhak karo kowe tilar donya, apa kowe bisa mikir babagan panganan? Nalika tragedi kaya ngono kelakon, kowe ora bisa mangan utawa ngombe.

— Geronda, ing Setu Agung iki pisanan kita nyanyi kidung 'Immaculate' karo doxologi — biyèn kita mung maca.¹⁶¹

— Aku krungu. Nanging aku kepengin kowe ngandhani sing sejatine. Nalika kowe padha nyanyi, apa kowe padha mikirake Kristus, apa kowe padha mènèhi lakon panguburané? Lan sedulur wadon sing maca ayat-ayat mazmur, lan kowe, sedulur-sedulur wadon, sing nyanyi troparia — kowe kabèh kaya ana ing panggung! Pertunjukan apa sing wis kowe gelar? Apa kowe wis sinau lagu anyar? Nanging kuwi sakabehe donya! Apa pancen angel dimangerteni? 'Para Suci' ing Sabtu Agung iku ratapan ing kuburan. Ratapan! Ing bab-bab liyane, ora pati nggegirisi yen rada kebablasan, nanging ing kene Kristus disiksa, dipukul, diumpat, banjur disalib, lan saiki kita ngubur Panjenengané. Yen sanajan ing dina kaya ngene kowe ora kroso yèn kowe lagi nyanyi, mula aku ora ngerti kepiye carane bisa mbantu kowe.

— Geronda, miturut paugeran Gunung Athos, apa lonceng muni minangka tanda panguburan ing Jumuah Agung?

— Lonceng muni nalika Kain Kafan digawa metu.

— Lan lonceng panguburan uga dipun muni ing wayah awan?

— Apa pancen wigati ing endi lan kepiye carane muni? Sing paling utama yaiku muni lonceng sing ngumumake panguburan Kristus muni ing atiku.

"Dina Kebangkitan"

— Geronda, ana sawetara peziarah teka kene karo anak-anake, lan bocah-bocah cilik padha bungah: "Oh, endhog abang sing ayu tenan kene!"

— Aja nganti bocah-bocah kesengsem karo barang-barang ayu, merga bakal mung merhatiin tampilan njaba lan ora ngupaya makna sing luwih jero. Cukup kandhaa yèn endhog abang iku lambang donya, sing wis kecipratan Getihé Kristus, lan yèn kabèh donya wis ditebus saka dosa.

— Geronda, aku kagum karo keberaniané para wanita sing nggawa mur.

¹⁶⁰ Delengen Matius 27:34, Yohanes 19:28–29.

¹⁶¹ Miturut tradisi gerejawi kuna, Mazmur 118 ('Sing Tanpa Cacat') dinyanyikaké ing Setu Agung, ayat-ayaté bergantian karo nyanyian troparia panguburan sing dikenal minangka 'puji-pujian'. — Cathetan penerjemah.

Para pembawa murri percaya marang Kristus kanthi sakabehe; katresnan ilahi kobong ing atine, mula padha ora nggatekake bebaya apa wae. Yen geni katresnan ilahi durung kobong ing atiné, apa padha wani nindakake iki? Ing esuk banget, nalika isih dilarang metu ing dalan, padha mangkat karo wewangian k ing tangané menyang Makam Suci amarga katresnan marang Kristus. Mula saka iku, padha dianggep pantes ngrungokaké kabar kabungahan Paskah saka malaikat.

— Geronda, kepiye carane kita bisa ngrasakake kabungahan Paskah?

— Kanggo kabungahan sejati teka, kita kudu ngrembakaake sedhik kang kebak kabungahan ing jeroning ati. Yen kita nglakoni Minggu Suci kanthi taqwa lan pangurmatan, mula kita bakal nampa Kebangkitan Suci kanthi kabungahan rohani lan kabungahan suci.

— Geronda, entah kenapa aku angel krasa banget bungah ing wengi Paskah...

— Kuwi pancen kelakon — sawise kabeh, sajrone Pekan Suci kita wis ngalami sedhik sangsara, utamane ing wayah bengi Jumuh Agung. Lan amarga raos sedhik luwih jero tinimbang raos kabungahan, kita ora bisa ngatasi kahanan pikiran iki mung ing siji dina. Dudu ateges atiné ora bungah marang Kebangkitan Kristus—ora. Mung atiné ora bungah nganti saktene sing dikarepake dina kang mulya iki. Nanging alon-alon, sajrone Minggu Padhang—sing sakabehe dadi siji dina Paskah sing terus-terusan—sedhik Pasca Suci sirna lan atiné kebak kabungahan Paskah. Ing dina kapindho, wong wiwit ngrasakaké semangat Paskah.

— Napa, Geronda, sawetara biara nganakake prosesi ing dina kapindho, malah ing dina katelu Paskah?

— Kanggo nyebarake kabungahan Paskah marang wong-wong ing sakupenge.

— Apa, padha muni lonceng uga, Geronda?

— Sajrone Minggu Padhang, lonceng muni, lan palang, palu, lan simbal¹⁶² muni kanthi kabungahan, lan atine nyanyi, ngalami 'Dina Kebangkitan'.¹⁶³

Kabungahan swarga Kristus

Lan kabungahan tanpa wates saka Paskah

Kanthi rasa ora tentrem sing manis lan tentrem

Mugi Gusti tansah maringi iki marang sedulur-sedulurku ing rohani!

Bab 2.

Bab pandonga bebarengan

Gereja iku omahé Gusti Allah

Geronda, akèh wong pracaya yèn menyang gréja ora penting.

— Wong-wong ora mangertos wigati jero rawuh ing gréja, lan kanthi nglirowakaké omahé Gusti, padha motong kabel sing nyambungaké karo Gusti kanthi tangané dhéwé. Ing endi, mula, padha bisa nemokaké pitulungan? Sayangé, akèh wong Kristen ora melu sakramèn lan mulané dadi korban pangaribawa setan.

Aku tansah ngajak umat supaya menyang gréja—iku omahé Gusti Allah dhéwé; iku maringi kasucian marang manungsa, lan ing kono wong nampa sih rahmat Ilahi. Mung mikir bab iki waé wis cukup kanggo ngisi ati kita karo rasa ngeri lan ngajab. Ing gréja, Kristus, Ibumé Gusti Allah, lan para wali padha ndelok kita saka dhuwur; ing kono kita nyuwun pitulungan marang para wali lan bisa langsung ngomong karo wong-wong mau. Yen tetep ana ing njaba ambang lawang, kita kelangan kasempatan kanggo urip lumantar sakramen. Ing kana, ing gréjaé Gusti, Kristus diparingaké dadi kurban kanggo kita lan maringi Awak lan Getihé. Apa iki ora kuduné nggawe kita kebak rasa ngajri?

— Geronda, saiki aku ora bisa menyang gréja amarga lara. Aku kangen banget marang ibadah gréja!

¹⁶² Bilo — panel kayu gedhé sing digantung. Klepalo — panel logam sing digantung. Simandr — panel kayu portabel. — Cathetan penerjemah.

¹⁶³ Irmós saka ode kapisan ing Kanon Paskah.

— Saiki kowe kudu sabar sethithik. Nalika aku ngabdi ing tentara lan melu operasi ing gunung,¹⁶⁴ — coba bayangna!— aku ora weruh gréja pitung wulan. Sawisé kuwi aku dikirim menyang Nafpaktos kanggo ndandani sawetara radio, lan aku kudu langsung bali. Aku nindakake apa sing kudu tak lakoni lan, nalika bali, mandheg ing sawijining gréja pinggir dalan. Wektu kuwi Lenten Agung, lan wong-wong padha nyanyi Akathist marang Sang Ibumé Gusti Allah sing Paling Suci ing njero gréja. Aku ora bisa mlebu, ora bisa ninggalake radio tanpa dijaga, lan wektuku mepet. Aku mung ngadeg ing lawang gréja limang menit. Kowe ngerti aku nesu tenan? Aku nangis kaya bocah cilik! "Gusti Allah," aku ngeluh, "aku wis dadi apa iki! Wiwit cilik, aku biyèn teka ing gréja luwih dhisik tinimbang juru gréja. Lan saiki aku wis pitung wulan ora menyang gréja!"

— Geronda, nalika aku mlebu gréja langsung saka tugase ing archondarion, aku ora bisa konsentrasi ing ibadah.

— Saka archondarion kowe mlebu gréja. Lan saka gréja, kowe menyang swarga, banjur luwih adoh maneh — menyang Gusti Allah.

— Ya, nanging piye carane aku nindakake kuwi, Geronda? Kanthi mikirake kamulyaning Gusti?

— Gereja iku omahé Gusti sing digawé manungsa ing donya iki. Nanging omahé Gusti sing ora digawé ana ing swarga, kaya omah sejati kita uga ana ing swarga.

Kakuwatan pandonga bebarengan

— Geronda, kadhangkala aku krasa perlu tetep ing sel tinimbang rawuh ing ibadah, kanggo ndedonga nganggo rosari, kanggo sujud, kanggo maca Aturan utawa buku-buku rohani...

— Apa sampeyan bisa ngatur maneh jadwal ibadah? Ora, sampeyan ora bisa. Nanging sampeyan bisa nundha kegiatan ing selmu menyang wektu liyane.

— Inggih, nanging ing gréja, Geronda, aku ora tansah ngrasakaké pangrasan rahmat sing padha kaya nalika ndedonga ing selku.

— Delengen, pandonga pribadi iku persiapan kanggo pandonga bebarengan. Kualitas pandonga sampeyan ing gréja bisa uga luwih endhek tinimbang ing sel sampeyan, amarga ing gréja sampeyan ora krasa bébas kaya nalika nyendhiri. Nanging pandonga bebarengan ing gréja luwih kuwasa, amarga kabèh padha ndonga bebarengan ing kono: pandonga siji wong nduwèni luwih akèh énergi, pandonga sijiné luwih anget, pandonga sijiné manèh nduwèni bab liya... Mula, sajrone rong utawa telung jam upacara lumaku, kowé uga kudu ana ing gréja lan ndonga bebarengan karo wong-wong liya. Apa sing diomongaké Kristus?

'Amarga ing ngendi ana loro utawa telu wong padha kumpul ing jenengku, ing kono aku ana ing antarané.'¹⁶⁵

— Geronda, aku rumangsa luwih tentrem rohani nalika ndedonga ing selku — aku kakehan keganggu nalika ibadah.

— Mung kowe sing rumangsa yèn 'kahanan rohani'mu luwih apik ing selmu. Kowe bakal nduwé sikap rohani sing bener yèn kowe ngupaya ndedonga ing gréja, konsentrasi, lan nglakoni Doa Yesus nalika ibadah. Sinau ngatasi kasulitan nalika ngadhepi — yen ora, kowe ora bakal bisa ngatasi. Kepiye prajurit bisa sinau perang yen sajrone latihan mung diwenahi peluru kosong tinimbang peluru urip?

— Geronda, aku krasa bingung nalika ibadah amarga aku ora bisa ngucapake Doa Yesus bareng maca bacaan lan nyanyi bebarengan.

— Napa kowe bingung antarane loro-lorone? Mbok menawa kabèh kuwatir iki asalé saka kowe sing kandha marang awakmu dhéwé: 'Saiki aku bakal pancèn unggul ing pandonga batin, aku bakal dadi sugih banget!'. Nanging ana egoisme lan kesombongan sing didhelikake ing kono. Iku ora ateges kowe ora ngupaya; contone mung ngagembungake. Kowe nduwé watak sing apik, lan Kristus bakal nulungi kowe. Ngadeg ing ngarepé Gusti kaya bocah cilik, lan aja mikir apa-apa. Dadi luwih prasaja—lan kowe bakal weruh sih rahmat apa sing bakal diparingake Kristus lan Ibune Gusti marang kowe. Nalika mlebu gréja, bayangna kowe wis numpak prau; pasrahna awakmu ing tangané Gusti, lan ayo prau iki nggawa kowe menyang panggonan sing perlu kowe tuju.

¹⁶⁴ Iki nyebutake Gunung-gunung Nafpaktos ing Yunani Kulon.

¹⁶⁵ Mat. 18:20.

— Geronda, aku kerep ngantuk nalika ibadah, mula kadhang aku pancen ora bisa konsentrasi babar pisan. Banjur ana pikiran sing kandha: 'Lha piye nek kowe ana ing ibadah? Kowe ya ora ndonga!..'

— Kowe bisa waé ngantuk utawa ngantuk ngangguk, nanging kapal iku tetep mabur terus menyang tujuane. Kaya ing kapal: siji pelaut jaga, sijiné ngantuk, sijiné turu, nanging kapalé isih nyedhak marang tujuane. Nanging luwih becik kowe tetep waspada lan awas.

— Geronda, yèn pikiran ora ndedonga nalika ibadah, ibadah mau dadi beban.

— Ya, amarga wektu kuwi manungsa ora wareg. Nalika pikiran ora bisa nyekel makna suci, ibadah dadi mung olah raga jasmani — sanajan iku kanggo katresnané Gusti. Lan sanajan wong sing ngantuk sajrone ibadah, nanging nolak turu, bakal nampa ganjaran sing gedhé.¹⁶⁶, stasidia ing gréja ora kanggo turu; kowe wis duwe amben ing selmu kanggo kuwi. Ana sawijining wektu, loro wong awam teka ing Gunung Athos lan kebeneran ana ing kana nalika Doa Wengi Sepenuh Wengi. Wong-wong mau turu saklawasé doa wengi ing omah tamu biara lan mung teka ing gréja sakdurungé Doxology.¹⁶⁷ Sang biarawan ing stasidia jejere terus ngantuk, nanging nyoba supaya ora turu. Salah siji saka wong awam, weruh kahanan iki, kandha marang kancane: "Delengen, biarawan kuwi lagi turu-turi!" Banjur sing siji mangsuli kaya maling sing wicaksana:¹⁶⁸ "Apa kowe ora isin karo awakmu dhéwé? Kita wis turu pirang-pirang jam lan saiki anyar teka. Apa kowe kira dhèwèké ora bisa menyang selé dhéwé kanggo turu? Mesthi ora ing amben bulu, nanging paling ora ing palungan.

— "Nanging aku, Geronda, ora nemu kabungahan ing Liturgi Ilahi."

— Apa kita perlu kabungahan saben wektu? Kowe ana ing gréja kanggo Gusti Kristus — nanging kowe ngadeg ing stasidia, nyandhak sandaran lengen, ngaso. Pikirna kaya ngene: 'Kristus ngulurake tangané ing Salib, lan aku kéné, ngadeg, ndedonga, malah ngaso sakaligus!' Ngandhani awakmu dhéwé kaya ngono, lan kowé bakal ora kroso sedhih manèh nalika ibadah.

— Geronda, apa ora apa-apa lungguh nalika ibadah?

— Yen angel, kowe bisa lungguh sakedhik. Nanging yen isa, luwih becik ndedonga sambil ngadeg. Kowe kudu nindakake iki ora amarga 'iku sing kuduné', nanging saka ati. Yen kowe kandha marang awakmu dhéwé: 'Aku kudu menyang greja, ngadeg ing stasidia, ndelok lantai lan ngadeg tanpa obah', kabèh mau bakal katon palsu lan kaku.

— Asring, Geronda, aku ora bisa konsentrasi ing gréja amarga sikilku wiwit lara amarga ngadeg suwe banget. Aku kudu piye?

— Pikirna balok kayu sing dadi panggenané paku sikilé Kristus, banjur kandha: 'Puji syukur marang Gusti Allah amarga aku lagi ngrasakaké lara.' Banjur kowe bakal lali karo laramu dhéwé, atimu bakal krasa tentrem, lan pandongamu bakal metu saka jeroning ati.

Bab 3.

Babagan Partisipasi ing Sakramen Ekaristi Ilahi

Sakramen dirasakaké liwat pengalaman pribadi

Geronda, nalika aku ndedonga ing Liturgi, aku kaget banget nyadari yèn Kristus disalib kanggo aku, lan aku mikir: 'Gusti, apa sing wis tak lakoni kanggo Panjenengan?' Critakna, Geronda, apa sing bisa tak lakoni kanggo ngetokake rasa syukurku marang Kristus?

— Cukup kowe ngrasakake iki. Kristus wis disalib; Panjenengané ngorbanake awaké dhéwé kanggo kita lan saiki maringi awaké lan getihé marang kita. Nalika wong mikir bab iki, atiné kuduné kobong karo semangat.

— Geronda, kepiye carane wong bisa sejati mlebu ing misteri Ekaristi Ilahi?

¹⁶⁶ Stasidia — kursi kayu kanthi sandaran dhuwur lan lengen sing bisa dilipat, sing bisa digunakake kanggo ngadeg utawa lungguh. Stasidia disusun ing pinggir tembok ing gréja-gréja Yunani. — Cathetan panerjemah.

¹⁶⁷ Yaiku, ing pungkasan banget saka pangibadah wengi.

¹⁶⁸ Iki nyebutake salah siji saka loro maling sing disalib bareng karo Kristus, sing kandha marang sijine: 'Apa kowe ora wedi marang Gusti Allah, amarga kowe uga kena pakuman sing padha? Kita pantes kena pakuman, amarga kita nampa ganjaran sing pantes saka pakaryan kita, nanging wong iki ora nindakake apa-apa sing salah' (Lukas 23:40–41).

— Uripna kanthi Ekaristi Ilahi. Kanggo kebak karo sakramen agung iki, kowe kudu pracaya manawa Kristus piyambak rawuh ing kene lan saiki. Lan ora mung pracaya, nanging uripna miturut pracaya iku.

— Geronda, apa sing bakal mbantu aku supaya bisa konsentrasi nalika Liturgi?

— Malaikat suci melu ing Liturgi Ilahi. 'Kanthi tatanan malaikat sing ora katon,'¹⁶⁹ — kaya sing kita nyanyiake. Pikirna apa sing kedadeyan ing wektu iki, rungokna kanthi tliti pangantara, lan ndedonga saka jero ati: 'Gusti, welasana!' Pira 'Gusti, welasana' sing larang regane wis kowe lali! Kabeh paduan suara nyanyi "Kyrie, eleison" sing éndah, akèh biarawati sing seneng, nanging puluhan atiné tetep ora obah. Nanging apa gunané kuwi? Lan sanajan perhatianmu difokusaké marang Doa marang Gusti Yesus, nanging ora ana lara utawa welas asih ing kono — kabèh iki mubadzir.

— Geronda, aku dadi kesel banget nalika Jaga Wengi nganti nalika Liturgi diwiwiti aku meh ora duwe tenaga maneh.

— Ora ana sing nggumunake bab kuwi, nanging kowe kudu sabar. Yen kowe sabar lan meksa awakmu, pitulungan bakal teka saka Gusti lan kowe bakal krasa kekuwatan anyar. Keleluanmu bakal sirna, lan sanajan sawise jaga kowe ora kepengin turu; kowe bakal krasa semangat banget kanggo urusan rohani nganti sedina muput.

— Geronda, apa diijini lungguh nalika Liturgi?

— Biasane, wong ora lungguh nalika Liturgi. Yen kakehan angel, wong bisa lungguh nalika Epistel diwaca. Nanging yen ana wong sing nduwé masalah kesehatan serius lan ora bisa ngadeg, mula diijini lungguh. Sanadyan aku dhéwé ora tau lungguh nalika Liturgi.

— Geronda, nalika imam ngumumake: 'Saka Panjenengané Panjenengané...' — kowe ndedonga piye?

— Amarga Roh Suci mudhun ing wektu kuwi, aku maca alon-alon 'Raja Surgawi', 'Kawruhmu, Kristus...' ¹⁷⁰ lan 'Nalika Panjenengan mudhun...' ¹⁷¹ lan ndedonga supaya padhanging kawruh ilahi.

Persiapan kanggo Komuni Suci

— Geronda, kepiye carane nyiapake kanggo Komuni Suci?

— Sejatine, saben uwong kuduné tansah siyap... Nanging nalika kowe arep nampa Komuni Suci, becik ndedonga luwih akèh, maca Kitab Suci lan buku-buku rohani luwih kerep... Migunani banget maca layanan Komuni Suci piyambakan ing selmu, sanajan kowe uga bakal ngrungokaké ing gréja.¹⁷² Kanthi mangkono, sampeyan bakal luwih mangerteni makna pandonga-pandonga iki lan luwih ngrasakake dosa-dosa sampeyan kanthi luwih jero. Sampeyan uga bisa nyanyi ode kapisan saka Kanon Peniten Agung¹⁷³ lan, saka 'Theotokaria', ode kapisan saka kanon Senin lan Rebo nada kaping lima, nalika nindakake prosternasi.

— Geronda, apa sing bisa tak lakoni nalika Liturgi yen aku durung sempat nyiapake awakku kanggo Komuni sadurunge?

— Apa sampeyan ngrancang rampung maca aturanmu sawisé aklamasi 'Kabegjan Karajan'? Pahaman iki: Kristus dudu jaksa; yèn pancèn sampeyan ora nduwé kasempatan nyiapaké, Panjenengané wis ngerti. Apa sampeyan dihalang-halangi déning alangan sing ora bisa sampeyan hindari — utawa apa sampeyan dhéwé sing dadi alangan? Kadhangkala, amarga akèh tugase, wong pracaya malah ora duwe wektu maca pandonga sadurunge Komuni lan nyedhaki Kalice Suci kaya balok kayu seberat satus pon. Ing wektu kaya ngono, kudu nduwèni pikiran andhap asor: 'Gusti, apura aku, aku iki balok kayu.' Gusti ndeleng ing ati. Asring ana wong sing mikir wis siap nampa Komuni, padahal sejatine durung; ing wektu liyane, dheweke nganggep awake dhewe durung siap — lan pas wektu kuwi dheweke pancen siap. Persiapan paling apik yaiku sikap andhap asor, pangapuraning ati, lan katresnan marang Gusti.

Persiapan kanggo Komuni ora dumadi saka ngganti sandhangan lan nyikat untu. Sing paling penting yaiku wong kudu mriksa dhiri: apa dheweke ngrasa butuh Komuni Ilahi? Apa dheweke tentrem karo nuranine?

¹⁶⁹ Kidungan Kerub. Kidungan liturgi iki ngajak kita nampani Kristus kanthi pakurmatan sing ora kurang saka sing diparingake marang kaisar Bizantium, sing mlebu kutha dikepung dening pasukan pangawal tombak. — Cathetan panerjemah.

¹⁷⁰ Troparion Pentekosta.

¹⁷¹ Kontakion Pentakosta.

¹⁷² Liturgi Komuni Ilahi biasane diwaca ing gréja nalika Matins.

¹⁷³ Kanun Agung, sing digubah dening Santo Andreas saka Kreta, dinyanyikake sacara potongan sajrone patang dina pisanan ing Minggu Kapisan saka Puasa Agung nalika Komplet Agung, lan kanthi lengkap sajrone Minggu Kalima ing Komplet Agung dina Rebo lan ing Matins dina Kemis.

Mbok menawa ana sing ngalangi dheweke nampa Komuni sing durung diaku? Supaya bisa nampa Roti lan Getih Suci, kudu ana kahanan sing pas. Sing paling utama yaiku kepinginan sing andhap asor kanggo ngendhaleni hawa napsu, supaya Kristus ora kepengin ninggalake ati. Yen ora, Kristus mlebu ing kita nalika Komuni Suci, nanging... langsung lunga, lan kita ora ngrasakake apa-apa. Nanging nalika Kristus tetep suwe, ana owah-owahan tartamtu sing kelakon ing jeroné wong. Ana wong-wong sing tansah ngrasakaké Kristus ing jeroné — saka Komuni siji nganti Komuni sabanjuré, tanpa putus.

— Geronda, kadhangkala imam ngumumake: 'Kanthi ajrih marang Gusti, pracaya lan katresnan, maju,'¹⁷⁴ — lan aku krasa durung siap nampa Komuni.

— Ing rumah sakit, ing wektu sing wis ditemtokake, para dhokter muter-muter, lan para perawat ngumumake kanthi banter: 'Muter!' Banjur kabeh pengunjung lunga saka kamar, lan para pasien lungguh ing amben lan ngenteni dhokter kanggo ngandhani kahanane lan nampa pandhuan sing cocog babagan perawatan. Mangkono uga, nalika imam ngendika, 'Kanthi ajrih marang Gusti Allah...' — bayangna yèn Tabib wis rawuh, lan nyedhak Komuni Suci kanthi kesadaran marang kasalahanmu dhéwé, kanthi andhap asor nyuwun pangapura marang Gusti Allah.

Komuni Ilahi iku obat sing paling mujarab

— Geronda, kowe kesel banget nalika Liturgi;¹⁷⁵ kowe ora perlu tetep lan ngrungokake pandonga panuwun.

— Apa sing kok omong kuwi? Aku wis nampa Misteri Suci Kristus; mesthi aku ora bisa ngucap 'matur nuwun' marang Gusti? Wong mung kena lunga luwih dhisik yen ana kahanan darurat banget. Lan kowe ora kena lunga; rungokna pandonga panuwun lan baleni tanpa entèk-entèk: 'Matur nuwun dhumateng Panjenengan, Gusti Allah kula, matur nuwun dhumateng Panjenengan! Mulyakna Panjenengan, ya Gusti Allah, mulyakna Panjenengan, ya Gusti Allah!' — lan atimu bakal bungah.

Nalika aku lunga menyang Liturgi ing sawijining sel. Aku kesel banget lan krasa ringkih, lan saliyané kuwi aku luwe, amarga aku lagi nyiapake nampa Komuni. Ing kana ora ana kompor, lan aku ngadeg saklawasé ibadah, gemeteran amarga adhem. Nanging sawisé aku nampa Komuni, aku langsung krasa anget nyebar ing saindenging awakku. Kowe ngerti, kaya pemanas gulung — arus listrik mili liwat gulungan lan padha murub abang panas; kuwi persis krasa ing saindenging awakku. Alon-alon, saindenging awakku wiwit kobong karo geni. Geni sing manis!

— kobong, nanging ora entek, ¹⁷⁶ ' Geronda...

— Ya, kobong... Kanthi geni kang manis! Sawisé kuwi, ora ana luwe, ora ana kesel, ora ana adhem!..

— Pira suwéné iku, Geronda?

— Aku ngrasakake ing gréja, langsung sawisé Komuni, banjur, sawisé aku lunga, aku ngrasakake panas nganti tekan omah!

— Geronda, kenapa ana wong-wong sing sacara fisik ringkih lan kerep lara, nanging bisa tahan puasa kanthi apik?

— Rahasiané ana ing upaya sing andhap asor lan taat, sing dibarengi karo pandonga lan nampa Misteri Paling Suci. Padha maringi panganan rohani marang jiwané nganggo Misteri Suci Kristus, lan uga maringi panganan marang badané. Nalika kita nampa Komuni, kita njupuk obat sing paling mujarab: Awak lan Getihé Kristus.

Bab 4.

"Mbotenna kanggo Gusti kita, mbotenna"¹⁷⁷

¹⁷⁴ Ing tradhisi Rusia, ungkapan iki diucapake rada beda: 'Kanthi ajrih marang Gusti lan pracaya, nyedhak.' — Cathetan penerjemah.

¹⁷⁵ Diucapake ing Juni 1994, sasi sadurunge pangasoé Bapa Paissios sing kinurmatan.

¹⁷⁶ Kaluwihane 3:2.

¹⁷⁷ Mazmur 46:7.

Nyanyi ing gréja iku sawijining wangun pandonga

Geronda, aku kerep menyang koro kanggo mbantu amarga aku rumangsa iku tugasku. Apa aku wis nindakake sing bener?

— Nyanyi ing gréja uga kalebu salah siji pangabdian monastik. Mula imam ndedonga 'kanggo wong-wong sing nyanyi'.¹⁷⁸ Kantur makili kabèh umat sing ngadeg ing gréja. Nanging wong-wong uga kudu ngucapaké ing atiné, 'Gusti, welas asih', lan ora ngarep-arep mung diparingi panglipur rohani déning 'Gusti, welas asih'-é kantur.

Ing jaman biyen, kabèh umat padha nyanyi bebarengan, lan miturut paugeran gréja, mangkono kuduné. Nanging, ing antarané anggota komunitas gréja ana wong-wong sing nduwéni kabisan béda-béda; mulané, supaya ora ana jeda lan bingung nalika nyanyi, Gréja wiwit milih saka antarané wong-wong sing taat lan nduwéni bakat nyanyi, lan maréntahaké yèn mung wong-wong kuwi sing kena nyanyi. Wiwit wektu kuwi, para pemuja liyane ora nyanyi nganggo lambe nanging nganggo pikiran, lan nalika padha ngrungokake para kantur, padha bungah amarga ana wong-wong saka antarané sing dipilih Gusti kanggo ngluhurake Panjenengané kanthi éndah.

— Geronda, apa sing diparingake marang Gusti dening wong sing ora nyanyi nanging mung ngrungokake kidungan greja?

— Nalika wong ngrungokaké pujian marang Gusti lan matur nuwun marang Panjenengané — apa wong kaya ngono ora nyenengaké Gusti? Iki uga dadi sesajen marang Gusti.

— Geronda, kadhangkala Pengibadah Wengi Kabeh dianakake kanggo kabutuhan tartamtu.¹⁷⁹ Kepiye aku kudu ndedonga kanggo kabutuhan iki yen aku lagi nyanyi ing paduan swara lan pikiranku utamane fokus marang buku lan nyanyian?

— Sadurunge pangibadah bengi diwiwiti, sampeyan bisa ndedonga kanggo kabutuhan iki, banjur nalika paduan swaramu ora lagi nyanyi, ndedonga nganggo rosari. Saliyane, yen sajrone kabèh upacara pikiran lan atimu tansah fokus marang tujuane pandonga iki, mula apa kowe lagi nyanyi, maca Mazmur utawa kanon, utawa melu upacara kanthi cara liya — kabèh iku pandonga kanggo kabutuhan tartamtu kuwi. Kowe ngerti, nalika kita ngrayakake Doa Wengi Kabeh kanggo kabutuhan tartamtu, mung loro utawa telu panjalukan ing Ektenia sing dikhususake kanggo kuwi. Kabeh liyane manut urutan layanan sing biasane; nanging sakabehe Doa Wengi Kabeh iku dikhususake kanggo kabutuhan kuwi.

Kahaman rohani sing apik

— Geronda, aku ora pinter nyanyi. Ana pikiran sing kandha menawa iki amarga cara ngucap tembungku durung cetha.

— Nanging mesthi atimu uga ora tansah becik. Yen ana kekacauan ing njero, kowe ora bisa nyanyi kanthi bener. Nyanyi gumantung marang kahaman atimu; awasi kuwi. Yen wong sing swarane ringkih ana ing kahaman rohani sing becik, dheweke nyanyi kaya manuk merpati, nanging yen ana ing kahaman sing ala, dheweke muni nyaring kaya nyamuk. Wong liya bisa uga nduwé swara sing wis dilatih, nanging yèn ora ana ing kahaman pikiran sing apik, tinimbang nyanyi malah ngomel kaya wong tuwa. Nalika ana sedulur wadon tartamtu nyanyi, kowé bisa krungu dhéwé kahaman atiné kaya apa.¹⁸⁰

— Geronda, nalika kita nyanyi ing gréja, kita mesthekake supaya ora salah nada.

— Mesthi wae, kowe kudu ati-ati, amarga kabeh kudu ditindakake

kanthi cara sing bener lan tertib.¹⁸¹ Nanging sepisanan lan sing paling utama, kita kudu mesthekake yèn roh kita ana ing kahaman sing bener, yèn kabèh wis tertib ing jeroning awake dhéwé lan ing sesambungan kita karo Gusti Allah. Nalika wong nyanyi tanpa ana ing kahaman rohani sing apik, kuwi luwih awon tinimbang nyanyi sing ora pas nada. Nyanyi sing apik nggawa owah-owahan dadi luwih becik, dene nyanyi sing ala malah nggawa marang sing luwih elek, lan wong-wong ora bisa ndedonga. Yen ana wong kang atine lagi kegangu, yen ing atine nyimpen pikiran sing ora adil utawa cilik ati, apa sing apik sing bisa dinyanyikake?

¹⁷⁸ Salah siji panjalukan ing litani.

¹⁷⁹ Doa waspada ora mung dianakake kanggo ngajeni dina raya, nanging uga amarga kahaman khusus — kebakaran, lara, panuwun kanggo apa wae, lsp. — Cathetan penerjemah.

¹⁸⁰ Biasane ing dina kerja, para biarawati gantian nyanyi stichera lan troparia. — Cathetan penerjemah.

¹⁸¹ 1 Kor. 14:40.

Kepiye bisa ngrasakake legane swarga sing dibutuhake kanggo nyanyi saka jero ati? Mula saka iku diandharake:

'Ana sing lagi seneng ati? Monggo padha nyanyi.'¹⁸² Sacara ideal, wong sing nyanyi ing gréja kuduné nduwé ati sing luwih peka lan alus, lan watak batin sing luwih manis lan kebak kabungahan tinimbang sedulur liyané. Coba pikir: kepiye wong bisa nyanyi 'O Gentle Light' yèn dhèwèké dhéwé ora nduwé cahya kuwi ing batiné?

Kabeh mau mung bab kasucian atiné

— Geronda, nalika wong kandha marang aku yèn aku nyanyi ala, aku nyoba mikir apa sing kudu tak perbaiki ing teknik nyanyiku.

— Sampeyan kudu ngupaya entuk watak monastik, pangurmatan, lan kebijaksanaan, tinimbang mikir babagan katrampilan panggung utawa teknik sing sampurna. Katrampilan tanpa pangurmatan iku kaya make-up: bab saka njaba, buatan, lan ora alami. Ing donya sekuler, sawetara penyanyi 'nggelar pertunjukan' nganggo swarane amarga kabutuhan, supaya bisa ditampa kanggo nyanyi ing katedral lan entuk gaji luwih dhuwur. Padha kandha: 'Yen aku ditugasake ing paroki cilik, piye aku bisa nyukupi kebutuhan?' Sakjane, padha duwe alesan; padha kudu nyukupi kebutuhan kulawargane, mulane padha nyanyi kanthi gaya berlebihan lan muni banter. Nanging biksu ora nduwé alesan; dhèwèké kudu nyanyi kanthi alami. Pastèkaké yèn nyanyianmu alami lan nyentuh ati; nyanyèkaké kanggo Gusti, dudu kanggo seni nyanyi. Ing nyanyi, kudu mbedakaké antarane sing saka njero ati lan sing saka njaba.

— Geronda, apa bisa swaraku sing dadi panyebab aku nyanyi kanthi cara donya?

— Dudu swaramu sing dadi masalah, nanging caramu nyanyi ing paroki kene. Kowe nyanyi nganggo rasa sombong donya, kaya sawetara anggota paduan swara sing wis kowe krungu sadurunge mlebu biara. Nyanyianmu muni ora alami. Aja maksa pita swaramu. Apa kowe ngerti sepira keselé kanggo sing ngrungokaké? Nyanyi saka ati; ayo muni kanthi alami.

— Mbok menawa, Geronda, luwih becik aku ora nyanyi dhisik sawetara wektu?

— Ora, terusna nyanyi. Rungokna para biarawati liyane, lan alon-alon gaya donya kuwi bakal sirna. Ing Gunung Athos uga, para biksu enom wiwitané nyanyi nganggo gaya donya. Yen durung duwe pengalaman monastik, kepiye carane bisa nyanyi nganggo gaya monastik? Ing jaman biyen, para pemazmur Athos luwih sithik kontak karo penyanyi sekuler — lan padha nyanyi nganggo gaya monastik sing luwih kental. Saiki, amarga padha wiwit luwih kerep campur, padha rada nyimpang saka dalan sing bener: soale, malah melon bakal ilang rasa yen tuwuh jejere labu.

Kabeh mau prakara pangurmatan. Tanpa pangurmatan, kidungan greja kaya anggur sing wis ilang rasa; kaya piranti musik sing ora nyambung nada sing mung ngganggu. Lan ora ana bedane apa wong nyanyi banter utawa alus; sing utama yaiku nyanyi kanthi pangurmatan. Banjur sanajan kidungan alus muni andhap asor lan manis, ora kaya muni ngantuk. Lan nyanyian banter muni kuwat lan tulus, tinimbang kasar. Bapa Makarios Bouzikas¹⁸³ duwé swara kaya guntur, nanging dhèwèké nyanyi kanthi alamiah, kanthi pangurmatan lan alus; kowe bisa ngrasakaké atiné kang gemeter — lan atimu bakal mandheg ing papanmu. 'Iku mbalikake sakabehe atimu,' ujure salah siji biksu tuwa babagan dheweke. Bapa Makarios manggon piyambakan ing Kapsala, ing sawijining sel ing Biara Stavronikita. Ana wong Romania manggon ing ngisore dheweke; dheweke ora pati trampil nyanyi, nanging misuwur amarga pangajine. Ing wayah sore, Bapa Makarios bakal metu menyang balkon selé lan miwiti nyanyi 'Aku wis mbukak tanganku marang Panjenengan' (¹⁸⁴), nalika wong Romania ing ngisoré nerusaké karo bait sabanjuré! Oh, endahé!

Iku bab sing ageng nalika sawijining penyanyi duwé rasa ngajèni. Apa kowé ngerti sepira wigatiné kuwi? Dhèwèké dhéwé malih saka jeroné, lan amarga malihé jeroné kuwi sumebar metu, sapa waé sing ngrungokaké uga malih dadi luwih becik. Mangkono, pandonga bebarengané dadi nyenengaké Gusti Allah.

¹⁸² Yakobus 5:13.

¹⁸³ Biarawan Makarios Bouzikas (1886–1965) — sawijining kantor sing manggon ing salah siji sel ing Biara Stavronikita. — Cathetan penerjemah.

¹⁸⁴ Mazmur 103:28. Ayat-ayat saka mazmur iki, wiwit ayat 28 nganti pungkasan, dinyanyèkaké ing jaga bengi perayaan.

Makna-makna suci nembus atine

— Geronda, aku seneng nada kapindho.

— Nada kapindho iku murni Bizantium. Ora bisa diputer nganggo piranti musik Kulon apa wae, mung biola. Kowe weruh, wong Turki njupuk musiké saka Bizantium — lan carané padha nyanyi kuwi nyentuh ati! Nanging kok ing lagu-laguné padha nyanyi bab ? "Aku bakal nglebake sedhikku ing ouzo, aku bakal ngisi wetengku karo daging, wah-wah, oh-oh-oh!.." Wong Turki mlebu ing ekstasi nalika padha nyanyi babagan segelas ouzo lan sepotong daging! Lan kita nyanyi babagan Kristus, sing disalib, sing ngorbanake awake dhewe — nanging kita tetep ora kroso apa-apa?

"O wit sing paling berkah, ing ngendi Kristus, Raja lan Gusti, disalib..."¹⁸⁵ Nalika wong mikirake sangsara Kristus, atine langsung kesentuh nganti nangis. Ora adoh saka sel Salib Suci, aku tau nemokake potongan balok kayu, dawa watara siji meter, lan langsung kelingan Salibé Kristus. Aku nggawa menyang selku lan nyandhak kaya-kaya iku Salibé Kristus. Oh, atiku nggrantes! Aku ora ngeculaké saka tanganku sanajan turu!..

— Geronda, apa sampeyan mikir bab penyalibané Kristus wektu kuwi?

— Mung bab Penyaliban, lan ora ana liya! Aku krasa kaya ana ing Golgota, kaya lagi ngeluk Salib Suci. Yen kuwi pancen Salib Suci sejati, aku ora ngerti apa perasaanku bakal luwih kuwat maneh. Atiku meh pecah, lan luh mili ing pasuryanku. Atiku ngedeg-ngedeg kenceng banget nganti krasa arep njebol saka sangkar iga. Aku nyandhak kayu iku cedhak banget karo awakku supaya iga-igaku ora retak. Lan kowe piye? Kowe njupuk buku sing ana tata cara ibadah marang Salib, kowe nyanyi: 'Salibé Kristus, pangarep-arepé wong Kristen,'¹⁸⁶ — nanging pikiranmu sapa ngerti ana ing endi. Kepiye carane nyawa bisa malih? Ah, yen mung atine obah, yen mung nyawane malih—pesta ing katedral mesthi bakal diwiwiti! Apa kowe tau menyang pesta ing katedral kanggo sak kutha?

Nalika wong ngetutake apa sing diucapake kanthi pikiran lan ati, dheweke wiwit ngrasakake rasa ngajeni, lan emosi jero lan kabeh bab liyane teka marang dheweke. Mula, cemplungna makna ilahi supaya bisa nembus ati. Yen mung siji tembung bisa nembus pager atiné, wong bakal diangkat, mabur ing batin, lan owah sacara rohani—lan tembung-tembung liya saka ibadah bakal mili tanpa alangan mlebu ing atiné, lan owah-owahan rohani iki bakal nyentuh sakabehing dhèwèké. Nalika aku krungu 'Pikiranku gumun lan aku nyanyi marang Panjenengan, ya Ibué Gusti' (¹⁸⁷), pikiranku 'gumun'—tegesé ora bisa makarya—lan aku meh kelangan kesadaran. Lan nalika aku krungu 'Sugeng, ya bumi, kanthi kabungahan ageng' (¹⁸⁸), apa kowe ngerti apa sing kelakon marang aku? Atiku ngrembung kabungahan, lan sakabèhé awakku gemeteran karo rasa nikmat sing manis. Nanging yèn wong nglirwakaké makna saka apa sing dinyanyèkaké lan diwaca ing gréja, mula ora ana owah-owahan ing atiné utawa awaké.

— Geronda, aku pancen seneng banget karo lagu-lagu para prajurit tuwa babagan Tanah Air.

Lagu-lagu para prajurit tuwa mbangkitake katresnan marang Tanah Air, maringi inspirasi tumindak heroik, ngangkat semangat lan nyurung wong-wong supaya gelem perang. Ing taun-taun pendudukan Jerman, ana musisi wuta sing main seruling — apa kowe ngerti pinten wong sing digerakake supaya gelem perang? Kanthi sedhik sing jero, wong mlarat kuwi mainaké 'Be Well, Poor People!' Dhèwèké ngrasakaké welas asih marang kabèh bangsa, lan lara atiné krungu ing nada serulingé. Banjur dhèwèké nguluraké topi lan nyuwun sedekah. Wong Jerman kandha, 'Dhèwèké wuta—apa gunané?' banjur ninggalaké dhèwèké piyambak; malah ana sing mbuwang dhuwit marang dhèwèké! Lan liwat musiké... dhèwèké mènèhi ajaran! Wektu kuwi wong-wong padha putus asa, nanging dhèwèké nyulut geni ing atiné, lan akèh sing kebak tekad banjur langsung mangkat menyang Gunung Dzhumerka kanggo gabung karo pasukan partisané Zervas.¹⁸⁹ Bayangna: ninggalaké kabèh kaya ngono lan lunga perang rohani amarga katresnan marang Kristus!

Nalika aku krungu swara mars, luh nglumpuk ing matak... aku langsung kelingan perang, perjuangan kamardikan, para pahlawan sing ngucurake getih, sing gugur. Nalika aku krungu troparia penitensial gereja,

¹⁸⁵ Irmós saka ode kaping lima ing kanon kanggo Pesta Pangluhuré Salib Suci (14 (27) September).

¹⁸⁶ Stichera adhedhasar Mazmur 50 kanggo Matins ing Pesta Pangluhuré Salib Suci.

¹⁸⁷ Irmós saka ode kaping sanga ing kanon kapisan kanggo Perayaan Epifani Gusti.

¹⁸⁸ Refrain saka ode kaping sanga ing kanon kanggo Perayaan Kabar Kabungahan Sang Theotokos Paling Suci.

¹⁸⁹ Zervas Napoleon (1891–1957) — tokoh politik lan militer, salah siji tokoh utama perlawanan nasional nalika pendudukan Jerman. Nalika pendudukan rampung, pasukan militèr Zervas nguwasani akèh wilayah Yunani Aetolia-Acarnania lan Epirus, ing ngendi ana Pagunungan Dzumerca.

atiku remuk. Nalika aku krungu stichera Paskah, aku bungah. Lan nalika aku nyanyi dhéwé, pikiranku ana ing Gusti Allah, lan atiku gemeter. Yen aku nyanyi stichera sing sedhik, nyawaku lara lan aku nyanyi kanthi sedhik. Nalika aku nyanyi sing nyenengake, aku bungah. Pahamna yèn wong kudu miwiti saka makna. Apa pikirané fokus marang makna ilahi? Mula saka kuwi, wong mau owah sacara rohani; atiné kobong lan nampa kelembutan rohani iki kanthi kabungahan rohani. Nanging yèn pikirané ora ana ing panggonan sing kuduné, mula ora ana kelembutan utawa kabungahan.

Musik digawé déning ati

Nyanyian ing gréja ora mung pandonga, nanging uga, ing sawijining teges, 'kegilaan'; atiné, kaya-kaya, njedhul, lan émosi rohani sing saka jeroning ati mili nganti ngluwihi watesé. Nalika wong mikirake Kristus, mikirake swarga, banjur padha nyanyi saka jero ati. Lan nalika padha wiwit, sethithik demi sethithik, ngrasakake swarga, banjur ing saben kidung bisa krungu lompataning atiné. Sanajan pikiran ora kaseret marang tembung-tembungé, nanging mung ana pangrasa swarga, atiné gemeter—kaya manuk nightingale. Nalika manuk iku nyanyi, kabèh awaké gemeter, lan ranting sing diduduki uga gemeter kabèh. Kayane kandha: 'Aja nyentuh aku, aku ora butuh apa-apa, aku wis edan sak tenané!'

— Geronda, aku kelingan yèn nalika aku nyanyi saka notasi, nyanyiku krasa rada garing, déné nalika aku nyanyi saka élingan, luwih saka ati.

— Notasi musik mbatesi kita sethithik, nanging ati ora bisa dikekang. Nalika ati wiwit makarya, swara-swara uwal saka watesané lan mabur menyang tanpa wates, banjur nyanyian dadi kaya swarga! Banjur, sanajan kowe nyasar nada ing panggonan tartamtu, kowe isih ngrasakake legane, amarga iku mili saka ati.

— Geronda, kepiye carane iki bisa kelakon nalika penyanyi ora nyanyi piyambak, nanging karo paduan swara?

— Yen protopsalt¹⁹⁰ nyanyi saka ati, para penyanyi liyane kapengaruh dening dheweke lan kabawa arus — ing teges paling apik saka tembung kuwi.

— Geronda, piye yen protopsalt ora nyanyi saka ati? Apa penyanyi liyane banjur bisa nyanyi saka ati? Lha, dheweke kan bakal manut irama lan nada sing ditemtokake protopsalt.

— Dadi miturut panjenengan, apa sing ditindakake protopsalt—njupuk atiné? Ati ora ana gandhèngané. Senajan swarané paling ringkih ing paduan swara, yèn dhèwèké nyanyi nganggo ati, dhèwèké bakal nyanyi saka ati, merga dhèwèké ora bisa nindakake liya. Dheweke nyanyi, lan atiné kaco balau, atiné nggrantes lan luh nganti kebak ing mripaté. Sampeyan weruh ta? Protsopalt uga para penyanyi liyané ora ana sing ngalangi. Mula ayo aja nggoleki alesan kanggo awak dhéwé. Miturutku, para wanita pancen ora ana alesané yèn ora nyanyi saka ati, kanthi anget lan kelembutan—awit saktenané wong wadon wis diparingi katresnan lan kelembutan saka jeroning ati.

— Geronda, aku duwe pikiran iki: kita nyalurake swasana kidung, nanging mung ing lumah-lumah.

— Semangat ing kidungan greja asalé saka jero, saka ati. Nalika pikiran fokus marang makna, iki sing nglairaké semangat sing tulus — geter sing tulus! Atine nyipta musik. Kekuwatan, welas asih, lan lara sing ana ing jero manungsa nglairake rasa, urip, lan denyut, lan iki maringi legane marang kidungan greja. Lan yen kowe nyilem menyang makna jero, kowe bakal ngerti kepiye kowe bakal nyanyi?!

— Kita bakal mangertèni apa sing panjenengan karepake saka kita, Geronda.

— Kowe ora mung bakal mangertèni, nanging kowe bakal kelangan akalmu bareng karo aku! Delengen, sawetara musisi kanthi sengaja ngombe anggur sadurungé padha main, banjur padha nyanyi kanthi sak atiné; kekuwatané yaiku anggur. Nanging kowe kudu mabuk amarga geni ilahi lan Roh Suci!¹⁹¹

¹⁹⁰ Protopsalt (basa Yunani kanggo 'penyanyi pisanan') — penyanyi utama ing paduan suara, konduktor paduan suara. — Cathetan penerjemah.

¹⁹¹ Delengen: Matius 3:11.

Bagéan 7. Ing alam pujian

"Bali menyang alam rohani, menyang kraton pujian. 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti, mulyakna Panjenengan, ya Gusti'—ulang-ulang tembung iki terus-terusan."

Bab 1. Bab Puji-pujian marang Gusti

Tobat uga ana ing doxology

Geronda, aku ora ngupaya kaya sing kuduné, lan iki nggawe aku sedhih.

— Tansah waspada lan mènèhi kamulyan marang Gusti Allah.

— Geronda, aku luwih akèh ngentekake wektu nyuwun pangapura marang Gusti tinimbang muji Panjenengané.

— Njaluk pangapura uga apik, nanging luwih becik ngluhurake Panjenengané. Ana uga pangapuran ing pujian, sing nggawa panglipur ilahi, amarga ngemot andhap asor. 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' uga ateges 'ampunana aku, ya Gustiku, amarga dosaku, supaya aku bisa muji Panjenengan kaya para malaikat muji Panjenengan.'

— Kadhangkala, Geronda, aku miwiti pandongaku ora kanthi nyuwun supaya Gusti welas asih marang aku sing wong dosa, nanging kanthi kidung puji. Mbok menawa iki salah?

— Kuwi pancen bener. Apa kita ora ngomong yèn ana pangapuraning ati ing sajroning pujian? Wong sing ceria cenderung marang pujian. Kowe weruh, yen ana wong, amarga tresna marang Gusti, ngrasakake banget nyesel marang kesalahane lan banjur nuduhake tobat, iki nggerakake Gusti maringi welas asih. Nanging wong sing beda watake, sawise tobat, padha matur nuwun lan muji Gusti awan bengi amarga wis dibebasake saka urip dosane sing biyen, lan Gusti bungah ing katresnan anak-Nya.

Puji iku ungkapan rasa syukur paling ageng

— Pak Tuwo, udan apa kuwi barusan: godhongé isih garing kabeh!¹⁹²

— Apa sing bisa tak kandhakake bab kuwi? Malah udan sing mung ngembesake godhong — apa kuwi ora cukup? Nalika aku weruh mega ing langit, aku ora bisa turu amarga rasa syukur marang Gusti. 'Gusti Allah,' ujarku, 'kita ora pantes nampa udan.' Ati-ati karo rasa ora syukur. Panjalukna panuwun marang Gusti kanggo kabeh sing diparingake.

— Geronda, nalika Gusti maringi panyuwunan kita kanggo kabutuhan biara, kepiye kita kudu matur nuwun marang Panjenengané?

— Nglakoni pangibadah kanggo matur nuwun marang Gusti, sing wis ngutus pitulungan lumantar para wali. Lan tansah manut paugeran iki: sawisé saben panyuwunan, nalika kowe wis ndedonga kanthi khusyuk lan saka jeroning ati, sakwise Gusti sing Maha Apik maringi panyuwunan mau — ajokna puji-pujian saka jeroning ati lan matur nuwun kanthi kabungahan.

— Geronda, kepiye carane kita nyuwun puji marang Panjenengané?

— Puji bisa diucapake kanthi banter,¹⁹³ utawa bisa uga diucapake mung saka ati; ing kasus pungkasan, iku puji batin.

— Geronda, apa ing pujian mesthi ana rasa syukur?

— Ya, ana pujian apa sing ora ana rasa syukur? Apa para malaikat ora matur nuwun marang Gusti nalika padha muji Panjenengané?

— Geronda, apa bedane pujian lan rasa syukur?

¹⁹² Iki diucapake nalika ana kekeringan abot, nalika sawijining dina tiba udan alus.

¹⁹³ Minangka pratandha panuwun marang Gusti, wong bisa maca doxology 'Kawibawan tumrap Panjenengan...' utawa ndedonga nganggo rosario, kanthi ngendika: 'Kawibawan tumrap Panjenengan, Gusti kita, kawibawan tumrap Panjenengan.'

— Puji iku panuwun sing kebak kabungahan, pancuran rasa syukur, gelombang sing sumebar saka jero, saka ati. Wong bisa uga ora ngerti kabèh tembung ing sawijining troparion kanthi hafal; bisa uga mung ngerti separo lan ngisi kekosongan nganggo tembungé dhéwé, nanging atiné isih bakal gemeter amarga kabungahan. Yen kowe matur nuwun marang Gusti Allah kanggo berkahé sing akèh, nalika kowe matur nuwun lan ngluhuraké Panjenengané, kowe bakal ngrasakaké kasugihan kabecikané sing saktenané.

Puji diwiwiti kanthi rasa syukur marang Gusti

— Geronda, apa rasa syukur kita marang Gusti iku padha karo pujian?
— Rasa syukur iku bab sing paling wigati. Mung saka kéné pujian diwiwiti.
— Geronda, kepiye carane ngembangaké rasa syukur marang Gusti?— Rasa syukur iku sing paling wigati. Ing kono wiwitan pujian.

— Kanggo ngrasakake rasa syukur marang Gusti ing atimu, migunani banget kanggo merhatiin tumindakmu dhéwé, ngurusi tangga teparo kanthi becik, lan ngucapake matur nuwun marang wong liya. Sapa waé sing ngrasakaké rasa syukur marang tanggané sanajan mung amarga kabecikan cilik, mesthi bakal ngrasakaké rasa syukur sing luwih gedhé tanpa bandhingan marang Kristus, sing wis maringi lan terus maringi berkahé marang kita kanthi akèh. Kanthi mangkono, wong bakal tansah kebak rasa syukur; amarga nalika padha mikirake carane ngaturake rasa syukur marang Kristus, Gusti bakal maringi berkah sing luwih ageng, nganti atine sing tulus bakal lumer amarga katresnan marang Panjenengané. Amarga yèn wong nduwèni pangerten rohani lan tansah matur nuwun marang Gusti kanggo malah kado-kado ciliké, Gusti bakal mangsuli kanthi berkah sing luwih ageng.

— Geronda, nalika mikirake berkahé Gusti, apa kudu mikir siji-siji utawa sacara umum?

— Yen kowe bisa merenung saben berkah siji-siji, iku sing paling apik. Yen kowe merhatosake kabeh lan ora nganti kélangan apa-apa, kowe bakal ngrasakake sanajan sentuhan alus saka Gusti sing becik lan ngrasakake rasa syukur sing gedhe. Nalika pikiran bocah cilik fokus marang ibune, dheweke ngrasakake sentuhan alus ibune. Nanging yen pikirané kejiret karo dolanané, sanajan ibuné ngelus lan nyium, bocah iku ora bakal ngrasakaké apa-apa. Gusti Allah tansah nyentuh kita kanthi welas asih. Wong sing merenung marang berkah Gusti Allah bakal kagugah atiné, atiné krasa terharu, lan tansah muji Gusti Allah.

— Geronda, kepiye carane ati bisa miwiti bungah lan seneng ing rasa syukur marang Gusti Allah?

— Lumantar andhap asor lan katresnan, sawijining wong nyadari berkah ageng saka Gusti lan dadi abdi sing ngaturaken panuwun.¹⁹⁴ "Gusti Allah," pangandikane, "kula boten pantes nampi pangayoman Panjenengan; tulungana wong liya — wong sing nandhang sangsara luwih abot tinimbang kula..." Lan Gusti, nyumurupi katresnan lan andhap asor kaya ngono, ngucurake sih rahmat Panjenenganipun marang wong mau. Mula silih tukar iki terus lumaku: wong kuwi matur nuwun — lan Gusti maringi peparing anyar tansah.

"Kamulyaning kagem Panjenengan, ya Gusti"

— Geronda, apa tegese tembung 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti'?

— Tembung 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' tegesé 'muga-muga kabèh wong padha ngerti Gusti.' Sampeyan weruh, Kristus piyambak ngendika:

'Aku wis ngluhurake Panjenengan ing bumi; lan saiki, Bapa, ngluhurake Aku.'¹⁹⁵ Sawetara wong salah nerjemahake tembung-tembung iki lan kandha: 'Malah Kristus uga ngupaya kamulyan!' Nanging tembung-tembung iki tegese kaya ngene: 'Aku, Bapa, wis ngetokake Panjenengan ing bumi; etokake Aku uga, supaya wong-wong pracaya.'

— Geronda, aku krasa kepengin mbaleni 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' luwih kerep tinimbang 'Gusti, kawelasi'. Mbok menawa iku salah?

— Ora, jiwa sing pinaringan berkah, kuwi pancen bener! Aku bisa ngentekake sedina muput ngrajut lan mbaleni: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti! Mulyakna Panjenengan, ya Gusti, amarga aku isih urip. Mulyakna Panjenengan, ya Gusti, amarga aku bakal mati lan sowan marang Panjenengan. Kamulyan tumrap Panjenengan, ya Gusti, awit sanadyan aku pungkasané mlebu neraka, ana wong liya sing bakal dijupuk saka neraka menyang swarga nggantèkaké aku. Lan supaya aku ora perlu sedhik amarga sangsara ing neraka, mugi

¹⁹⁴ Delengen Matius 25:21–23.

¹⁹⁵ Delengen Yohanes 17:4–5.

Gusti njupuk akèh wong dosa saka neraka menyang swarga, supaya kabungahan Panjenengané marang wong-wong mau saya tambah, lan kasedhihan Panjenengané marang aku saya suda."

Mugi tembung 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' ora nate ninggal saka lambemu. Nalika aku ngrasakake lara, obatku yaiku 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti'; pil liyane ora mbantu aku. 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' malah luwih luhur tinimbang 'Gusti Yesus Kristus, welas asih marang aku.' Sepuh Tikhon biyen kerep kandha: "'Gusti Yesus Kristus' regané satus drachma, déné 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' regané sewu drachma," tegesé luwih adoh. Kanthi iki dhèwèké mratélakaké yèn manungsa ngupaya sih Gusti amarga kabutuhan, nanging memuji Gusti amarga katresnan; mula pujian iku luwih ajiné ing ngarsané Gusti. Sesepeh ngandhani kita supaya ngucap 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti' ora mung nalika k, nanging uga nalika kita ngalami kasangsaran, amarga sanajan cobaan iku diparingi Gusti kanggo kabecikan nyawa kita.

— Geronda, kadhangkala aku ngucap 'Mulyakna Gusti' lan ngrasakaké kabungahan ing atiku. Apa iki?

— Kuwi kabungahan rohani sing sejati!... Kowe wis nyenengake aku banget karo tembung-tembung kuwi! Saiki, amarga kabungahan, aku bakal njupuk pena lan miwiti nulis 'Mulyakake Gusti, Mulyakake Gusti...' nganti kabeh kaca kertas kebak tembung-tembung iki! Muga-muga Gusti maringi kowe, ing urip sing bakal teka, bisa kumpul karo para malaikat sing tansah memulyakake Panjenengané. Amin.

Bab 2. **Babagan Alam Puji**

Loro Pangkat ing Karajan Puji-pujian

Kunci kanggo mangerteni pujian yaiku ana loro tahap ing alam iki. Yen wong ora liwat tahap kapisan, dheweke ora bakal bisa munggah menyang tahap kapindho. Ing tahap kapisan, wong nahan sangsara, nanging mangerteni kabeh kanthi bener. Dheweke ngetutake niat becik, nyalahake awake dhewe, ngendhegake awake dhewe, tobat lan matur nuwun marang Gusti Allah kanggo kabeh: "Dhuh Gustiku," pangandikane, "kula matur nuwun; amarga dosa-dosakula kula nandhang kabeh punika. Kula pantes nampi paukuman ingkang langkung awon, nanging kula ajrih menawi boten saged nahan. Kula nyuwun dhumateng Panjenengan, paringa kula kasabaran lan kekiyatan supados saged nahan kabeh punika." Bilih makaten, panglipur ilahi rawuh, lan tiyang punika lumampah dhateng tahap kapindho. Ana wong-wong sing wis nempuh dalan tobat lan ngrasakake panglipur ilahi sing teka nalika ninggalake dosa, sing wis liwat tangis sing kebak kabungahan lan tekan ing tahap pamulyan. Banjur wong iku ora krasa sedhik maneh; dhèwèké ngrasakake kabungahan suci lan rasa syukur marang Gusti sing gedhé banget nganti ora bisa ditampa. Wong-wong mau terus-terusan ngucapake 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti', matur nuwun marang Gusti amarga berkah agungé, amarga katresnané sing gedhé, lan banjur nyawane kanthi sendirine mbalik marang pandonga, marang pamulyan Gusti, utawa paling ora nyuwun pangapura marang Gusti amarga ora pantes nampa berkahé.

— Geronda, piye Bapa Tikhon ndedonga?

— Bapa Tikhon mlebu ing alam pamulyan lan ora manèh ndedonga, nanging ing pamulyan. Sing bisa krungu saka lambéné mung: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti, mulyakna Panjenengan, ya Gusti!..' — lan meh saben dina ing taun iku dadi 'cerah' kanggo dhèwèké,¹⁹⁶ amarga dhèwèké tansah urip ing kabungahan Paskah.

Kanggo wong-wong ing kahanan kaya ngono, tansah Paskah, tansah Kebangkitan! Kabeh lonceng muni kanthi kabungahan.

Puji Panjenengané nganggo simbal sing merdu, puji Panjenengané nganggo simbal sing gemuruh!¹⁹⁷ Saben dina padha ngluhuraké Gusti, lan deg-degané atiné kaya muni lonceng.

¹⁹⁶ Minggu kapisan sawisé Paskah diarani Minggu Padhang.

¹⁹⁷ Mazmur 150:5.

Luh pangapuran lan luh pujian

— Geronda, tulung terangna marang kita tembung-tembungé Abba Isaac nalika dhèwèké nulis babagan luh: 'Ana luh sing kobong lan ngeringaké awak, déné luh liyané sing marakaké kabungahan lan nyukupi awak. Luh sing lair saka alusing manah sing andhap asor amarga dosa—iku kobong lan ngeringake badan... Nanging luh jinis liya muncul saka kawruh lan pangertosan: iku ngias rai lan nyukupi badan.'¹⁹⁸

— Luh pisanan iku luh pangapuran. Kowe sedhih banget lan tulus amarga dosa sing wis kowe tindakake lan merangsa kanthi andhap asor. Luh iki ngentekake tenaga, nanging ana uga panglipur ilahi ing kono. Nanging nalika jiwa rukun maneh karo Gusti, luh rasa syukur lan puji muncul, lan kuwi luh kabungahan. Banjur jiwa nemokake panggonan sing béda; mabur kanthi kabungahan ing manisé alus, manisé swarga. Ing kahanan kapindho iki, wong mung butuh panganan sethithik. Atiné bungah, lan panganan sithik sing dipangané wis cukup kanggo awaké; pancèn, kurang turu ora ngrusakaké dhèwèké. Ora amarga dhèwèké maksa awake dewe supaya tetep tangi, nanging amarga kabungahan sing nglimputi, dhèwèké ora bisa turu. Rawuhé pangayoman ilahi murub ing atiné, lan dhèwèké lali turu. Kabungahan gedhé iki luwih saka cukup kanggo ngimbangi kurang turu.

— Geronda, apa ana wong sing bisa nyanyi, 'Kristus wis lair, mulyakake Panjenengané', karo luh ing mripaté?

— Ya, dhèwèké bisa nyanyi kuwi karo luh rasa syukur marang Gusti!

— Dadi, Geronda, apa wong bisa nangis nalika memuji Gusti Allah?

— Inggih! Dhèwèké ngrusakaké kabungahan sing ora bisa diungkapaké amarga rasa syukur, nganti dhèwèké ora bisa nahan. Iki pancèn pancuran puji sing sejati. Mbalèkna marang alam rohani, marang alam pujian! "Kamulyan tumrap Panjenengan, ya Gusti, kamulyan tumrap Panjenengan, ya Gusti"—ulangna tembung-tembung iki terus-terusan. Banjur kabeh bakal ngisi atimu kanthi kelembutan; kanggo kabeh iku kowe bakal ngrusakake rasa syukur gedhe marang Gusti, lan Gusti bakal nglimpahi kowe kanthi akèh berkah-Nya.

Bab 3. Bab Karunia Gusti

Gusti Allah maringi sih-rahmaté sethithik-sethithik

Pak Tuwa, kenapa kadhangkala kita rumangsa kanthi cetha sih rahmat nalika ndedonga, nanging ing wektu liyane kita ora ngrusakake apa-apa?

— Gusti Allah sing Maha Apik, kanggo maringi inspirasi marang kita supaya nindakake pakaryan agung, maringi berkah kaya ngono marang kita saka wektu ke wektu. Kaya-kaya kita menehi bocah cilik permen lan kandha, 'Yèn kowe tumindak becik, kowe bakal entuk siji maneh'—kaya ngono uga, Gusti maringi kita 'permen' kaya ngono supaya kita bisa nyadari sepira manisé Panjenengané, lan ngupaya nyenengake Panjenengané lan nyedhaki Panjenengané.

— Geronda, piye karo rasa legane sing dirasakake nalika ndedonga dening wong sing durung resik saka hawa napsu — apa iki bisa dadi sensasi sensual tinimbang spiritual?

— Wiwitané, mbok menawa... Nanging nalika wong tuwuh sacara rohani, kabèh dadi pas ing panggonané; sawisé kabèh, malah woh-wohan iku asem lan kecut nganti mateng... Gusti alon-alon maringi sih-rahmaté kanggo kabecikané wong mau, awit yèn padha ngrusakaké kabèh sih-rahmaté Gusti sakaligus, bisa uga ora kuwat nampa. Nanging yèn wong ora nyadari yèn sanadyan bab cilik iki asalé saka Gusti, lan ora yakin tenan yèn dhèwèké ora ana apa-apa ing sajroning dhèwèké, mula Gusti bakal narik manèh peparingé saka dhèwèké nganti dhèwèké mangertèni yèn peparing-peparing kuwi dudu kagungané dhèwèké, nanging kagungané Gusti.

— Kadhangkala, Geronda, sawisé sedina muput makarya kanthi patuh, aku bali menyang selku lan aku ora kepéngin ngaso, nanging luwih kepéngin ana ing ngarsané Gusti.

— Iku tegesé gandum wis thukul ing lahan rohani panjenengan. Aja males; paneni asil sing akèh.

¹⁹⁸ Delengen: Isaac si Suriah, ingkang Kinurmatan. Tembung-tembung Ascetisme. Tembung 21. kaca 126. — Cathetan juru basa.

— Geronda, kepiye carane aku ngluhurake Gusti ing kahanan kaya ngono?
— Cukup kandha marang Gusti apa sing ana ing atimu. Gusti wis gelus atimu — lan kowe bisa ngrasakake.

Panglipur Ilahi ing pandonga

— Geronda, kenapa Gusti kadhangkala ngutus ambu wangi?
— Gusti ngidini kita ngrasakake wangi kadhangkala nalika ndedonga, kadhangkala ing wektu liya, kanggo nglipur, nguatake utawa mbukak sawijining bab. Nanging Panjenengané tansah nindakake kuwi kanthi tujuan tartamtu ing pikiran.
— Kadhangkala, Geronda, nalika aku ndedonga Doa Yesus lan nyuwun sih-rahmaté Gusti, aku ngrasa ana owah-owahan ing jero ati, rasa alus.
— Nalika sawijining wong kanthi andhap asor nyuwun sih rahmaté Gusti lan nyadari kasalahane dhéwé, Gusti banjur paring sih rahmat marang wong mau, lan wong mau malih sacara rohani. Dhèwèké nyesel wis nglarani atiné Gusti amarga dosané, dhèwèké tobat, ngrasa sedhih banget, lan Gusti maringi ganjaran panglipur ilahi kaya ngono.
— Geronda, nalika aku ndedonga Doa Yesus, aku krasa tentrem lan kabungahan. Apa iki saka Gusti, utawa mung khayalan?
— Iku dudu bab sing ala, nanging luwih becik aja digatekake. Nalika wong ora nggatekake bab kaya ngono, Gusti malah luwih krasa lan maringi pitulungan kanthi cara liya. Aja nganti ngupaya pandonga mung kanggo ngrasakake kesenangan utawa kabungahan. Lha, bocah mlayu marang bapaké dudu merga bapaké maringi coklat, nanging merga dhèwèké tresna marang bapaké; prakara liya yèn bapaké dhéwé sing péngin maringi coklat marang bocah kuwi.
Donga sing dipanjatake mung kanggo ngrasakake kabungahan, tinimbang kanggo nyawiji karo Gusti, iku dudu donga sejati.
— Kadhangkala, Geronda, nalika aku ndedonga golek solusi kanggo sawijining kesulitan, aku krasa ana pujian ing pandongaku. Apa kuwi lumrah?
— Lan sawisé ndedonga, apa kowe ngrasakaké panglipur ilahi?
— Aku ora ngerti, Geronda, apa iku panglipur Ilahi utawa ora... Nanging aku krasa tentrem lan yakin.
— Dadi, pangarep-arepmu marang Gusti lan panglipur ilahi wis padha nyawiji.
— Geronda, kepiye carane wong bisa ngerti manawa dheweke lagi sesambungan karo Gusti kanthi bener?
— Wong iku padha sesambungan karo Gusti kanthi bener yen padha ngrasakake panglipur Ilahi. Panglipur Ilahi iki ora ana tandhinge karo panglipur manungsa, kaya swarga ora ana tandhinge karo bumi.
— Geronda, aku wis nyoba sak tenane, aku ngupaya banget ing pandonga, nanging aku ora ngrasakake panglipur apa-apa.
— Iku apik. Tegese kowe ngabdi marang Gusti tanpa pamrih. Ayo padha nyerahake ati marang Gusti, kanthi andhap asor nyuwun sih rahmate; Gusti ngerti persis apa sing kita butuhake. Wong rohani ora ngupaya apa-apa kajaba kaslametan nyawane. Lan dheweke ora ngupaya kasenangan ilahi — ora, dheweke nindakake iku amarga katresnan, nampa apa wae sing diparingake Gusti.

Pangunjungan Rahmat Ilahi

— Geronda, apa iku Cahya Sing Ora Digawe?
— Kapiye aku ngerti? Kompokku digawe manungsa, lan aku nyulut supaya tetep anget. Lan yen aku butuh cahya, aku nyalakake lilin lan aku bisa ndeleng kabeh!
Manungsa ora kena ngupaya pepadhang utawa karunia ilahi, nanging mung tobat sing bakal nuntun marang andhap asor; banjur Gusti Allah sing Apik bakal maringi apa sing dibutuhake. Sawijining dina aku sowan marang Bapa David saka Dionysius.¹⁹⁹ Dheweke manggon ing sel sing reged, peteng, lan ora tertata. Nanging ing sel peteng kuwi, dheweke urip ing Cahya. Dheweke wis nglakoni kemajuan gedhe ing pandonga lan wis nggayuh pangkat spiritual sing dhuwur. Aku wedi takon apa-apa marang dheweke! 'Ora kena ngomong bab iki, ora kena ngomong bab iki,' ujare bola-bali. Apa kowe ngerti apa tegese ndeleng Cahya ing tengah

¹⁹⁹ Delengen uga: The New Athonite Paterikon, Vol. 1, kaca 172–181. — Cathetan penerjemah.

pepeteng, tanpa ana cahya? Urip ing antarané gunung-gunung sampah nanging tetep manggon ing panggonané Gusti!

"Kanggo nampa Roh, sapa waé kudu nyumbang getih."²⁰⁰ Nalika aku manggon ing asrama mahasiswa, aku tau mutusaké ngetrapaké iki nalika Prapaskah. Aku ora ngapura awak dhéwé; aku narik tali busur nganti kenceng banget nganti meh putus. Aku krasa kesel banget nganti meh ambruk ing tengah dalan lan nyuwun marang Gusti supaya mbantu aku tangi, supaya wong-wong ora ndeleng lan banjur kandha: 'Delengen kuwi—para biksu iki padha ngupaya banget nganti ambruk amarga kesel.' Iku dadi cobaan saben dina. Ing sonten Kamis sadurunge Sabtu Lazarus, nalika aku ndedonga ing selku, aku ngrasakake legane lan kabungahan sing tanpa upama! Cahya sumunar marang aku; luh mili saka mripatku—luh kang manis. Kahanan iki lumaku watara rong puluh utawa telung puluh menit lan maringi aku kekuwatan sing ngopeni rohani aku ora kurang saka sepuluh taun.

Nalika aku takon marang Sepuh Peter babagan iki,²⁰¹ dhèwèké kandha marang aku: "Aku tansah ngalami kahanan kaya ngono. Ing wektu kaya ngono, nalika sih rahmat Ilahi rawuh marang aku, atiku dadi anget manis déning katresnané Gusti lan cahya luar biasa padhang marang aku saka njero lan njaba. Ing wektu kaya ngono, aku krasa malah pasuryanku padhang sumunar. Malah selku padhang sumunar! Banjur aku nyopot skufia, nyungkemi sirah kanthi andhap asor lan kandha marang Kristus: 'Gusti, tumpakna panah kabecikan Panjenengan ing atiku.' Amarga rasa syukur sing gedhe, luh kang legi mili tanpa kendhat saka mripatku, lan aku memuji Gusti Allah. Banjur kabeh mandheg, amarga aku ngrasa Kristus banget cedhak lan ora ana sing bisa tak jaluk maneh; pandonga mandheg, rosario ora obah."

— Geronda, apa manungsa bisa ndeleng Cahya Sing Ora Digawe nganggo mripat jasmani?

— Sawise kowe nyisihake rebutan-rebutan cilikmu, banjur aku bakal ngandhani.

— Geronda, nalika kita wis mbusak kuwi, sampeyan mesthi wis lunga menyang Gunung Athos... Ya, tulung: supaya iki dadi tumindak karitas rohani!

— Nalika aku manggon ing Katunaki, ing selé Saint Hypatius, sawijining sonten aku nglakoni Vespers nganggo rosari, ngombe téh lan terus ndedonga. Aku ngrampungake cacah rosari sing dibutuhake kanggo Kompletine lan Akathist,²⁰² banjur mung miwiti maca Doa Yesus. Luwih suwe aku mbaleni, luwih ilang rasa kesel lan luwih krasa entheng. Aku rumangsa kabungahan banget ing atiku nganti aku ora kepengin turu, lan aku terus maca Doa Yesus tanpa mandheg. Watara jam sewelas bengi, selku dumadakan kebak cahya swarga sing manis. Cahya kuwi banget padhang, nanging ora nggawe aku wuta. Ing wektu sing padha, aku nyadari yèn matakku wis dadi luwih 'kuat'—cukup kanggo nahan padhange iki. Nalika aku ana ing kahanan iki, ing Cahya Ilahi iki, aku nemokake diriku ana ing donya liya—donya rohani. Aku ngrasakake kabungahan sing ora bisa diterangake, lan awakku krasa entheng; abote awak wis sirna. Aku ngrasakake sih rahmaté Gusti, pencerahan Ilahi. Wangsulan-wangsulan Ilahi sumunar ing pikiranku. Aku ora nduwé niat takon apa-apa, nanging nalika pitakon muncul, aku langsung nampa wangsulan. Wangsulan-wangsulan kuwi nganggo tembung prasaja, nanging kebak teologi; kuwi tembung-tembung suci. Yen aku tulis kabèh, bakal dadi 'Evergetin' kapindho. Iki terus-terusan sakwengi nganti jam sanga esuk. Nalika Cahya iku luntur, kabèh katon peteng tumrap aku. Aku metu menyang dalan, lan koyo-koyone wengi. 'Pira saiki jamé? Durung fajar?' takon aku marang sawijining biksu sing liwat. Dheweke ndelok aku lan takon kanthi bingung, 'Apa sing Panjenengan kandhakake, Bapa Paisius?' 'Apa sing tak kandhakake...?' takonku marang awakku dhewe, banjur aku bali menyang selku. Nalika ndelok jam tanganku, aku kaget nyadari apa sing wis kelakon. Wektu kuwi jam sanga esuk; srengenge wis ana ing tengahing langit, nanging kanggo aku dina kaya bengi! Kayane srengéngé mung sumunar sethithik, kaya ana gerhana. Aku krasa kaya wong sing ujug-ujug mlebu pepeteng sawisé ana ing pepadhang padhang — béda banget! Nalika kahanan ilahi iki rampung, aku bali menyang urip kaya biyasa lan nerusaké apa sing mesthi tak lakoni. Aku nggarap sethithik jahitan, ngetung jam nganggo manik-manik rosari, lan sawisé jam sanga aku nglelepake roti kering kanggo dipangan... Nanging nalika nindakake kabèh kuwi, aku krasa kaya kéwan sing saiki nyakar pager, saiki ngunyah suket, saiki ndelok kéné-kono tanpa tujuan, lan aku kandha marang awak dhéwé: "Delengen apa sing tak lakoni iki! Lan kaya ngene—sajeroning pirang-

²⁰⁰ Delengen: Carita Kélingan. Bab Abba Longinus.

²⁰¹ Delengen, babagan Bapa Petrus saka Katounak: Sang Sepuh Paisios saka Gunung Athos. Para Bapa Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. kaca 65–75.

²⁰² Akathist marang Sang Ibu Allah sing Paling Suci biasane diwaca nalika Vespers ing Gunung Athos. — Cathetan penerjemah.

pirang taun?" Nganti bengi, aku krasa seneng banget nganti ora krasa perlu ngaso—kahanan iki pancen banget intens! Sak dina iku, pandanganku kabur; aku meh ora bisa nerusake tugas-tugasku. Nanging mangsa panas, srengenge sumunar padhang. Esuke, aku bisa ndeleng kabeh kaya biyasa maneh. Aku manut aturanku, nanging aku ora kroso kaya kewan maneh, kaya dina sadurunge.

Pira bab-bab sing ora ana gunané sing kita gunakaké wektu, lan apa sing pungkasane ilang amarga kuwi! Mula saka iku, nalika aku weruh prakara-prakara cilik, rebutan, lan pengecutan, aku dadi nesu banget.

Pikiran meneng ing ngarsané Kristus

— Geronda, Abba Isaac nulis: 'Wong sing andhap asor atiné, nalika ngadeg ing ngarsané Gusti, ora wani ndedonga.'²⁰³ Dadi apa sing ditindakake wong sing andhap asor atiné?

— Dheweke krasa ora pantes ndedonga, ora pantes ngomong karo Gusti.

— Lan apa sing ditindakake, Geronda?

— Cukup mung dheweke ngadeg ing ngarepé Gusti.

— Geronda, kowe nglakoni pandonga kaya piye ing panggonan-panggonan sing kowe makarya?

— Aku bakal kelangan diriku ing pandonga... Apa kowe ngerti apa tegese kelangan diri ing pandonga?

Yakuwi nyemplung ing pandonga. Nyemplung sing manis.

— Apa sing sampeyan maksud, Geronda, sampeyan nganti kelangan rasa panggonan lan wektu?

— Inggih, kula bener-bener sirna ing pandonga... Malah mung arep ngetokake siji pikiran, kula kedah mandheg pandonga. Sampeyan ngerti raosé: mlebet luwih jero lan luwih jero?.. Banjur sampeyan ora kepengin apa-apa maneh; sampeyan pancen ora butuh apa-apa.

— Banjur, Geronda, apa panjenengan mung ngucap 'Gusti Yesus Kristus, welas asih marang aku'?

— Sampeyan ora ngucap apa-apa maneh; sampeyan mung ngrasakake kehangatan lan kaendahan Ilahi. Ing wektu iki, Doa Yesus mandheg, amarga pikiran wis nyawiji karo Gusti lan ora kepengin pisah saka Panjenengané kanggo apa-apa: rasane nyenengake banget.

Nalika sawijining wong tekan kahanan iki, pandonga mandheg kanthi sendirine. Lan ora mung pandonga sing mandheg, nanging pikirané uga mandheg ing ngarsané Gusti. Pikiran sirna, lan jiwa mung ngrasakake legané katresnan Ilahi, kehangatan lan pangayoman Ilahi. Iki kaya bayi sing ora mikir apa-apa, nanging mung bungah ana ing pangkuan ibuné. Nalika bocah isih ana ing pangkuan ibuné, apa dhèwèké ngomong apa-apa? Ora, saiki padha dadi siji, lan ing kono dumunung pangrasané.

Panjuluk Bapa Kita ing meneng pancen becik, nanging luwih becik maneh meneng ing sajroning meneng—ati tentrem ing ngarsane Kristus.

²⁰³ "Wong sing pancen andhap asor ora wani ndedonga marang Gusti nalika miwiti ndedonga, uga ora nganggep awake dhewe pantes ndedonga, uga ora nyuwun apa-apa liyane; uga ora ngerti apa sing kudu dipanjatake, nanging mung meneng ing sakabehe pikirane, mung ngenteni sih rahmat lan apa wae sih sing diparingake marang dheweke..." Delengen: Isaac the Syrian, *The Ascetic Sayings*. Saying 48. kaca 262. — Cathetan penerjemah.